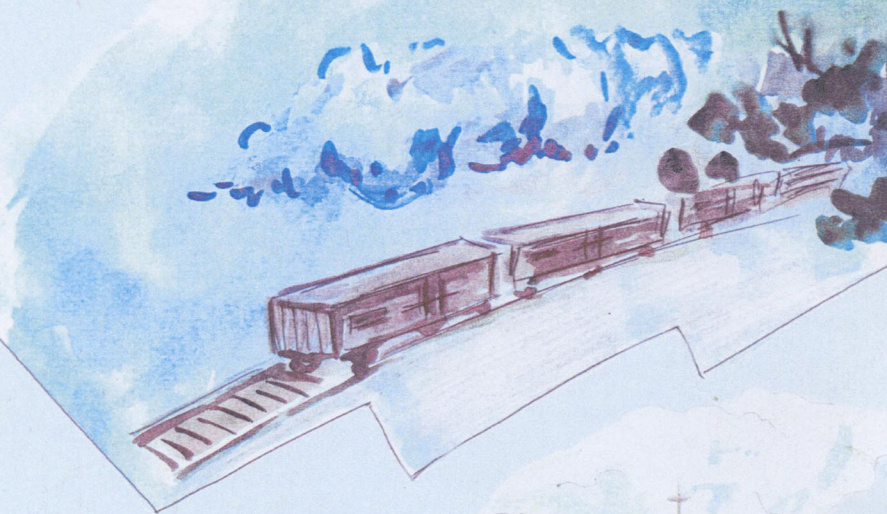

Elena Postolachi

Surghiunul

SURGHIUNUL

DRUMUL PĂTIMIRILOR PRIN SIBERIA DE GHEAȚĂ

Redactor: Sergiu Coloșenco
Tehnoredactor: Bogdan Artene

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POSTOLACHI, ELENA

Surghiunul : drumul pătimirilor prin Siberia de gheață / Elena

Postolachi. - Bârlad : Sfera, 2011

ISBN 978-606-573-079-3

821.135.1-94

Cartea a apărut sub egida și cu sprijinul financiar al
„Academiei Bârlădene”

ELENA POSTOLACHI

SURGHIUNUL

DRUMUL PĂTIMIRILOR PRIN SIBERIA DE GHEAȚĂ

(mărturisiri ale victimelor regimului comunist de ocupație)

*70 de ani de la prima deportare în masă de la
13 iunie 1941*

EDITURA SFERA
BĂRLAD - 2011

Aceste amintiri ale noastre au izvorât nu numai din nostalgia pentru trecutul fericit, ci și din durerea sufletului nostru din anii surghiunului groaznic în Siberia de gheață.

Se dedică tuturor victimelor represiunilor din perioada regimului comunisto-stalinist.

Crivățul necruțător din 1941 a dus la chinuri și la moarte mii de oameni nevinovați.

Autoarele:

Maria Nestor-Șoimu

Elena Șoimu-Postolachi

CUVÂNT ÎNAINTE

În noaptea de 12 iunie spre 13 iunie 1941, la ora 2 și 30 de minute a început operația deportărilor în Siberia și în alte ținuturi nordice ale URSS ale miilor de oameni din Moldova. Conform datelor oficiale, în acel an de restriște au fost deportați din orașul Chișinău și șase județe (Chișinău, Soroca, Cahul, Bender, Orhei și Bălți) – 3470 de familii, în total 22.648 de oameni, inclusiv femei, bătrâni, copii.

Cu mâna ușoară a lui Lavrentie Beria – șeful encavediștilor, care a semnat documentul deportărilor, au fost zdrumicate, dezrădăcinate din cuiburile lor atâtea destine de oameni nevinovați! Ideea care venea de sus avea ca scop o „profilaxie” a ținuturilor de la hotarele faimosului imperiu, să nu existe acolo posibile elemente antisovietice. Bieții basarabeni, trecuți pe listele negre, au fost trimiși în depărtări albastre: în Kazahstan – 9954 de oameni, în regiunea Tomsk – 6085, în regiunea Novosibirsk – 5587 și în ținutul Krasnoiarsk – 1022 de oameni.

Cine erau acești oameni deportați în 1941? În cunoscuta monografie a lui V. I. Pasat, membru corespondent al AȘM, doctor abilitat în științe istorice, „Pagini durute ale istoriei Moldovei din anii 1940 - 1950”, se indică următoarele categorii de deportați: pe lângă miile de țărani, în acest val au fost ridicați 44 medici, 187 asistente medicale, 507 pedagogi, 39 agronomi, doctori veterinari, zootehniști, 511 croitori și cizmari, 72 de jurnaliști, juriști și artiști – oameni cu profesii diferite. Niciunul dintre ei nu a mai lucrat în noul loc al

surghiunului, conform specializării. De asemenea, au fost deportați mulți preoți cu familiile lor, dar mai mulți dintre aceștia au fost schingiuiți și omorâți în Chișinău, în subsolul numit „fabrica morții”.

Acesta a fost destinul neamului nostru harnic, cuminte și răbdător. Vitreg destin! Groaznic!

Aceste date au fost preluate din presă.

Despre calvarul deportărilor din Basarabia s-a scris mult, dar nici pe departe suficient. Din lipsă de bani, multă lume nu se abonează la ziare, iar unii se abonează la ziarele rusești, fiindcă sunt mai ieftine. Sper că tot ceea ce s-a adunat deja va fi concentrat în volume ce se vor distribui prin școli și biblioteci, pentru ca generațiile tinere să poată cunoaște, să poată conștientiza gravitatea crimelor comuniste comise de sovietici în vara anului 1941 și să se pătrundă de compasiune pentru suferințele moșilor și strămoșilor lor nevinovați, dar și de mândrie pentru rezistența neamului nostru. Sunt deja bătrână, sunt și bolnavă; îmi tremură mâna și plâng atunci când scriu aceste rânduri; mi-e teamă că nu voi reuși să duc la bun sfârșit aceste triste, chiar dureroase amintiri despre drumul pătimirilor familiei mele și al multora dintre cei alături de care am trăit în Siberia de gheață 17 ani de surghiun.

Sper că volumul va fi publicat cu ajutorul lui Dumnezeu.

(Elena Șoimu-Postolachi, fostă deportată între anii 1941-1958, or. Florești)

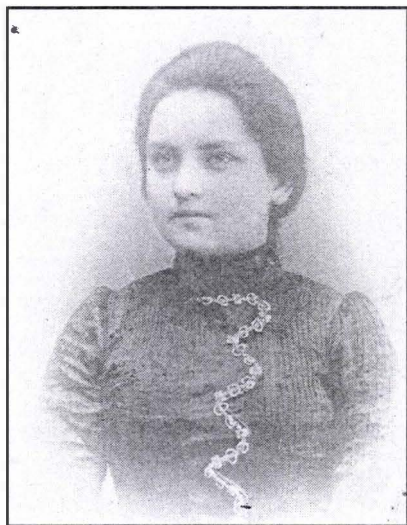
„*Vreme trece, vreme vine...*” (M. Eminescu)

Vremea trece ca un fulger și nici nu prinzi de veste când a trecut și viața cu bucuriile, dar și cu greutățile și durerile sale.

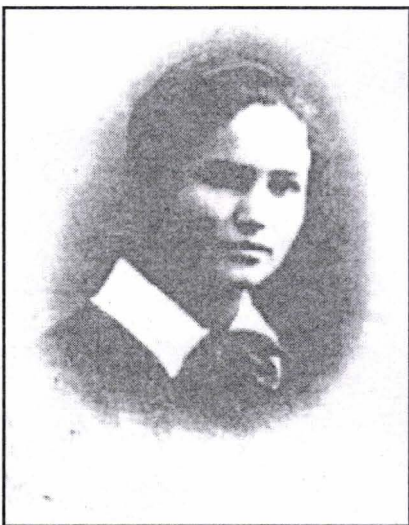
Din caietul vremii trec în veșnicie zile, săptămâni, ani... Răsfoind pagină cu pagină, parcă îmi revăd viața: copilăria fericită, tinerețea, primii ani de căsnicie...

Pe costișa unui deal pe care părinții mei l-au prefăcut într-un colțișor de rai, împodobindu-l cu vie, nuci, meri, cireși și alți pomi, se auzeau zumzete de albine ce se roteau prin coroanele înflorite strângând polen. Mai în vale se înălța casa frumoasă, înconjurată de flori și de verdeață. Mi s-au încrustat în memorie toate amintirile dragi sufletului meu, când mă legănam în scrânciobul făcut de tata sub un nuc rotat, iar astăzi mă simt naufragiată de valurile vieții pe mal străin, ca un însetat în pustiu, care așteaptă o picătură de apă... Pur și simplu nu am observat când a trecut și viața mea cu toată tragedia ei și m-am pomenit pe ultima treaptă, trecând de 94 de ani și aș dori ca nepoții și strănepoții mei să-și cunoască rădăcinile, să cunoască istoria tragică a neamului nostru românesc.

(M. Șoimu)

Alexandra Coșciug-Nestor, n. 1885.

Maria Nestor – elevă la Liceul de fete din Soroca, anul 1928.

Alexandra Nestor cu copiii
Anatolie – 7 ani, Maria - 4 ani,
Olga – 1 an.

PARTEA I

de Maria Șoimu

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

M-am născut în 1911, la 2 decembrie, din părinții Alexandra și Eugen Nestor, în satul Parcani din județul Soroca. Am apucat timpurile când Basarabia era gubernie rusească, ocupată de ruși după 1812, apoi din 1918, fiind anexată la Patria – mamă, când ne simțeam liberi la noi acasă. După 1940 am trecut prin deportări, discriminare și distrugere, cum nu au mai avut seamăn în lume. În imaginația mea de copil, satul natal era cel mai frumos din lume, cu livezile și privighetorile care cântau atât de frumos, de răsunau împrejurimile. Mama mea, Alexandra (Sașa), o femeie harnică asemenea unei furnici, se scula în zori și spunea:

– Cum pot oamenii dormi, când privighetorile cântă atât de frumos?!

Parcă o văd cu stropitoarea în spate, la vie și îngrijind de tot ce creștea în grădină. Îi plăcea să aibă pe lângă casă de toate: zmeură, căpșune, flori... Casa noastră era la o margine de sat, frumoasă pentru acele vremuri: avea balcon și era înfrumusețată pe la streășină cu ornamente din lemn, ca o horboțică. Într-adevăr, casa noastră era pe atunci cea mai frumoasă.

Casa părintească

Pe povârnișul de lângă casă, tata a sădit o mândrețe de vie cu poamă „aligote” și „ceasla”, comandând butașii în Franța. Cândva, pe acel loc fusese viță-de-vie moldovenească, dar a distrus-o filoxera. Unele soiuri ca „rara neagră” au rezistat și din ea se producea un vin bun. Terenul din jurul casei era de peste un hectar și alcătuiă o falce (după măsura veche e egală cu 14.322 metri pătrați). Prin mijlocul acestuia trecea un drum spre târgul din apropiere, Dumbrăveni, la vreo 4 km.

Majoritatea locuitorilor din acest târgușor erau evrei, dar locuiau și români – basarabeni și toți se împăcau foarte bine.

Panta de sus a delușorului, pe care era plantată via, nu era împrejmuțită cu gard, dar era săpat un șanț și pe marginea lui se înălțau vișini ce crescuseră roțați și frumoși. Pe acest șanț creșteau mure gustoase și fragi dulci și mirositori. În fundul grădinii erau niște copaci seculari, niște cireși uriași cu fructe amare, mărunțele, din care mama făcea o dulceață minunată. Tot în fundul grădinii se afla o pădurice, iar mai sus de aceasta era o fâșie de pământ, unde bunicul nostru, Ion, avusese o moară de vânt pe piscul dealului ce se vedea în depărtare. Mai

târziu ea a fost distrusă. Eram mică și abia îmi mai amintesc cum lucra moara, dar îmi plăcea să mă uit cum se învârtea morișca ei mare atunci când bătea vântul. Această fâșie de pământ ducea până la o linie de hotar. Lângă păduricea din fundul grădinii creșteau diferite flori: toporași, mentă creastă, gălbenele, lăcrămioare etc.

Tot anul, mama era prinsă de treburi. Printre rândurile de vie, ea sădea legume: roșii, vinete, ardei grași și altele, iar în ocolul de vite a crescut usturoi cu măciuliile mari cât pumnul. Pe șindrila căsoaiei usca vișine, cireșe dulci și amare, mere, pere de tot felul și umplea câte un sac mare cu fructe uscate din care iarna făcea compot. Mai usca pe lojniță și prune afumate, foarte gustoase.

Toamna avea de lucru cu murăturile. Într-un butoi de o sută de vedre mura mere pădurețe din fundul grădinii. Merele acestea erau mășcate, dar atât de acre, că făceau gura pungă, dar murate se zbârceau, se făceau galbene, dulci și tare bune la gust. Noi, copiii, legam câte o furculiță de un bețișor și prin vrana de sus înțepam și scoteam câte un măr din butoi. Din alt butoi, printr-un robinet de la fund, care era așezat orizontal, curgea mustul atât de gustos și spumos. Parcă era șampanie. Veneau apoi rândul butoaielor cu pepeni, castraveți, pătlăgele, varză. Păreau multe, dar mama punea murături să ajungă și pentru acei ce nu se îngrijeau să aibă. Mai făcea pătlăgele umplute cu ceapă călită, piper și usturoi, la fel vinete și ardei grași umpluți cu varză, morcov și ceapă călită. Dulcețurile erau la loc de frunte. Nu prea multe, dar bune. Nu uita să facă magiunul din prune goldane. Câtă muncă depunea mama, ca să fie familia îndestulată cu de toate!

Când venea iarna, iarăși avea mult de lucru: scărmăna lâna, torcea, țesea covoare, pânză, prosoape, preșuri în stative. Îmi plăcea când se vopsea lâna: mama chema boiangiul sau boiangița și vopsea sculurile de lână în diferite culori și nuanțe. Mai întâi scotea din cazan sculuri de culori deschise, apoi mai închise, mai apoi întunecate și, în sfârșit, pe cele negre. Poate de atunci am îndrăgit culorile, desenul și pictura, tot

urmărind-o pe mama. În fiecare iarnă ea țesea covoare ca zestre pentru copii.

Toate lucrările se făceau în căsoaie. Acolo era cald și destul de larg. Era o sobă mare, care împărțea odaia în două: într-o parte era o laiță mare cu așternutul de pat, unde noi, copiii, dormeam, ne jucam, și o măsuță rotundă cu scăunele mici, unde mâncam; de partea cealaltă a sobei erau stativele.

Mă vâram și eu la țesut, deși eram mică. Mama mi-a urzit pe o ramă mică și am țesut singură un trandafir. Când țesea în stative, urzea pe urzitoare, nu pe garduri... Avea tot ce-i trebuia pentru țesut: vârtelniță mare pentru sculuri de lână, vârtelniță mică pentru sculuri de bumbac, leacă pentru țevi, duruitoare pentru mosoare mari, cheptene, țepușe, la nividit...; lucrurile pentru țesut la stative: sulul mare, sulul mic, fuscei, slobozitoare, vergele, vătale, ițe, spete, scripeți, suveici, mosoare, țevi, rășchitor. Era cam complicat lucrul la stative.

Acum gospodinele nu se mai ocupă cu țesutul, ca pe vremuri, și e păcat, căci se uită acest meșteșug. Scriu despre acestea ca cititorul să aibă măcar idee cum și cu ce se lucra înainte. Îmi amintesc despre șezătorile care se organizau iarna. Mama gătea mâncare, cocea plăcinte cu poalele-n brâu, învârtite sau vârzări cu brânză, cartofi, varză sau bostan. Le scotea calde și moi din cuptor. La găluște neapărat se aducea din pivniță vin bun și limpede ca lacrima. Femeile scărmănau, pieptănau, torceau lâna sau cânepa, sau peneau penele pentru perne. Era mult de lucru. Veneau la șezători și flăcăi din sat ca să se întâlnească cu fete, făceau glume, cântau; era veselie și toți aveau un comportament respectuos față de cei mai în vârstă. Mama se străduia să pregătească urzeala și bătătura din timp, urmând ca în perioada Postului Mare, când era mai luminos, să se ocupe de țesut.

Sărbătorile Crăciunului mi-au rămas adânc imprimate în memorie, când tata tăia porcul, iar noi, copiii, ne uitam cum îl pârliau cu paie. Când îl tăiau însă, eu nu mă uitam; fugeam în casă și-mi astupam urechile să nu aud cum țipă. Parcă mă înjunghia pe mine. Mama făcea jambon, cârnați și diferite

bunătați. Cocea colaci mari și colăcei pentru colindători și urători și noi îi așteptam la fereastră. Mama le oferea colaci, nuci, mere și dulciuri. Cete de colindători umblau prin sat, vestind Nașterea Domnului. Câtă bucurie era! În Ajunul Crăciunului, colindătorii, înotând prin omăt, pentru că înainte iernile erau adevărate, geroase și cu zăpadă multă, se opreau pe la ferestrele gospodarilor și cântau colinde despre Nașterea lui Iisus. Stăpânii caselor ieșeau în prag și le dădeau covrigi, mere, nuci, dulciuri, colaci, pe care băieții îi înșirau pe băț lung și, desigur, bănuți. Copiii se pregăteau din timp pentru această sărbătoare și colindau primii. De cum se lăsa noaptea și până târziu colindau băieții mai mari și flăcăii, pe care gospodarii îi invitau în case, îi cinsteau cu vin de casă și le dădeau colaci mari și bani. Vocile puternice ale colindătorilor răsunau în tot satul. De asemenea, se aștepta cu bucurie și nerăbdare Anul Nou (Sfântul Vasile), când copii și vârstnici umblau cu plugușorul, cu „hăitul” adică, însoțiți de buhai și de plesnetele harapnicelor cu care mânau și îndemnau boii la „arat”. Cât de frumos era pe lângă casa părintească!

Povestind despre aceste obiceiuri, m-am abătut de la descrierea curții. Aveau părinții mei lângă casă vreo 10-12 stupi de albine, chiar și o centrifugă pentru scurgerea mierii. Mă învățasem și eu să fixeze pe sârmele din rame niște plăci de ceară și albinele făceau mai departe faguri. În casă la noi stăteau gavanoase mari de lut smălțuite, cu două torți pline cu miere pe care de abia le puteai ridica. Dar mai buni îmi păreau fagurii. În grădină creșteau diferite ciuperci: albe, perjari, hribi, pe care mama le folosea la pregătirea tocanei sau le marina. Această parte a grădinii era împrejmuțată cu gard din 3-4 scânduri. Totul era făcut gospodărește.

...În vale, de-a lungul drumului, până la cireșii amari era sădit un șir de nuci și pe lângă ei, cătină. Tata a adus piatră de la Slobozia – Cremene, pământul bunicii Haritina, și a ridicat un zid trainic, ca să preîntâmpine alunecările de teren. De la vale de drum, mai spre șes, erau sădiți diferiți pomi fructiferi:

meri, peri, pruni, caiși, iar într-o văgăună – corni și meri pădureți.

Vara, când era cald, mama ne așternea pe balconul din fața casei și acolo dormeam fericiți, învăluți de razele calde ale soarelui de dimineață, fiind treziți de pupurile unor pupeze, care își făcuseră cuiburile în scorbura unui copac de lângă casă. Dimineața, după ce ne spălam, spuneam toate rugăciunile pe care le știam: „Tatăl nostru”, „Împărate ceresc” etc., apoi ne salutăm părinții cu „Bună dimineața, mamă”, „Bună dimineața, tată” și le sărutăm mâinile.

Deosebit de frumos se sărbătorea Paștele. Mama avea grijă să fie casa văruiată și îngrijită, iar tata făcea curățenie în curte. Când ajungeam de Sfintele Paști, tata ne zicea să spunem sau să cântăm numai „Hristos a înviat din morți” de trei ori. Ne bucuram că nu mai ziceam toate rugăciunile lungi. Dar cea mai mare bucurie era când mama ne cocea pască, cozonaci, „babe” și vopsea ouă roșii și încondeiate. Nu era uitat nici mielul și jambonul, care era nelipsit de Paști.

Și tineretul se pregătea de această mare sărbătoare: aduceau în ordine scrânciobul pentru tineret, dar mai ales pentru copii. Un loc deosebit se acorda „jocului”, care era organizat în centrul satului pe o toloacă, de obicei, aproape de biserică și de școală. Cavalerii invitau domnișoarele la joc (la dans). Dacă fata venea la joc cu părinții, o cereau de la ei. Femeile și bărbații mai în etate stăteau la o parte și îi admirau pe tineri cum dansează. Se ciocneau ouă roșii. Acest ritual era îndrăgit mai ales de copii și de adolescenți. Ouăle care se spărgeau erau câștigate de acel care venea cu un ou tare. În acest scop, fiecare își alegea oul tare, ciocnindu-l de dinți. Era o bucurie mare! Oamenii își spuneau unul altuia: „Hristos a înviat!/ Adevărat a înviat!”. Nimeni nu venea beat la joc.

În timpul puterii sovietice, sărbătorile religioase au fost interzise. Chiar în ziua de Paști îi scoteau pe oameni la lucru în colhoz în mod obligatoriu, inclusiv pe elevi. Toți elevii din clasele V-X erau scoși la „vosresnic”, la prășit via sau livada. Azi liderii comuniști apar în biserică pentru câteva clipe având

niște lumânări mari, cât sunt filmați, „dovedind” că sunt și ei credincioși.

Mama ținea posturile și nici nouă nu ne dădea voie să mâncăm de fruct, astfel putea strânge pentru sărbători ouă multe, brânză, unt..., dar nu eram flămânzi niciodată, căci mama făcea bucate bune și gustoase, de post. Era o mare gospodină! Pâinea o făcea cu botcale și hamei, tare puhavă și moale din făină de „sârjoacă”. Tata semăna această sârjoacă, adică amesteca grâul cu secara și îl semăna. Din roada strânsă măcina făină obișnuită. Pâinea din așa făină nu numai că era bună și gustoasă, dar și foarte folositore pentru organism. Îmi plăcea, când eram mică să iau o hrincă de pâine moale ca puful, să mă urc în cireșul de după casă, de unde se vedea tot satul și să o mănânc cu cireșe coapte și dulci. Din sârjoacă mama mai făcea vârzări și plăcinte cu cartofi și bostan, turte cu mac, balabuște cu usturoi etc. Din mac făcea și ulei, cel mai bun ulei, iar bețele și măciuliile se foloseau pentru foc. Pentru sărbători se cumpăra făină „lux” pentru cozonaci, „babe”, prăjituri, torturi...

În ziua de Sfintele Paști, când ne adunam toată familia în jurul mesei de sărbătoare, tata își ștergea câte o lacrimă de pe obraz. Oare la ce se gândea el?

Îmi amintesc cu drag și duioșie de scumpa mamă, cum era ea de neobosită. Înainte de Paști, în Săptămâna Patimilor, era preocupată de pregătirea acestei sfinte sărbători. În fiecare zi își făcea planul: marți și miercuri cocea felurite prăjituri, iar joi – cozonacii. Vineri tăia păsările, sâmbăta punea răciturile la prins și păsările umplute în cuptor. Cu toate isprăvea de minune. Iar seara se ducea la biserică, la slujba de seară – vecernia. Înaintea Paștelui aranja „casa mare” ca pe o mireasă: punea perdelele albe de „lodz”, fine de tul, iar la fereastra de la răsărit așeza masa, care era acoperită cu fața de masă țesută de ea, și dantela, croșetată tot de ea. Avea mâini de aur. Apoi aranja pe masă „babele”, cozonacii, împodobiți cu glazură. Nu uita nici de ouăle roșii și de cele încondeiate ori de jambonul pregătit pentru Paști și de mielul umplut. Pe perete – covor, pe jos –

scoarțe și preșuri, tot de mama țesute. La icoana frumoasă dinspre răsărit atârna un prosop cu zimți, brodat și țesut tot de mâna ei.

Mai târziu, când noi, copiii, învățam la Soroca, mama tot așa de bine se pregătea și ne aștepta acasă. Și când eram aranjați pe la casele noastre, eram așteptați cu drag la casa părintească. A venit odată fratele meu Anatolie cu familia de sărbători la părinți (ei lucrau pedagogi în altă localitate și trăiau mai modest) și când a văzut toate bunătățile, a exclamat:

– Iată binele cel mare! Peste socoteală!

Aceste cuvinte preferate ale lui Tolea puteai să le auzi de fiecare dată când venea acasă.

Părinții noștri ne-au deprins de mici cu munca fizică în gospodărie. În timpul vacanței ajutam la câmp. Ei aveau pământ și la Crivoaia și la Burduhoaica, nu departe de sat. Îmi amintesc cum odată eu și fratele meu, Tolea, ne-am dus la deal să aducem niște fasole. Deodată a apărut un nor și imediat a pornit o ploaie atât de puternică și cu grindina ca mazărea, iar noi, îmbrăcați ușor, nu știam cum să ne ascundem. Tolea a venit cu ideea „Hai să ne băgăm sub cai!”. Caii erau cumiți, stăteau liniștiți pe loc, adăpostindu-ne până când a trecut suvoiu și noi am pornit spre casă.

Fratele meu era un băiat ghiduș, îi plăcea să facă glume, bazaconii, dar fără nicio răutate. Ne-a trimis tata altă dată să aducem de la Burduhoaica o căruță cu bostani. Porumbul fusese tăiat și cărat acasă; mai rămăseseră pe câmp numai bostanii și ici-colo câte un hlandan înalt. Anatolie era mai mare și mai șmecherel. Ne-am urcat în căruță și am plecat la deal. Am cărat la căruță bostanii mari și grei, am încărcat-o bine. Era o zi caldă de toamnă și vreo două dropii ciuguleau pe câmp. Prima dată am văzut aceste păsări mari și frumoase. Eu m-am suit în căruță pe bostani. Iar Tolea s-a așezat pe fundătoarea de dinainte, cu picioarele afară și mâna caili. La vale, căruța mergea repede, bostani săreau și eu săream odată cu ei, de mă durea pe sub coaste, țipam de durere și de frică. Ne-am coborât și am mers pe jos până la șleahul ce ducea spre Florești și

fratele a mai încetinit. Ne-am așezat iar în căruță. Deodată Tolea a dat bici cailor și iarăși am început a sări pe bostani... Eu plângeam și i-am cerut să oprească, să mă dau jos. El a mers mai încet, apoi m-a chemat și a spus să mă sui că va merge încet. După un timp, iar a dat bici cailor... Ghiduș mai era fratele meu! Și cu chiu cu vai am ajuns acasă. Mă durea tare un picior și mama a chemat o femeie, care m-a descântat și mi-a legat niște câlți de cânepă în ou bătut, cu care mi-a înfășurat genunchiul bolnav și peste noapte, (cine știe de la ce) durerea mi-a trecut.

Tata avea pe lângă casă vreo două hectare de pământ. Și cum spuneam, de la deal de casă, pe o coastă era via frumoasă, împrejmuțată cu pomi fructiferi. Mai la deal de vie – un rând de vișini, din părți – cireși seculari, în vale – tot cireși dulci, iar paralel cu ei, lângă drum – un rând de nuci uriași cu niște coroane rotunde, care aproape se atingeau una de alta. Și Tolea, ca Tarzan, suindu-se în nuc și făcându-și vânt, sărea de pe un copac pe altul, ajungând până-n fundul grădinii. Era zvelt și sprinten. Calitățile de atlet l-au ajutat odată să scape de moarte: cum mergea Tolea pe ulița satului, deodată observă că de după o cotitură se îndreaptă spre el un buhai furios. Nu a avut timp să se gândească: și-a făcut vânt și a sărit...pe buhai, apucându-l strâns de coarne. Așa călare pe buhai l-au văzut oamenii din sat, privindu-l de după ziduri. Unii își făceau semnul crucii, alții mureau de râs: circ, nu alta! Mai târziu, când le povestea râzând colegilor de la Școala Normală din Soroca despre întâmplare, ei nu-l credeau, zicând că inventează.

Părinții i-au găsit lui Anatolie în Soroca o gazdă la un evreu. În odaie era o sobă, care o împărțea în două: soba se încălzea cu lemne pe care stăpânul le pregătea de cu seară; pe de o parte de sobă dormea Tolea, iar de cealaltă parte, lângă sobă, dormeau doi băieți pe un pat. Într-o noapte, după ce băieții adormiseră, el a legat o despicătură de lemn de curea și i-a dat drumul peste soba care nu ajungea până la tavan, atingându-i când pe Vasile, când pe Dumitru, care trezindu-se s-au luat la ceartă:

– Ce mă bați, mă? a strigat unul somnoros.

– Da' tu de ce m-ai lovit? a țipat celălalt.

Și s-au încăierat, în timp ce vinovatul tăcea chitic după sobă. Stăpânul casei a auzit gălăgia, a stabilit cine e vinovatul și l-a chemat pe tata. El nu l-a bătut pe Tolea, dar așa de tare l-a rușinat, că i-a trecut pofta de nebunii; a înțeles din cuvânt. Dar Tolea nu le făcea din răutate, căci el era bun la suflet, era gata să dea și ultima cămașă pentru un prieten.

Era frumos, înalt, sprinten, cu trăsături fine ale feței. Profitând de acest fapt, când au mers la o serată, colegii lui au hotărât să facă o farsă celor de la Colegiul tehnic din dealul Sorociei. L-au dres ca pe o domnișoară pe Tolea, i-au găsit haine, pantofi și perucă. Nimeni nu s-a priceput că nu e fată, a avut mare succes la băieți. Un cavaler îi săruta mâna, altul i-a propus o întâlnire... Au scăpat fără a fi descoperiți și au râs mult mai pe urmă.

Pe mine și pe sora mea Olguța (îi mai spuneam Liusea), care nu avea șase ani, mama ne-a adus la Soroca la școală. Ne-a luat de mână și ne-a condus la Doamna Măcărescu Maria Ivanovna (atunci încă eram sub stăpânirea Rusiei țariste), directoarea școlii de lângă Liceul de fete și a spus că va veni după lecții să ne ia acasă. După lecții i-am spus directoarei că știm drumul și ne-am pornit acasă fără să o mai așteptăm pe mama, dar ne-am rătăcit. Când să ajungem aproape de casă, ni s-a părut că ne închide drumul o clădire mare despre care mult mai târziu am aflat că e Centrul de recrutare și noi ne-am întors îndărăt, dar, rătăcind, am nimerit nu la școală, ci la piață. Am întrebat pe cineva unde locuiește Mazur, gazda noastră, dar ne-au trimis la un alt Mazur. Am ajuns la librăria lui Meiler și sora mea a început a plânge. Înduioșat, un domn s-a apropiat de noi și ne-a întrebat în rusește: „De ce plângeți, copilițelor?”. Eu l-am rugat să ne conducă la școală, la doamna Maria Ivanovna Măcărescu. În acest răstimp, mama alerga prin tot orașul căutându-ne și, bucuroasă că ne-a găsit, ne-a adus la gazdă.

În clădirea cea mare, care ni se părea că ne închide drumul, locuia familia Glavan: mama, fiul lor Valeriu, care învăța la o

universitate în Chișinău și fetița lor, Liusea, cu care ne jucam noi. Pentru mine ea era cea mai bună prietenă din Soroca, așa cum la Parcani au fost Catea și Sășunea Postolachi, cu care mi-am petrecut primii ani ai copilăriei. Mai erau și două fetițe evreice, Bruna și Dolli Bronstein, cu care ne jucam împreună. Puțin câte puțin ne-am obișnuit cu viața din oraș. La început ne duceam după colțul străzii să vedem cum ard felinarele electrice.

Ca să fie mai liniștiți, părinții au adus-o la Soroca pe bunica Haritina să stea cu noi. Și ne era bine cu ea. Tata și mama ne aduceau toate cele necesare, iar bunica ne făcea mâncare, avea grijă să ne fie uniformele curate, să ne simțim ca acasă. În timpul liber ne duceam la Nistru, la scăldat. Bunica s-a născut la Slobozia-Cremene, aproape de Nistru și de mică știa să înoate, iar Tolea, care înota bine, se băga unde era apa mai adâncă și se ținea pe apă și mă amăgea, spunându-mi că apa îi ajunge doar până la brâu. Așa că ne simțeam în siguranță. Aveam pe atunci vreo 9-10 ani și fratele meu a venit într-o zi cu un prieten de-al lui, Fima Brumarețchi, și cu fratele acestuia, care avea de vânzare o chitară, că trebuia să plece la studii în Germania și nu-i ajungeau banii. Ne-a cântat în limba germană, m-a învățat și pe mine vreo două cântece mai ușoare și să acordez chitara pe major și pe minor. Mi le-am însușit repede. Mai târziu am avut și eu chitara mea cu șapte coarde și acompaniam destul de bine. Când am ajuns mamă, i-am învățat și pe copiii mei.

Îmi amintesc un episod amuzant din copilărie. La Soroca, alături de locuința noastră trăia o bătrânică, Bărbuță, ce avea o căsuță cu o curte mică. Bunica mea se împrietenise cu ea și adesea ședea de vorbă afară, pe un scaun lung. Odată mama i-a trimis bunicii printr-un băiat o sticlă cu agheasmă. Bunica, crezând că e rachiou, a chemat-o pe Bărbuța la noi, a turnat în două păhărele micuțe, a pus piper și când au băut – apă! S-a supărat bunica și când a venit mama, i-a spus:

– Fănuță, bată-l Dumnezeu, a băut rachiul și a turnat apă!

– Eu ți-am trimis agheasmă, nu rachiu, mamă, i-a răspuns mama.

Au râs amândouă. Peste un an am intrat la Liceul „Domnița Ruxandra”.

Ar trebui să termin cu amintirile din copilărie, dar mai continui puțin... Mi-am amintit de alt episod care era să mă coste viața. Întâmplarea s-a petrecut pe când aveam 12 ani și eram în vacanță, acasă, la Parcani. Venise în vizită la noi cumnata bunicii Haritina – sora doamnei Elena Alistar, care era membră în Sfatul Țării. Ea era Maria Balan, fiica preotului Vasile Balan din Congaz, județul Cahul, și căsătorită cu fratele bunicii Haritina, protoiereul Matei Goian. Într-o zi, în timp ce mama mulgea vaca, m-a chemat să-i ajut să țin vițelul, care era voinic și m-a târât lângă gardul ocolului. S-a întâmplat ca acolo să fie o scândură căzută din gard cu o țință groasă drept în sus, pe care eu nu am observat-o și am călcat cu piciorul drept în ea și nu o puteam scoate din talpă. Fără să mă pierd cu firea, m-am așezat jos și cu piciorul stâng apăsam pe scândură ca să iasă țința. După ceva chin am scos-o și la început nu m-a durut prea tare și am continuat să alerg. Dar rana s-a infectat și febra s-a ridicat la 40 de grade. În plus, piciorul s-a învinețit până la șold. Mama s-a speriat și m-a dus la felcerul din Dumbrăveni, unde majoritatea locuitorilor erau evrei. De cum a văzut piciorul vânăt și că am febră mare, felcerul a spus că cele două simptome nu prevestesc nimic bun. Ne-am întors acasă cu trăsurica de un cal. Mama plângea și zicea:

– Fă-te numai sănătoasă, că nu te voi mai trimite să aduci curcile acasă.

Curcile noastre se duceau pe cărărușă în deal, apoi ajungeau la linie și de acolo se porneau prin grâne. Eu mă duceam după ele și ca să le găsesc, le chemam „coti, coti”, iar curcanul îmi răspundea „gulu, gulu” și astfel aflam unde sunt curcile și le aduceam acasă.

Ajunse acasă, tanti Manea (Maria) Goian a făcut o soluție de culoarea laptelui și cu ea îmi puneam comprese mereu. Astfel m-am vindecat, iar febra a scăzut. Îmi pare rău că mama n-a

întrebat-o ce fel de soluție era aceea. Datorită musafirei noastre am rămas în viață și am pășit în al zecelea an.

Noi, frații, am trăit toată viața frățeste; niciodată nu ne-am certat, am respectat și am ascultat părinții și pe acei mai în vârstă.

RUDELE DIN PARTEA MAMEI

Mama mea, Alexandra (Sașa), s-a născut în satul Stoicani din județul Soroca, la vreo 7 km de la Parcani, într-o familie de răzeși. Tatălui ei, Maxim al lui Potap Coșciug, oamenii din sat îi ziceau „căpitanul Maxim”, căci așa era formula de adresare la răzeșii care erau urmașii căpitanilor din oastea lui Ștefan cel Mare și care erau puși să păzească hotarele Țării. Răzeșii aveau pământ lângă satul Rădi – Cereșnovăț, peste deal de satul Stoicani, pe la răscrucea care duce spre satul Racovăț și șoseaua Bălți – Florești – Soroca. Acolo se mai păstrasera vreo două case vechi până în anii '60, în care trăiau niște rușilipoveni, care au plecat, iar casele lor au fost demolate. Dar și acum oamenii din Parcani și Rădi în loc de „la răscruce”, spun „la ruși”.

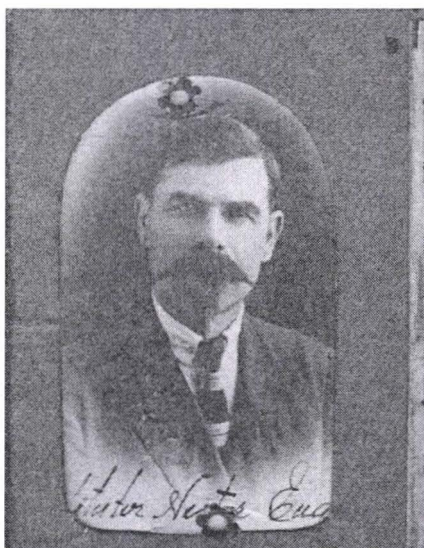
Pe vremuri năvăleau în Basarabia când tătarii, când turcii, care luau bir și distrugeau sate. Am auzit de la străbunica mea că demult, într-o duminică, erau câteva nunți în sat. Au năvălit turcii, au ucis nuntașii și au dat foc satului pentru că nu le-au dat bir mare. Acei care au scăpat cu fuga au trecut peste deal și au întemeiat acolo satul Stoicani de azi. Un strămoș a înălțat o cruce mare în locul viitorului pristol al bisericii. De aceea și astăzi se spune „în deal la cruce”, chiar dacă ea nu mai este. Când au venit „eliberatorii” sovietici, au dărâmat crucea. Această poveste tristă am auzit-o de la bunica Haritina Goian – Coșciug, fiica dascălului Pavalache Goian din Slobozia-Cremene de pe Nistru, care a fost răzeș și a avut trei copii:

Alexandra Coșciug-Nestor,
mama mea până la 1940.

Bunica Haritina Goian-Coșciug cu
nepoții Anatolie, Maria și Olga Nestor.

Profesorul Eugen Nestor.

Președinția Consiliului de Miniștri
Secretariatul General

BREVET

Noi, Președinte al Consiliului de
Miniștri, adeverim că prin Înaltul Decret
Regal Nr. 516 din 23 Februarie 1932,

Majestatea Sa Regele a binevoit a conferi
semnul onorific „Răsplata Muncii pentru
25 ani în serviciul Statului”.

Domaului: Nestor Eugen, Învățător la Porceni jud. Soroca.

Dat în București la 23 Februarie 1932.

Președintele
Consiliului de Miniștri

n. 20/34

Secretar General

11/11

Primul copil al lui Pavalache Goian a fost Matei Goian – protoiereu, a absolvit Seminarul Superior Teologic din Chișinău; a slujit în județul Cahul și a fost căsătorit cu Maria Balan, sora doamnei Elena Alistar, membră în Sfatul Țării.

Al doilea copil, Eufimia (Fenea) Goian-Secară a absolvit Școala Eparhială din Chișinău, fiind fiică de dascăl. S-a căsătorit cu Ion Efim Secară, pedagog de profesie și senator la București. Au avut doi copii: Elena (Lena) și Mihail (Mișu). Lena se împrietenise cu un băiat atras de ideile socialist-comuniste. Nu demult am aflat că se numea Șuric (Alexandru) Voițexovschi și că era din Soroca. Era un tânăr frumos, blond, favoritul tineretului din oraș. El se împrietenise cu niște simpatizanți ai ideilor comuniste și a convins-o pe Lena să fugă peste Nistru în „raiul comunist”, fără știrea părinților. Numai că de îndată ce au trecut Nistru au și fost arestați, au fost separați și nu au putut să se mai vadă. Elena a fost trimisă în gulag, de unde nu s-a mai întors. Verișorul lui Șuric Voițexovschi, Eugen Nosov, care ne-a oferit o fotografie a acestuia, de asemenea a suferit opt ani în gulagul sovietic. S-a auzit că Șuric a fost împușcat ca „spion român”. Peste câteva luni, Lena a născut un băiețel, Vladilen, pe care l-au izolat de mamă și l-au dat într-un orfelinat. Ea a trecut prin închisori, a dus o viață foarte grea și nu s-a mai întors niciodată acasă. Chiar de va fi fost reabilitată după atâția ani de suferință, se întâmplă că rușinea, vina față de părinți au împiedicat-o să revină acasă. Știa să cânte bine la pian și cu asta se hrănea, concertând în închisori, apoi și mai târziu în surghiun, câștigându-și existența. S-a dus de bună voie în robie și și-a distrus viața, pierzându-i-se urma.

În 1940 l-au arestat pe tatăl ei, renumitul politician, senatorul Ion Secară, și l-au dus în gulagul din Ivdel, unde a suferit 17 ani. S-a întors bolnav la Soroca și a murit la puțin timp după aceea. Mai târziu a murit și soția lui, tanti Eufimia, în satul Niorcani. Ei erau despărțiți, soția sa nu l-a primit nici după cei 17 ani de surghiun; era foarte mândră și nu i-a putut ierta trădarea: relația amoroasă cu o profesoară din Soroca.

Fiul lor, Mișu Secară, încă înainte de 1940 învăța în România și când au venit rușii, nu s-a întors acasă. A absolvit acolo Facultatea de medicină și a activat ca doctor până la pensionare; a murit fără a avea urmași.

Eufimia Goian-Secară.

Alexandru (Șuric) Voițexovschi.

Elena Secară.

Al treilea copil al dascălului Pavalache Goian a fost bunica mea, Haritina. O țin minte ca pe o femeie frumoasă, deșteaptă și foarte harnică. Ea întreținea familia, căci a rămas văduvă de la 40 de ani. A fost căsătorită cu un răzeș din Stoicani, Maxim al lui Potap-Coșciug care se trăgea din căpitaniii lui Ștefan cel Mare. Avea „nadel” de pământ, pe care îl primise ca urmaș de la domnul Moldovei. După moartea soțului său, bunica Haritina îl lucra doar ajutată de copiii săi. Toată vara trăiau la „odaie” pe deal. Odaia era alcătuită din două despărțituri: în una era un cuptor de copt, o laiță mare, pe care dormeam, cu așternutul cuvenit: perne, plapume etc.; mai avea vesela – strictul necesar. Când eram mici, eu cu sora și cu fratele veneam vara la bunica și ne plăcea foarte mult. În a doua despărțitură se păstrau uneltele cu care se lucra. Tot acolo bunica ținea cloștile cu pui. În jurul odăii era un ocol pentru vite, iar nu departe avea și un iaz mare cu crapi. Bunica făcea mâncare bună, cocea plăcinte, prăjea la un cuptor în aer liber niște crapi mășcați, pe care îi mâncam cu poftă. Aducea din poiată câte o pestelcă plină de ouă. De la vaci avea mult lapte, smântână, brânză... Traiul era îmbelșugat. Bunica Haritina știa să conducă bine gospodăria, să-și educe copiii, dar și ei o ascultau și o respectau. Acolo, pe deal lucrau pământul, creșteau animale și păsări: găini, curci, rațe, găște. Munceau mult, dar truda lor era răsplătită cu roade bogate. În sat reveneau numai spre iarnă, când terminau de strâns recolta. La odaie rămânea doar câinele, căruia îi duceau mâncare. Și nimeni nu fura nimic. Iarna toată familia stătea acasă, în sat. Feciorii Pavel, Teodor și Vasilică gospodăreau în curte, iar fetele Alexandra (mama mea), Liolia și Mașa trebăluiau prin casă: găteau, torceau, țeseau pânză, covoare, țoale și ce le mai trebuia. Toți copiii bunicii au fost oameni buni, cumsecade și gospodari harnici. Fiecăruia i-a făcut nuntă, pe toți i-a dat la casele lor. A trecut prin multe în viață, inclusiv două războaie mondiale și o revoluție. A fost o femeie cu o deosebită demnitate și a trăit peste un secol – 104 ani.

Îmi povestea despre bunica ei, pe care o chema Sultana, că a avut o viață lungă, atingând 130 de ani. Câteodată Haritina, când era și ea mică, se ducea la bunică-sa Sultana și o surprindea plângând.

– De ce plângi, bunico? o întreba micuța Haritina.

– Plâng binele din urmă, îi răspundea bunica sa.

Sultana îi povestea nepoatei sale cât era de frumos cândva prin poienile de prin pădurile de stejar care erau lângă sate, cum se roșeau picioarele de căpșune, fragi și alte pomușoare care au dispărut azi, ca scoruș, aluni și alte specii. Despre toate acestea mi-a povestit însăși bunica mea Haritina și eu, pe atunci mică, îmi închipuiam acele păduri de vis, care acum nu mai există sau au mai rămas foarte puține pe undeva. Tot Sultana povestea că pe vremuri casele erau mici, iar în loc de geamuri de sticlă întindeau burdufuri de animale prelucrate și subțiate. Carele cu boi aveau două proțapuri. Când năvăleau barbarii, oamenii fugeau și nu puteau întoarce repede carele, dar mutau numai boii de la un capăt la altul al carului, căci se întâmpla ca turcii să năvălească dintr-o parte, iar tătarii din alta. Pe acele vremuri îndepărtate, străbunica Sultana era știutoare de carte, deoarece se trăgea dintr-o familie de cărturari. Pe atunci preoții nu știau să scrie și să citească, ei învățau rugăciunile și tipicul slujbei pe de rost. Unii dintre preoții din împrejurimi veneau la Sultana ca să-i învețe scrisul și cititul.

Gândindu-mă la „Apus de soare” de Barbu Ștefănescu Delavrancea, îmi amintesc că între căpitanii lui Ștefan cel Mare era și un căpitan Goian. Îndrăznesc să presupun că urmașii lui ar fi răzeșii de prin părțile satelor Slobozia-Cremene și Stoicani.

Bunica mea avea o voce frumoasă și o auzeam uneori fredonând un cântec învățat de la bunica ei, care m-a impresionat:

„Pom am fost eu pom,
Pom am fost eu pom,
Pom am fost cu frunza lată
Și-am rămas creangă uscată.

Pom, pom, pom.

Oi, oi, oi, oi! Oi, oi, oi, oi!
Oi, oi, oi și vai de noi,
Cum ne mână ca pe boi
Și ne tunde ca pe oi,
Oi, oi, oi!"

Prin anii '90 am auzit la radio că se interesau de melodia acestui cântec, dar nimeni nu o știa. Eu o țin minte și am încercat și am reușit să o pun pe note, cu ajutorul doamnei profesoare de muzică Victoria Berghi.

The image shows a handwritten musical score for the song "Pom, pom, pom". The score is written on ten staves, with the first six staves containing the melody and the last four staves containing the lyrics. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 2/4. The lyrics are in Romanian and describe a scene of sheep being herded and then sheared. The melody is simple and repetitive, with a strong rhythmic pattern. The lyrics are written in a cursive hand, and the notes are also handwritten. The score is a personal transcription of the song.

Pom Pom Pom Pom am fost eu pom Pom am fost eu
al-tă da-tă Pom pu-mos cu pu-mos la-tă
și-am ră-mos orcan-gă us-ca-tă Pom pom pom
Oi oi oi Oi oi oi
oi oi oi și vai de noi Ca-ne năi-na
ca pe boi și ne tun-de ca pe ei
ei ei oi oi oi oi

VĂDUVIA HARITINEI GOIAN-COȘCIUG

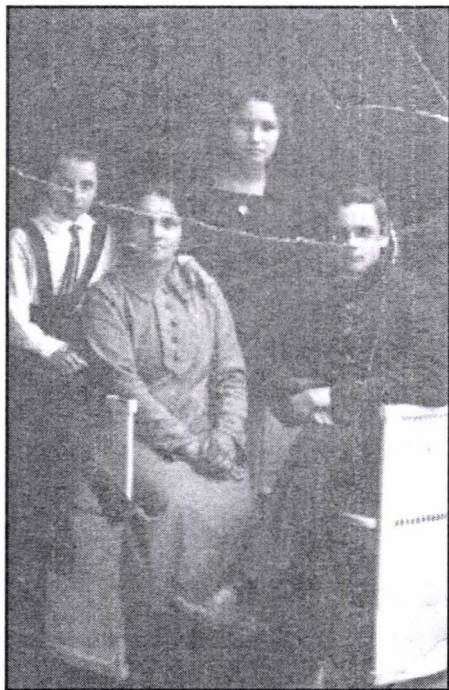
Bunica Haritina a fost o femeie deșteaptă, înțeleaptă, vrednică și o bună povestitoare, iar eu doar redau ce am auzit de la ea. A trăit 104 ani, a trecut prin două războaie mondiale, prin revoluții. Ecoul revoluției a ajuns și în ținutul nostru. Imediat după revoluția din octombrie 1917, în Rusia, inclusiv în Basarabia, care atunci era o gubernie a ei (după 1812), s-a început „sloboda”, adică au fost eliberați din închisori pușcăriasi, mulți dintre ei bandiți care jefuiau și omorau oameni nevinovați de prin sate și orașe.

Avea bunica o fiică Liolia, o domnișoară foarte frumoasă, pe care o ascundea de cazaci pe cuptor, motivând că e bolnavă de tifos. Cazacii erau răi, violenți, jefuiau populația și violau fete. Eram mică, dar țin minte că stătea în gazdă la noi un ofițer rus albgardist. Se deosebea de alții că era bun, mă lua în brațe, îmi dădea câte o bucățică de zahăr și-mi spunea „devocica” (copiliță). Câteodată își ștergea lacrima ivită pe obraz – poate îi aminteam de copiii săi.

Bunica Haritina ne povestea că în Stoicani, trei bandiți l-au spânzurat pe avocatul Gorgos, iar pe soția gravidă au tăiat-o, i-au scos pruncul și l-au înjunghiat. L-au ucis și pe servitor ca să nu rămână martor. Unul dintre bandiți era din satul Vărvăreuca, Florești și după fapta îngrozitoare s-a ascuns la sora lui în cuptor, dar jandarmii l-au găsit. În timpul anchetei, i-a denunțat pe ceilalți doi de teapa lui Gr. Cotovschi.

În 1914, când a început primul război mondial, a fost mobilizat fiul mai mare al Haritinei, Pavel Coșciug. La plecarea pe front, s-a înțeles cu prietenul său ca în cazul în care unul dintre ei moare pe câmpul de luptă, supraviețuitorul să dea de știre părinților celuilalt. La puțin timp, Pavel a fost rănit grav și i s-a pierdut urma. Bunica a primit veste de la prietenul lui Pavel că fiul ei a murit ca un erou și că el, prietenul lui, i-a pus și cruce la mormânt. Așa că bunica i-a „ridicat” în biserică și i-a făcut toate rânduielile creștinești.

Trebuie să spun că Pavel era însurat când a plecat pe front. Când îi venise vremea să se însoare, s-a dus pețitor la o fată din satul Bădiceni, dar care avea o soră mai stătută și mai urâtă, Liuba. Viitorii lui socri l-au îmbătat și l-au încurcat cu sluta. S-a căsătorit fără dragoste. La plecare în război, avea o fetiță: Claudia. Au trecut ani... și Clava lui Pavel era de-acum domnișoară.

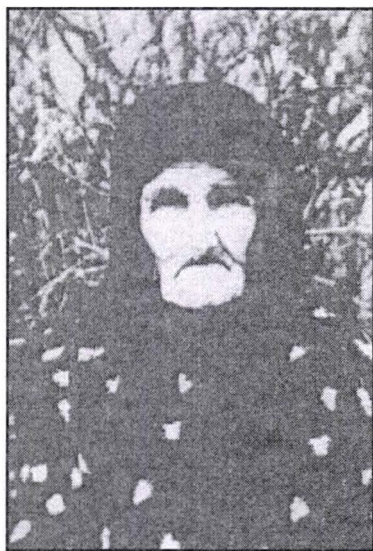
Nestor Alexandra și copiii săi: Anatolie, Maria și Olga.

Crescuserăm și noi: fratele Tolea, sora Olga și eu – nepoții Haritinei de la fiica ei Alexandra. Fratele meu învăța la Școala Normală din Soroca, iar eu și sora mea la Liceul „Domnița Ruxandra” din același oraș. Bunica Haritina trăia cu noi la gazdă, ne făcea mâncare, avea grijă de noi. Într-o zi a venit la fratele meu un prieten, tinerel ca și noi, care era un bun prezicător. M-a privit de la distanță și parcă m-a străpuns. Apoi mi-a prezis că la 30 de ani voi avea o mare cumpănă. Atunci nu-mi dădeam seama de vorbele lui, dar mult mai târziu am înțeles că mi-a prezis soarta. Așa s-a și întâmplat: ce poate fi mai groaznic decât deportarea noastră, decât despărțirea de soț, decât pătimirile noastre între străini? Despre acea tragedie voi scrie în paginile următoare.

Tot atunci prevăzătorul i-a spus bunicii Haritina că o ființă apropiată ei, pe care o crede moartă, e vie undeva departe. Pornind de la vorbele lui, Teodosie (Fedea), alt fiu al bunicii mele, a început căutările dispărutului Pavel și l-au descoperit în Statele Unite ale Americii. Unchiul Pavel fusese rănit în Franța foarte grav, stătuse apoi vreo cinci ani în Canada și de acolo a plecat în SUA. Acolo a fost la început conductor de tramvai, apoi a devenit fermier, a strâns pământ, vite... se îmbogățise, dar acasă nu dădea nicio știre.

Cum soția sa, Liuba, îl știa mort pe front, s-a recăsătorit cu un văduv.

Mai târziu, Pavel a început să trimită scrisori, i-a scris și Liubei să meargă la el cu fetița, Claudia (Clava), însă cum ea era de acum căsătorită cu altul, nu a vrut să-l urmeze în SUA. Peste un timp a venit Pavlușca acasă: frumos, bine îmbrăcat, un adevărat gentleman, aducând cadouri pentru toți. Liuba l-a părăsit de îndată pe al doilea soț ca să se întoarcă la Pavel, dar el nu a mai vrut să rămână cu ea, care părea mai urâtă și mai bătrână. Și satul natal, Stoicani, care în tinerețe îi părea cel mai frumos din lume, acum îi părea urât și sărac în comparație cu zgârie-norii din New-York.

Bunica Haritina la vârsta de 104 ani,
1957, Stoicani.

Pavel Coșciug după revenirea din
New-York.

Fiica lui Pavel, Claudia, și soțul Mihail Trofăilă,
deportați și ei în 1949.

A plecat înapoi în SUA. Probabil că și-a întemeiat altă familie, dar mai scria din când în când. Însă după 1940, orice legătură s-a întrerupt. După anii '80 a ajuns la noi prin cineva o scrisoare despre moartea lui Pavel și o fotografie: corpul

neînsuflețit al lui Pavel într-un sicriu bogat, alături de drapelul SUA. Ce va fi devenit el? Poate îi va fi lăsat Clavei testament de moștenire? I-am dat verișoarei Clava scrisoarea, dar s-a temut să răspundă, căci pe atunci erau condamnați cei care aveau rude peste hotare. Mai târziu a încercat să intre în legătură cu apropiații tatălui său, dar nu a reușit.

În 1941, în același timp cu noi, a fost deportat al doilea fiu al Haritinei, Teodosie Coșciug, împreună cu familia lui: Teodosia, soția, fiul Pavel și fetița Raisa de doar cinci anișori. Ei au fost duși în nordul regiunii Tomsk, unde au trăit 17 ani, iar unchiul Todosie a fost dus în 1941 la Ivdel, ca și alți bărbați, unde a rămas pe veci să zacă în ghețarul siberian.

În 1949 a fost supusă deportării familia Trofăilă Mihail și Claudia, fiica lui Pavel Coșciug cu copiii. Erau gospodari înstăriți: aveau pământ, casă bună, moară, tractor etc. Clava și copiii ei s-au ascuns și l-au ridicat numai pe Mihail, care a muncit din greu în pădurile din ținutul Amur, regiunea Blagoveșcensk. Clava ne povestea cât de greu i-a fost să fie fugar, mai ales toamna, după ce s-a strâns recolta de pe dealuri și nu avea unde să se mai ascundă, mai apoi a început și înghețul... Au prins-o și pe ea și au deportat-o în același loc cu soțul ei. Acolo, în Amur, și-au construit casă din lemn, iar în 1956 s-au întors la Drochia și au construit și acolo casă. După ce ne-am întors și noi din Tomsk, în 1957, ne-am întâlnit cu ei.

În 1944, fiicele Haritinei cu familiile lor, Alexandra Nestor (mama mea) și Iulita (Leolea) Apostol au plecat în România după copiii lor.

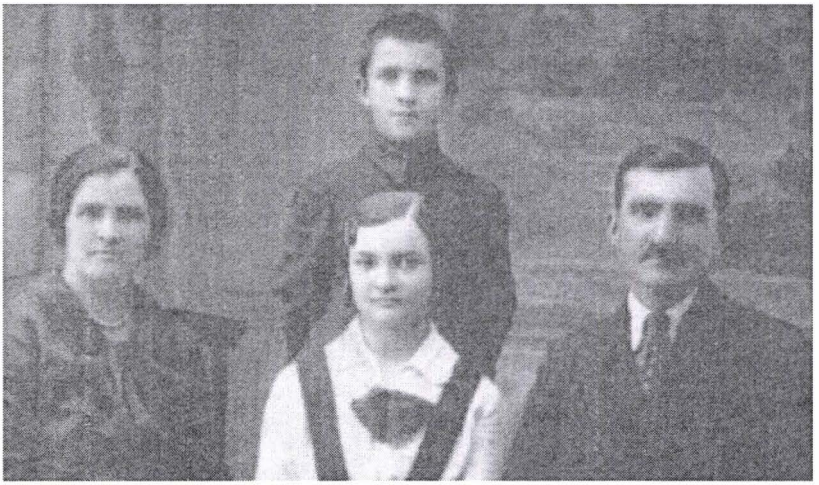
Tedosie, soția Teodosia, fiul Pavlușa
și fiica Raisa.

Raisa Coșciug-Hazov.

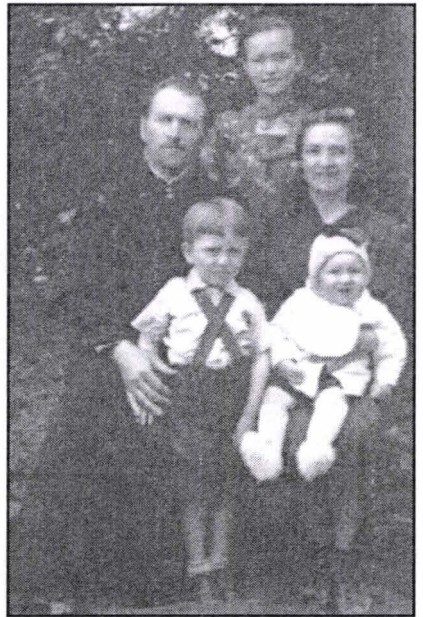
Iulita (Liolea) și
Leon Apostol cu copiii
Teodora și Valerian.

Iulita, Teodora, Valerian și Leon Apostol, născut în satul Dubna, Soroca, vărul vestitului actor și regizor Veniamin Apostol.

Teodora Apostol, căsătorită cu preotul George Boguleanu, satul Stoicani, jud. Soroca.

Familia preotului George Boguleanu cu copiii Georgeta, Mihai și Nelu, satul Zorleasca, jud. Slatina.

Plecuse în România și mezinul Haritinei, Vasile Coșciug, dar după ce i-a murit soția, Maria, el cu fiica sa Dunea și ginerele Grigore Secară și nepoții s-au întors în Basarabia, la Stoicani, și în 1946 erau cât pe ce să moară de foametea organizată, căci veneticii au măturat podurile țăranilor, luându-le toată pâinea, cerealele, floarea-soarelui, fasolea, tot. În unele localități se mânca om pe om. Povestea unchiul Vasile, fiul Haritinei, că a scăpat de moartea prin înfometare mergând în lanul cu ovăzul ce începuse a se coace și era încă în lapte și mâncându-l așa cum era. Mai apoi ieșiseră și alte legume și fructe. Ca prin minune au scăpat de deportarea din 1949, căci, oricum, nu mai aveau nimic. Și Maria, fiica Haritinei, a fost lăsată în pace.

După ce au venit la putere sovieticii, proletarul care devenise președinte al sovietului sătesc i-a luat Haritinei căsuța bătrânească, i-a luat de pe cuptor și comăndul pe care-l păstra pentru înmormântarea sa. Bătrâna și-a trăit ultimii ani de viață la mezinul său, Vasile Coșciug. Multe a mai văzut, a pățimit și a suferit bunica mea! Grea soartă a mai avut, dar a trăit cu demnitate și a supraviețuit, atingând vârsta de 104 ani. Despre ea vom mai reveni în amintirile mele și ale fiicei mele Elena, care mă ajută să scriu aceste memorii.

RUDELE DIN PARTEA TATĂLUI MEU, EUGEN NESTOR

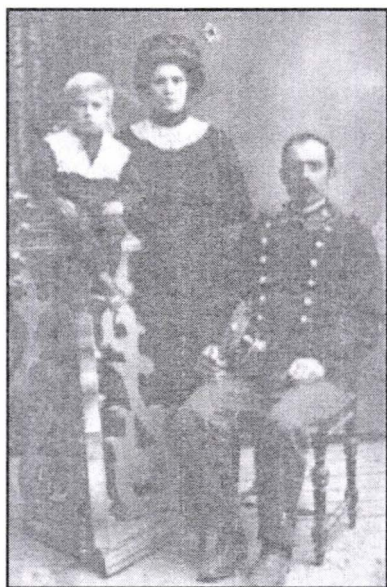
Îmi aduc aminte cu drag și de bunul meu tată, Eugen Ion Nestor. Părinții bunicului Ion, de pe tata, se trăgeau de prin părțile Cernăuțului, iar bunica Elisaveta de prin Vertiujeni. În familia bunicului Ion erau trei copii: Maria (Maniuța), Antip și Eugen.

Cea mai mare era nășica mea Maniuța (Maria), căsătorită cu Dumitru Dubălaru, tot din Parcani. Despre familia lor vom mai reveni în alte capitole.

Fratele tatălui meu, Antip Nestor, a fost șeful Oficiului poștal din Chișinău. La Parcani a avut pământ moștenit de la părinți, dar l-a vândut căci îi trebuiau bani să cumpere casă la oraș. Aproape toată viața a trăit cu familia (soția și doi fii) în chirie, în case străine. Abia spre bătrânețe au economisit destui bani și au cumpărat o casă veche, în stil bizantin ce necesita reparație capitală. După ce au finisat-o, era frumoasă. Dar peste un an au venit „tovarășii” și i-au luat-o, lăsându-i o aripă alcătuită dintr-o cameră și o tindă, iar în camerele mai frumoase și aranjate s-au mutat „noii stăpâni”. Nu i-a fost dat unchiului să se bucure de averea agonisită cu truda de o viață. În 1944 s-au refugiat în România, dar în tren a avut atac de cord și a murit. O soartă tragică! Cu mare durere și-au continuat drumul spre Țară soția Eudochia și feciorii Valentin și George (Jorj).

Antip Nestor, șeful Oficiului poștal.

Antip și Eudochia Nestor cu fiul mai mare, Valentin.

Fiul Jorj Nestor și soția Ana, lași, 1937.

ÎMPĂCIUITORUL

Pe tatăl meu, Eugen Nestor, părinții lui îl dezmierdau Evghenaș. A fost un om foarte bun la suflet, cumpătat, calm, liniștit, grijuliu, bun gospodar și familist. Pe noi, copiii lui, nu ne pedepsea aspru, ci ne învăța să înțelegem de cuvânt. O singură dată, când fratele meu a făcut o boroboacă, tata i-a dat o palmă, apoi a intrat în casă și a început să plângă: „Parcă el e vinovat!? Vârsta lui e de vină”, zicea el despre Tolea. Întotdeauna ne îndruma, ne-a dat o educație bună și era mândru de noi. Avea o voce frumoasă și cânta foarte bine. La început a fost dascăl la biserică. Apoi a fost la Chișinău, unde a urmat cursurile de dascăli, fiind apreciat chiar de profesorul de muzică și de pictură, vestitul Berezovski. Întors în sat, a întemeiat școala din Parcani, devenind primul învățător și director al acesteia. Asta a fost pe timpuri, când Basarabia era sub stăpânire rusească și în școală se preda numai în limba rusă, ca să rusifice toată populația autohtonă. Școala se numea „țercovno-prihodscăia” și aparținea de biserica rusă. Lecțiile se făceau în limba rusă în „storojca” bisericii. Îmi amintesc cum tata mă lua cu el la școală câteodată, când aveam 4-5 anișori. Eram foarte încântată: ședeam pe un capăt de bancă de lemn, lungă, pe care mai erau elevi, numai băieți de diferite vârste, dornici să învețe carte, căci viitoarele gospodine aveau de tors și de țesut alături de mamele lor.

Îmi amintesc de o întâmplare din tinerețe, din primii ani de căsnicie. Mă întorceam cu tata de la Soroca, prin pădurea satului Voloave, căci pe acolo era drumul spre Parcani. Era

toamnă târzie, zilele erau mai scurte și cât am umblat prin Soroca după treburi, s-a făcut seară. Când am pornit spre casă, se aprinseseră felinarele electrice din oraș. Trăsura de un cal ne ducea nu prea repede pe drumul pietruit care trecea pe lângă satul nostru spre gara Florești. Deodată, din pădure a ieșit un om și s-a oprit în mijlocul drumului înaintea trăsurii, s-a uitat la tata și, recunoscându-l, l-a salutat:

– Bună seara, Evghenie Ivanovici!

A trecut pe partea cealaltă a drumului și a dispărut în desișul pădurii. Ne-am continuat drumul și abia când ne-am apropiat de Parcani, tata mi-a spus:

– Știi că omul care ne-a oprit din drum era unul dintre bandiții care i-au atacat pe mama și pe fratele tău. Nu ți-am spus până acum ca să nu-ți fie frică.

Dar iată ce s-a întâmplat aproape cu un an în urmă în aceeași pădure. În toamna târzie din anul 1932, într-o duminică, mama cu Anatolie se întorceau de la Soroca. Îl luaseră cu ei și pe bătrânul director de școală, Dumitru Onea. Trebuia să-și ia de la croitor niște haine.

Se înserase de-a binelea. Din urma lor veneau trei oameni într-o căruță și ba întreceau trăsura noastră, ba rămâneau în urmă. Când s-au apropiat de pădure, un individ din căruță l-a lovit pe fratele meu Tolea foarte tare; Tolea nu a răbdat, a sărit din trăsură și i-a dat și el un bici banditului. Atunci au sărit la el ceilalți doi însoțitori și s-a pornit o încăierare grozavă. Tolea era tânăr și voinic, dar răufăcătorii, fiind trei, l-au doborât. În timpul bătăii, mama se arunca deasupra lui, să nu-l lovească prea tare la cap. Bătaușii îl loveau pe Tolea, dar pe mama nu; pe ea doar o îmbrânceau. A sărit în ajutorul lui Tolea și băiatul de vreo 14 ani, pe care mama îl luase să stea la han cu caii, dar i-au dat și lui un pumn în nas, de-i curgea sângele șiroaie. Pe domnul Onea l-au îmbrâncit într-o groapă din șanțul de lângă drum. Când unul dintre bandiți a ridicat piciorul să îl lovească pe Tolea cu cizma peste față, mama s-a aruncat peste fratele meu. În acel moment, dinspre Soroca venea o mașină cu farurile aprinse. Domnul Onea a alergat înainte a mașinii și a strigat:

– Veniți mai repede în vale, căci se face moarte de om!

În mașină era un cunoscut de-al domnului Onea. Au oprit, l-au luat și pe el și s-au întors în Voloave, de unde s-au întors cu șeful de post, însă acolo nu mai era nimeni. Șeful de post bănuia pe unde s-ar fi ascuns bătăușii: i-au cătat pe un drum lăturalnic din pădure, i-au găsit și i-au arestat. După ce bandiții fugiseră, mama cu fratele meu și cu băiatul nu s-au mai întors prin pădure acasă, ci s-au îndreptat spre satul din apropiere, Volovița, unde au și înnoptat.

Domnul Onea a ajuns în aceeași noapte acasă și am aflat vestea. De grija alor mei nu am închis un ochi toată noaptea. A doua zi dis-de-dimineată, m-am dus cu fetița în brațe la mama, dar nu era nimeni acasă. Mergea vorba că toți trei zac morți în pădure. Eu alergam plângând când la mama, când acasă. De la noi se vedea bine casa părinților și aproape de amiază am văzut cum mama își frângea mâinile în curte. Am alergat acolo și l-am văzut pe fratele meu cu hainele rupte – numai cordele și cu pumnii jupuți de piele de cât de tare se luptase cu răufăcătorii.

Șeful de la postul de jandarmi i-a interogat:

– Cu câți oameni v-ați luptat?

– Cu unul, au răspuns.

– Dar voi câți erați?

– Trei.

Râdea șeful de post, când i-a văzut cât de zdravăn au fost bătuți, căci aveau mai multe vânătăi decât fratele meu, pe care îl mai apăraseră și mama. Le-a spus că vor face închisoare, dar că ar putea scăpa dacă vor fi iertați de cei atacați. Veneau la părinții mei și își cereau iertare în genunchi și părinții i-au iertat. Poate de aceea nu am pățit nimic, când veneam peste un an cu tata, seara târziu, prin aceeași pădure și ne-a ieșit în cale unul dintre ei, spunându-i numai „Bună seara, Evghenie Ivanovici!”.

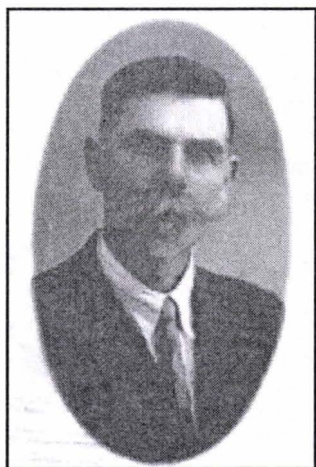
Tatăl meu era stimat în sat, fiind numit de oameni „mirovoiu” în rusește, adică „împăciuitorul”. Dacă se întâmpla să se certe vreun om cu soția sau cu vecinul, veneau la el să le facă dreptate, să-i împace. Astfel, un consătean se certa cu nevasta. Tata a mers la ei să le facă dreptate:

- De ce îți obijduiești soția? îl întreabă tata.
- Nu-mi face mâncare, îi zice omul.
- Păi tu adu-i ce-i trebuie pentru ca ea să aibă din ce să-ți facă, spunea tata și până la urmă îi împăca.

Într-o noapte, tata s-a trezit de lătratul alarmant al câinelui care era lângă ocolul și grajdul vitelor, peste drum, de la vale de casă. Acolo erau și scârtele cu paie și ciocleji. S-a dus să vadă ce se întâmplă și îl vede pe vecinul Fedot P. care venise la furat paie. Omul încercase o sarcină atât de mare, încât nu o putea ridica în spate. Tata nu l-a certat, înțelegând că vecinul a venit de nevoie, ci i-a ridicat-o, i-a așezat-o în spate și i-a zis: „Altă dată mai bine să ceri, că eu ți-o dau.” Omului i-a fost atât de rușine, că povestea și la alții ce a pățit cu domnul învățător cel bătrân.

Altui om i-a împrumutat tata o cantitate mare de porumb (grăunțe). După vreo doi ani, l-a întrebat dacă nu are de gând să-i întoarcă datoria. Omul i-a răspuns că nu are de unde i-o da. Atunci tata i-a spus:

- Dacă n-ai, atunci ți-i dăruiesc.
 - Ei, Evghenie Ivanovici, dacă mata mi-ai da amu...!
- Tata râdea și povestea. Așa era el: bun și darnic.

Eugen Nestor în 1940.

Alexandra Maxim Coșciug – Nestor.

SE APROPIA CIUMA ROȘIE. REFUGIUL

În 1941 a început al doilea război mondial; nemții înaintau și rușii s-au retras din Basarabia. Atunci mulți basarabeni au fost înrolați în armata română. În 1944, armata sovietică a început ofensiva.

Ca alți mulți basarabeni, s-au refugiat și rudele noastre, temându-se să nu aibă soarta pe care am avut-o noi. Fratele Anatolie și cumnatul Grigore Zemba au fost mobilizați în armata română. Destul de greu s-au hotărât părinții mei să se refugieze: când trebuia să se urce în căruță, tatei i s-au înmuiat picioarele, de nu se putea scula de la pământ. L-au luat de subțiori vărul meu Haralambie Dubălaru și un vecin și l-au urcat în căruță. Pentru ultima oară își privea plângând casa, satul natal. Nu au luat aproape nimic, iar din ceea ce au avut cu ei, multe le-au pierdut pe drum, din cauza bombardamentelor ce erau făcute și de ruși și de nemți și asta pentru că frontiera trecea prin zona noastră. Această povestire dureroasă am auzit-o de la rudele mele. Până la Florești i-a însoțit vărul Haralambie; de acolo, spre Bălți, au plecat cu trenul și din Bălți spre România au reușit să se urce în ultimul tren-marfar, încărcat cu militari, cu hârlețe și tâmăcoape.

Era în luna martie; era încă frig și lapovița accentua starea depresivă. Li s-a adus o sobă din fier să nu înghețe copiii mici. Deși au trecut frontiera, trenul era în continuare bombardat. Tinerele mame, cumnata mea Maria și sora mea Olga, se

aruncau deasupra copiilor să-i apere de gloanțe și de schije, să-i apere de moarte.

Părinții mei s-au așezat în Oltenia, în satul Scărișoara, dar până la moarte tata a dus dorul plaiului natal, unde s-a născut, a copilărit, unde și-a făcut casă și a fost fericit cu familia sa. Era bolnav grav, dar a murit deplin conștient la doar 55 de ani. Teama lui cea mare era că îl vor înmormânta fără sicriu, căci era greu după război. Când a venit să-l vadă nepoțelul Jenică și i-a spus: „Nu te teme, tătaie, că tata ți-a făcut sicriu”, el s-a bucurat și l-a rugat pe Tolea să i-l aducă. L-a pipăit, căci nu mai vedea și a spus:

– E bun, e foarte bun!

Până în ultima clipă a vieții a întrebat de mine:

– Dar despre copila mea, Marusea, nu ați aflat nimic? și s-a stins cu gândul la fiica lui deportată în Siberia. Tata a fost înmormântat în Scărișoara, Caracal, iar mama în satul Slăveni, din aceeași regiune.

Am rămas cu amintirea copilăriei fericite, cu părinți și frați buni.

LA CASA DE OBȘTE

Mi-am adus aminte că pe vremea ocupației țariste în sat la noi exista o casă de obște. Când venea vreun ordin de la stăpânire, ureadnicul (un fel de jandarm la ruși) anunța populația și acest lucru îi poruncea să-l facă Nică Poșol. Casa de obște era puțin mai arătoasă ca altele și se afla în mijlocul satului. Nică era străjer, iar „Poșol” îi era porecla, adică „du-te - vino”. Avea o voce puternică (pe atunci nu erau microfoane) și când striga „Oameni buni, veniți la Casa de obște!”, se auzea în tot satul și oamenii se adunau repede să afle noutățile. Așa aflau oamenii știrile de la Centru, trimise în limba rusă și pe care Nică le traducea în română. Când nu avea ce anunța oamenilor, străjerul dormea pe prispa Casei de obște și sforăia atât de tare, că răsuna toată mahalaua.

ÎN LICEUL DE FETE „DOMNIȚA RUXANDRA”

Îmi aduc aminte că noi, ca frați, ne-am împăcat foarte bine; niciodată nu ne-am certat și ascultam de părinți. La sărbători, când aveam oaspeți, tata ne chema și ne spunea să cântăm. Cântau cu noi și mama, și tata. El se mândrea cu noi.

Când Tolea a terminat școala din sat, tata l-a dat la Școala Normală de învățători din Soroca și cum era încă mic, părinții s-au înțeles cu bunica Haritina să stea cu noi. Au închiriat o cameră cu bucătărie și am plecat și eu cu sora mea la Soroca. Peste un an m-am înscris și eu la Liceul de Fete „Domnița Ruxandra”.

Acest liceu și biserica din dealul Sorociei au fost construite de boierul rus Oleinikov. În clădire, în partea de răsărit, la etajul al doilea era biserica, apoi niște clase și în fund – sala de festivități ce ocupa spațiul până la capătul etajului. Pe peretele din fund al acestei săli era atârnat portretul fondatorului liceului: un bătrân cu barbă, într-o ramă frumoasă și bogată. De la biserică până la capătul etajului erau uși de fier bune și frumos lucrate, care se strângeau la ambele părți, ca foile la armonică și se făcea o sală mare. Aici s-a preoțit părintele Vladislav Bjola, preotul bisericii liceului. A murit sârmanul de tuberculoză, foarte tânăr.

Când în 1918 Basarabia s-a întors la Patria-mamă, portretul boierului rus Oleinikov a continuat să stea neclintit pe perete.

Conducerea română nu și-a bătut joc de el, dar când au venit „eliberatorii” sovietici, l-au aruncat imediat.

Când ajungeam în Postul Mare, toate elevele de religie ortodoxă din liceu erau conduse de dirigintele noastre și de profesori, aranjate după clase la biserică. Preotul ne spovedea și ne împărtășea. Eu cântam în corul bisericii, condus de profesorul de muzică Grițic. Ca dascăliță era o liceană, Bursacovscaia. Biserica avea un iconostas cu picturi minunate, dar „tovarășii” de îndată ce au venit în 1940 au distrus această frumusețe și au aruncat în Nistru iconostasul și toate icoanele din biserică. De ce nu le-au dat la vreun muzeu? Erau niște debili care nu pricepeau nimic din artă. Pe fiul lui Oleinikov l-au scos din casa construită de tatăl său, i-au dat bastonul și pălăria și l-au alungat.

În liceul la care am învățat, majoritatea profesoarelor (bărbați erau puțini) erau rusoaice, dar românii nu le-au înlocuit și nici nu și-au bătut joc de cadrele didactice. Printre acestea, erau de origine rusă:

preotul Stoianov – religie,
doamna Platonova – fizică și chimie,
doamna Smolenscaia – matematica,
doamna Boerovscaia – dirigintă,
doamna Captievscaia – educație fizică,
doamna Vieru (după căsătorie) - istorie,
doamna Solovei – desenul,

domnul Emanuil Balen de Balu – limba franceză și fizică.

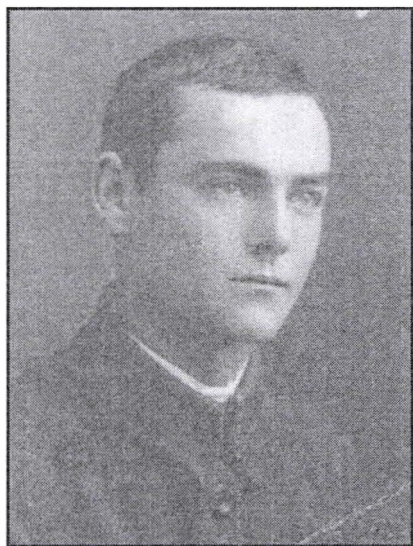
Când în Rusia a început revoluția din 1917, apoi în 1918 – războiul civil, iar Basarabia s-a unit cu Patria-mamă, niciunul dintre acești profesori ruși de la Liceul de Fete (denumit mai târziu „Domnița Ruxandra”) nu a dorit să revină în patria natală, „raiul comunist”, de acum Rusia sovietică, unde îi așteptau gulagul și moartea. Toți și-au însușit limba română, au solicitat cetățenia română și au lucrat până la vârsta de pensionare; pensiile le-au primit de la statul român. Și niciunul nu a fost supus represaliilor.

Dar nu numai profesorii s-au bucurat de drepturi. Boierilor ruși, celor care aveau foarte mult pământ, li s-a lăsat câte o sută de hectare, gospodăriile și casele, iar restul de pământ a fost dat spre împroprietărirea țăranilor argați. Cei care nu aveau pământ deloc, au primit câte cinci hectare, iar cei care aveau, primeau în completare, astfel încât să aibă cinci hectare. Oare conducerea românească nu a procedat omenește?

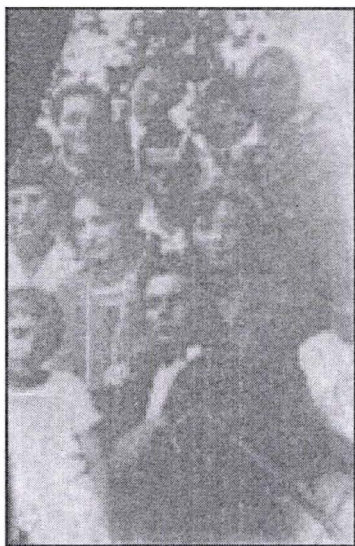
Pe moșia satului vecin, Dubna, trăia o proprietăreasă rusoaică, doamna Ianevscaia, o văduvă cu doi copii: Danaea (Danil Petrovici) și Dusea (Evdochia Petrovna). Văduva avea un conac foarte frumos din cărămidă roșie și o grădină cu livadă bogată în pomi roditori la care se adăuga o vie bine îngrijită, dar în timpul „slobodei” au distrus-o golani din satele din apropiere. De asemenea, mai deținea o casă de formă lunguiață, cu multe camere, unde locuiau în ultimul timp. Aveau și un iaz cu pește și o moară, care a funcționat până nu de mult, când a „privatizat-o” cineva. Boieroaica a invitat din România pe un profesor de limba română, Ionescu, care îi învăța pe copiii ei să vorbească și să scrie corect românește. Își dădea seama că în „raiul comunist” nu e de trăit. Era deșteaptă și înțelegea ce înseamnă a mai cunoaște perfect o limbă. Când au năvălit în Basarabia „tovarășii eliberatori”, doamna Ianevscaia s-a refugiat împreună cu copiii în România.

Fratele meu era prieten foarte bun cu Danaea, care venea adesea la noi. Tata făcuse un scrânciob și niște paralele și ei făceau sport sau se dădeau în scrânciob. Danaea era săritor, gata oricând să ajute la nevoie, fapt pe care l-a demonstrat când Tolea a avut un accident cu ochiul. Atunci Danaea l-a dus la Soroaca la bunicul său – doctorul Pavlovski, care i-a salvat ochiul.

Fratele meu Anatolie era bun la suflet ca o pâine caldă, generos, omenos și vesel. El cânta foarte bine ca tenor, picta frumos în ulei și, când a ajuns la pensie, a participat la expoziții din București. Din nenorocire, spre sfârșitul vieții a orbit din cauza glaucomului.

Anatolie Nestor – student .

Cu colegii în Școala Normală
din Soroca.

Mirii Nestor Anatolie și Maria.

Cât a lucrat în învățământ, a organizat cu elevii și tineretul din Parcani un cor puternic cu care participa la concursuri pe județ, în Soroca. A organizat expoziții cu lucrări confecționate din paie, lozie, pănușă etc. (adevărate obiecte de artă) făcute de elevi, sub conducerea lui. Pe unde a trăit mai târziu, de asemenea, i-a învățat pe copii numai lucruri folositoare. A fost îndrăgit și respectat peste tot de elevi, de părinți și de săteni.

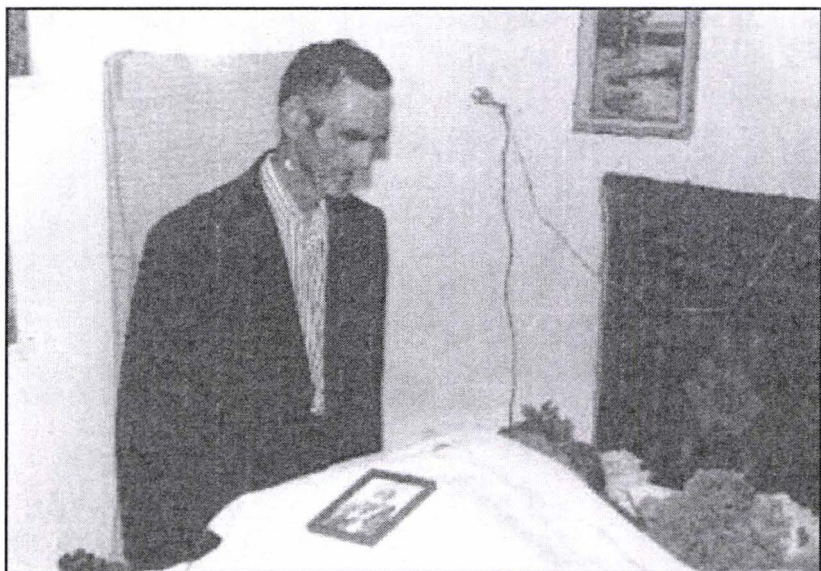
Anatolie și sora Olga.

Profesorii Maria și
Anatolie Nestor.

Pedagogii Nestor cu feciorașul Eugen, anul 1941.

Anatolie Nestor la moartea soției Maria.

Anatol Nestor cu fiica Janeta între rude la Parcani, anii '70.

A. Nestor și fiica Janeta, vărul Haralampie Dubălaru și nepoata Nina Munteanu (fiica lui Iacob Dubălaru deportat în Siberia).

Anatolie Nestor cu sora Maria Șoimu. De la dreapta spre stânga: Elena Șoimu-Postolachi, Mihail Șoimu, soția Tamara, Janeta-Iulia Nestor-Neamțu și verișorii ei. Jos: Alexandru, Larisa și Vladimir.
Florești, 1976.

Îmi amintesc cum înainte de 1940, într-o seară caldă și senină de primăvară, veneam cu trăsura de la Soroca împreună cu un grup de tineri, băieți și fete, care împreună cu dascălul lor, Anatolie Nestor, se întorceau de la un concurs unde luaseră parte. Toți erau bine dispuși. Era ultima primăvară de dinaintea ocupației.

În pădurea de stejari seculari uriași (acum au rămas prea puțini) și tei plini de mireasmă, aerul curat și răcoros parcă ne îmbăta, predispunându-ne la gânduri plăcute. Căruțele se mișcau într-o cadență lină, iar noi eram încântați de frumusețea naturii noastre basarabene. Sava, fiul mai mare al lui Iacob Dubălaru, începuse să cânte „Teiule cu frunza lată și cu umbra răsfirată...”, fiind imediat susținut de sora lui, Nina, de Mișa Munteanu, de frații Maria și Meleghea Cetuleanu și alții. Vocile lor curate, armonioase răsunau în toată pădurea. Caii oboșiți mergeau la deal pe caldarâmul de piatră care ducea prin pădure spre Parcani, iar băieții și fetele cântau neuitatele cântece populare: „Trec pe vale, mor de sete...”, „Roata morii

se-nvârtește...” și câte altele, dar și minunatele romane pe versuri de Eminescu și ale altor autori cunoscuți.

Tineretul de atunci nu dispunea de radio, însă nu avea mai puțină cultură decât cel de azi. Era chiar mai bogat spiritual. Și Anatolie era acela care stimula în mase cunoașterea și răspândirea cântecului, a folclorului, a frumosului, a culturii. Ar fi fost și el împreună cu familia sa deportat în același timp cu noi, la 13 iunie 1941, dacă Dumnezeu nu l-ar fi înzestrat cu harul de pictor. Dar așa a avut șansa de a scăpa, căci în 1940, când a năvălit armata roșie în Soroca, rușii au poruncit să fie atârnat portretul „marelui cârmaci” Iosif Djugașvili - Stalin, însă nu îl aveau. Și atunci cineva și-a amintit de fratele meu, Anatolie. L-au chemat la Soroca și l-au obligat să-l picteze pe Stalin. I-a realizat mustăciosului un tablou în mărime naturală, foarte reușit și asta l-a salvat de deportare.

După războiul din 1941-1944, fratele meu și cumnatul Grigore Zemba s-au întors în familiile lor, în satul Slăveni, din comuna Gostavațu, aproape de orașul Caracal din județul Dolj. Toți erau învățători. Autoritățile de acolo, necăutând la greutățile lor, le-au asigurat cât de cât locuințe și locuri de muncă. Și rudele mele au activat ca buni profesioniști în învățământ, ca oameni de treabă și de omenie, și-au câștigat bine meritata stimă și autoritate. Erau stimați de elevi, de părinți și de consăteni. Povestea fratele meu că peste un timp, el și soția au fost transferați în satul Scărișoara. Cinci băieți dintre cei mai buni elevi, trecând peste voința părinților lor, peste câteva zile au venit la Scărișoara, la domnul lor profesor, de care nu voiau să se despartă. Părinții acestora au considerat că sunt doar mofturi copilărești, dar când au înțeles că fiii lor continuă să învețe acolo, refuzând să revină acasă, le-au adus haine, mâncare, așternut și tot ce le mai trebuia. Cumnata Maria le așternea la toți pe o laiță lungă din scânduri, acoperită cu paie, apoi țoale deasupra, alături de copiii săi. Se îngrijea de toți și le făcea mâncare. Copiii nu le făceau probleme. Toți cei cinci băieți au ajuns oameni de seamă și nu au uitat de bătrânul lor profesor; îl felicitau de sărbători, iar când i-a murit soția,

unul dintre ei, care activa la Ambasada română din Olanda, i-a trimis un colet cu niște stofă bună și bani. Bunătatea nu se uită!

Fratele Anatolie a scris istoria satului Parcani, care, cu ajutorul doamnei Eugenia Munteanu, profesoara de limba română din sat, a fost donată Muzeului de etnografie din Soroca. A mai venit în Basarabia pe bază de vize (invitații), iar după 1990 a mai fost o dată cu fiica sa Iulia (Janeta) Neamțu, când au vizitat rudele de la Parcani, scumpul lui loc natal, unde a fost primit cu drag. Părcănenii au organizat o masă și, ca la nuntă, strângeau bani ca pentru cel mai scump oaspete. Atâția ani departe de acest meleag, Anatolie a dus dorul satului natal Parcani, unde s-a născut și a copilărit, a orașului Soroca, unde a învățat, unde și-a petrecut tinerețea, unde i-a rămas o părticică din inimă. Într-un răvaș din 20 mai 1980 scria:

„Mă gândesc la multe și-mi aduc aminte că acum când scriu, au înflorit castanii pe dealul Sorocii... și Parcanii nu se văd din verdeață multă...”, căci întotdeauna trimitea scrisori frumoase, dar pline de jale, de nostalgie după trecutul frumos și fericit.

Nemilos, necruțător a fost destinul cu el în ultimii patru ani din viață, când, din cauza glaucomului, a rămas complet orb și a murit în 1999 la vârsta de 92 de ani. Cu câțiva ani înainte de a orbi, ne scria:

„Am împrumutat bani de la banca pentru pensionari și am terminat împodobirea mormântului nostru la țintirim (împreună cu al scumpei mele Maria). Pictat flori, sculptat și scris de mine – e frumos!...Măcar după mormânt să se cunoască ce oameni am fost.”

Într-adevăr, au fost OAMENI! Personalități! Dar regimul totalitar le-a adus mare nenorocire!

Fratele Anatolie în vizită la sora
Maria, Florești, RM.
Ultimele întâlniri...

Nepotul Mihail Șoimu în vizită la
unchiul său Anatolie Nestor în satul
Mihăilești, jud. Giurgiu, 1999.

Surioara mea dragă Olga (Liusea, îi ziceam noi) a trăit până în anul 2003 la Craiova.

O fostă elevă de-a ei de la Parcani își amintește: „Parcă o văd tânără, subțire ca o trestie, zveltă, drăguță, plină de viață, energetică, veselă, mereu între copii. A fost deșteaptă și talentată.

Am avut noroc de așa profesoară. Nu țin minte să fi ridicat vocea la vreun copil în timpul lecției, dar elevii o ascultau și o iubeau. Foarte bine cânta, dansa și ne învăța și pe noi. Organiza cu copiii spectacole, concerte – evenimente mari pentru copiii de la țară de atunci. Și pentru părinți era o mare bucurie să-i privească pe copiii lor. Pe fete le învăța să brodeze frumos.”

Surioara mea era foarte modestă și cinstită. Îmi aduc aminte de un caz. O colegă de-a ei a intrat într-un magazin să cumpere ceva. Înaintea ei o femeie cumpărase un borcănaș cu miere și încă ceva. La plecare, femeia a uitat borcănașul pe masa vânzătoarei. Virginia (așa o cheama pe fată) a luat mierea și a plecat. Vânzătoarea a observat și – fuga în urma ei! A întrebat-o cum o cheamă, dar fata nu voia să spună. Fata era cu caietul surorii mele în mână – îi ceruse să copieze ceva – și-i spune vânzătoarei că o cheamă Olga Nestor. Femeia a anunțat pe directoarea liceului, care s-a mirat:

– Nu se poate! Această fetiță niciodată nu va pune mâna pe lucru străin, a spus directoarea.

A chemat-o pe Olguța, dar vânzătoarea a spus că nu e fata care a furat. Și-au adus aminte că Olguța are o soră mai mare, adică eu. Am fost chemată și eu, dar femeia a văzut că nici eu

nu sunt cea care a furat. Până la urmă hoața a fost descoperită, căci s-a aflat de caietul împrumutat de la Olgața. Era sora mai mică a unui profesor. El a fost atât de indignat de fapta surorii sale, încât a alungat-o de la liceu acasă, că l-a făcut de rușine.

Așa ne-au învățat părinții noștri: să fim cinștiți, să nu punem mâna pe lucru „străin”.

Maria și Olga Nestor – eleve ale Liceului de Fete din Soroca „Domnița Ruxandra”.

Liusi Olga Nestor înainte de capacitate, 1932, Chișinău.

După absolvirea Liceului de Fete din Soroca, Olgața a învățat la Școala Eparhială din Chișinău, școală condusă de doamna Elena Alistar, care era membră în Sfatul Țării; a fost premiantă. Cu studiile încheiate, a fost numită la școala din Parcani. S-a căsătorit cu profesorul Grigore Zemba, originar din satul Serghești (Drochia).

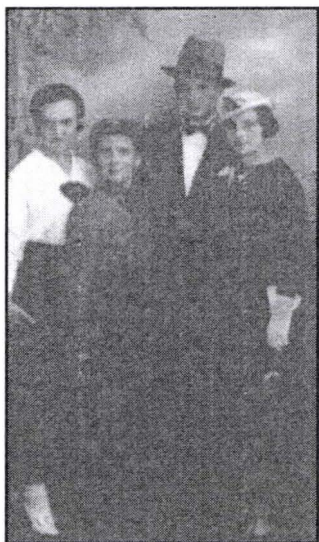
Până la refugiu, familia Zemba trăia destul de modest în Parcani, așa cum trăiesc de obicei pedagogii, mai ales cei tineri; locuiau în aripa nordică a școlii. Nu aveau mare avere, dar nici nu ducea lipsă. De la un vecin au cumpărat o magazie lungă în care țineau toată gospodăria, îi mai ajutau și părinții. Profesional, erau apreciați și aveau salarii bune.

Olga (Liusea) Nestor cu tata Eugen,
1932.

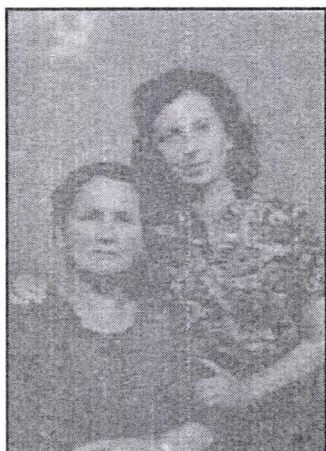
Mirii Grigore și Olga Zemba.

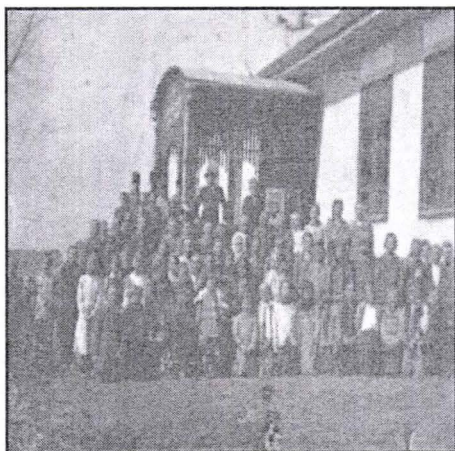
Frații Dora și Valerian Apostol
și soții Zemba.

Familia Zemba cu fetița Galina.

Surorile Maria Șoimu și
Olga Zemba după
întoarcerea Mariei din
Siberia, 1960, Florești.

Școala din satul Parcani până în 1940.

Grig. Zemba, directorul școlii.

Olga Zemba, profesoară.

Când s-au refugiat în 1944 în Țară, au lăsat aproape tot. Au plecat de frică să nu fie trimiși în Siberia, așa cum am fost deportați noi.

Olga Zemba cu fiicele Margareta și Galina în anii 1964-65,
România, jud. Dolj, sat. Slăveni.

Profesoara-pensionară Olga Zemba și sora ei, Maria
Șoimu, între copiii și nepoți, anii 1980-1985:

1.

Elena Șoimu-Postolachi, fiica
Larisa, nepotul d-nei Zemba,
Cătălin Scurtu.
În spate: d-na Olga Zemba, Nina;
Maria Șoimu, Vladimir și Iurie
Postolachi.

2. D-na Olga cu Dina în brațe, Maria și Mihail Șoimu.
În spate: Elena Postolachi, Cătălin Scurtu, Galina
Leșan, Nina, Larisa, Vladimir și Iurie Postolachi.

Înainte de plecare a lăsat lucrurile din casă la o vecină care lucra ca servitoare la școală, ca să i le păstreze. I-a dăruit și ei multe. Teodora (Fedorica) – așa o chema pe vecină – i-a promis că le va păstra. Poate ar fi fost așa, dar la scurt timp ea a murit. Era o femeie cu frică de Dumnezeu și a lăsat cu limbă de moarte fiicei sale să întoarcă surorii mele lucrurile, dar fiica sa s-a căsătorit și le folosea în casa ei. Au trecut ani... După anii '60, sora mea a venit în Basarabia cu chemare (viză), a fost la Parcani la rude, cele care au mai rămas în sat, s-a dus și la fiica Fedoricăi. A văzut la ea pe pereți covoarele sale, țesute de mama noastră și scoarțele așternute pe jos și alte lucruri.

– Le cunoașteți, doamnă Liusea? Care îl luați? i-a spus femeia.

Îi părea rău să le întoarcă, dar i-a promis mamei sale și era gata să-i dea ceva din ele.

– Nu iau nici un covor. Dă-mi numai scoarța mai veche de pe jos să am și eu amintire de la mama mea, i-a răspuns sora mea Liusea.

S-au înțeleș ca sora mea să vină a doua zi cu vărul Haralambie și să ia scoarța. A doua zi soțul ei, Sava Mânălungă, era acasă și nu i-a dat voie soției sale, adică fiicei Fedoricăi, să-i întoarcă surorii mele scoarța. I-a trimis în bătaie de joc o lampă stricată și un „puișor” vechi (o pernuță brodată). Acel om hapsân și lacom la muncă străină i-a adus mare durere surorii mele. A plâns!... Dar Dumnezeu Le vede pe toate, El întârzie, dar dator nu rămâne.

Îmi pare rău că pentru păcatele acelui om lacom a pățimit o ființă nevinovată.

Pe scaun: Maria Șoimu, Vladimir Postolachi, Grigore Zemba, nepoțica Larisa, Anica Zemba, Olga Zemba.

În spate: Sașa Postolachi, Vasile Coșciug, Volodea Postolachi, Tatiana și Teodor Zemba din Serghiești, Drochia, Elena Șoimu-Postolachi și Tamara Șoimu. 1973, Florești.

Pe scaun: Maria Șoimu, nepoțica Larisa Postolachi, Olga Zemba, Marioara Apostol-Bolboceanu, sora lui Leon Apostol și vara lui Veniamin Apostol. Al doilea rând: Volodea Postolachi, Mircea Secară, Grigore Zemba și Iurie Postolachi. Florești, 1973.

CRIVĂȚUL DIN IUNIE 1941

Revin la anul 1940.

Noi eram singurii din sat care aveam radio, al cărui difuzor era fixat în mijlocul unei scânduri de formă pătrată, cu latura de un metru, făcut de un meșter de la moara din Soloneț, raionul Soroca. Acumulatorul se încărca tot de la acea moară. Uneori, în zilele de sărbătoare îl scoteam pe balcon ca să poată asculta tineretul, care plimbându-se, se aduna să asculte „ora satului”. Venise la noi fratele meu Anatolie. Și cum ședeam și ascultam radiojurnalul, am auzit glasul trist și grav al crainicului: „Astăzi, 27 iunie 1940, URSS a declarat ultimatum României, ca în timp de 24 de ore să cedeze Basarabia de bunăvoie, altfel îi va declara război și va lua-o cu forța.”

Am rămas înmărmuriți! După ce crainicul a terminat de vorbit, s-a auzit cântecul:

„S-a dus cucul de pe aici
Și și-a lăsat puii mici,
I-a lăsat lângă-o fântână
Să-i crească mamă străină.

S-a-ntors cucul de la o vreme
Și și-a găsit puii cu pene
Și atunci de voie bună
Cântă-n codru de răsună.”

România a cedat Basarabia, pentru că nu ar fi putut ține piept unei țări enorme ca Rusia sovietică.

A doua zi, la 28 iunie 1940, Basarabia a fost ocupată de armata roșie sovietică. RSSM a fost croită de Stalin și de Hitler doar în baza agresiunii Rusiei țariste de la 1812 și a lui Stalin

din 1940 și 1944. Stalin nu a avut nici un drept internațional să atace România în 1940 ca să ocupe Basarabia. El s-a orientat atunci după cuceririle Rusiei țariste din 1812. Atât Rusia țaristă, cât și cea sovietică au organizat și au desfășurat împotriva Țării Românești, așa cum dovedesc documentele istorice, 12 războaie de cotropire, inclusiv cele din 1710-1711, 1806-1812, 1828-1829, 1835-1840, 1853-1856, 1877-1878, 1914-1917, 1917-1918, 1940-1941, 1941-1945, 1990-1992, pe care comuniștii și mancurții nici nu le menționează. Ei consideră ziua de 28 iunie ziua eliberării poporului moldovenesc.

România însă nu a purtat războaie de cotropire, ci numai de apărare a poporului și a țării sale.

Imediat după ce în 1940 sovieticii au intrat în Basarabia, au fost demși primarii, s-au format soviete sătești și orășenești, conduse de lichele care au contribuit și au participat mai târziu la deportările noastre. „Eliberatorii” au stabilit ca populația Basarabiei să dea la stat un fel de bir, nu în bani, ci în produse – cereale – așa-numita „postavcă” pe anul 1940, când roadele încă nu erau strânse, chiar și pe anul 1939, deși basarabienii încă nu erau sub stăpânirea Uniunii Sovietice. Cei care refuzau sau nu puteau da postavca, erau chemați în fața autorităților și pedepsiți chiar cu închisoarea.

Soțului meu, fiind fiu de țăran, îi plăcea să se ocupe cu agricultura; a cultivat multă soia și fasole, care era mai scumpă decât cerealele și s-a achitat față de statul sovietic. Peste câteva zile au venit niște șefi (nacialnici) și i-au ordonat soțului meu, Porfirie Șoimu, care era preot în Parcani ca duminică, în fața Altarului să spună enoriașilor că i-a mințit până atunci, că Dumnezeu nu există, că religia e opiu pentru popor etc. El le-a replicat că nu poate să facă acest lucru și că niciodată nu va spune oamenilor minciuni. Nu a trădat religia și nici biserica creștină, al cărei slujitor era. Nacialnicii nu s-au lăsat: nu o dată l-au chemat la Soroca la NKVD, unde îi cereau să deschidă club în biserică.

Au venit odată de la raion niște „tovarăși” într-o trăsură, la care erau înhămate niște mârțoage slabe, de puteai să le numeri coastele. Au intrat în grajd și au luat caii noștri frumoși și i-au înhămat la trăsură – care cred că era tot confiscată -, iar nouă ne-au lăsat gloabele lor. Oamenii din mahala au început să strige: „Cu ce drept ați luat caii preotului?!” Însă ei au plecat cu caii noștri frumoși înhămați la trăsura „lor”. Totuși cred că s-au gândit la replicile oamenilor, pentru că peste o zi s-au întors „tovarășii” și și-au luat gloabele lor și ne-au lăsat caii noștri, plecând umiliți. Așa se răfuiau „eliberatorii” cu băștinașii. Astfel de libertate ne trebuia?

Cedarea (de nevoie!) a Basarabiei în 1940 a fost catastrofală pentru acest colțișor de Țară.

În acele timpuri grele, într-o noapte, am visat că cineva mi-a împlântat un cuțit în inimă și l-a răsucit în rană. Atât de tare m-a durut, că am țipat prin somn și soțul meu s-a trezit, întrebându-mă „Ce-i cu tine? Ce-i cu tine?”. Eu nu puteam să-i povestesc, căci nu reușeam să mă opresc din plâns, presimțind că acest vis anunța ceva groaznic...și au urmat deportările noastre...

NE-AU RIDICAT NOAPTEA ÎN ZORI...

La 13 iunie 1941 era o noapte senină și caldă de cireșar. După o zi de muncă din zori și până în noapte, părcănenii dormeau. Dormea pământul obosit de arșița soarelui și odihnit de răcoarea nopții. Nimeni și nimic nu tulbura liniștea amăgitoare a nopții, nimeni nu bănuia că a doua zi, în zori, se vor desfășura evenimente tragice în viața noastră, a poporului nostru înțelept, harnic, trudit, răbdător, însă nedreptățit: că familii întregi, mii de familii, cu bătrâni și copii vor fi smulse din cuiburile lor și duse în fundul Siberiei.

În acea noapte fatală, cam pe la cântatul cocoșilor, au început a se alarma câinii din sat. Tărcuț al nostru, parcă presimțind ceva grav, urla la cer a pagubă. Nu după mult timp, călăii enkavediști, însoțiți de soldați, toți înarmați, și vreo câțiva săteni ca martori („poneatâe”), furișându-se ca niște hoți, se apropiau de casele oamenilor trecuți în listele negre pentru deportare. Călăii prevăzuseră totul și s-au pregătit din timp ca să nu se stârnească panică între săteni, să nu se răscoale lumea.

...Pe la ora trei dimineața ne-au trezit niște bătăi puternice la ușa de la balconul din fața casei. M-am uitat prin geamurile ferestrei și am văzut pe balcon niște soldați înarmați cu baionetele ridicate. M-a cuprins o frică mare pentru noi toți, dar mai cu seamă pentru soțul meu care era preot, căci știam de la radio cum a fost nimicită preoțimea și cum au fost distruse bisericile în Rusia sovietică. Mă gândeam la el, care nu o dată a

fost chemat la Soroca, la NKVD (Comisariatul Popular al Afacerilor Interne) pentru a i se propune să se lepede de preoție, să deschidă în biserică club, să le spună credincioșilor că până atunci i-a mințit, că religia e opium pentru popor...Cum soțul meu refuzase și nu și-a trădat enoriașii și biserica, a fost calificat drept „dușman al poporului”.

Bătăile în ușă se înteteau și se auzeau strigăte:

– Otcroite! Otcroite! (Deschideți!)

Din cauza izbiturilor puternice cârligul de sus a căzut și ușa s-a deschis ușor. Au intrat buluc doi enkavediști, vreo trei soldați și doi oameni din sat – „poneatăie” (martori), ca să bage frica și în acei care au rămas încă nedeportați. Intrând, au început să strige de ce nu am deschis imediat ușa. L-au arestat pe soțul meu și i-au ordonat să stea nemișcat în genunchi. Le făcea plăcere călăilor să-și bată joc de el. Ne-au anunțat că toată familia este supusă deportării. Mi-au spus să luăm mâncare pentru două săptămâni și bagaj până la 45 kg pentru toată familia. Mâncarea pentru soț să fie pusă aparte, deoarece vom călători în vagoane diferite până la locul de destinație. Atunci soțul le-a spus:

– Dacă mă despărțiți de familie, atunci mai bine omorâți-mă!

Un om din sat, Petre al lui moș Ion Zubati, plângea de ceea ce a văzut și a auzit. Ni s-a ordonat ca în 15 minute să fim gata de plecare. Nu știam ce să fac, eram în panică. Am sculat copiii din somn: Elena avea zece ani, Mihail – șapte ani. I-am ajutat să se îmbrace. Mă urmărea soldatul la orice pas. Am îngrămădit în fugă ce am reușit din încălțăminte și îmbrăcăminte și le-am pus într-un sac.

Toate produsele alimentare: pâinea, brânza, ouăle, lactatele etc. erau în magazie (sarai), dar acolo nu-mi permiteau să mă duc. Așa că nu am putut lua nimic de mâncare. M-au întrebat dacă nu avem arme și au început să scotocească prin garderobă. Era acolo o cutiuță cu puținele mele bijuterii pe care le-au strecurat în buzunarele lor. Când am adus soțului hainele să se îmbrace, „tovarășii” i-au luat ceasul scump de buzunar și tot în

al lor l-au strecurat, râzând fără rușine. Când am deschis sofa să-mi iau diploma de bacalaureat, mi-au spus:

– Это вам не понадобится! (Asta n-o să vă trebuiască!)

Dar eu am luat-o și peste câțiva ani tare mi-a prins bine... Am încercat să mă duc în sarai, adică în magazie, dar nu m-au lăsat. Aveam acolo pâine proaspătă, putina cu brânză, butoiușul cu ulei, gavanoș mare cu miere de albine și câte nu aveam!... Ne-au condamnat la foamete!

Nu știu de ce nu am auzit câinele lătrând. Îl vor fi omorât nemernicii cu baioneta?! Aveam întâmplător în casă un coșuleț cu vreo douăzeci de ouă și le-am luat.

M-au întrebat cui pot lăsa cheile de la ușă și le-am răspuns că părinților. Au trimis pe un om să-l cheme pe tata. A venit speriat, când noi tocmai eram gata pe plecare, într-o căruță străină, la poartă. Ne-am luat rămas bun plângând, cu sufletul îndurerat și cu gândul că cine știe dacă ne vom revedea vreodată. Apoi ne-am pornit pe DRUMUL PRIBEGIEI...

Am fost primii ridicați din sat. Ne-au dus la marginea satului, de la deal de școală și biserică. Acolo am stat mai mult timp, până au sosit și alți deportați; l-au adus pe fostul primar Dumitru Ghervas cu familia: soția Maria și copiii Sidor,

Marusica, Vera și Ionică; pensionarii Dumitru și Anastasia Onea; Sidor Boldescu cu soția Maria, feciorul lor Andrei cu soția Sașa și fetița Musea; vărul meu Iacob Dubălaru cu soția Anica și copiii Valentina, Lida și Afanasie; Capiton Postolachi cu soția Panaghița și copiii Adrian, Ion, Catiușa, Lenuța și Metodie. A fost o surpriză când a apărut în rândul deportaților familia de opt persoane a „activistului” sovietului sătesc I. P. Cine știe de ce l-au ridicat și pe el? Poate a știut prea multe? Sau din alte motive. În orice caz, din toți bărbații care au fost izolați de familiile lor și duși în gulagul din Ivdel, numai el a fost lăsat cu familia sa în toți anii de surghiun. Poate fusese trimis să ne urmărească și acolo...

Acolo, la marginea satului Parcani, a venit în fuga mare tatăl primarului, moș Iacob Ghervas, s-a apropiat de căruță și a vrut să-l ia în brațe pe nepotelul Ionică de doar patru anișori, dar soldatul l-a împins:

– Lasă-mă, măi, să mă răcoresc! a strigat plângând bătrânul, trântind căciula de pământ.

Ardeau sufletele de durere! L-a strâns moș Iacob pe Ionică la piept, l-a sărutat și a plecat plângând, cu capul plecat. De durere mare bătrânul a murit curând.

...A alergat speriată și sora mea Liusea, cu o plapumă groasă din lână și o rochie de flanelă. N-au lăsat-o să se apropie, dar a reușit să le transmită. Aceste lucruri mi-au prins tare bine în Siberia.

...Pe drumul dinspre Voloave venea Simeon Bogdan cu un braț de iarbă. Își făcuse omul treabă, ca să ne vadă și plângea. Soțul meu de multe ori îl ajutase, dar și Simeon era săritor la nevoie. I-am strigat să ia lâna din podul casei, căci tunseserăm nu demult timp oile.

Acolo, la margine am rugat căruțașul să fiarbă ouăle la o casă din apropiere, că erau copiii flămânzi. Când ne-au adunat pe toți, ne-au pornit în convoi pe șleahul vechi, apoi pe șoseaua care ducea spre Florești.

Ajunși la Florești, ne-au ținut un timp sub arșița soarelui, înconjurați de soldați pe o toloacă, lângă râul Răut, în fața gării.

Un tablou nemaipomenit! O mulțime de oameni maturi chinuți, cu bătrâni neputincioși și copii. Fiecare familie stătea grămăjoară. Care mânca ceva, care își făcea necesitățile chiar pe loc, acoperindu-se cu ce putea de văzul lumii. Când i-au adunat pe toți oamenii supuși deportării pentru acea zi, ne-au înghesuit în niște vagoane de vite și ne-au zăvorât, ca să nu fugim cumva.

Îmbarcarea deportaților în vagonul de vite.

Lângă gara din Florești
Multă lume-au adunat,
În vagoane i-au băgat
Și-n gulaguri i-au mânat!

În vagoanele de vite,
De călăi încercuite,
Au ticsit bărbați, femei,
Bătrâni, copii mititei,
Condamnați fără temei.

Răutule – râu îngust,
Multă jale-ai mai văzut!
Lacrimi – râuri s-au vărsat –
Mulți de moarte n-au scăpat!

(E. Șoimu – Postolachi)

În vagoane erau niște „nare”, laițe din scânduri, lungi și late la ambele capete ale vagonului. Au ticsit cinci familii de 25 de persoane: familiile Șoimu, Onea, Dubălaru, Ghervas și ...familia activistului. Nu-i divulg numele pentru că urmașii lui nu poartă vina pentru ticăloșia tatălui lor. Înainte de deportare, soțul meu vânduse o iapă tânără de rasă engleză (iubea mult caii buni) și avea bani. Activistul l-a rugat atât de mult să-i împrumute o sumă de bani, căci vânduse buhaiul satului, cheltuind banii, și acum trebuia să acopere fraudă făcută. Soțului meu i-a fost milă de copiii lui, care puteau să rămână fără tată, dacă ar fi fost judecat, și i-a dat suma de care avea nevoie. Dar această bunătate cum i-a fost răsplătită? Activistul, fiind secretar la „selsovet”, a întocmit listele de deportare, fără să se gândească la faptul că îl vor deporta și pe el cu familia, alături de cei stabiliți de dânsul.

– De toți am știut că vor fi deportați, dar nu mi-a trecut prin gând că voi fi deportat și eu – mărturisea mai târziu.

A fost un ticălos pe care l-au folosit, apoi, după ce nu au mai avut nevoie de el, l-au deportat.

Abia ajunseserăm la Florești, că scumpa mea mamă, cumnata Maria Nestor și vărul meu Haralampie Dubălaru au și sosit cu o căruță la gară. Nu li se dădea voie să se apropie de vagon. Mama îmi adusese ceva de mâncare și un covor țesut de ea. Eu nu voiam să-l iau, dar mama repede s-a apropiat și mi l-a vârat cu de-a sila pe fereastra mică a vagonului, zicând:

– Când vei avea nevoie, îl vei vinde!

Eu nevoi multe am întâmpinat și am vândut tot ce am avut, dar covorul lucrat de mâinile ei l-am păstrat să am bani de drum înapoi, căci speram că ne vom întoarce cândva acasă.

Despre acest covor, acum la bătrânețe, am scris o poezie, poate nu prea reușită, dar e din suflet:

FRUMOS COVOR BASARABEAN

Într-o caldă primăvară
Când ciocârliile cântând
Se avântau în zbor,
Mi-a țesut mama covor
Cu flori mândre ca-n poveste
Să mi-l dea de zestre.

Dar s-au abătut spre noi
Ani de groază și nevoi,
A venit acel calvar,
Cel mai cumplit și barbar –
Calvarul deportărilor
Din porunca marelui tiran (Stalin)

În anul 1941, la 13 iunie în zori
Cu bătăi aprige în ușă
Călăii au intrat în casă,
Din așternut ne-au ridicat
Și ne-au arestat.

Apoi prin dulapuri au căutat,
Puținele bijuterii mi le-au luat
Și-n buzunarul lor le-au strecurat,

Iar când soțului i-am dat
Hainele să le îmbrace,
Ei ceasul scump de buzunar,
Râzând fără rușine l-au luat!
Dar pe noi nu ne-au lăsat
Să luăm măcar o pâine!

Când am vrut să-mi iau
Diploma de bacalaureat,
Mi-au spus încrezuți în sine:
„Asta nu va trebui”,
Eu totuși am luat-o
Și pe urmă tare mi-a prins bine!

Apoi spre gara din Florești
Cu convoi noi am plecat,
În vagoane de vite ne-au înghesuit
Și ne-au zăvorât!

Înainte de plecare, totuși
Noi am reușit în grabă
Rămas bun să ne luăm.
Soțul lăcrimând pe copii i-a sărutat,
Căci presimțea că de-acum
Mai mult n-o să-i mai vadă...

Scumpa mamă cu-o căruță
Într-o goană ne-a ajuns
Și covorul mi-a adus.

Fiindu-mi bagajul limitat
Eu nu voiam să-l iau, dar
Mama de vagon s-a apropiat,
Pe fereastra mică l-a împins:
„La nevoie îl vei vinde”, -
Ea mi-a zis,

Apoi, frângându-și mâinile, plângând
Înapoi s-a mai uitat
Și a strigat:
Voi veni și mâine!
Dar acel „mâine” n-a mai fost,
Căci ne-au pornit din gară...

Când peste Nistru am trecut,
Trenul s-a oprit
Și ne-au despărțit.
Pe bărbați călăii i-au mânat
În gulag spre moarte,

Iar pe noi – femei, copii
Ne-au dus mișeei mai departe
În Siberia-nghețată
Să avem aceeași soartă!

Atunci războiul era-n toi
Și nu le mai păsa de noi.
Frig și foame-am îndurat,
Dar covorul l-am păstrat!

Și când soarta a voit
Să fim LIBERI în sfârșit,
Covorul l-am adus acasă.

A mai pierdut el din culori,
Dar și așa-i frumos!
El mi-amintește de mama;
Îl aștern cu drag la sărbători.

Atunci când ne-au deportat,
Nici treizeci de ani n-aveam,
Acum, de nouăzeci eu am trecut.
E cam mult!

Dar când voi pleca și eu
Din viață într-o toamnă,
Acest covor basarabean
Îl vor da plângând
Alor mei cei dragi
De pomană.

(M. Șoimu, 2004, 92ani)

Revin la 13 iunie 1941, Florești. Soldații nu-i lăsau pe oameni să-și petreacă rudele. Am văzut prin ferestruica vagonului cum mama își frângea mâinile și plângea, iar vărul meu, Haralampie, o sprijinea de braț. Când s-au ridicat pe panta de lângă gară, mama mi-a strigat: „Am să vin și mâine!”. Dar acel mâine nu a mai fost, căci trenul a plecat până a doua zi. Cred că se grăbeau să nu se revolte lumea. Printre mulțimea de deportați am văzut-o și pe proprietăreasa din Țepilova, de lângă Ocolina, rusoaica Eufrosinia Chirsanovscaia, tunsă scurt ca un bărbat, îmbrăcată într-o cămașă și pantaloni „golf”. Mama ei plecase la București încă înainte de 1940 și nu s-a mai întors. Eufrosinia ținea singură gospodăria, muncea personal și în grajd și la câmp, în rând cu acei țărani care se angajau la ea. Ea le plătea bine, nu-i obijduia. Era simpatizanta ideilor socialiste. Când au năvălit sovieticii, ea s-a bucurat, fiind convinsă că „cu rușii va fi bine”, dar curând a înțeles că sunt alți ruși decât cei din imaginația sa. A fost dusă în Nord, pe la Norilsk, unde a robit în mină, în condiții neomenești. Fiind fără familie, a încercat nu o dată să fugă... După reabilitare s-a stabilit în Ucraina, într-un oraș balnear și a scris o carte cu titlul „Cât costă omul”.

...Pe la cotituri îl vedeam pe țiganul-călugăr, Bucur, care prin fereastră scotea crucea în mână, o săruta și era foarte vesel. Sărmanul, nu-și dădea seama ce-l așteaptă. Acest călugăr umbla îmbrăcat într-o sutană, încins cu un curmei, cu picioarele goale, încălțat în niște sandale cu talpa de lemn. Tot

timpul umbla cu capul descoperit, cu pletele până pe umeri și iarna și vara. Bucur călătorea din sat în sat și strângea „jertfă” pentru biserici. Femeile îi dădeau care un prosop, care o față de masă, un lăicer etc. se ducea cu produsele primite pe la iarmaroace și le vindea, iar banii adunați îi vărsa la bisericile în construcție sau în curs de finisare. Am fost și noi la sfințirea bisericii din Pârliți, Soroca, unde era și Bucur.

...În Florești ne-au ținut două zile, până i-au adus din alte localități pe toți cei supuși deportării. Pe bărbați i-au adus ziua în convoi la familii, iar spre seară au plecat din vagoane. Ne-am luat rămas bun; soțul i-a sărutat lăcrimând pe copii, de parcă presimțea că ne vedeam pentru ultima oară. După ce am trecut Nistrul, trenul s-a oprit. S-a auzit o hodorogeală toată noaptea. Vagoanele din față, în care se aflau bărbații noștri, au fost desprinse și trase pe altă linie, iar pe cele în care erau femeile și copii le-au dus mișeii mai departe. Când s-a făcut ziua, am văzut că nu mai sunt acele vagoane. Am întrebat pe soldați unde ne sunt soții. Mi-au răspuns că au plecat înainte să pregătească locuințe pentru familii. Minciuni! Îmi spunea inima că ne-au despărțit pentru totdeauna! Aveam pe atunci treizeci de ani neîmpliniți și am rămas cu doi copii printre străini, în condiții extrem de grele, neomenești chiar. Când trenul trecea prin regiune Kursk, am văzut prin ferestruică o mulțime de oameni care dădeau agitați din mâini. Erau mai departe de linie și aveau bagaje lângă ei. Vor fi fost bărbații noștri? Ce le pregătea destinul?

Când ne-am despărțit, îi dădusem soțului o parte dintre bagajele aduse de rude la gară la Florești, ca să-mi fie mai ușor, căci copiii erau încă mici și nu avea cine să mă ajute. Le-am pierdut. Le vor fi luat tot călăii. Ne-au condamnat la sărăcie și mizerie.

Pe noi, femei și copii, trenul ne tot ducea spre Nord - Est...

Despre calvarul vieții noastre timp de 17 ani în surghiun, cu toate greutățile, emoțiile și durerile pe care le-am îndurat, le reținem și le suportăm din nou și din nou ne vom strădui să scriem în alte capitole, dar acum aș vrea să scriu despre soțul meu.

PREOTUL PORFIRIE ȘOIMU – VICTIMA STALINISMULUI

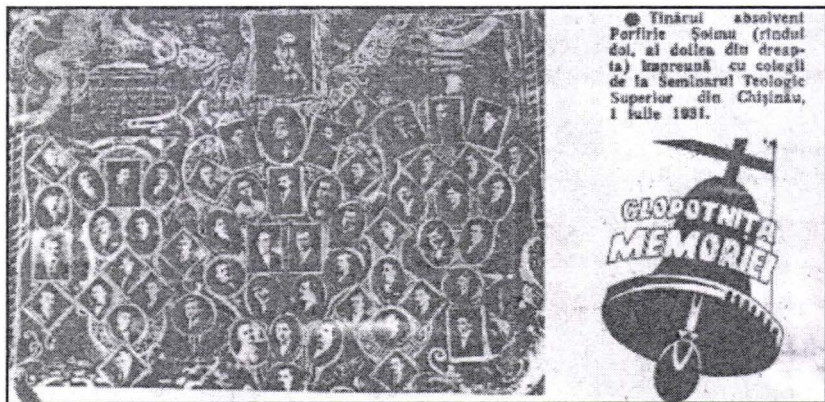
S-a născut la 26 februarie după stilul vechi sau 11 martie după stilul nou al anului 1904, în satul răzeșesc Stoicani din ținutul Sorociei, având ca părinți pe Victoria și Mihail Șoimu. A fost al șaisprezecelea copil și cel mai mic în familie.

Socrul meu se trăgea dintr-o familie de preoți, dar rămânând orfan de ambii părinți la o vârstă fragedă, nu a putut să-și continue studiile și se ocupa cu gospodăria. Soacra mea, Victoria, născută Negru, în satul Izvoare, se trăgea dintr-o familie de răzeși și era unicul copil. Se zvonea că pe linie maternă era „dvoreancă”. Deși au avut șaisprezece copii, doar șapte au ajuns la vârstă adultă, dintre care cinci au urmat școli superioare. Când dădea mâna cu mine sau cu altcineva, socrul meu zicea „sluga mătale”. Probabil această formulă se trăgea din limba latină, de la strămoșii noștri, care se salutau cu formula „servus”. Acest salut se mai folosește în unele localități din România (Cluj-Napoca). Socrul Mihail era foarte muncitor, căci avea familie mare, lucra pământul mai mult singur; feciorii îl ajutau mai mult în vacanță, trecând de la munca intelectuală la cea fizică, fără să se observe. Pe toți copiii i-au deprins cu munca. Avea niște palme bătătorite, niște degete ca ciocălăii; mânca el cât trei oameni, dar și lucra cât cinci! Gluma lui preferată era „Dacă îi bate-o la sărăcie, o să-ți meargă ca din apă” și cum nu suferea lenevia, îi lua peste picior pe trândavi.

Rodul căpătat trebuia să îl realizeze, ca pe banii câștigați prin sudoarea frunții și a mâinilor să cumpere pământ pentru copii. Se ducea cu carul cu boi tocmai la Odessa pentru a vinde grâul. Era meticulos: dădea grâul prin anumite site, numite ciur și dârmon ca să-l curețe de neghină. Socrul meu era un om plin de viață, vesel și glumeț. Odată a plecat la Edineț să-l vadă pe mezinul Profir, care învăța la școala duhovnicească și, ajungând în dealul Sorocii, l-au înconjurat niște țigani. Glumeț din fire, le-a spus:

– Măi oameni buni, ia mai suiți-vă pe copaci, pe sub streășină!

– Ciupi-ți-aș ochii, să-ți ciupăsc! i-a răspuns supărat un țigan bătrân.

În colțul din stânga al fotografiei e scrisă deviza către tinerii anilor '20:

„Cârmaci uitați-n a vieței mare,
Priviți cum vin furtuni din haos!
Treziti-vă din grea visare!...
La luptă!... Nu-i timp de repaos!”

Porfirie Șoimu, absolvent al seminarului.

Familia preotului Șoimu, înainte de deportare.

Porfirie Șoimu – student la Facultatea de Teologie, Chișinău.

Soacra îi zicea soțului meu Profiraș, iar socrul – Profirache. Părinții lui Profir Șoimu au dorit ca fiul lor să fie preot, ca să se roage pentru ei, de aceea l-au dat să învețe la seminar. El a absolvit Seminarul Teologic din Edineț, apoi Seminarul Teologic Superior din Chișinău. Învăța foarte bine, avea bursă, fiind fecior de țăran. Lui îi plăcea să lucreze pământul. Avea toate uneltele și mașinile agricole, afară de tractor. Era deștept și întreprinzător și avea aptitudini de inginer și bun agronom. S-a întâmplat să găsească la un evreu din Dumbrăveni o secerătoare veche ce ruginea sub un gard și a cumpărat-o ieftin. A cumpărat piese de schimb de pe la Bălți și Chișinău, a găsit și sfoară de Manila, cu care secerătoarea lega singură snopii. Înhamă la ea patru cai și se suia pe această mașină și secera singur câte patru hectare de grâu pe zi. Snopii legați cu sfoară de Manila cădeau la o parte, apoi erau așezați în clăi. Grâul pe care îl selecționa era foarte bun. A primit de la Camera Agricolă din Soroca medalia de argint și un premiu de 2000 de lei. Se pricepea la tâmplărie și la fierărie. A făcut o sanie foarte luxoasă cu coș și cozoroc, iar părțile din fier le-a făcut împreună cu vecinul Axinte - fierarul; lucra de-a valma cu el în fierărie și nu se temea să-și murdărească mâinile.

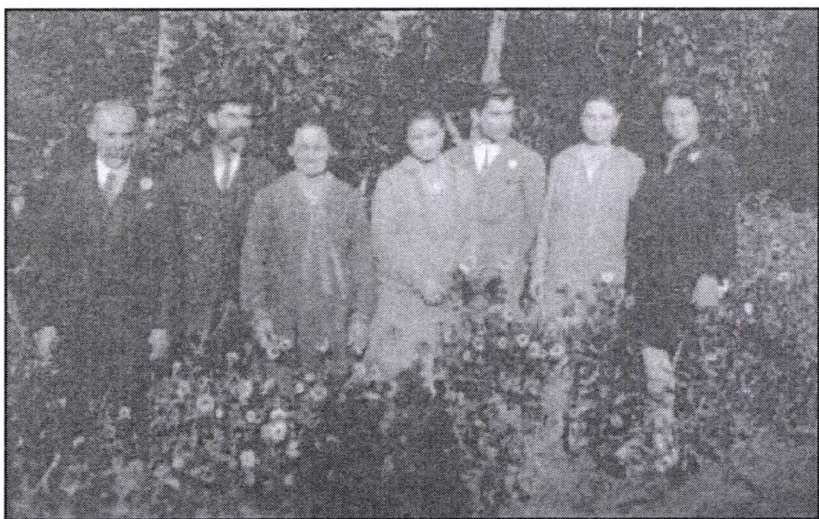
După cum am menționat deja, în familia lui Mihăluță Șoimu au ajuns la vârstă majoră șapte copii: Efim, Ion, Amos – profesori, Fevronia și Valentina – gospodine casnice, Eliza – liceană. Din nenorocire, Amos a murit la doar 21 de ani, iar Eliza la 18.

Iată ce s-a întâmplat cu Eliza. La un An nou s-au adunat la o petrecere câteva persoane tinere. Era pe vremea ocupației țariste. Pe un ofițer rus nu l-au invitat și acesta s-a supărat rău și s-a răzbunat, aruncând pe fereastră o grenadă. Unul dintre invitați și-a dat seama de pericol și a strigat: „Toți culcați-vă jos!”. S-a făcut o liniște mortală, iar Eliza, care era în altă cameră, a deschis ușa să vadă ce s-a întâmplat de nu se mai aude nimic. În acea clipă a și explodat grenada și a rănit-o grav pe Eliza la pânțele. Au transportat-o imediat la spital, dar fata a

decedat pe drum. A fost frumoasă, deșteaptă, avea o voce splendidă și doar 18 ani.

De la Amos, care nu era căsătorit, soțul meu a moștenit o bogată bibliotecă ce conținea opere ale clasicilor francezi, englezi, americani, ruși și români, care după deportarea noastră au fost însușite de cineva și nu am mai primit nimic înapoi. Pentru noi ar fi fost o amintire scumpă.

Fratele soțului, Ion Șoimu, a fost profesor și director de școală în Stoicani; soția lui, Liolea, era o foarte bună gospodină. Aveau două fete frumoase: Clava și Zica. În 1944 s-au refugiat în România și legăturile cu ei s-au rupt. Nu mai știm nimic nici de Efim. (Poate după apariția cărții, cineva mă va contacta.) Surorile soțului au trăit până la 80-85 de ani. Socrii mei au trăit toată viața în înțelegere și iubire. Și în ceasul morții au fost împreună, a chemat-o, a luat-o pe soacra mea de mână, i-a sărutat-o...și s-a stins. După moartea lui, mama Victoria nu a mai trăit prea mult, decedând la puțin timp după deportarea noastră.

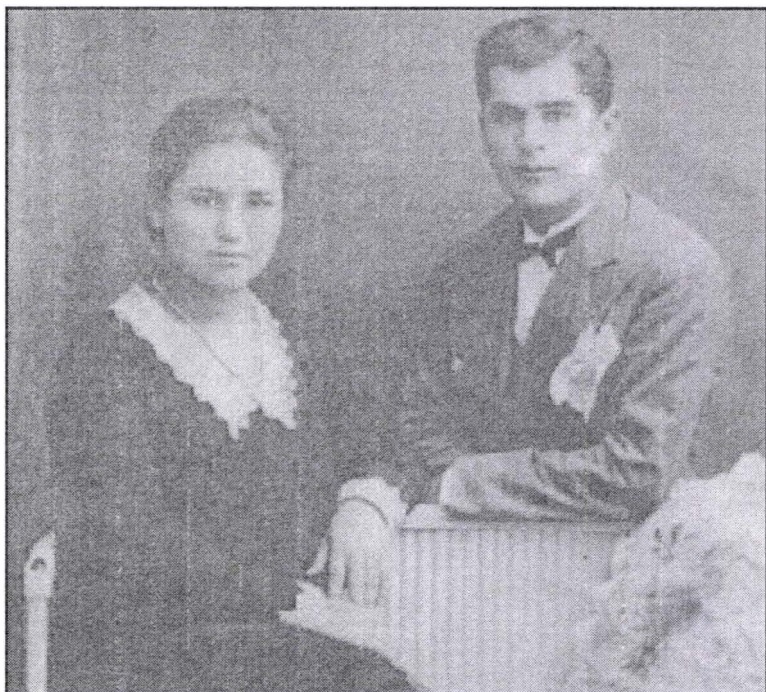
Antip și Eugen Nestor, Alexandra Nestor, tinerii logodiți Maria Nestor și Porfirie Șoimu, Clava Coșciug – Trofăilă și Olga Nestor într-un colțisor de rai de lângă casa părintească.

Cu preotul Porfirie Șoimu m-am căsătorit în anul 1929, după ce am susținut cu succes examenele de bacalaureat la Iași și voiam să mă înscriu la facultate, dar „când soarta vrea să fie așa, zadarnic vrei să faci altfel”. Porfirie avea Facultatea de teologie terminată, era bun, cuminte, frumos, deștept, de statură mijlocie, brunet, voinic și sănătos, vesel și cu simțul umorului – moștenit de la tatăl său; îndrăgostit de munca pământului de mic. Era din același sat cu toate rudele mamei mele, din Stoicani. Și părinții mei m-au îndemnat să mă căsătoresc cu el. Ca urmare, ne-au făcut nuntă frumoasă. Eram fericiți și ne împăcam foarte bine. La început a fost numit preot în comuna Heciul vechi, Sângerei, iar peste un an, când bătrânul preot, părintele Gheorghe din Parcani, a ieșit la pensie, a fost transferat soțul meu,

Mirii Maria și Porfirie Șoimu, 1929.

mutându-ne în satul meu natal. Aici părinții ne-au ajutat să ne construim o casă, pe care am finisat-o în 1936. Doar cinci ani am avut fericirea să trăim în cuibul nostru. Am descoperit că era un bun familist, dar viața noastră fericită ne-au distrus-o „eliberatorii”. De răul lor preotul Porfirie s-a prăpădit așa cum a fost nimicită o lume întreagă în gulagul comunist stalinist. Soarta ne-a despărțit pentru totdeauna, iar viața i s-a stins la numai 38 de ani.

Familia preotului P. Șoimu.

Preotul P. Șoimu, cu soția și fiica Elena, 1932.

Biserica din satul Parcani.

CUM NKVD-IȘTII NE DISTRUGEAU NEAMUL

Înainte de deportare soțul a fost la Chișinău și a văzut cum l-au arestat pe preotul Nicolae Ciobanu din Stoicani, tocmai când se pregătea să treacă frontiera în România. Familia sa reușise să treacă granița, dar preotul nu. După arestare a dispărut și nu s-a mai știut nimic de dânsul. Văzând această tragedie, soțul a înțeles că nu vom putea pleca în România. S-a întors acasă în culmea disperării. Veneau și oamenii și îl rugau să nu plece:

– Cine ne va înmormânta, cine ne va boteza copiii?

Și a rămas spre nenorocirea sa și a familiei. Pe atunci soțului meu nu-i trecea prin gând că și pe el îl așteaptă același destin vitreg.

Auzisem prin anii '85 că undeva, pe strada Alexandru cel Bun nr. 19 a fost descoperit de către actorul și regizorul Tudor Tătaru, într-un subsol, o cameră mare cu ușa de fier. Era o cameră de tortură, în care mai erau instrumente de tortură și un crematoriu într-un fund de beci. După ce îi băteau și îi schingiuiu pe sărmanii oameni, își băteau joc de ei, îi ardeau. Se spunea că noaptea, când ardeau cadavrele, ieșea un fum greu, înecăcios deasupra Chișinăului și lumea nu înțelegea de unde este. Probabil mulți oameni nevinovați au trecut prin această „fabrică a morții”.

Cu ce drept au nimicit „eliberatorii” sovietici atâția oameni nevinovați într-o țară care nu le aparținea?!

În satul Marchelovo, în Siberia, trăia doamna Nina Mironov, deportată din satul Vasilcău, Soroca. Ea mi-a povestit că avea în Rusia o mătușă din partea soțului său care fusese și el despărțit de familie și dus în gulag. La despărțire s-a înțeles cu soțul să scrie amândoi mătușii din Rusia ca astfel să afle unul despre altul. Peste un timp, doamna Mironov a aflat de la mătușă că soțul ei se află într-o închisoare din Ivdel și cu el mai este preotul Șoimu din Parcani. De la Nina am aflat că pe toți bărbații noștri i-au dus în gulagul din Ivdel. Speram că ne vom întâlni, dar nu a fost să fie așa o bucurie...

Imediat am scris și eu din Tomsk la Ivdel și am primit răspuns că soțul meu a murit de CANCER LA STOMAC la 8 august 1942. Nu am crezut, pentru că el era un om tânăr, sănătos, voinic, rezistent și niciunul dintre părinții săi nu a suferit de o așa maladie.

LA COMUNIȘTI MINCIUNA STĂ ÎN CAPUL MESEI

Au trecut ani, noi am fost reabilitați după 17 ani de surghiun și în 1958 ne-am întors din Siberia, iar eu am început din nou căutările.

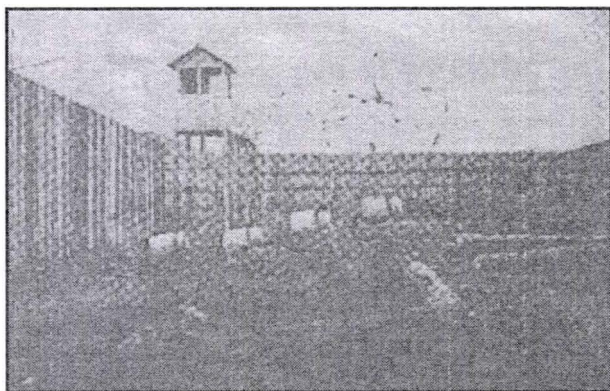
La 2 martie 1959 am primit copia scrisorii semnată de Tuev, adresată șefului închisorii Nr. 1 UVD Sverdlovsk, tovarășului Poltavțev că Șoimu P.M. a fost dus încolo la 8 august 1942. (Atenție!)

La 14 martie 1959, șeful „secției speciale” Nr.1 îi răspunde arătând că cererea mea e trimisă în UVD Sverdlovsk.

De acolo, la 19 martie 1959, primesc altă scrisoare în care sunt anunțată că cererea mea de la 19 februarie 1959 e trimisă în orașul Sverdlovsk – KGB-ului, de unde mi se recomandă să aștept răspunsul (semnăturile necitețe).

La 24 martie 1959 răspunde șeful UKGB din regiunea Sverdlovsk, Kazanțev, că cererea mea e trimisă la KGB-ul din RSSM, de unde urmează să aștept răspunsul.

La 26 martie din nou primesc copia scrisorii din închisoarea Nr.1 UVD Sverdlovsk, semnată de același Kapustin și adresată șefului „secției speciale” Nr.1 a UBD din regiunea Sverdlovsk, în care se spune că le trimite a doua cerere a Mariei Șoimu, care vrea să afle soarta soțului și că soțul meu, Șoimu P.M. a fost adus în această „secție specială”, (ați observat!), la 8 august 1942. (Probabil ca să fie exterminat, fiindcă ultimele cuvinte sunt șterse.)

Gulagul din Ivdel.

La 28 martie 1959 primesc de acolo iar o copie a scrisorii, adresată șefului „secției KGB”, regiunea Sverdlovsk, Saenko, în care figurează semnăturile lui Poltavțev și a lui Kapustin, în care e același răspuns:

“Шойму П.М убыл в ваше распоряжение 8-08-1942”

(Șoimu P.M. a plecat la dispoziția dumneavoastră la 08-08-1942)

La 9 aprilie 1959 primesc de la Soroca certificatul de deces al soțului, în care se specifică faptul că a decedat la 8 august 1942, în urma maladiei „cancer la stomac” (“от рака желудка”). Luați seama! A „murit” chiar în ziua când a fost adus în „secția specială”???! Câtă minciună!

Numai peste 30 de ani, după ce s-a destrămat Uniunea Sovietică, la 26 aprilie 1989 am primit răspunsul adevărat cum că soțul meu, Șoimu Porfirie Mihailovici, a fost împușcat la 8 august 1942, în orașul Ivdel, regiunea Sverdlovsk.

După reabilitarea noastră am primit de la Procuratura Republicii Moldova o scrisoare, în care era scris că Șoimu P.M. este reabilitat post-mortem. „Spre regret, nu dispunem de informații despre locul înmormântării și nici nu e posibil de

stabilit”, ne-au răspuns din Sverdlovsk. Oare trebuiau atâția ani ca să aflăm adevărul?

A fost nevoie de încă mult timp pentru a da de capăt, să ne descurcăm în hârtiile mincinoase ale călăilor staliniști.

Fără să știu eu, fiica mea Elena a scris la Ivdel și a primit răspuns că tatăl ei, Șoimu P.M. a murit la 08-08-1942 de cancer la esofag („ot raca pișceвода”). Observați că răspunsurile sunt diferite. Altă minciună!

Anexez toată corespondența.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
AL R.S.S. MOLDOVA

МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
С С Р М О Л Д О В А

Г. ПОЛЫУ ЖЕРНИ ЕВГЕНЬЕВНА
И.А. Сторожик, ул. Луцкевича 28.

27742 от Chișinău, nr. 30/12 от Mart. 76

№ 518-266

С П Р А В К А

Дана гр-ке ПОЛЫУ Жерни Евгеньевне, 1911 года рождения (так в до-
кументе) том, что она с 16 мая 1941 года по 19 сентября 1957 года дей-
ствительно находилась на спецпоселении в Ишимской области Узловым ИВС СССР
от 16 января 1958 года - реабилитирована.

Справки даны для предоставления в органы соцобеспечения.

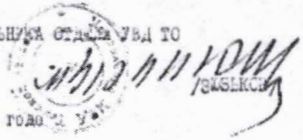
Начальник отдела У.И. Карауц

Видов на материальное не случит
При утере не возобновляется.

С П Р А В К А

Дана ПОЛЫУ Жерни Евгеньевне, 1911 года рождения, уроженке
с. Парыани, Саркисского района, Молдавской ССР, по националь-
ности молдаване, гражданка СССР в том, что она с учёта спец-
поселения снята.

ЗАМ НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА УВД ТО

№ 518

19 сентября 1957 года

№ 12.97 13-557/89

ИЦ МВР РМ
г. Кишинев,
ул. Луцафорул, 26
гр. Молдова М.Р.

Направлен для рассмотрения заявление гр. Молдову И.Г., в котором просит выдать справку о времени нахождения на спецпоселении.

О принятом решении просьба сообщить заявителю.

Приложения: заявление на 1 листе

Ст. помощник прокурора
Республики Молдова *[Подпись]* И.Г. Василетий

Виды не жительства не служат
При утере не возобновляются.

СПРАВКА

Дочь **МОЛДОВУ** Елена Парфирьевна, 1961 г.р., уроженка Бельцкого района, Молдавской ССР, по индивидуальности молдавские граждане СССР в том, что она с учётом спецпоселения обита.

ЗАМ НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА УВД ТО
УН
№ 519

сентября 1989 года

[Подпись] *[Подпись]*

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
AL R.A.S. MOLDOVA

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
ССР МОЛДОВА

г. Кишинев-Посоветски Е.И.
№ 1. Кишинев, ул. Луцафорул 26.

27013, str. Sforzilor, nr. 26/27, tel. 15

№ 519

СПРАВКА

Дочь гр-ки Молдову (так в документах) Елены Парфирьевны (Профироуки (так в документах)), 1961 года рождения в том, что она с 1) июля 1961 года по 19 сентября 1967 года действительно находилась на спецпоселении в Гомельской области Указом ВЛР СССР от 16 января 1967 года - реабилитирована.

Справка дана для представления в органы спецпоселения.

И.И. Корзуя

Выход из гражданства не служит
При утере не восстанавливается.

СПРАВКА

Дана ЗОИНА Марья Евгеньевна, 1911 года рождения, уроженка
с. Паряны, Сорочинского района, Молдавской ССР, по националь-
ности молдаванец, гражданка СССР и тем, что она с утраты офици-
альных связей.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА СЛУЖБЫ УВН ТО

Handwritten signature and date: 11/10/57

Handwritten number: 11

"11" октября 1957 года

№ 518

ПРОКУРАТУРА РСФСР
ПРОКУРАТУРА
РСС Молдавской ССР
ПРОКУРАТУРА СССР
ПРОКУРАТУРА
МОЛДАВСКОЙ ССР

277821, оп. Коммунар, ст. Галац, 26
277812, Коммунар, ул. Галац, 26
телеф. 23 56 75

29004 0; 1000000

№ 11.89 № 13-557/89

№ № _____

справка
о реабилитации

Дана о том, что репрессированный 13.06.41 Юлиу Серфиня
Кихивцова, 1904 года рождения, уроженка с. Славянки и житель с. Пар-
яны Сорочинского района МССР, в соответствии с Указом Президиума
Верховного Совета СССР от 16.01.89 "О дополнительных мерах по во-
становлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших
место в период 30-40-х и начала 60-х годов", - реабилитирован.

Прокурор Молдавской ССР

Handwritten signature

Н.К. Демченко

РССМ
КОМИТЕТУЛ
СЕКРЕТАРИАТ
И СЪАТ
НА РСС МОЛДОВЕНИИ

ВСЕР
КОМИТЕТ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
МОЛДАВСКОЙ ССР

Гражданин Войму М.С.
279800, МССР, г. Флоренту,
Советский п-к, дом 28

19. декеабри 1969г. № 04/1904
пр. 04/1904

Ставим Вас в известность, что решение административного органа, на основании которого Войму Мария Евгеньевна, 1911 года рождения, Войму Еванг. Порфирьевна, 1931 года рождения и Войму Михаил Порфирьевич, 1934 года рождения, были высланы в 1941 году из села Парканы Серокского уезда МССР на спецпоселение за пределы Молдавской ССР, отменено 14 декабря 1969 года, как необоснованно.

В настоящее время Войму М.С., Войму Е.П. и Войму М.П. являются реабилитированными.

Пр. 04/1904
Молдавской ССР

Handwritten signature

Г.И. Давранчук

ПРОКУРАТУРА РССМ

И Ф О Н У С А З У Р А
РСС МОЛДОВЕНИИ
ПРОКУРАТУРА ССР
И Р О В У М А У Р А
МОЛДАВСКОЙ ССР

К/У/С/Д. ор. Ам. ину. стр. Г. мол. СС
279800, Флоренту, ул. Гоголя, 28
тел. 29 50 75

279800 МССР

г. Флоренту,

пер. Советский, 28

Войму М.С. и Постолаки Н.У.

23.11.69 № 04-057/4

на Ваши заявления сообщаем, что реабилитированы в 1941 г. Войму П.П. реабилитирован, а чем выносятся соответствующую справку.

Одновременно ставим в известность, что руководителем прокуратуры республики вынесен в 1971 году протест в котором ставится вопрос о реабилитации члена семьи Войму П.П.

О результатах рассмотрения нашего протеста Вас известит АТБ МССР.

Ввиду отсутствия сведений, что по поводу коллективного ищущего или его стоимости можете обратиться в местные финансовые органы.

В сообщении о выношении о месте захоронения Войму П.П. мы не располагаем и установить его-либо сейчас невозможно. Прощайте! на 9 листах.

Помощник прокурора МССР

М.В. ПРОДАН

Председателя исполкома
Сорокского райсовета народных
депутатов

1990 г. апрель, 1990 г. № П-162

от Кишинёва

копия:

тов. Лолубор В.Д.

г. Сороки, ул. Красноармейская, 5
гр-ке Постолаки Е.П.
279800 г. Флорешты, МССР
пер. Советский, 28

В соответствии с Постановлением Совета Министров Молдавской ССР № 103 от 9 апреля 1990 года направляем на Ваше рассмотрение заявление Постолаки Е.П. по поводу возмещения убытков, причиненных при административном выселении в 1941 году.

Для сведения сообщаем, что Шойму Порфирий Михайлович, 1904 года рождения, уроженец с. Стойканы, Сорокского района бывший житель с. Нарканы этого же района 13 июня 1941 года был арестован органами НКВД МССР за участие в контрреволюционной партии и 20 июня 1942 года приговорен Особым Совещанием при НКВД СССР к расстрелу.

В этот же день были высланы в отдаленные районы страны члены его семьи: жена - Мария Евгеньевна, 1907 года рождения, дочь - Елена Порфирьевна, 1931 года рождения и сын - Михаил Порфирьевич, 1934 года рождения.

В настоящее время Шойму П.М. и члены его семьи реабилитированы по Указу ЕРС СССР от 16 января 1989 года.

При аресте и административном выселении вопрос о конфискации имущества не обсуждался.

Приложение: заявление П-162 на 4-х листах,
в первом адрес.

Саша

Председатель КГБ

Г.И. Лавранчук

КОПИЯ

МССР
КОМИТЕ
ГОСУДАРСТВЕННО
БЕЗОПАСНОСТИ
МОЛДАВСКОМ ССР
19 декабря 1989 г. в СИ/ 1179
гор. Кишинев

Граждане "офису М.Н.
КУМОО, МССР, г. Сороки,
Солотани в-в, дом 30.

Сделаю "во в известность, что раньше административного органа,
на основании которого "офису Марка Евгеньевича, 1911 года рождения,
Войму Эдона Порфирьевича, 1918 года рождения и "офису "Ивана Порфирьевичу,
1934 года рождения, были высланы в 1941 году из села Черпани Сорокского
уезда МССР на спецпоселения за пределы Молдавской ССР, упомянуто 14
декабря 1989 года, как необоснованное.

" настоящее время Войму М.Н., Войму М.И. и Войму М.В. являются
реабилитированными.

" ам. председателя КДБ Молдавской ССР подпись Г.В. "аврамуц
почать

30 10 1989 г. И. П. Лосевант

государственный архив Молдавской ССР, специальную
делу, в том числе в отношении в том числе в отношении, принятой, записки
слово в именительном падеже, а также в отношении соблюдения их сроков.

Зарплата, полученная в сумме за № 3-1116
выписки государственной полиции
Государственный архив

Handwritten signature and initials at the bottom of the document.

РССМ
КОМИТЕТУ
БЕЗОПАСНОСТИ
и СТАТ
МДР ССР МОЛДОВЕНЕШТИ

МССР
КОМИТЕТ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
МОЛДАВСКОЙ ССР

Гражданке Шойму М.Л.
197000, МССР, г. Илорезы,
Советский п-к, дом 28

19. декабря 1989 г. № 02/1115

г.р. КИШИНЬЕВ

Ставил Вас в известность, что решением административного органа, на основании которого Шойму Мария Евгеньевна, 1911 года рождения, Шойму Элеонора Порфирьевна, 1931 года рождения и Шойму Михаил Порфирьевич, 1934 года рождения, были выселены в 1941 году из села Парканы Сарокского уезда МССР на спецпоселение за пределы Молдавской ССР, о чем в 14 декабря 1989 года, как необязательное.

В настоящее время Шойму М.Л., Шойму Е.Л. и Шойму М.Л. являются реабилитированными.

Г.И. Давранчук
Г.И. Давранчук

МССР
МВД
27/к
№ 2511

НАЧАЛЬНИКУ ЧЕЛЫБИНСКОГО ГО ЧВ
КАПЛАНИ ГОР. ДЕБЕДЗУ
ЧЕЛЫБИНСКИЙ.

№ К 414 от 28/1-1977 года

Доброго дня, это дело не с учета административно-командной системы. Прошел приказ Шислеву 1904г. рождения не числится.

НАЧАЛЬНИК ЧЕЛЫБИНСКОГО МВД
ГВ. СТ. ЛЕСТИНАН

ПОМ. КОМАНДАНТА
ЧЕЛЫБИНСКОГО ГО МВД

С.И. Давранчук /Д.А. Давранчук/

Копия: ПОЛЕТ МАНУ 5

Направить всеобщие розыск М.Е. о розыске мужа
Дойбу Шандрия Михайловича для разоблачения по
судебному во исполнение.

28 февраля 1937
241

ПРОКУРОР А. ЖИДЕЦ
ПРИЛОЖЕНИЕ 2 КИСКА

Учт
КРУЖИЛ

С. С. С. Р.
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ НКВД
П Д И С О

Форма № 8.

УДОСТОВЕРЕНИЕ
(взаем паспорт)

Шегарское РО
НКВД

Дана административно Семёнову Михаилу Марковичу

1 / марта 1937 г. Евсимова в том, что он состоит на учете в

№ Анастасовский с/д Шегарский

с Анастасовский с/д

с Анастасовского без права выезда за пределы указанного пункта.

Обязан явкой на регистрацию в Анастасовский

Шойшо М.Е. каждого 15 числа.

При отсутствии отметки в соответственной явке на регистрацию удостоверение
недействительно.

Начальник Шегарского РО НКВД
Сержант милиции Петров (Петров)

Дата регистрации: 17/10/1943 г.	Дата регистрации: 16/10/1943 г.	Дата регистрации: 11/10/1943 г.	Дата регистрации: 15/10/1943 г.
Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]
Дата регистрации: 1/12/1943 г.	Дата регистрации: 1/12/1943 г.	Дата регистрации: 1/12/1943 г.	Дата регистрации: 1/12/1943 г.
Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]
Дата регистрации: 2/12/1943 г.	Дата регистрации: 18/12/1943 г.	Дата регистрации: 1943 г.	Дата регистрации: 1943 г.
Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]	Подпись: [подпись]

2-ап.

ПОЯМУ Марии Евгеньевне.

г.Томск, Совпарткольный
переулок 15, кв.2.

Заявление о розыске Вашего мужа ПОЯМУ
Порфирия Михайловича нами переславо в КГБ при
СМ Молдавской ССР, г.Кишинев, откуда и следует
дать ответ.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА УКРБ
ПО СВЕРДЛОВСКОЙ ОБЛАСТИ
(КАЗАНЬ) [подпись]

" 21 " января 1958 г.
№ 7/1-П/5
г.Свердловск.

16.

Гр. МАЙМУ МАРИИ ВЕНГЕРЬЕВНЕ

Молдавская ССР, гор. Сороки,
ул. Перса/ 10

Сообщаем, что Ваше заявление о розыске мужа
МАЙМУ Порфирия Михайловича направлено в УИД Свердловской
области, - для исполнения.

НАЧ СПЕЦИАЛТИ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО УВД
СВЕРДЛОВСКОГО ОБЛАСТНОГО СОВЕТА

Ваше заявление
/И. П. П. /

" 14 " марта 1958
г. Свердловск

10

УИД СССР

Управление
Министерства Внутренних Дел
по Свердловской области

16. 7 1958 г.
№ 43 У 3
гор. Свердловск

Гр. Майму Марии Венгерьевне
г. Шамен, Советский район, ул. Перса
дом 15, кв. 2.

Ваше заявление от 2 I 1958 года

о розыске Майму П. М. направлено в УИД Свердловской области для проверки и исполнения.

Начальник отдела УИД
по Свердловской области

Исполнение отослано *Земин*

960

41-3
МВД СССР

Почтовый ящик
№ П-240

НАЧАЛЬНИКУ ТЫРНИ № 1 УВД СВЕРДЛОВСКОГО
ОБЛАСТНОГО ГОВ. ПОЛТАВЦЕВУ

ГОР. СВЕРДЛОВСК

2 марта 1942 г.
1942/3/27

Копия: Гр. ПОЛМУ Марии Евгеньевны
Молд.ССР, гор. Сорски, ул. Бороз, д. 10

Направляется заявление гр. ПОЛМУ И.М. по вопросу розыска
гр. ПОЛМУ Перфирия Михайловича для проверки и непосредственного
ответа заявителю, т.е. ПОЛМУ И.М. на подрабаотки с/я П-240
8 августа 1942 года убит в Вязе расстрелянно.

Примечание: заявление на 1 листе, 1 адресату.

ЗАМ НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА УПРАВЛЕНИЯ
п/я П-240 -

Лыж /ТУСВ/

л. 2.

Вх № П-35

МВД СССР
УПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
Свердловского облгосподкома
учреждение
ИЗ-63/1

Свердловск, ул. Рогова, 4
тел. _____

15.11.42г.

Г-н. Пестелки Е.П.

республика Молдова г. Флорешты
ул. Лучафорул, д. 20

Уважаемая Елена Перфильевна!

На Ваше письмо сообщаем, что Мехму Перфирия
Михайлович 1904г.р. по нашим учетным данным
не проходит.

Начальник учреждения ИЗ-63/1
г. Екатеринбург:

Полухов

/Полухов В.Л./

Б.Л.

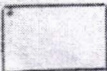
ПРОКУРАТУРА УРСС
ПРОКУРАТУРА
 РСФСР МОЛДОВЕНЕШТИ
 ПРОКУРАТУРА СССР
ПРОКУРАТУРА
 МОЛДАВСКОЙ ССР

277612, пр. Кичинку, стр. Гоголя, 26
 277614, Кичинку, ул. Гоголя, 56
 тел. 22 50 75

261601 Ф; 020202

М. II. 89 № 13-557/89

На № _____ от _____

справка
 о реабилитации

Дана о том, что репрессированный 13.06.41 Шошу Парфирий Михайлович, 1904 года рождения, уроженец с. Стойкимы и житель с. Парканы Сорокского района МОСР, в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР от 16.01.89 "О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов", - реабилитирован.

Прокурор Молдавской ССР

Handwritten signature

Н.К. Демиденко

МВД СССР

УПРАВЛЕНИЕ

Министерства Внутренних Дел
 по
 Свердловской области

19 . 3 . 9 1989 г.

№ 5/3- и 34

г. Свердловск

Гр. ШОШУ Марии Евгеньевны, -
 Молдавская ССР, гор. Сороки, ул.
 Пореа, дом № 10

На Ваше заявление от 19 . 2 . 1989 года

сообщаем, что оно нами 19 /3- 1989 года

рассмотрено по адресу: гор. Свердловск, управление

МВД, откуда и ожидайте ответ в отношении

ШОШУ Парфирия Михайловича.

Зам Начальник отдела УМВД
 по Свердловской области *Машин*

60

Начальник отделения *Заминицу*

У.П-38.

НАЧАЛЬНИКУ 1 СПЕЦОТДЕЛА УВД Сverdловской области,
гор. Свердловск.

Копия: Гражданке ПОММУ Марии Евгеньевне, Молдавская АССР,
гор. Сороки ул. Морса № 10.

При этом направляем второе заявление гр-ки
Поммы М.Е. о местонахождении мужа ПОММУ Порфирия
Михайловича, убитого в Ваве распоряжение 8/УВ-42 года
~~высочайше-в-верховном-принятии.~~

ПРИЛОЖЕНИЕ Заявление.

НАЧАЛЬНИК СПЕЦЧАСТИ ТЕРРИТОРИИ 1 УВД
Sverdловского областного *Коссуляк* (Молдавия)

26 У-38.
марта 1959 года.
гор. Свердловск.

У.П. СССР

УПРАВЛЕНИЕ МИНИСТЕРСТВА
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
по Свердловской области

28 2 013
№ 3-3 1/34
гор. Свердловск

Начальнику ОТДЕЛА УМГБ Sverdловской обл.

гор. Sverdловск

КОПИЯ: гр. ПОММУ Марии Евгеньевне, - Молдавская
ССР, гор. Сороки, ул. Морса, 10

Наряду с заявлением гр. ПОММУ М. Е.

по установлению местонахождения ПОММУ Порфирия Михай-
ловича, 1906 г. р.

для проверки и статьи изменить.

Ссылка № 4 в заявлении направлено деп
16/3 - 1959 года при 2 5/3- 1/34

ПРИЛОЖЕНИЕ: по 2 лист (в. д. № 1/34)
в 1 экз.

Зач
Где-либо ознакоми
по Свердловской области
Начальник отдела
Коссуляк

02-3

кх. В И-40

НАЧАЛЬНИКУ ОТДЕЛА УВД СВЕРДЛОВСКОЙ ОБЛАСТИ
ГОВ. САЙЧЕНКО

г.Свердловск

Копия: гр. ИОЙМУ МАРИИ ИВАНОВНЕ

Молдавская ССР, г.Сороки, ул.Ворца,10

В третий раз направляется заявление гр. ИОЙМУ И.Е. от 14/II-59 года № 8-23 и от 26/II-59 года № И-38 с просьбой отпустить ИОЙМУ Перфирия Михайловича, - для проверки и отчета следственных.

Одновременно сообщаем, что ИОЙМУ И.Е. ушел в наше распоряжение 8/УИ-42 года.

ПРИЛОЖЕНИЕ: по тексту на листах.

/ НАЧАЛЬНИК ТЕРРИТОРИИ В I УВД СВЕРДЛОВСКОГО ОБЛАСТНОГО КОМТЕБЕ

Сайченко
 /ПОСТАВЛЕНА/

НАЧ. СВЕДЧАСТИ ТЕРРИТОРИИ В I

"3" апреля 1959 года
 № И-40

Колесниченко
 МАУСТИН!

МВД РСФСР
 УПРАВЛЕНИЕ
 ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

исполнительный комитет
 Свердловского областного
 Совета народных депутатов

ИНФОРМАЦИОННЫЙ
 ЦЕНТР

60022 Свердловск, по Лыковой

27.10.59г.

№ 6/4-1

Копии:

Начальнику учреждения ИЗ-83/1
 тов.Целякову В.А.

620019, г.Екатеринбург

Пастеляки Е.П.
 27-800, Молдова, г.Ялоретти,
 ул.Лунафарул, 28.

Направляем Вам заявление Целяку - Пастеляки Е.П.

с просьбой ответить по существу поставленных вопросов.

Одновременно сообщаем, что запрашиваемыми сведениями ИЦ УВД Свердловского областного комитета не располагает.

Приложение: по 2 листам.

Начальник отдела УВД
 Свердловского областного комитета

Каз

В.И.Зеленин

241291 тер. 2060 экз. 2489

АРСКОЕ
РО. МВД

Пропуск разовой

Разрешено выслезицу

Шоиме

Шоиме Свечевски

6. X 1950г.
№ 6950.

визид с посёлка *8. X 1950* года спецкоменда-

туры в посёлок *С. Шегарки* Шегарского района

с *8. X 1950г.* по *12. X 1950г.*

Командит *С. м. Т. Шегарки*
спецкомендатуры № Шегарского района

*De la centrul raional Segaroa pînă
la sat. Stărceni Segaroa înălț 8 km.
C. Șoimu*

REPUBLICA MOLDOVA
Serviciul central de stare
civilă

CERTIFICAT DE DECES

Numele *Șoimu*

Prenumele *Prochie*

Data nașterii *1904 o mie nouă*
sute douăzeci

Localitatea *Stărceni*
Segaroa

Sexul *barbătos*

Cauza decesului *Împușcat*

DUPLICAT

LOCUL ȘI DATA DECESULUI

Localitatea *Stărceni*
Segaroa

Anul *1943*

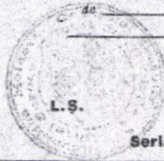
Luna *august* ziua *8*

Decesul a fost trecut în registrul stării
civile cu nr. *72*
din anul *1989* luna *aprilie* ziua *21*
în localitatea *Segaroa*

Ultimul domiciliu *Stărceni*
Segaroa

Eliberat la *Oficiul Stării*
de *Civile din Segaroa*

Semnătura *S. Coșci*

Seria AM nr. *049175*

2004, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare, 166
tel. 23-96-25, fax 24-20-18, e-mail: sia@sis.md

2004, mun. Кишинев, бул. Штефан чел Марэ, 166
тел. 23-96-25, факс 24-20-18, e-mail: sia@sis.md

- 24 - mai 2007

Nr. P/155/07

POSTOLACHI Elena
str. Luceafărul, nr. 28
MD-5101 or. Florești
Republica Moldova

ADEVERINȚĂ
privind represiunea politică și reabilitarea
cet. ȘOIMU Porfirii Mihail

Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova prin prezenta atestă, că cet. ȘOIMU Porfirii Mihail, anul nașterii 1904, originar din sat. Stoicani, jud. Soroca cu domiciliul permanent în sat. Parcani jud. Soroca, Republica Moldova, de nașionitate moldovean, din motive politice a fost arestat la 13 iunie anul 1941.

Prin hotărîrea Consfătuirii Excepționale de pe lângă N.K.V.D. al U.R.S.S. din 20 iunie anul 1942 a fost condamnat la pedeapsă capitală. Sentința a fost executată la 08 august anul 1942 în orașul Sverdlovsk, Federația Rusă.

Certificatul de deces va fi eliberat de către Oficiul Stării civile, Florești.

La momentul arestului sechestrul averii nu s-a întocmit și în actul de învinuire sechestrarea buurilor patrimoniale nu era prevăzută.

Ca membri de familie în documentele dosarului sunt numiți: soția Șoimu Maria Eugeniu și copiii: fiica Elena, anul nașterii 1931, Mihail, anul nașterii 1934.

Prin concluzia Procuraturii Generale a Republicii Moldova din 31 martie anul 1989 Șoimu Porfirii Mihail este reabilitat.

Adeverința este eliberată fiicei represatului Postolachi Elena pentru a fi prezentată la cerere.

Director-adjunct

Valentin DEDIU

РСС МОЛДОВЕНЯСКЭ – МОЛДАВСКАЯ ССР

АДЕВЕРИНЦЭ ДЕСПРЕ МОАРТЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО О СМЕРТИ

1.4Э № 047188

Чет.

Гр.

Шойму
Порфирий Михайлович
(имя и отчество)

а мурит *8/кп-442* *Воевогю авчуй*
(ку айде ши ку зифре ашул, луна ши зыуа)
москвля девильгют сарг гивер
(кышкыю и цифрами год, месяц и чыло)

причина морций *Риз ишевоа*
причина смерти

деспре че ын карта ынскриери. лор актелор старий чивиле деспре моарте
о чем в книге записей актов гражданского состояния о смерти

1959 анул *апрель* луна *9* зыуа
года месича чысл

ыл фэкутэ ынскриеря корэспундэтоаре суб. № *7*
произведена соответствующая запись за

Локул морций: орашул, сатул
Место смерти: гюрод, село

районул република, цынутул, режиуня
район республика, край, область

Локул ынскриерий *Сорокский*
Место регистраций (нумери ши локул бюроулуй ынскриерий актелор старий чивиле
каиблоро З.А.С. Мес
наименование и местонахождение бюро ЗАГС)

Дата ла *9. апрель* 19*59* г.
Дата выдачи

Л. П.
М. П.

Шефул бюроулуй ынскриерий
актелор старий чивиле
Заведующий бюро записей актов
гражданского состояния *Зав*

tel. (230) 40-3-46

tel. (230) 40-3-46

Nr. 516
la Nr. 200

Nr. _____
si Nr. _____ 200

A D E V E R I N Ţ Ă

Prezenta adeverință confirmă faptul, că preotul Șoimu Parferii întradevăr a slujit în biserica din satul Parcani județul Soroca din 1931 până în 1941.

La 13 iunie 1941 a fost deportat împreună cu soția Maria și copiii Elena și Mihail în Siberia.

Preotul Șoimu Parferii a fost împușcat în 1942 în gulagul din Ivdel regiunea Șverdlovsc.

Adeverința este eliberată pentru a fi prezentată la locul solicitat.

Primarul comunei Parcani

Secretarul comunei

Macaru Zabrian

Olga Alexandrova

REPUBLICA MOLDOVA

NOTAR PRIVAT EUGENIA CONOVAL

SEDIUL BIROULUI: OR. FLOREȘTI, STR. VASILE LUPU, 48

TELEFON: (250) 2-07-00

Anul două mii șapte, luna Ianuarie, ziua trei.

Eu, notar privat, EUGENIA CONOVAL, legalizez această copie identică cu originalul documentului prezentat mie, care nu conține ștersături sau adăugări, cuvinte șterse sau

NOTAR PRIVAT

S-a înregistrat cu Nr. 30
S-a încasat taxa de stat 0,50 lei
S-a perceput plata pentru serviciul notarial 4,00 lei

EUGENIA CONOVAL

Министерству Внутренних Дел СССР
от граждан села Парканы, Сорокского р-на,
СССР.

Заявление

В 1941 году из села Парканы была выслана
семья Штойму Порропиус Михайловича вместе
с женой Штойму Марией Евлампиевной с детьми
Виктор и Михаилочка. Но высланный Штойму
был в нашей селе свідетелью, но как человека
мы знаем его как честного и справедливого
человека, никого не боялся и никакой пом-
тиской не занимался, а потому просим
Ваше дело Ваше разрешить его семье и
детям в СССР.

Всем подписывались

Гостолокки
Дубалары
Мурта
Бурдун
Кубань

Гостолокки Людмила К

Бурдун Инна
Мунтсан

Гостолокки Влас

Дубалары
Васили

Дубалары Анна

Гуссу Козьма

Дубалары Х

Дубалары Клавда

Мунтсан Нина

Бурдан Степан

Гостолокки Виктория П.

Мунтсан Вера Вас.

Гостолокки
Дубалары С. В.
Мурта М. А.

Бурдун Инна
Мунтсан Виктория

Гостолокки Вера Вас.

Бурдан Степан П.

Мунтсан Клавда Вас.

Гостолокки Виктория

Дубалары Мария

Бурдан Евлампий

Дубалары Анна

Гуссу Козьма

Нормодатъ Сл

Службъ

Болдеекъ К В

Болдеекъ К В

Бухаръ Млрѣа В

Бухаръ Мухаръ

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Нормодатъ Сл

Службъ

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Бухаръ Мухаръ К.

Ordinul lui Vladimir Lenin din 1922 „Împuşcați, împuşcați pe toți burjuii și popii” a fost executat cu râvnă de Stalin și călăii lui. În rezultat, preoțimea s-a redus la jumătate. Din emisiunea «BHE 3AKOHA» (*În afara Legii*) am aflat că cechistul Felix Dzerjinschii a împuşcat 1956 de preoți.

La 30 octombrie 1937, pe poligonul Butov au fost împuşcați și îngropați în groapa comuna 20.000 de oameni nevinovați. Această zi la ruși e declarată Zi de doliu în memoria victimelor represiunilor politice în Rusia.

La 28 februarie 1938, numai într-o zi!, au împuşcat 560 de oameni. Ca urmare a TEROAREI stalinist-comuniste au fost omorâți mai mulți oameni, decât în anii războiului mondial.

Bolșevicii staliști s-au pătat cu sângele milioanei de victime. Teroarea lor sângeroasă trebuie să fie condamnată de forțele progresiste din lume.

Președintele rus, Dmitrii Medvedev, la mitingul de doliu în Moscova a spus: „Nimic nu se poate pune mai sus, decât valorile umane”. E adevărat, dar pentru sutele de mii de basarabeni duși la chinuri și la moarte în nemărginitele ținuturi a URSS și omorâți în gulagul sovietic nu tot același Stalin cu călăii săi poartă vina? De ce până astăzi nu se recunoaște și acest adevăr?!

Dumnezeu le vede pe toate și mai devreme sau mai târziu le scoate la suprafață. Așa s-a întâmplat cu TRAGEDIA din KATĂNI. Polonezii i-au cerut Moscovei să recunoască adevărul. Președintele rus a fost nevoit să recunoască că 70 de ani în urmă, în comunitatea Katâni, la 18 km de la Smolensk, rușii au împuşcat mii de ofițeri polonezi și i-au îngropat în pădurea Smolenskului, despre care propaganda sovietică toți acești ani trâmbița că ei au fost împuşcați de nemți. Recunoscând adevărul, Medvedev a spus că pentru acea crimă poartă vina Stalin și adepții lui.

Dar, pe bună dreptate, rușii ar trebui să recunoască: Basarabia a fost ruptă de la România și ocupată de armata țaristă în anii 1812-1918 și de armata sovietică în 1940-41-44, însă o mai stăpânește în Transnistria cu armata-14.

Rusia trebuie să recunoască crimele predecesorilor săi, precum Germania a recunoscut vina lui Hitler și a călăilor lui de moartea miilor de oameni nevinovați. Și atunci va triumfa adevărul și va crește autoritatea Rusiei pe arena mondială. Poporul rus să fie un partener de nădejde cu alte popoare, dar să nu-i știe de teamă ca unui "frate mai mare", ci să fie respectat pentru cultură înaltă, știință și alte valori umane, pentru că merită.

Reabilitările s-au făcut, căci nu aveau încotro, dar mai erau necesare niște formalități, niște acte speciale, certificate etc. pentru fiecare membru al familiei, pentru despăgubiri, pe care nu le-am primit nici azi, dar pentru care am umblat ani la rând...

Atunci Elena Șoimu-Postolachi s-a adresat încă o dată la Sverdlovsk, și, totodată, vroia să se convingă de minciunile ucigașilor.

Și iată ce au răspuns din SVERDLOVSK (Ekaterinburg) cu semnătura aceluiași „șef al secției IZ s-63/1, Poleakov: „Шойму Порфирий Михайлович ПО НАШИМ ДАННЫМ НЕ ПРОХОДИТ” (Șoimu P. M. conform datelor noastre statistice nu e la evidență).

Acesta a fost răspunsul mincinos al lui Poleakov din 15 noiembrie 1993. ȘTERGEAU CĂLĂII URMELE, parcă nici nu au existat acei deținuți... Știau ei foarte bine când și cum a fost omorât soțul meu. Scriem despre această tragedie amănunțit cu dovezi, care le atașăm aici, ca să vă convingeți, că crima e soră cu minciuna. Se temeau criminalii că odată și odată se va afla adevărul, cum a fost nimicită floarea societății; intenționat încurcau totul, ștergeau urmele...

URSS nu a fost veșnică. Poate comuniștii, măcar post-mortem vor fi trași la răspundere pentru crimele comise și va fi condamnat comunismul din întreaga lume.

...Viața în închisorile gulagului era nemaipomenit de grea: foame, frig, umezeală, mușgai, duhoare, păduchi, înjosiri, bătăi, chiar și omoruri...Se comportau copiii cu bieții deținuți

mai rău decât cu animalele. Dacă nu le convenea ceva, împușcau omul pe loc, fără judecată. Doar câteva zeci de oameni din „lagărul morții” au rămas în viață.

Mulți ani mai târziu, prin anii '90, fiica mea a aflat de la fostul deportat, acum regretatul profesor din Gura Camencii, Florești, Ion Mihai Ciobanu, care a pățimit în același lagăr unde a fost și soțul meu, preotul din Parcani, Porfirie Șoimu. Iată ce a povestit dumnealui:

„Baraca era plină de oameni chinuți, în ea erau și câțiva preoți. Când ne aduceau pe toți seara cu convoiul de la munca silnică, uzi până la oase, degerați de ploaie cu ninsoare, flămânzi și slabi ca niște schelete, mulți dintre noi nu rezistau și mureau ca muștele. Și acei preoți, între care și preotul Șoimu din Parcani, începeau rugăciunea către Dumnezeu, cântau cântece religioase, susținuți de toți deținuții închisorii, că se cutremurau pereții... Copoii băteau cu armele în uși, strigau la ei, dar nimic nu-i putea opri pe acești oameni oropsiți... În acele clipe ei se simțeau OAMENI, protestau cum le era în putere...

Iar primăvara, când îi scoteau afară, oamenii care au supraviețuit mâncau și iarba de sub picioare.”

A povestit domnul Ion Mihai Ciobanu că, în 1941, a fost deportat împreună cu familia. Dânsul cu tatăl său au fost duși în Ivdel. Ion era încă un adolescent și pe el l-au eliberat, căci atunci pe flăcăii ruși îi luau de la ferme și fabrici, îi mobilizau pe front și trebuia să-i înlocuiască cu cineva, mai apoi a fost și el mobilizat în război, a luptat din partea URSS. Se știe că rușii trimiteau la front „ștrafnoi batalion” din pușcăriași, fiindcă nu ajungeau bărbații. Dar, necăutând că domnul Ciobanu a fost veteran de război, în 1949 l-au deportat a doua oară. S-a găsit „coada de topor”, care l-a pârât că se trage din familie de „dușmani ai poporului”.

Acesta a fost destinul bărbaților noștri, al neamului nostru. Vitreg destin! Groaznic!

La cele relatate mai sus adăugăm niște mărturisiri importante ale fostului deținut politic din anii 1940-50 care a trecut și el prin acea „fabrică a morții” din Ivdellag, unde au fost duși peste cinci mii de români basarabeni, dintre care au scăpat cu viață câțiva. A avut norocul să scape și dl. Petru Bunăcalea, profesorul de limba și literatura română.

L-am cunoscut puțin pe dumnealui, la Chișinău, la Congresul IV al Deportaților din 11 iunie 2000, organizat de Președintele Asociației Deportaților – de regretatul domn Gheorghe Ghimpu, de asemenea martir al regimului comunist de ocupație (6 ani în pușcăriile gulagului), fondatorul Partidului Național Român, patriot al neamului nostru românesc, care a dorit dezrobirea Basarabiei și a murit ca un erou pentru Dreptate și Adevăr.

La acel congres a luat cuvânt dl. Petru Bunăcalea, care a vorbit convingător, cu mari emoții despre tragediile românilor basarabeni represați, izgoniți, deportați... și a încheiat cu o strofă a Marelui Eminescu:

„Vai de biet român, săracul
Îndărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndeamnă,
Nici e vară vara lui
Și-i străin în Țara lui.”

Ne-au ciopârțit Țara străinii din toate părțile, ne-au cotropit pe noi, însă România niciodată nu a pretins la pământuri străine, ci și le-a apărat pe ale sale.

Din gazeta „Luceafărul”, 7 martie 2001 (60 ani de la deportarea din 1941), am aflat despre iadul de la Ivdellag descris de victima acestui iad, dl. Bunăcalea, în cartea sa „Calvarul patimilor”.

Nu știu dacă am dreptul să includ aici fragmentele din cartea dumnealui, însă tare aş vrea să ştie cât mai multă lume cum a fost, într-adevăr, în acel iad.

De aceea, vă rog să mă iertați, Stimate domn, pentru că am îndrăznit să transcriu fragmentele din cartea dumneavoastră, care subliniază și mai mult dramatismul și tragedia românilor basarabeni. Între destinul tatălui meu, Porfirie Șoimu, și destinul dumneavoastră există asemănări: amândoi ați suferit în acel gulag.

„IADUL DE LA IVDELLAG”

(Mărturisirile destinului politic al d-lui Petru Bunăcalea)
(fragmente)

IURTIȘTE, LAGĂRUL MORTII

Ivdellag, un complex de lagăre de la Ivdel, care ocupa o suprafață în care ar putea să încapă câteva țări mici din Europa luate împreună, era o instituție cu regim extrem de sever pentru deținuții politici, dușmani ai regimului sovieto-comunist, dar, deseori, aici erau aduși și deținuți de drept comun, atât bărbați, cât și femei.

Aceștia, majoritatea tineri, erau din Țările Baltice, ruși, ucraineni, caucazieni, basarabeni. Lagărul era de tip închis, altfel zis, cei ce nimereau aici aveau doar o singură cale – pământul.

Iurtiște, un lagăr mai mic ce făcea parte din Ivdellag, era așezat la poalele unui munte, pe un colț de teren neted, având la coaste un râu care făcea aici un cot, asemenea unui unghi. Râușorul măcina mereu malurile și forma un fel de deltă mlăștinoasă, unde se sălășluiau miliarde de țânțari de care nu era scăpare nici ziua, nici noaptea.

Poarta lagărului se afla mai departe de râușor, pe când teritoriul înconjurat cu două rânduri de sârmă ghimpată ajungea până sub munte.

Barăcile erau din bârne, făcute demult, fiind așezate în rânduri. Câteva barăci erau pentru femei, altele pentru staționarele doi și trei, în celelalte trăiau bărbații. În una din ele se fierbea apa destinată pentru bucătăria „spitalelor” și pentru cea generală.

La Iurtiște erau transportați deținuții slăbiți și bolnavi, dintre care unii mureau, iar ceilalți, peste un timp, se întorceau în brigăzile de tăietori de pădure.

Comisiile medicale care apreciau starea de sănătate a celor închiși erau formate din medicul, care nu era deținut al lagărului, și din câțiva medici-deținuți. Cei mai mulți dintre aceștia erau nemți de pe Volga, dar printre ei erau și ruși. Medic-șef era Țațchin, de altfel un om de treabă.

OSEMINTE DE BASARABENI ÎN GROPILE COMUNE

Bolile erau provocate de foame, de lipsa de medicamente și de munca istovitoare. Omul și viața lui nu costa nimic. Vorbesc mai mult de Iurtiște, deoarece aici am fost până în 1949 și aici erau să-mi rămână și mie oasele.

La coastele muntelui despre care am vorbit se mai vedeau urmele gropilor comune în care zăceau osemintele basarabenilor aduși încoace imediat după venirea sovieticilor în 1940. Câțiva moldoveni care și-au durat case aici, după ce au fost eliberați din lagăr, mi-au spus că anume basarabenii au fost printre primii în acest lagăr al morții. Toți erau oameni învățați, funcționari, preoți, gospodari de elită. Ei n-au rezistat condițiilor inumane de aici și au murit încet și chinuitor.

Pe colina unde au fost înmormântați atunci, în 1940, primii basarabeni, dar și alte mii de oameni nevinovați, numiți „politici”, albesc craniile și oasele lor asemenea harbujilor.

Ploile de vară și zăpezile au spălat pământul dezgolindu-le și craniile, atinse de vânt, zi și noapte se cotileau la vale,

lovindu-se unele de altele în calea lor spre apa râuşorului și scoțând niște sunete sinistre. CRANII ȘI OASE ȘI CRANII, măturii ale unor vieți omenеști păgubite de sistemul comunist.

Aici am dat de Mișu Dârțu, băiat cam de vârsta mea, de la un liceu din Iași. Tatăl său fusese șef de gară la Nicolina. Tot aici i-am găsit pe frații Bivol, trei fii de preot, seminariști cu toții. Nu mai țin minte din ce sat erau. Cel mai mic, Vichentie, era leat cu mine. Aici era și domnul Garcușa, din Orhei, care avusese un chioșc de ziare.

Tot aici l-am cunoscut pe domnul Landesman, fost proprietar al teatrului „Odeon” din Chișinău. Acum era șeful staționarilor din zonă. Mai erau mulți găgăuzi din sudul Basarabiei și mulți, mulți alții de care acum nu-mi amintesc.

DESPRE BARBARIILE SOLDAȚILOR RUȘI ÎN BASARABIA OCUPATĂ

La tăiat pădure era nevoie de oameni rezistenți, tineri. În brigada lui Comarov nimeriseră mai mulți ostași din unitatea lui Rodionov, fost ofițer superior și om de omenie, prezent și el printre noi. Era o brigadă bine organizată, disciplinată. Conducea mai mult Rodionov, nu Comarov. El lucra în rând cu toți, de aceea era respectat.

Lucram la o distanță de 7-8 km de lagăr, care distanțat se mărea neconținut. Din această cauză nu ni se aducea mâncare caldă și trebuia s-o gătim singuri în pădure. Pentru masă ni se acorda o oră.

În acele momente în pădure apăreau o mulțime de ruguri mici la care se fierbeau cele câteva fire de crupe cu câte 2-3 peștișori, hamsii și o mică bucată, cât o fasole, de margarină.

În fiecare zi, un om din brigada noastră, mai îndemânat, se ocupa, de masă, iar ceilalți făceau norma pentru el, altfel ar fi fost lipsit seara de suplimentul de pâine. Lucram cu Rodionov la curățatul copacilor răsturnați. Nu știu de ce, dar el ținea la mine, alegându-mi, de fiecare dată, cele mai ascuțite topoare. Într-o zi mă întrebă direct, de parcă am fi continuat o discuție începută mai de mult:

– Și zici că ai încasat douăzeci și cinci de ani?

– Cu vârf și îndesat.

– Trebuie să-ți cruți puterile, altfel nu mai pleci de aici. (Mi-am amintit că acest sfat mi l-a dat și un brigadier neamț).

– Nu mi-ai spus pentru ce fapte eroice ai încasat atâția ani...

– Am rupt drapelul sovietic de pe o clădire publică și în locul lui am arborat drapelul tricolor, în semn de protest împotriva ocupării Basarabiei.

– Da, e o faptă vitejească, dar fără perspective, nu v-ați gândit la consecințe. Ce ați fi schimbat cu asta?

I-am mai spus că am fost judecați de către tribunalul militar din Odessa. De parcă noi am fi fost militari! Și am fost judecați nu după legile noastre, ci după cele ale Ucrainei. Pe atunci Basarabia nu avea legi. Noi eram parte componentă a Țării Românești.

Am început să-i lămuresc aprins despre viața noastră care ne-a fost furată cu tancurile. Doar cândva și Rusia a avut de suferit în urma invaziei tătaro-mongole. Aceea era ocupație. Noi acum socotim ocuparea Basarabiei tot ocupație, nu eliberare.

– Așa gândește toată populația?

– Dacă ați fi fost atunci în Basarabia, să vedeți cum se purtau „eliberatorii”, ați fi fost de acord cu noi, cu neamul nostru.

– Și, totuși, trebuia să vă supuneți legilor.

– Care legi?! Parcă ocupația are legi! Au năvălit ca tătarii, ca hoții, ne-au luat tot, până și dreptul de a vorbi în limba maternă, de a crede în Dumnezeu. Cum poți răbda când peste tot ești urmărit de soldat sau milițian înarmat, gata să te împuște? Oare soldatul n-are altă misiune? La război să-și arate vitejia, dar nu cu populația dezarmată, pașnică, cu acei care vor să trăiască în pace, nu sub jug. Și soldații și ofițerii beau, fură, necinstesc femeile, fetele.

Au venit în ograda părintelui Nicodim după cai și trăsură, aduși de un păcătos de bețivan. Câțiva au luat trăsura cu tot cu cai și au plecat. După un timp, doi s-au întors și au cerut de mâncare și băutură. Până preotul s-a dus în beci după vin, au dat buzna la nevasta lui, apoi la fiică, le-au pus alături și le-au necinstit. La țipetele lor au alergat vecinii. Preotul, din beci, nu auzea nimic.

Când cei adunați au început să facă gălăgie, soldații ruși, crezând că sunt atacați, au deschis foc. Când a ieșit preotul din beci, a rămas înmărmurit. Atunci unul dintre soldați l-a împușcat pe părinte, după care a omorât-o și pe fata lui. Au încălecat amândoi armăsarul preotului și pe aici le-a fost drumul.

Parcă așa fac eliberatorii?! Cum poți răbda? Erau și la noi ofițeri, dar ei se deosebeau prin comportament și cultură, prin inteligență și omenie. Sovieticii nu erau o armată, ci o adevărată hoardă barbară.

Rodionov, așezat pe copacul răsturnat, și-a luat capul în palme și a tăcut multă vreme. Tăceam amândoi. Apoi mă privi îndelung cu alți ochi:

– Mai bine mi-ai fi tras câteva palme, decât să-mi povestești asemenea lucruri despre Armata din care am făcut eu parte... Dar nu te temi că, dacă mai vorbești așa, ți s-ar putea aplica pedeapsa capitală?

– Decât o așa viață, mai bine moartea, ca ceilalți băieți ai noștri pe care i-au împușcat la Chișinău.

– Păcat că așa ieftin îți prețuiești viața. Ești un copilandru și viața ți-i încă înainte. Multe se vor schimba, nu se poate să dureze așa o veșnicie.”

(Petru Bunăcalea)

Schimbările au avut loc și în anii '60 și în anii '80... Au venit la putere oameni noi, care au înțeles că tirania nu va duce la nimic bun, că popoarele trebuie să fie libere și independente. Însă, cu părere de rău, libertatea și independența Basarabiei încă e numai un vis.

Spuneam că Petru Bunăcalea a fost tovarășul de luptă al lui G. Ghimpu, pe care prima dată l-am cunoscut în 1998-99, când venise la Florești cu scopul de a înființa în oraș Filiala Asociației Victimelor Regimului Comunist de ocupație. În Primăria municipiului, unde au fost adunați deportații, Ghimpu a propus ca în Florești să fie ales comitetul din foștii deportați și președintele Filialei. Trebuiau întocmite listele deportaților și unele date necesare despre fiecare deportat. Problema era că toți foștii deportați, bătrâni și bolnavi, nu puteau umbla prin tot orașul. Aveam și eu probleme de sănătate, la fel și mama mea, care trecuse de 80 de ani și era ținută la pat. Totuși, m-am implicat activ pentru întocmirea acelor liste.

Asociația Victimelor regimului comunist de
ocupație și a veteranilor de război
ai Armatei Române

str. M. Kogălniceanu, 52, MD-2012 or. Chișinău, tel. /3732/ 22-51-21

12 august 1999

Stimată Doamnă Elena,

La primul rând vă dau să vă mulțumesc pentru tot
ce ați făcut pentru Asociație (și în timpul înregistrării
ei și la 6 iulie 1999).

La al doilea rând îmi pare foarte rău că această dila-
tativă a D-stra a ajuns atât de târziu la mine, tocmai
la 12 august. Publicarea ei acum nu are sens.
La al treilea rând vă informez că eu vă-as mai ajuta
cu ceva, stare dacă ar trece cineva pe la mine (la
Asociație).

4) Folosindu-mă de ocazie vă trimit 5 plăcuțe și
timpuri pentru necesități D-stra.
Cu respect, Gh. Ghimpu

Scrisoarea lui Gheorghe Ghimpu de la 12 august 1999.

Umblând din casă în casă, din apartament în apartament, am cunoscut multe persoane care mi-au povestit istoriile lor dureroase, care meritau să fie publicate, însă una dintre ele m-a zguduit cel mai mult și vreau să v-o povestesc și dumneavoastră.

Doamna Tatiana Ivașcu, o bătrână, atunci (pe fața ei încă se păstrau trăsăturile frumoase) frumoasă, dreaptă și înaltă, necăutând la chinurile pe care le-a suportat în viața sa în anii de pușcărie, m-a întâmpinat în prag, curioasă să afle ce doresc eu de la ea... Aflând cu ce scop am venit, m-a invitat în apartament, bucuroasă că noi, acei ce am suferit, nu suntem uitați și să sperăm că vom fi restabiliți în drepturi. Mi-a povestit o istorie îngrozitoare din viața sa. S-a născut în 1926 în orașul Fălești, într-o familie de gospodari înstăriți: aveau casă bună, moară, cai, vite etc. Familia lor a fost deportată în 1941. Atunci Tatiana nu era acasă și pe ea n-au ridicat-o. Însă curând au început chinurile. Fetița avea atunci 15 ani și nu purta nicio vină și poate ar fi scăpat de deportare. Însă o chemau mereu la sovietul sătesc, o cercetau, o amenințau și o

șantajau, așa că biata fată era distrusă de frică. Un potlogar, activist din sovietul sătesc, un golan, a pus ochii pe Tatiana, că era tare frumoasă și i-a spus că are s-o scape de deportare dacă se va mărita cu el. Era fata blondă, cu ochi albaștri, cu un păr ondulat, auriu. Mi-a arătat o poză din tinerețe. Ea l-a refuzat pe nemernic, l-a respins categoric și atunci i-au fabricat învinuiri, au arestat-o, și au condamnat-o fără vină la ani grei de pușcărie. Acolo, în închisoare, l-a întâlnit pe un tânăr rus din Moscova, condamnat și el (atunci mulți erau condamnați fără vină și fără judecată). S-au îndrăgit și s-au căsătorit, acolo, în închisoare. Acolo s-a născut și o fetiță. Părinții Tatianeii au murit în Siberia. După reabilitare, în 1958, tinerii nu aveau la cine să se întoarcă la Fălești și au plecat la Moscova, la părinții soțului, însă soacra nu a primit-o, pentru că era moldoveancă, nu avea studii, iar soțul ei, dependent de părinți, slab de caracter, nu a fost în stare să o apere. Atunci Tatiana și-a luat copilul și a plecat la Fălești, dar și acolo era nevoită să pribegască, să trăiască în camere străine, cu chirie, căci casa părintească nu i-au dat-o înapoi. A aranjat copilul la grădiniță. Știa să coase și câștiga cât de cât pentru existență. Puțin câte puțin se tămăduiau rănille sufletești... Dar iată că primește, de la fostul soț, o scrisoare în care el o roagă să-i dea fetița, că o va aranja într-o școală prestigioasă, unde predarea e în limba engleză și fiica lor va avea un viitor luminos, că Tatiana oricând va putea să o vadă pe fetiță, vor putea corespunda. Și a convins-o... Tatiana își dădea seama că era singură, fostă deportată, neavând nici casă, nici masă, aici în Moldova fiind considerată „dușman al poporului”, nu va fi în stare să-i dea ce va primi la Moscova. Și Tatiana a cedat, numai ca să-i fie fetiței bine. Și bunica s-a dovedit a fi o bunică grijulie. Fetița lor a terminat o facultate de relații externe, era aranjată bine în viață și era gata să o ia pe mama sa, Tatiana, la Moscova. La acel moment, când am cunoscut-o eu, bătrâna o aștepta pe fiica sa să vină să o ia la dânsa. Această istorie m-a impresionat și nu am putut să nu v-o povestesc și dumneavoastră. M-am bucurat că istoria dramatică a Tatianeii Ivașcu s-a terminat cu bine.

DRUMUL PĂTIMIRILOR NOASTRE

Revin la anul 1941.

Pe noi, femei, copii și bătrâni, trenul ne tot ducea spre Nord-Est... Când eșalonul a trecut peste fluviul Volga, s-a oprit într-un oraș. Acolo am scris pe o carte poștală câteva rânduri și l-am rugat pe un băiețel, care stătea aproape de vagonul nostru, s-o pună într-o cutie poștală. Băiețelul a fost de treabă, a ajuns acea carte poștală acasă, la Parcani, și a circulat din mână în mână tot satul. A fost prima informație despre noi.

Când treceam podul peste Volga, domnul Guja, fost ofițer din armata rusă imperială, originar din satul Stoicani, Soroca, cânta foarte frumos „Volga, Volga, mati rodnaia...”. Iar trenul ne tot ducea spre Nord - Est și de multe ori ne treceau pe linii moarte, ca să poată trece eșaloanele cu soldați și armament, căci peste nouă zile după deportarea noastră, la 22 iunie, a început războiul. Pe la gări se auzeau bocetele mamelor care își petreceau feciorii la război. De acum ne deschideau mai des ușile, știau că n-o să fugim. În vagonul nostru era un singur bărbat, fostul activist, care era lăsat să ne aducă mâncare și apă. Ne dădeau adesea niște supă din făină de mazăre, fără gust, ca niște lături; nu puteam să o mâncăm și de multe ori o vărsam pe gaura care era pe peretele lateral al vagonului și ne servea de wc. Am făcut eu un paravan dintr-un cearșaf și o cuvertură, iar pe deasupra am pus umbrela mare de ploaie, ce mi-o adusese tata la plecare. Activistul spunea: „N-am gândit că am să mă ... sub zontic (umbrelă)”.

O dată ne-au adus carne de iepure de casă. Activistul a spus că e carne de mîță. Nimeni din vagon nu s-a atins de ea, dar el cu familia sa au mâncat cu poftă.

Am trecut prin Bașkiria, orașul Ufa. M-am îngrozit! Copiii de acolo alergau la tren și strigau: „Hleba! Hleba! (pâine)”. Ne gândeam cu groază unde ne duc și ce ne așteaptă?!

Am trecut și prin Kemerovo – Kuznețk unde au mai lăsat basarabeni de-ai noștri să lucreze în minele de cărbuni, căci pe bărbații lor îi trimiteau pe front. Auzisem că și familia Boldescu, de la noi din Parcani, a fost lăsată acolo. Oameni împrăștiați prin lume...

În sfârșit, am ajuns în ținutul Altai. Se vedeau vârfurile munților Altai, acoperiți cu zăpadă, parcă aveau niște căciuli albe. Natura acolo e foarte frumoasă, dar noi, chinuiți de așa „călătorie”, nu mai aveam poftă să o admirăm.

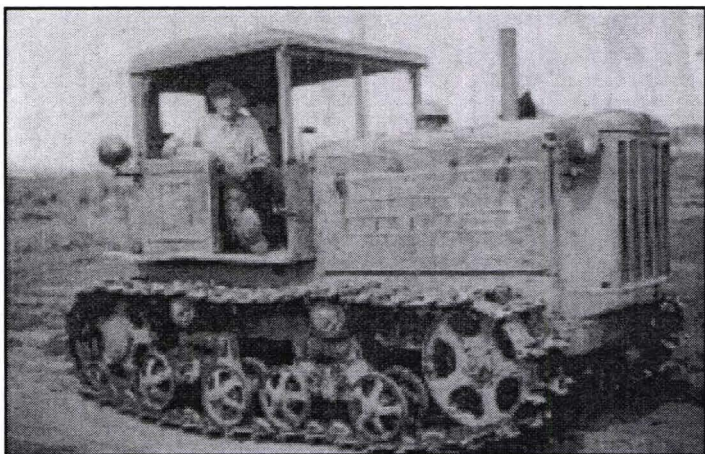
Trenul s-a oprit într-o gară mică, iar în apropierea gării se construia un oraș nou – Taștagol. Înainte de a ajunge la gară, soția ex-primarului din Parcani, Mărioara Gervas, avea dureri de naștere. Însoțea trenul vestitul doctor Reznic din Soroca, evreu de naționalitate, deportat și el.

Soția primarului din Parcani
Maria Gervas.

Pe prim plan copiii primarului Gervas:
Marusica, Ionica și Sidor. Lipsește
Vera. În spatele lor e Elena Șoimu.

Sidor Ghervas, tractorist în Siberia.

Când au luat-o pe Mărioara să o ducă în vagonul sanitar, toți cei patru copii ai ei au început să răcnească atât de tare, încât doctorul a fost nevoit să-i ia și pe ei cu mama lor. Au stat într-un ungher până când mama lor a născut o fetiță pe care au numit-o Lida. Despre acest copil, care încă de când era în pântecele mamei era condamnat „dușman al poporului” la chinuri și la moarte, voi scrie mai jos. Doctorul Reznic, odinioară frumos și prezentabil, acum nu mai semăna cu dânsul, așa de tare slăbise...

Orașul Taștagol se construia de pușcăriași – cele mai ieftine brațe de muncă! Și cât costa atunci o viață de om?! Am văzut și eu un camion mare, deschis, în care ședea pușcăriașii, iar pe cele patru colțuri ale mașinii stătea câte un soldat cu arma îndreptată spre dâșii.

În gara Taștagol ne-au dat jos și mai departe ne-au dus cu niște căruțe fără coș, trase de un cal. Le ziceau „hodoc”. Ne-au dus pe un drum deluros până la orășelul (posioloc) Spask, în care aproape toate clădirile erau din bârne de lemn. Era o școală medie, un spital destul de mare, magazine și o contoră (sediul) – „Zolotoprodsnab”.

În acea localitate se extrăgea aur din nisipul râului Kondoba și alte râuri mai mici. Acea contoră „Zolotoprodsnab” ducea contul de exploatare a acestor bogății. Nisipul se spăla în niște uluce speciale. Nisipul se aducea cu apa, iar bobitele de aur, fiind mai grele, rămâneau în uluce. Am uitat să spun că, atunci când ne-au văzut șefii (nacialnicii) de acolo, că suntem majoritatea femei cu copii mici, s-au mirat grozav:

– „Covo nam privezli?! Odni jeņșcinâ i deti! (Pe cine ne-au adus?! Numai femei și copii!) NKVD-istul Mordovet, trimis de Moscova, a depășit planul de deportări din Basarabia! Oamenii din Altai au crezut că au să le aducă niște răi, niște bandiți, însă vedeau niște femei nenorocite și chinuite, copii și bătrâni bolnavi și flămânzi. Pe femei le-au pus să cârpească saci, iar pe mine m-au pus să copieez niște hârtii, căci știam rusește. Șefii de acolo au făcut o adunare și au spus că nemții bombardează Kievul. Lumea plângea. Plângeam și eu de nenorocirea noastră.

La Spask am trăit numai o săptămână, căci trebuia să aducă răniți la spital și evacuați.

ADIO, ALTAI!

Ne-au încărcat în căruțe și ne-au dus înapoi la gară. Acolo era cald și în fiecare zi ploua pe la amiază. Din nou ne-au ticsit în vagoane, ne întorceau îndărăt. Atunci nu știam că din Altai au fost mai demult mulți oameni deportați... Vara era în toi, călduri mari, nădușeală...

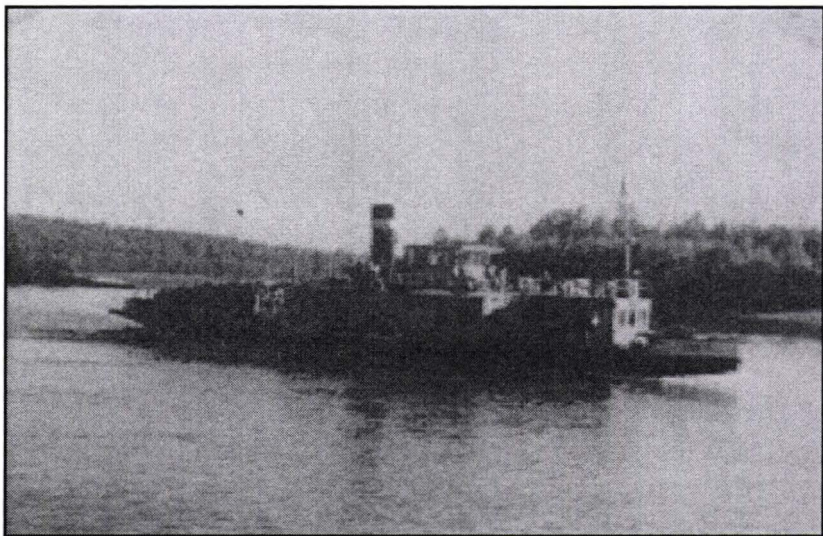
În vagoane înghesuială, păduchi, nu era apă...Nu demult o fostă deportată mi-a povestit cum în vagonul lor a murit un copil. Pe copilul mort l-au aruncat pe fereastră, din mersul trenului, când treceau printr-o pădure mare – pradă pentru fiare! Doamne, ce au făcut călăii cu poporul nostru?!

...M-am abătut puțin. Plecând din Altai, nu ne mai încuiau ușile la vagoane, nu ne păzeau așa de strict soldații și unii din deportați îți făceau iluzii că plecăm înapoi spre casă.

Ne-au dus cu trenul până la Novosibirsk, care e situat pe malul fluviului Obi. M-a mirat mult că pe marginea străzilor, pe lângă case, unde era un locușor liber, peste tot, erau sădiți cartofi, nu flori. Așa se vedea din fereastra vagonului. Gara din Novosibirsk era mare și frumoasă. Trenul s-a oprit lângă debarcaderul de pe râul Obi. Acolo deschideau câte un vagon și ne-au vârat într-o barjă atașată de un vapor care mergea spre nord.

ÎN ȘLEPURI SPRE NORD

Ne-au ordonat să ne coborâm pe un oblon în fundul acestei barje, unde era semiîntuneric. Acolo era secția de motoare și mecanisme, era funingine, murdărie, nu sală pentru pasageri... Noi ședeam acolo înspăimântați și așteptam să vedem ce vor face cu noi...

Un șlep pe râul Obi.

Când ne imbarcau în șlep, o femeie tânără, cu o fetiță de vreo doi anișori în brațe, probabil că și-a închipuit ce o așteaptă

și nu a rezistat...Și-a făcut semnul crucii și s-a aruncat cu copilașul în valurile râului Obi, care imediat au înghițit-o, ducând-o mai la vale. Vaporul s-a oprit pe loc și a stat mai mult timp, au căutat-o cu cângile, dar nu au mai găsit-o. Oamenii, care erau pe punte înaintea noastră, au văzut această tragedie... Dumnezeu! Nu-s cuvinte! Ne-au dus 360 de km pe Obi, apoi ne-au debarcat pe mal, în satul Staraiia Șegarka. Acolo a fost cândva centrul raionului, dar fusese inundație mare, au rezistat numai biserica și câteva case. Și raionul l-au mutat în satul Melnikovo. Mai târziu, la un km, s-a construit alt centru raional Novaia Șegarka. În Melnikovo am cumpărat lapte și l-am fiert în cratița lui tanti Nastea Onea și am hrănit copiii care nu mâncaseră nimic. Acolo ne așteptau niște nacialnici, care ne-au spus că ne trimit într-un colhoz, unde este lapte destul pentru copii, în satul Anastasievka.

ÎN ANASTASIEVKA

Satul se numea așa în cinstea fiicei împăratului Nicolai – Anastasia.

Ne-au dat pâine neagră ca pământul și ne-au încărcat în căruțe. Am mers toată noaptea, prin păduri, 60 de km. Tare ne-au înțepat țăntarii, mai ales pe copii, cărora li s-au umflat fețele, că nu li se vedeau ochii. În pădure am făcut popas. S-au odihnit și au păscut caii. În satul Anastasievka am sosit a doua zi după-amiază. Am coborât lângă sovietul sătesc și ne-a luat în primire președintele Cecmeniov. Anastasievka era un sat mai frumos ca altele. Am trecut pe lângă moara de apă de pe râul Șegarka, printre scoruși și brazii, peste podul de lemn de lângă moară. Satele din Siberia sunt împrejmuite cu garduri la o oarecare distanță de sat și se numește „poscotina”, unde pasc liber animalele: vitele, oile, porcii, găștele, rațele... La toate drumurile sunt porți care se deschid și se închid cu grijă. Căruțașul nostru s-a dat jos, a deschis poarta, am intrat în sat, apoi a închis-o cu cârligul. Anastasievka era un sat mare din două străzi cu biserică frumoasă din bârne groase cioplite bine, însă nu funcționa. Preotul a fost arestat și dus în gulag, iar în ea era depozit, unde se păstrau cerealele, apoi au făcut în ea club. Era în sat școală de 7 ani, ambulatorie, lăptărie, unde se prelucrau lactatele, făceau smântână, unt, brânză din laptele care în mod obligatoriu îl aduceau țăranii de la vacile lor, ca un fel de bir. Era uscătorie de legume și uscătorie pentru cereale, pentru că acolo plouă mult, ca ele să nu se strice. Pe unele familii le-au trimis în sătucurile învecinate, dar eu l-am rugat

pe președintele Sovietului sătesc să mă lase pe loc, ca să poată copiii învăța la școală; am rugat să rămână și celelalte familii din satul nostru Parcani. Pe activist și pe familia sa l-au trimis în satul Lapușinka, deoarece el nu avea copii mici. El se revolta și îi spunea nacialnicului rus că noi suntem chiaburi și trebuie să ne ducă din Anastasievka, dar președintele nu l-a ascultat. Cum am sosit la Anastasievka, ne-au dus la o baie țărănească, într-un bordei fără hoceag. Într-un ungher era un cămin unde se făcea focul cu ușa întredeschisă, cu un țol în ușă. Fumul ieșea direct din baie. Pe cămin se puneau pietre. Când pietrele se înfierbântau bine, se aruncau într-un butoi mare cu apă, ca să se facă și apa fierbinte. Apoi pietrele se scoteau și se puneau iar pe cămin și iar se aruncau în apă și tot așa, până când apa se înfierbânta bine, apoi ușa se închidea și era tare cald. Erau laițe de scânduri, pe care ședeam și ne spălăm. Așa era baia „pe negru”. Ne-am deprins și noi. Se foloseau crenguțe de mesteacăn, pregătite de cu vară, uscate și păstrate în pod. Le opăreau și cu ele fierbinți se băteau pe corp. O așa procedură ajuta bine la răceală... După ce ne-am spălat bine, ne-au repartizat pe la casele foștilor deportați ruși de acolo. Am trăit și în casa fostului preot, care nu s-a mai întors din lagărul stalinist.

Una dintre cele mai bune case din Anastasievka.

În casă trăiam multe familii, nu aveam nimic, de aceea era o mizerie nemaipomenită! Sărăcie, foame, frig, păduchi... Am trăit și în casa fostului deportat Borșcevski, unde ne-au așezat: eu cu doi copii, vara mea, Anastasia Onea, Anica Dubălaru cu trei copii, învățătoarea din Dumbrăveni, d-na Bejenaru cu două fetițe, d-na Scalețki din Soroca cu un copil – în total 13 persoane. Fiindcă toate aveam copii mici, pe noi ne-au dat în camera din fund. În prima cameră era o „nară” lungă, adică o laiță din scânduri de-a lungul întregului perete și lată cât lungimea omului. Dormeau unul lângă altul. La perete – Ion Călin din Iorjnița, de vreo 60 de ani, alături – fiul lui, Mihail, tractorist, apoi fiul mai mic, Sioma, apoi fiica lui, Valentina; alături – Catinca Branște de prin raionul Glodeni și Ecaterina Țântiu. Mătușa Ioana Călin dormea pe cuptor cu fiul ei bolnav de plămâni, Ion. Iar pe un pat lângă ușă dormeau bătrânii cehi Iaroslav și Ana Novotnâi din Soroca. Mai locuia și un bărbat zdravăn, Alexei Dâmbițki, tot din Soroca. Era slab de-l bătea vântul. Anica Dubălaru, soția vărului meu, îi zicea: „Du-te, măi omule, și-ți caută o rusoaică, altfel ai să te prăpădești”. El a ascultat-o și și-a găsit o morderină, o femeie bună la inimă, căreia i-a murit soțul pe front. O chema Lușca (Lucheria), avea două fetițe. Lușca avea vacă și Dâmbițki și-a revenit, îngrijea de gospodăria ei. Au mai avut doi băieți împreună. El nu era bogat, era muncitor. La Soroca lucra lângă șosea, strica bolovani de piatră pentru pavatul șoselei. A fost deportat pentru că l-a bătut pe cumnatul său, fratele soției, fiindcă acela a sărit la tatăl său drept să-l bată. Alexei era un om bun, el l-a apărat pe socrul său, iar cumnatul său l-a înfundat în Siberia. Atunci era de ajuns un cuvânt de rău și omul era condamnat.

În camera noastră din fund nu era sobă. Văzusem de acasă cum se zidesc sobele și m-am gândit să fac și eu una. Am zidit-o din cărămidă neagră nearsă, iar soția vărului Iacob Dubălaru, Anica, a uns-o frumos cu lut și a vărut-o cu niște humă albișoară. Am pus cap în cap două plite vechi de fier, pe care le găsisem în sat, și ne încălzea foarte bine. Soba era lungă și Anica îi zicea „fabrica de zahăr”. Veneau toate femeile din

casă și fierbeau ceva pe plită, coceau niște așa-numite turte sau roțițe din cartofi. Iar când venea primăvara, copiii strângeau urzici, ștevie sălbatică și alte buruieni, le fierbeam, le strecuram de zeama lor, le pisam, puneam o mână de făină neagră ca să aibă un pic de legătură și făceam așa-numitele „turte”. Anica le spunea „băligane”, fiindcă erau verzi și fără sare. Totuși și buruienile ne salvau.

Au venit și rusoaicele să vadă soba și le-a plăcut. Le-am construit și lor sobe și ne-au răsplătit cu ceva de mâncare. O bătrână ne-a dat 4 căldări de cartofi pentru o sobă, tot era un spor la sărăcia noastră. Noi nu ceream plată, ne dădeau atât cât puteau. Am avut încă de acasă vreo 60 de ruble și cumpăram numai strictul necesar. Pâine ne dădeau pe cartele: mie – 400 de grame pe zi, iar la copii câte 200 de grame. Am avut noroc, deoarece m-am angajat ca sanitară într-o casă de copii pentru copiii invalizilor din ODI (oblastnoi dom invalidov), în traducere casa invalizilor din regiune. De la Anastasievka, orașelul ODI se afla la vreo 16 km. Tot acolo era și sediul comandamentului. Și a comandantului nostru, care venea prin sate să controleze dacă suntem prezenți toți. Fără învoire nu aveam voie să plecăm undeva. Toți cei maturi eram obligați, de două ori pe lună, să ne prezentăm la sovietul sătesc ca să ne înregistrăm. Pe mine m-a numit „deseatnic”, adică răspunzătoare de ceilalți. Trebuia să-l pun la curent dacă cineva pleacă fără voie din sat. Chiar dacă se ducea cineva, eu niciodată nu-l pâram. În rest, nu avea nimenea voie de noi: aveam ce mânca sau nu, aveam cu ce ne încălzi, că iarna era la ușă, aveam cu ce să ne îmbrăcăm și să încălțăm copiii ca să meargă la școală sau să stea acasă. Să te duci la raion la medic – nici să nu îndrăznești! Cui îi păsa că mureau copiii cu zile, la fel și bătrânii bolnavi?!

În vara anului 1941 ne trimiteau la câmp, la greblat fân. Ne duceam împreună cu rusoaicele și ne miram cum ele, pe așa căldură (vara acolo e tare călduroasă, dar scurtă), se încălțau cu ciorapi de lână, dar ele se apărau astfel de țăntării veninoși. Noi însă ne duceam în sandale cu picioarele goale și toată ziua ne

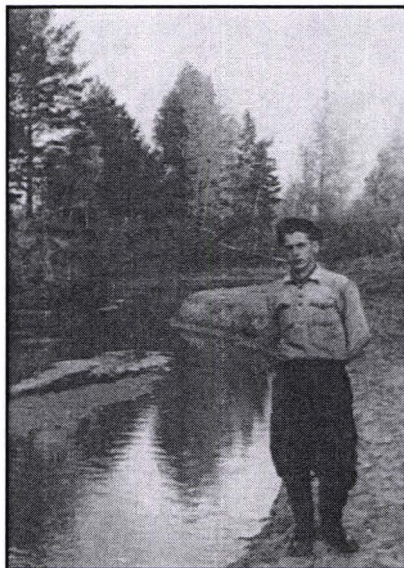
înțepau țânțarii și niște tăuni mari, de ne curgea sângele șiroaie. Oamenii făceau foc cu crengi verzi, ca să iasă mai mult fum, de care țânțarii se tem și atunci scăpam puțin de ei. De înțepăturile tăunilor puteau muri și caii. Când vedeau fum, caii se băgau cu picioarele în foc, numai să nu-i înțepe. Vara, văcarul păștea vacile noaptea pe răcoare, iar ziua le mâna în sat, la adăpost.

Acolo iarba crește înaltă și mustoasă, pentru că sunt păduri și mlaștini, dar unde sunt mlaștini, acolo sunt și miliarde de roiuri de țânțari. Noi mai mult ne băteam cu palmele pe picioare, decât lucram.

NATURA PRETUTINDENI E FRUMOASĂ

Cu toate acestea, ne desfăta frumusețea naturii siberiene, dar nu aveam timp s-o contemplăm. Erau poieni cu flori frumoase, ca-n povești. Când înfloreau, florile erau portocalii ca focul, parcă ardeau poienile. De aceea se și numeau „ogonioc” (focușor). Apoi înfloreau irisul mirositor, bujorii de pădure și altele. Prin păduri erau pâlcuri cu zmeură, coacăză neagră și roșie și diferite pomușoare. Prin locuri mai mlăștinoase creștea cernica, golubica, cliucva. Aceste pomușoare

se culeg când îngheață mlaștina, ca să poți răzbate la ele. Prin poiene creșteau căpșune, fragi. Copiii noștri culegeau căpșune; pe cele mai mășcate și frumoase le schimbam pe lapte, iar pe cele mai mărunte le alegeam, le spălăm, le turnăm în strachina

Mihail Șoimu. Siberia, Sergheevca,
1956.

cu lapte și le mâncam cu lingura, ca pe ciorbă. Păcat că vara era tare scurtă, ca să ne mai putem îndulci.

Erau scoruși cu frunzele ca la cireși, dar pomușoarele lor erau atât de acre, că ți se făcea gura pungă. Când se coceau mai bine, erau mai dulci și rusoaicele le uscau în cuptor, le măcinau și le foloseau la așa-numitele „delicatese”, un fel de pateuri. Pe marginea râpelor creșteau călini, hamei...

GREU NE ADAPTĂM LA VIAȚA DE SURGHIUN

Ne era tare greu să ne adaptăm la acele condiții nemaipomenite de viață. Nu mi-au dat voie să iau de acasă nimic, nu aveam cratiță sau vreun ceaun în care să facem mâncare, nu aveam în ce să ținem apa. Am făcut schimb cu o rusoaică de vreo trei metri de cit pe un ceaun crăpat la margine. Doamna Novotnâi din Soroca a spălat bine oala de noapte pe care o luase de acasă și făcea mâncare în ea. Am întrebat-o: „Cum de poți mânca din ea?” Mi-a răspuns că a spălat-o bine, a opărit-o și a stropit-o cu agheasmă. Dădea și la alții să mănânce din ea.

O femeie a plecat din sat și am cumpărat de la ea niște farfurii și o albie mare. Toți cei din casă spălau rufele în ea sau se scăldau, dar vara mai mult ne scăldam în râul Șegarka, de lângă sat. Când murea cineva, tot în acea albie se scăldau morții.

A venit iarna foarte geroasă și nemiloasă. Dumnezeu ne-a ajutat să rezistăm în primul an de surghiun. Ne duceam la pădure și femeile și copiii mai mărișori, prin omătul adânc, pe ger, în niște hăinuțe subțiri și încălțăminte rea. Copiilor le înghețau mânuțele și picioarele, dar așa bieții copii tăiau mesteceni mai subțiri, care ardeau și verzi, sau strângeau vreascuri și cu sarcinile în spate, unul după altul, pe o parte îngustă târau lemnele „acasă”, ca să nu înghețe de frig.

Odată am împrumutat de la o rusoaică o sanie mai mare și am încărcat-o așa de tare, încât abia am târât-o. De munca grea și de frig a început să mă doară un picior și nu puteam merge. Asta era o catastrofă pentru mine. Mă gândeam cu groază ce vor face copiii fără mine, dar m-am lecut singură. Am luat un șervet, l-am udat și l-am îmbibat cu sare și am înfășurat șoldul, apoi m-am înfășurat toată cu un pled de lână, tot adus de rude de la gara Florești și m-am culcat. Dimineața nu mă durea nimic. Aveam de treizeci de ani și eram voinică.

Au început femeile noastre să se mai împrăștie, să-și caute de lucru, căci era tare greu. Încetul cu încetul s-au învățat să vorbească cât de cât rusește și să se înțeleagă în vorbă cu rusoaicele.

A plecat fosta profesoară din Dumbrăveni, doamna Teodora Bejenaru, cu fetițele Iulia și Victorița, în satul Fedoraevka, la vreo 16 km de la Anastasievka. Catinca Braniște nu avea copii și s-a dus la o învățătoare, să fie dădacă la două fetițe gemene. Nu știa femeia deloc rusește, dar de nevoie a învățat. Nora bătrânilor Novotnâi, Zina Novotnâi, nu a stat cu socrii în înghesuiala aceea și s-a dus cu băiețelul său, Arcașa (Arcadie), la gazdă. Tatăl Zinei era român, iar mama rusoaică și Zina știa bine să vorbească rusește. Se ocupa cu croitoria și lucra în colhoz. Când s-au început deportările, Zina venise cu copilul în vizită la socri, la Soroca, și a fost luată împreună cu ei, iar soțul ei, Vasile, care rămăsese acasă, a scăpat de deportare. Însă curând a fost mobilizat în armata roșie. Și ce ironie a sorții! A luptat și a murit pe front pentru o țară străină, pe când părinții, soția și copilul lui pătimeau în Siberia!

Zina Novotnâi.

Zina avea un caracter vesel, niciodată nu se pierdea cu firea, știa să se stăpânească și să-i încurajeze pe alții în acele

circumstanțe extrem de grele. Ea era foarte comică și întotdeauna, când venea la noi, avea pregătit un banc nou, ne înveselea puțin, chiar dacă și ei îi era greu.

Bătrânul Novotnâi Iaroslav, socrul Zinei, ceh de naționalitate, era văr cu președintele Cehoslovaciei, Antonin Novotnâi. Iaroslav și cu familia sa trăiau în Soroca, pe Bujărăuca, și aveau o întreprindere mică de mezeluri lângă un râuleț. Aveau și un atelier de prelucrarea cărnii și pregătirea mezelurilor. S-a specializat în America. Cele mai bune și mai fine mezeluri din Soroca le pregătea cu lucrătorii săi. Pe lângă întreprindere, aveau și un magazin, în care soția lui, doamna Ana, împacheta mezelurile foarte frumos cu un bețișor rotunjit la capete, legat la mijloc ca să fie comod de ținut cu mâna. De Paști, când tăiai salamul, parcă erau scrise pe roțițe două litere: H Î (Hristos a Înviat).

La început, domnul Novotnâi era foarte gras, iar în Siberia slăbise, de nerecunoscut. Venea și el la plita noastră, cu niște roțițe din cartofi, ca să le coacă și să le mănânce. A murit peste un an, sărmanul bătrân, într-o colibă, unde îl puseseră paznic.

Era prin septembrie, se răcise vremea, erau înghețuri, se apropia iarna geroasă, iar noi eram aproape desculți. Vara mea, Anastasia, geniul nostru cel bun, mi-a procurat de la invalizii din ODI (se citește O- DĂ-I) niște pâslari mari, dar vechi și de ei mă foloseam și eu și copiii mei, când ne duceam în pădure după lemne.

Cu toate greutățile noastre, copiii creșteau, învățau la școală, au crescut din hăinuțele ce le aveau de acasă. Mai primeam câte un premiu, o bucată de cit, pe care îl coseam singură. Mai prefăceam din haine vechi, mai cumpăram vechituri de la invalizi, care primeau ajutor umanitar de la americani. Munceam foarte mult acasă și la orfelinat („Dom maliutki”) prestam diferite munci.

Odată, fiind la lucru, mi-am aruncat privirea spre casa unde locuiam, a patra casă de la margine și am văzut că ardea

acoperișul lângă hogeac. Am strigat la cei din casă că arde acoperișul și, nu știu cum, m-am suit deasupra, pe el, fără scară. M-am suit pe la colțul casei, care era destul de înaltă, din bârne groase, cu streșina lată, dar frica îți dă aripi. Acei din casă nici nu știau că a început să ardă acoperișul. Mi-au dat apă și m-au ajutat să sting focul. Hogeacul era din brazde de pământ și rădăcinile ierbii uscate s-au aprins, pentru că se făcea mult foc. Să nu fi stins focul îndată, era să ardă casa și nu numai una, căci toate casele erau din lemn și se aprindeau una de la alta, având pe lângă case și fân uscat.

Am văzut odată cum, pe partea opusă a râului Șegarka, în sătucul Tarahla, s-a aprins o casă cu două etaje. Întâi a început să fumege vârful casei, apoi s-a aprins toată casa, abia au putut oamenii să se salveze. Fântâna era alături, dar focul era atât de mare, încât nimeni nu a putut să se apropie să scoată apă.

...Așa eram de săraci, că nici nu aveam în ce ține apa. Am avut un burlui de acasă, care mi-l adusese cu apă la Florești, dar l-a scăpat Catinca Braniște în râul Șegarka, gata să se înece și ea, dar l-au scos. Se știe că ulciorul nu merge de multe ori la apă, l-a stricat băiatul Tolea Scalețki. Nici nu era de unde să cumperi o căldare. În magazinul din sat rafturile erau goale. Erau numai niște străchini din tinichea și niște opinci din coajă de copac, numite „lapti”. Am purtat și eu astfel de opinci vara, tot mai bine decât desculță, căci nu înțepa tălpile.

Nu se vindea decât pâinea pe cartele, gramele de pâine, care nu întotdeauna ajungeau până la noi, căci se mai ducea la „stânga”. Dacă o cereai pe a doua zi pentru ziua de ieri, nu ți-o mai dădea. Copiii, când se duceau după „paioc”, adică rația de pâine pe o zi, strângeau orice firmitură. Norma era de 200 de grame pentru copii și 400 de grame de pâine pentru adulți pe zi și aceea nu era din făină curată.

Cartofii și laptele erau ieftine, dar bani nu erau. Când am terminat banii de acasă, mai schimbam câte ceva din hainele mele, lenjerie de pat, pe cartofi sau pe câțiva pumni de făină.

În următorul an, 1942, ne-am pus pe treabă. Lângă casă era un teren destul de mare, pe o coastă, până la râul Șegarka.

Primăvara, noi, basarabeni ce locuiam în acea casă, am împărțit lotul în parcele și am sădit cartofi, morcov, ceapă și alte legume pentru prima necesitate. Ne-au mai dat o bucată de pământ înțelenit. L-am deștelenit împreună cu copiii. Am prășit și cartofii au rodit bine, căci vara acolo, deși e scurtă, e călduroasă și umezeala e de ajuns. Fiecare dintre noi a pus în subsolul casei grămăjoare de cartofi aparte și nimeni nu lua unul de la altul. Pământul l-am săpat bine, împreună cu copiii, cu hârlețul, cu degetele până la sânge am smuls rădăcinile buruienilor și de aceea recolta a fost bună.

În cameră cu familia mea trăiau familiile Anicăi Dubălaru, Anastasiei Șincariuc, Tatiane Scaletki și tanti Nastea Onea – 13 persoane. Mărioara Ghervas, soția fostului primar, cu familia sa numeroasă, s-a mutat într-o casă liberă a foștilor „culaci” (chiaburi), unde s-au mai mutat încă două familii, tot numeroase, a Matroanei Manea și a Anei Bărbieru.

Eu nu m-am despărțit de păcănențele noastre. Ne încurajam una pe alta, plângeam împreună, cântam împreună.

CÂNTECUL STRĂINĂȚII

pe care îl cântam noi în Siberia

Rătăcesc pe căi străine
De căminul depărtat,
Îmi trec viața în suspine,
Pâinea-n lacrimi mi-am udat.

*Refren: Fie pâinea cât de rea,
Tot mai bine-n țara mea.*

La străini am stat la masă
Și cu ei am ospătat,
Dar gândind la mine-acasă,
Lacrimi râuri am vărsat.

Refren

Sus pe-o culme muntenească
Și-o căsuță dedesubt
Este vatra părintească,
Unde laptele l-am supt.

Refren

Fericiți, câți suntem aproape
De pământul strămoșesc,
De-oi muri, vreau să mă-ngroape
În pământul românesc.

*Refren: Fie piatra cât de rea,
Tot mai bine-n țara mea!*

Dorul de părinți, soră, frate, de satul în care m-am născut
nu mă părăsea niciodată:

Bate vântul dintr-o parte
N-am avut pe lume parte,
Nici de soră, nici de frate,
Nici de părinți cu dreptate.

Numai neagra străinătate
Fostu-mi-a pe lume parte
Și străin, străin ca mine
N-o mai fi pe lume nimeni.

Numai mierla din pădure,
Dar și mierla neamuri are:
Cucușorul – frățiorul,
Rânduneaua – surioara.

Nici de soț, nici de prieteni,
Nici de bradul cel cu ceteni,
Nici de sat și nici de casă,
Nici de Țara mea frumoasă.

Câteodată, veneau pe la noi basarabencele din satele vecine
să mai schimbe ceva din lucruri pe mâncare, sau pur și simplu
să ne mai întâlnim, să vorbim, să mai plângem împreună, să
cântăm împreună. Printre cântecele noastre preferate era și unul
pe versurile lui Octavian Goga:

„La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătășă,
La noi atâția fluturi sunt
Și-atâta jale-n casă!

Privighetori din alte țări
Vin doina să ne-asculte,
La noi sunt cântece și flori,
Și lacrimi multe, multe!

La noi de jale povestesc
A codrilor desișuri
Și lacrimi duce Murășul,
Și duc tustrele Crișuri...

La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul
Și-mbrățișându-și jalea plâng
Și tata și feciorul.

Pe boltă-n cer e mai aprins
La noi, bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare!”

Câteodată mai făceau femeile noastre haz de necaz, se mai certau de la plită sau de la altceva. Tanea Scaletki, soție de avocat din Soroca, când se supăra și îi spunea Ancăi: „la mai suflă-mi într-un loc!”

Odată Tatiana și-a dezbrăcat singura cămașă ca să o spele și a îmbrăcat un halat învechit de mătase cu flori mari. Pe unde au fost florile, mătasea s-a tăiat și s-a rărit. Frumoasa și eleganta de odinioară doamnă Scaletki stătea jos, în genunchi, aplecată deasupra albiei și spăla cămașa. În odaie era și fiica mea, Elena, care mi-a și povestit despre acest moment tragic-comic.

Anica i-a făcut semn fiicei mele să tacă, s-a dat într-o parte, ca să nu o vadă Tatiana și-i sufla într-o gaură în fund. Tatiana n-o vedea pe Anica, însă simțea că-i suflă „vântul”.

– De unde-i curentul acesta?! a strigat ea. Închideți ușa!

Când a dat cu ochii de Anica, au început să râdă amândouă.

– Păi nu o dată îmi spuneai să-ți suflu într-un loc, iată că a sosit acest moment, i-a spus Anica râzând.

În general ne împăcam toate, pentru că eram tare necăjite și aveam aceeași soartă vitregă și ne credeam una pe alta, căci omul la nevoie se cunoaște.

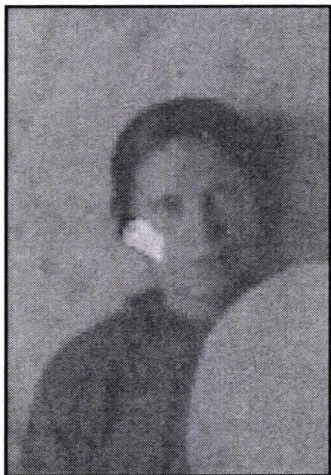
Din cauza înțepăturilor veninoase de țânțari, doamna Scaleşki a făcut niște răni pe picioare și nu le putea vindeca. Medicamente nu erau și rănilor au devenit adânci până la os. Umbla tot timpul bandajată sârmana și a fost nevoită să se mute la Casa de invalizi, ODI – un sat de tip orășenesc cu spital și condiții mai bune. Pe băiatul ei, Tolea, l-a luat sub răspunderea sa fratele soțului ei la Saratov, unde l-a aranjat să învețe la școală, apoi la facultate. A avut noroc băiatul. Domnul avocat Scaleşki s-a prăpădit în gulagul din Ivdel.

Biețile femeii nu aveau cu ce să se îmbrace și mai furau câte un sac de la colhoz și-și făceau câte o fustă. Umblau brigadierii pe la basarabence și strângeau sacii înapoi pe unde îi găseau. Mi-au luat și mie un sac vârgat, chiar de-al meu, pe care îl aveam în casă.

Pe Catinca Braniște de prin Glodeni și pe soțul ei i-au chemat la „selisoviet” și ei s-au îmbrăcat în straie bune și frumoase. De acolo i-au și ridicat. Nu le-au dat voie să treacă

pe acasă și n-au luat nimic. Copiii nu aveau. Direct din sovietul sătesc i-au pornit cu alte familii pe drumul pribegiei.

Când se ducea la lucru în colhoz, Catinca se îmbrăca numai în costum, căci nu avea alte haine. Îl purta mai mult pe dos, ca să nu se rupă fața, dar s-au rupt și fața și dosul odată. Anica râdea, zicând că trebuia să-l poarte numai pe față, măcar să-l vadă lumea cât e de frumos.

Catinca Braniște.

Leomida Vacarciuc.

Mama Midei Vacarciuc, Ana,
în Anastasievka.

PREA IEFTINĂ ERA VIAȚA NOASTRĂ!

Am scris că în casa fostului deportat Borșcevski trăiam mai multe familii, în mare înghesuială. În prima cameră, cu intrarea de afară, locuiau familiile Novotnâi, Braniște, Țântiu și Călin. Valea Călin lucra la uscătoria de legume din Anastasievka, unde a răcit și s-a îmbolnăvit de o pneumonie acută. Nici medicamente, nici medic în sat nu erau, în raion la spital plecarea s-a târăganat, căci fără învoirea comandamentului nu aveau voie să plece... și a murit frumoasa fată de 18 ani. Nu peste mult timp a murit și Călin Ionică. Am văzut cum, în toiul nopții, l-a podidit sângele pe nas și pe gură, s-a zbătut în brațele mamei sale și s-a stins băiatul de 15 ani, pe cuptorul unde a dormit și a zăcut toată iarna. Plângeau înăbușit părinții și frații lui Ionel, plângeam și noi, femeile din casă, căci aveam și noi copii și nu știam ce-i așteaptă...

În a doua cameră locuiau familiile cu câțiva copii mici. În casă era frig și ei ieșeau des afară, pentru necesități. Când se deschidea ușa de afară, în prima cameră se răcea foarte tare și oamenii, pe bună dreptate, erau nemulțumiți. Atunci, tanti Nastea Onea a găsit ieșirea din situație: a scos din fereastră un ochi mic de jos și gaura a astupat-o cu o pernă. Copiii își făceau nevoile într-un hârb, apoi îl vărsau pe fereastră. Până în primăvară, după fereastră, din urina copiilor, a crescut un dâmb. Noi am curățat cum se cuvine, în schimb copiii nu au răcit. Am trecut prin foarte mare mizerie!!!

N-am mai putut sta acolo și m-am mutat la gazdă, împreună cu Anastasia Șincariuc, care la Soroca a fost asistentă medicală. Ea avea două fete, Silvia și Victorița, și eu tot doi copii. Ne împăcam bine și copiilor le era mai liber. Trăiam la o rusoaică de treabă, Catea Caftasieva, contabilă la colhoz, care avea o fetiță, Galea, iar soțul ei era pe front. S-a dus în gazdă la familia Bobrov și tanti Nastea. Nu mai puteam rămâne acolo și din motiv că președintele colhozului, un analfabet, a dat lotul de pământ de lângă casa unde locuiam noi, basarabeni, unei vecine căreia îi venise de undeva fiica și îi trebuia pământ, iar noi să ne ducem în deal și să deștelenim alt pământ. Eram istoviți de puteri, slabi și neputincioși de ne bătea vântul, dar se mai gândea oare cineva și la copiii noștri, că și ei au nevoie să aibă lângă casă niște legume?

Și în următorul an iar ne-au luat pământul deștelenit de noi, acolo colhozul semănând grâu. Nouă ne-au dat altă țelină. Și copiii, cu mânuțele lor, împreună cu mamele săpau și smulgeau rădăcinile ierburilor, curat ca în robie.

Foarte ieftină a fost viața noastră în surghiun!!! Catea Caftasieva, la care trăiam cu Anastasia Șincariuc, avea un picior bolnav. Degetele de la picior erau tăiate de un tractor și ea mergea greu. Era o femeie bună, plată pentru gazdă nu ne lua, dar noi o ajutam la lucrul casnic: aduceam apă de la râu cu „coromâsla”, căci râul Șegarka era depărțitor în vale, tăiam lemne, făceam focul, curățenie și alte lucrări casnice și ea era mulțumită de noi, dar în primăvară i-a venit bărbatul de pe front și noi a trebuit să ne mutăm. Eu m-am dus cu gazdă la Eroskini, iar Anastasia a plecat într-un sat Gângazovo, la vreo 25 de km de Anastasievka. Acolo era spital și ea s-a angajat ca soră medicală. În Gângazovo mai erau basarabeni, între care și Nina Mironov, din satul Vasilcău, Soroca.

Încă de când eram pe drum din Altai spre Siberia, când ne dădeau jos din tren, lângă debarcaderul din Novosibirsk, băiețelul Ninei de 12 ani, Virgiliu, nu era lângă mama lui, se dusesse la niște verișori în alt vagon și, când scoteau deportații din vagoane și-i îmbarcau în vapoare și barje, copilul a fost

mânat cu rudele mai departe, spre nord. Cui se adresa, nimeni nu-i spunea doamnei Mironov în care raion au fost duse rudele ei, la care ar putea găsi copilul. Și nici cei de la comandament nu vroiau să o ajute. Așa s-a pierdut fiul ei fără urme. L-a găsit peste vreo patru ani într-un orfelinat, foarte bolnav, într-o stare de depresie psihică acută. Nu a avut noroc doamna Nina să se bucure de copil, căci Virgiliu a murit la vârsta de 16 ani, iar soțul în gulag.

FUSTA BUNICII HARITINA NE-A SALVAT DE FOAME

La Eroskini, mordvini de naționalitate, acolo unde mă mutasem, am trăit binișor. Erau buni, lucram cu fiica lor la orfelinatul din Anastasievka. În vara aceea a fost o brumă mare, un îngheț în iulie...Numai ce trăseseam pământul la cartofi, dar au înghețat tufe. Pusesem în pământ 30 de căldări de cartofi, dar am scos tot 30 de călări, dar mărunțele ca fasolea, cele mai mari fiind cât nuca. Am avut noroc. Bunica mea, Haritina Coșciug din Stoicani, mi-a trimis un colet cu o fustă încrețită larg din câțiva metri de material și alte lucruri. Frontul mergea spre Germania și puteam comunica cu rudele care rămăseseră în Basarabia. Am schimbat fusta bunicii pe un săcușor de grâu cu o fată care lucra la un depozit de cereale. M-am dus la moara de pe râul Șegarka, lângă satul Tâzâracevo. Morarul, un oarecare Ivanov, era mare bețiv, dar foarte bun la inimă, îi jelea pe deportați. Cine știe, poate era și el din „culaci”. Când ne duceam cu vreo tobă de grâu, sau cu coji de cartofi uscați, pe care le măcinam, el nu ne lua bani pentru măcinat, ne măcina pe gratis. Chiar dacă nu aveam rând, oprea măcinatul colhozului și ne măcina nouă, ba încă ne punea câțiva pumni de făină de la el.

Mi-am adus aminte de niște episoade, despre care încă nu am scris. Șefă la orfelinat era Serafima Ignatievna Protkina, evacuată în timpul blocadei Leningradului.

ÎN DRUM SPRE ȘEGARKA

Serafima Ignatievna Protkina.

Ea venise la Anastasievka cu sora sa, Maria și copilul Alik, care în timpul blocadei și-a pierdut auzul și a rămas surdo-mut.

După război, au plecat înapoi la Leningrad. După mulți ani, când și noi ne-am întors în Moldova, ea m-a găsit și mult timp

am corespondat. Amândouă scriam la Anastasievka, de unde a aflat adresa mea. Soțul ei a luptat pe front, dar privilegiu nu prea avea. Ea era din familie nobilă.

Era prin anul 1944. M-a trimis Serafima Ignatievna să aduc produse alimentare pentru copiii orfelinatului de la „Raipotrebsoiuz” (o bază de produse alimentare) la o depărtare de 60 de km de la Anastasievka, din centrul regional Șegarka, unde erau toate depozitele. Protkina era o femeie inteligentă, cultă și cumsecade. Nu știu de ce m-a trimis anume pe mine și nu pe o rusoaică din sat. Probabil că avea în mine mai multă încredere. Mi-au dat un bou, înhămat la căruță, căci caii erau pe front și am pornit la drum. Cu mine în căruță mergea și fiica președintelui colhozului, Nina Iakovleva, care pleca la Tomsk, unde învăța. Am mers până la amiază și ne-am oprit lângă râulețul Iunga, căruia îi mai ziceau Undinka. Acolo am deshămat bou, l-am adăpat și l-am lăsat să pască lângă râu. Repede ne-a ajuns o mașină, condusă de o fată din Anastasievka, șofer de profesie, și Nina s-a urcat în mașina care se ducea direct la Tomsk.

Am rămas singură cu bou deshămat lângă râu. După ce bou s-a săturat, căci iarba e acolo multă și înaltă și s-a odihnit, l-am înhămat, dar cercul nu stătea vertical, ci aplecat pe spatele bouului. Cât m-am muncit, nu am putut să-l îndrept.

Mergeam încetisor pe șleah și, spre norocul meu, a ieșit din pădure un om cu un ferestru pe umăr și a început să rădă când a văzut cum e înhămat bou. A spus că este învățător și a venit să taie niște lemne în pădure. A deshămat bou și l-a înhămat așa cum se cuvine. L-am mulțumit și el a plecat în drumul său spre casă, iar eu am mers mai departe spre punctul de destinație.

Însera și eu m-am oprit într-un sat să înnoptez. A doua zi la amiază am ajuns la Șegarka.

Depozitul de produse alimentare („Raipotrebsoiuz”) era încă închis și trebuia să mai aștept. Erau acolo niște fete care tăiau cu ferestruul lemne pentru foc, între ele și una blondă și frumoasă.

Deodată s-a apropiat de ea o țigancă și au început să se îmbrățișeze și să plângă amândouă. Fata i-a dat cheia de la locuința ei și țigancă a plecat. Lumea o întreba pe fată ce-i cu țigancă. Ea a povestit că mama ei a murit de foame și pe ea a crescut-o țigancă. A crescut-o foarte bine și ce avea mai bun, mai frumos și mai scump, era pentru ea mai mult decât pentru țigănașii lor. Pe țigancă o condamnase la cinci ani de închisoare pentru că la ea au găsit un revolver. După ce și-a ispășit pedeapsa, a venit la fata pe care o crescuse. Iată că se întâmplă și așa istorii.

Iar eu am primit produsele alimentare și m-am întors la Anastasievka. Șefa, Serafima Ignatievna, s-a bucurat că acea călătorie s-a sfârșit cu bine, că mi-am făcut cu cinste datoria. De atunci m-am învățat să înham o vacă sau un bou, care nu aveau jug, dar erau înhămați precum caii, cu cerc.

DUȘI ÎN SIBERIA SĂ MOARĂ

*În străini viața-i amară
Pentru cei lipsiți de țară,
Duși în Siberia să moară.*

Scriam deja că Mărioara Ghervas, Matrona Manea și Ana Bărbieru, cu familiile lor numeroase, s-au mutat într-o casă a unui deportat din sat.

Câteodată treceam pe la ele să le mai încurajez și mă durea inima când îi vedeam pe copii slabi și istoviți. Mă întrebau pământencele mele: „Degrabă o să ne ducem acasă?” Ca să le bucur, le spuneam că da. Băiatul cel mai mare al doamnei Bărbieru, Vitalie, licean în clasa a zecea la Soroca, era atât de slab, încât nimeni nu-l lua la lucru.

S-a pornit bietul băiat cu cerșitul și nu s-a mai întors. Cine știe unde i-au putrezit oasele?! Cel mai micuț, de opt luni, a murit chiar la început. Mai târziu a murit Tanea, liceanca din clasa a opta, de peritonită, căci mama nu a putut s-o ducă la spital, fără învoire și nici nu avea cu ce s-o ducă. Fiica, Mila, a murit mai târziu. Tatăl lor, profesorul din Soroca, domnul Bărbieru, a murit în gulagul din Ivdel. A rămas doar doamna Bărbieru singură. După reabilitare, s-a întors în Soroca și a murit și ea. Din această familie nu a rămas în viață niciunul!

Sărmana Matrona Manea nu știa rusește ca să comunice cu rusoaicele, nu avea cu ce hrăni pe acei cinci copii ai săi. Lucra la „sușilcă”, o uscătorie de cereale. Ca să nu moară copiii de

foame, a luat biata femeie un buzunar de grâu să fiarbă, dar cineva a pârât-o. Președintele colhozului a strigat la ea atât de tare, a amenințat-o, a înfricoșat-o, că ea s-a îmbolnăvit, sărmana și, în scurt timp, a murit.

Au rămas cinci copii orfani. Cel mai mare băiat al ei, Pavlușa, de 15 ani, licean în clasa a opta în momentul deportării, a avut grijă să ia un volum de poezii al marelui Eminescu. El a fost nevoit să se ducă cu cerșitul și s-a prăpădit. A rămas numai volumul marelui poet, pe care surioarele lui, Vera și Jenea, i l-au dăruit fiicei mele, Elena. Copiii noștri cântau cântece și romane pe versurile lui Eminescu. Vera și Jenica s-au dus la rusoaice să le ajute pentru o hrincă de pâine, iar cei mai mici, Valec și Arcașa, au fost duși la orfelinat. Am uitat să spun că Matrona a mai avut un copil sugar, care a murit la început. Cine știe ce destin ar fi avut acei copii orfani rămași în viață?

De foame și de distrofie a murit și fetița Mărioarei Ghervas, Lida, născută în tren spre Siberia. Mărioara Ghervas, mai voinică și mai robustă, lucra pe la rusoaice: la săpat, la prășit, la cosit și își hrănea copiii. Pe băiatul cel mai mare, Sidorică, l-a dat la SMT, stația de mașini și tractoare, să învețe meseria de tractorist. Marusica a mai crescut și lucra cu mama. Îi mai avea pe cei mai mici, Vera și Ionica. Soțul Mărioarei, ex-primarul Dumitru Ghervas, a murit în gulagul din Ivdel.

A fost teribil! Pâinea și făina o cumpăram pe cartele. Eu primeam 400 de grame, iar copiii câte 200 de grame pe zi. Când coceam, în aluat rădeam pe răzătoare cartofi și un fel de ridiche dulce (repa) sau napi (briucva), amestecam cu un pumn de făină necernută și făceam niște boțuri, cărora le ziceam pâine. Mai coseam pe la femei pe câțiva pumni de făină. Mi-am cumpărat o mașină foarte veche de cusut, marca „Singer”, care trâncănea ca un tractor, însă mă ajuta să duc greutatea vieții. Am cumpărat-o ieftin de la o femeie care nu știa să coase. Am mai reparat-o singură și puteam lucra.

ERA SĂ MĂ ÎNEC

Odată m-am dus în satul Tâzârăcevo să capăt ceva de mâncare pentru copii. Era în martie. M-am dus pe de-a dreptul, pe o cărare peste râul Şegarka de la vale de moară. Pe acolo erau trei km, iar să mergi pe pod erau şapte km. N-am găsit nimic să schimb. Când mă întorceam şi am ajuns la mijlocul cărării, gheaţa se dezgheţase de o parte şi de alta a cărării şi se făcuseră ochiuri, în care apa gălgâia. Ce să fac?! Eram la mijlocul cărării. Să mă întorc – puteam să mă înece, să mă duc înainte – tot puteam să mă înece. Acolo era vârtoarea, cel mai adânc loc de la vale de moară. Am văzut un băţ pe care îl împingeam încetişor de-a lungul cărării şi, încetişor, călcam pe el şi l-am tot împins, până am ajuns la celălalt mal. Mi-am făcut cruce şi am mulţumit bunului Dumnezeu că m-a salvat şi copiii nu m-au pierdut.

NECAZURILE SE ȚINEAU SCAI DE NOI

Multe necazuri am avut de îndurat. Munceam din greu, alimentația era proastă și m-am îmbolnăvit de hepatită. De medicamente nici nu era vorbă. M-am lecuit singură cu cartofi copti și fierți fără sare, pe care, oricum, nu prea o aveam. Slăbisem așa de tare, că nici nu mai puteam fi recunoscută. Din primăvară am cumpărat un purcel. Am dat pe el o bluză, brodată frumos de fata mea, Elena. L-am cumpărat din satul Elovka și avea două săptămâni. La început îl hrăneam cu supă, cu ce mâncam și noi și îl țineam în casă. Apoi a mai crescut și păștea troscot în stradă, sau se ducea în pădurea care era lângă sat, râma acolo și se hrănea singur cu plante și rădăcini. Seara venea acasă și-i dădeam numai frunze mai bătrâne de varză. Nu aveam cu ce să-l hrănesc, căci cartofii înghețaseră. A crescut mare, dar nu gras. Și, când am ajuns în noiembrie, în toiul iernii, l-am tăiat. L-am chemat pe băiatul Mărioarei, Sidorică, care avea vreo șaisprezece ani, ca să-i dau lui mai bine o bucată de carne, decât unui străin. Sidorică și cu Mișa al meu l-au tăiat cam greu, dar au reușit. A avut pe spate slănină de două degete. Am tăiat porcul în bucățele mici, ca de o fiertură și le-am înșirat în magazia de lângă casă, pe o scândură, să înghețe. După ce carnea a înghețat bine, am pus-o într-un sac curat, pe care l-am atârnat pe grinda acoperișului și luam când îmi trebuia. În Siberia femeile pun la înghețat și laptele și borșul și tot ce au. Se păstrează ca în congelator. Iarna luam câte o

bucătică de carne, o puneam în ceaun, apoi cartofii, puțin mai mari ca fasolele, o mână de făină neagră necernută, așa cum era de la moară. Și ieșea o geandă rară, dar eram bucuroși și de ea. Cât am avut carne și făină din grâul schimbat pe fusta bunicii mele, n-am dus-o așa de rău, dar în primăvară terminasem totul și era tare greu! Mi-a propus o femeie, care pleca din Anastasievka la niște rude mai în centrul Rusiei, să mă mut în casa ei, căci îi murise bărbatul pe front. Nu-mi cerea nimic, numai să fiu stăpână pe căsuța ei. Și m-am mutat de la Eroșkini. Lângă căsuța era un lot mare de pământ de 60 de ari, cu capătul în pădure. Căsuța era dintr-o cameră cu un cuptor mare în ungher, joasă de ajungeai cu mâna la pod și nu avea tindă. Stăpâna a lăsat o masă, un pat, o laviță lungă lângă fereastră și vreo două putini mari pentru murat varza. Se putea trăi acolo, dar în privința mâncării era tare greu. Copiii slăbiseră atât de tare, că le creștea păr pe față, pe mâini și pe picioare. Leafa mea era de 150 de ruble, iar o căldare de cartofi costa 300 de ruble. M-am sfătuit cu Anica Dubălaru, soția vărului meu, să cumpărăm o văcuță de la un basarabean, care ieșise din lagăr și a venit să-și ia familia din Tatianovka – un sat la 6 km de Anastasievka. El a lucrat la o mină de cărbuni, unde încă din 1941 i-au dus pe o parte din bărbați.

Ne-am dus amândouă la Tatianovka, un sat cu o uliță lungă de un kilometru, situat de-a lungul drumului și numit tot în cinstea fiicei împăratului – Tatiana. Din acest sat a fost și renumitul actor rus Innochenti Smoktunovski. Cine știe cum au ajuns părinții lui acolo?

Pe neleapcă au cerut patru mii de ruble. Anica a primit de la copiii săi din Parcani, care erau căsătoriți și scăpați de deportare, 2000 de ruble, iar eu în contul banilor am dat un palton bun, un pled bun și frumos de lână și alte lucruri aduse de mama mea la gara din Florești. Ne-a ajutat și tanti Nastea Onea, vara mea și cumnata Anicăi. Ea a dat niște straie de-ale soțului său, mort în Ivdel.

Am dus văcuța acasă și ne-a dat o jumătate de litru de lapte. Ce să faci cu el la două familii? L-am turnat într-un hârb

și l-am dat la cloșca cu pui mici care l-au băut. De fapt, puii mai mult cu lapte i-am crescut, se mai hrăneau și singuri cu insecte și viermișori.

Maria Șoimu și Anica Dubălaru, 1955.

Mai târziu, când a crescut iarba, vaca Manica se făcuse o vacă foarte bună de lapte. Uitasem să spun că și Anica s-a mutat cu bătrâna Novotnaia la altă margine de sat, unde cândva a locuit preotul paroh Serghei Pavlovici, deportat în anii '30. Deși cu Anica nu trăiam împreună, vaca era în comun. O zi o mulgeam eu și o zi o mulgea ea. Trăiam pe aceeași uliță lungă.

Vaca știa bine drumul de la o casă la alta și venea singură la muls. Era prin aprilie și nu aveam fân pentru ea, ajungea până la streășină și smulgea din ea stuf.

Anica Dubălaru cu copiii Afanasie și Lida.

Afanasie și Lida Dubălaru, anii '50.

A. Dubălaru, M. Șoimu și Maria Cnoli, deportată din satul Molovata, Rezina sau Orhei, cu fițele Dorina și Ela.

Verișoarele Elena Șoimu și Lida Dubălaru.

Se duceau băieții, Mișa al meu și Fenea al Anicăi prin pădure, când se topea omătul și pe alocuri, unde fuseseră stoguri, mai găseau resturi de fân împrăștiat și așa am scos vaca din iarnă. În luna iunie era iarbă multă și înaltă cât omul,

fragedă și mustoasă și vaca se sătura. A crescut și s-a făcut o vacă frumoasă și dădea o căldare de lapte gustos.

Am mai cumpărat de la acei basarabeni, care au plecat din Tatianovka, cinci căldări cu cartofi mărunți, pentru semințe și niște capete încolțite tăiate de la cartofi. Le-am dus de acolo cu băiatul meu, Mișa. Apoi am schimbat un prosop frumos de la Elovka pe o căldare cu orz pentru semințe. Am însămânțat tot lotul de 60 de ari. Am pus în pământ varză, castraveți, mac, ceapă, usturoi – de toate ce am avut, ca să avem ce mânca.

Femeia ce a plecat și mi-a lăsat căsuța avusese vite și a rămas mult bălegar. Am făcut niște straturi lungi, înalte, am făcut în ele gropițe, am pus în ele pământ negru și am înfipt semințe de castraveți, pe care zilnic îi udam cu apă din râu. Deși noaptea era frig, adesea erau și înghețuri, bălegarul ținea cald dedesubt și castraveții nu înghețau. La acest lucru mă ajutau și copiii. Au rodit castraveții, mari și așa de mulți, încât am umplut o puțină mare și i-am murat. Veneau basarabencele noastre și le dădeam și lor. Dar până atunci copiii au suferit tare mult de foame. Mișa se ducea cu băieții din sat prin pădure după susai, ceremșa, colba... „Cereșă” e un fel de usturoi sălbatic, iar „colba” e pur. În poiene creșteau un fel de lalele sălbatic, care aveau cepe în pământ, din care făceam supă. Era așa de grețoasă, că nu era chip de înghițit. Aduceam pe gratis, de la întreprinderea de lactate, zer cu care mai dregeam acea supă, ca să o putem mânca. După ce s-a copt orzul, am scăpat de foametea cea mare. Boabele de orz le uscam, le băteam în piuă, adică o râșniță din lemn pe care o împrumutasem din sat, le băteam până când se curățau de coajă și se făceau crupe.

În acel an a rodit bine și orzul, și varza, și cartofii. Am scos o grămadă de varză, căpățânile abia le puteam ridica. Și am umplut subsolul cu cartofi. Acolo oamenii țin legumele numai sub casă, pentru a nu îngheța. Se intra în subsol pe un oblon din cameră.

DE JUDECATĂ AM SCĂPAT !

În Anastasievka era școală de șapte clase. Când fetița mea a absolvit această școală, m-am gândit că ar fi bine să-și continue studiile. Mă tot gândeam că mă voi întâlni cândva cu soțul meu și se va bucura că n-am lăsat copiii în voia sorții. El visa să devină fiica învățătoare, iar fiul doctor. La 25 de km de Anastasievka era un sat Monastârscoe (îi ziceau Monastârka), unde cândva fusese o mănăstire pe care stalinistii au distrus-o, iar cu călugării au umplut închisorile. Acolo era școală medie și un spital bun. Am dus fetița în satul acela și am aranjat-o în gazdă la președintele colhozului cu care mi-a făcut cunoștință șefa spitalului, Lilia Alexandrovna. Ea trăia tot la el în gazdă. Lilia Alexandrovna era nemțoaică din Povoljia (de pe Volga) și era căsătorită cu un ofițer rus. Nu știu cum de n-a trecut și ea prin „sita comunistă”.

Când am dus-o pe Elena (îi ziceam de mică Lealea) la Monastârka să mă înțeleg în privința gazdei, Lilia Alexandrovna mi-a propus să rămân la ea, căci însera. Am legat calul de căruță să mănânce iarbă, iar eu m-am culcat lângă fereastră să-l pot supraveghea. De abia se mizea de ziuă când m-am uitat pe fereastră, dar calul nu era. M-am speriat foarte tare! L-am căutat peste tot – zadarnic! Lilia Alexandrovna a trimis pe șeful gospodăriei spitalului și pe alți oameni să-l caute, dar nu l-au găsit.

Să iasă din sat nu putea, căci, așa cum am mai spus, toate satele sunt împrejmuite cu garduri înalte și la fiecare drum erau porți care se deschideau și se închideau cu grijă, cu cârligul.

Calul nu putea să treacă printre aceste obstacole. Cu sufletul la gură, amărâtă, m-am pornit pe alt drum să ajung în satul Tâzâracevo, la pădurarul de la care am luat calul, să văd dacă s-a întors acasă. Aveam mare frică, deoarece calul era foarte scump. Pădurarul mi-a spus că, de multe ori, când se ducea la Monastâkca, se ducea pe la pădurarul de acolo și mi-a spus să-l caut la pădurar. M-am liniștit puțin, sperând că se va găsi calul.

M-am întors acasă spre amurgite. Pădurea începea chiar lângă satul Tâzâracevo, iar eu trebuia să merg încă șapte km noaptea, prin pădure. Mergând așa, am auzit niște strigăte: „Volc! Volc! (lupul)”. Niște oameni fugăreau un lup care venea spre mine. A trecut la doi pași, într-o fugă mare, fără să mă atingă și s-a ascuns într-un desiș, lângă râul Șegarka. Am tras o frică nemaipomenită! Nu știu dacă au găsit lupul sau nu, dar se auzise că a sfâșiat niște vaci într-un colhoz.

Am mers mai departe, am trecut peste podul mare de lemn de pe râu și am ajuns acasă. A doua zi, în zori, am pornit iar la Monastârka. Mi-a ieșit în cale Lilia Alexandrovna și, bucuroasă, mi-a spus că s-a găsit calul la pădurarul de acolo; sărise peste gard și păștea în grădină. Nespus de bucuroasă, am înhămat calul la căruță și am pornit din nou la drum, dar acum spre casă.

Dumnezeu m-a ajutat și de această dată.

Am ajuns la Tâzâracevo și am dat calul în primire pădurarului de acolo. De nu l-aș fi găsit, puteau să mă judece.

NE EXPLOATAU CA PE ROBI

Pe lângă lucrul pe care-l făceam la orfelinat trebuia să lucrăm și în grădina noastră și să pregătim fân pentru vacă. Ne-am cumpărat coase, pentru noi mai mari, iar pentru copiii mai mici și coseam cu toții iarba în pădure, împreună cu Anica și copiii ei. Mă învățasem să cosesc bine, însă e greu să tragi coasa când ești flămând, cu te miri ce mâncare, mai ales pentru copiii. Dar vaca era salvarea noastră, de aceea ne străduiam din răputeri să pregătim pentru ea fân. După ce coseam o zi întreagă, lăsam iarba vreo două zile să se usuce pe o parte, apoi întorceam brazdele pe cealaltă parte, să se usuce bine. Când fânul se usca, îl căram acasă tot cu vaca și-l făceam stog. O parte din fân îl puneam pe „izbușcă”, o poiată din bârne de lemn, care era și acoperiș pentru vacă, să-i fie iarna mai cald. Restul îl așezam în stog. Câteodată fânul se așeza chiar la deal, dacă trebuia să mai facem alte lucrări și nu aveam timp, îl aduceam acasă și iarna, cu sania.

La orfelinat era o gospodărie întreagă: doi boi, două vaci, două oi, un porc. Pentru vitele de acolo trebuia să cosim fân tot noi, cei care lucram acolo. Îl căram tot noi cu boii sau cu vacile, care trăgeau și ele la jug. În afară de aceasta, ne scoteau și la lucru în colhoz. Am lucrat și la „sușilcă”, o uscătorie de cereale. A venit odată un afurisit de brigadier, Kokolov și a început să strige la mine:

– Idi na sușilcu rabotati, a to șcuru s tebea sderu! (Du-te și lucrează la uscătorie, că am să te jupoi de piele!, mă amenința el.)

Și trebuia să te supui, altfel te aștepta pedeapsa. Lucrul acolo era tare greu și dăunător pentru sănătate și rusoaicele nu vroiau să lucreze.

Mă suiam pe o scară întortocheată, ca o spirală, cu tobultocul de grâu jilav în spinare și îl goleam într-un „buncăr” și de acolo grâul curgea prin niște jgheaburi, încetișor și, până ajungea jos, se usca, fiindcă încăperea era încălzită. Acolo noi, femeile, îl și vânturam într-o mașină „becher”. Câte două femei învârteam manivela. Odată au venit vreo patru „nacialnici” (șefi), bărbați, să vadă cum merge lucrul în colhoz, unde lucrau numai niște femei... Unul, care era din raion, s-a răstit să lucrăm mai bine. Atunci o rusoaică zdravănă, Niurca Ilcova, poreclită „grom baba” (mujerie zdravănă), când i-a făcut blende, a ajuns „nacialnicul” în vrful de grâu...

– Du-te tu și învârte, i-a spus Niurca. Ea nu se temea de el.

S-au dus „nacialnicii”, parcă i-a suflat vântul. Gemeau și băștinașii de acolo sub presiunea bolșevică.

Și în Siberia mii de oameni au suferit în timpul colectivizării. Ei de noi nu ascundeau ura față de dictatori, țărani simpli ne jeleau. Stârneau strigături despre conducătorii statului. Iată una: „Când Lenin a murit, lui Stalin i-a poruncit: *Multă pâine să nu dai, iar carnea nici n-o arăta!*”

Îmi amintesc cum, odată, m-a trimis brigadierul să pârzolesc niște cereale pentru semănat. Într-un șopron era instalată o mașină de formă cilindrică, unde se turnau cerealele și un praf roșcat – pârzolul, adică otrava pentru insecte. Și învârtind manivela cu mâna, pârzolul roșcat se amesteca cu cerealele. Așa se prelucrau ele pentru semănat. Era foarte primitiv, nu era nicio ventilație, așa că te înădușeai de praful și mirosul otrăvitor. Nu se lua nicio măsură de securitate. Din cauză că aerul era îmbibat de toxine, m-am întors „acasă” cu febră de 40 de grade. Muream... Anica, soția vărului meu, Iacob Dubălaru, plângea: „Numai să nu mori, să nu rămână copiii fără mamă!”. Oamenilor care îndeplineau acest lucru greu și dăunător pentru sănătate se cuvenea lapte, haine și măști speciale, dar nimeni nu avea nevoie de noi, care eram folosiți ca robi. IEFTINĂ ERA VIAȚA DEPORTAȚILOR ÎN SURGHIUN!

COPII DISCRIMINAȚI

A început să se răcească timpul, era toamnă. Am văzut că o să-mi fie tare greu să trăiesc singură cu copiii, mai ales că făceam și serviciul de noapte, așa că m-am hotărât să mă mut la Anica. Am dus bulendrele mele. Am făcut amândouă și acolo o sobă și am început să ne pregătim de următoarea iarnă.

Se apropia sărbătoarea revoluționară de 7 noiembrie și așteptam, să vină fetița, Lealea, de la Monastârka, dar n-a venit. Ninsese și eu credeam că n-a venit din cauza vifomiței și a gerului. Trebuia să plece o soră medicală să ducă un copil bolnav la spitalul de acolo. Eu m-am înțeles cu ea și am rugat-o să-i ducă fetiței mele un sac cu cartofi. Am pus sacul pe o săniuță și, împreună cu Mișa, ne-am pornit spre satul vecin Tarahla, situat pe malul opus al râului Șegarka, unde trăia sora medicală. Am dus sacul la ea și ne întorceam acasă. Trebuia să trecem râul, care deja prinsese pojghița de gheață. Luntrea era de partea noastră. Am dezlegat-o de la par, am pus în ea săniuța cu sacul de cartofi și am început să vâslesc, stricând pojghița cu vâsla înaintea luntrei. Dacă luntrea ar fi fost lângă celălalt mal, trebuia să strig „Perevoz! Perevoz! (treceți-mă), ca să mă treacă cu luntrea omul care era pus de colhoz să-i treacă pe oameni peste râu. Când ne întorceam prin pădure, ne-am întâlnit cu niște colege de-ale Lealei din Tâzâracevo, cu care a învățat în Anastasievka. Ele se duceau pe jos la Monastârka.

– Ați petrecut-o pe Lena? M-au întrebat ele. Eu le-am spus că Elena nu a venit.

– Cum de n-a venit, dacă noi am pornit odată? Dar ea s-a îmbolnăvit în drum și nu putea merge repede, a spus una dintre ele.

– Și cum de ați lăsat-o voi singură și bolnavă în pădure și nici măcar nu m-ați înștiințat? le-am reproșat eu.

Fetele mi-au spus că trebuia să mergă în alt sat încă șapte km și nu puteau să o aștepte, căci s-au pornit pe un drum mai de-a dreptul, prin satul Murionka. Am început să plâng, îmi închipuiam că o fi înghețat undeva pe drum. Într-o fugă am ajuns acasă, am încălțat niște pâslari mai mici, mai ușori și am pornit să o caut.

Drumul trecea prin Tatianovka. Tot mergeam bocindu-mă și în apropiere de acest sat am zărit de departe că, dinspre pădure, venea în întâmpinarea mea Lealea. Era îmbrăcată cam subțire, într-un paltonaș din sumănel, cusut de mine dintr-o bucată de suman pe care mi-l trimisese bunica Hartina de acasă, în colet. Acum plângeam de bucurie că o văd vie. Pe drum mi-a povestit totul, ce s-a întâmplat cu ea. Dar boala s-a agravat, medicamente și bani nu erau ca să o lecuiesc și a stat toată iarna acasă. Mai avea și o tuse măgărească acută care a chinuit-o mult timp. Astfel, nu s-a întors la Monastârca.

Despre toate acestea Elena va scrie mai amănunțit într-un capitol aparte despre copilăria și tinerețea surghiunită a ei și a tuturor copiilor deportaților.

Am hotărât să o trimit la Tomsk să învețe la școala pedagogică. A susținut examenele și, ca prin minune, a fost înmatriculată. A locuit în gazdă la o cunoștință a unei femei din Anastasievka până la vacanța de iarnă. A vrut să vină acasă. A pornit pe jos și în trei zile a parcurs 120 de km, oprindu-se să doarmă pe la hanurile ce erau de-a lungul traseului.

Când trebuia să se întoarcă la Tomsk, s-a pornit un viscol grozav, care a ținut două săptămâni. Ningea atât de tare, încât a acoperit coliba unde țineam vițelul și o oaie a vecinei, Lușca. Ea plângea că se va sufoca oaia. Râneam trei persoane neîncetat și, când în sfârșit am scos vițelul, el era ud tot... Ne troienise intrarea din tindă și ieșeam din casă pe brânci.

Am fost la președintele colhozului și l-am întrebat dacă pleacă cineva la Tomsk să o ia și pe fetița mea. El mi-a făgăduit că, îndată ce se va opri vifornița, vor curăța drumul cu grederul, o să plece la oraș și or lua-o și pe Lealea.

A lipsit mai mult de două săptămâni și au exmatriculat-o. Lipsa a fost doar motivul. Adevărul e că pe toți copiii deportaților îi trimiteau acasă... Era interzis să fie primiți să învețe în școlile de specialitate mai prestigioase. Așa a mai pierdut un an.

În anul următor iar a susținut examenele de admitere în Colegiul agricol, la specialitatea „Hidrotehnica și ameliorația”. Rușii nu prea năvăleau acolo, pentru că era o profesie grea, legată de deplasări, lucru în expediții. A rămas să învețe. I-au dat un loc în cămin – zece fete într-o cameră. Învăța bine, era bine văzută. Dar când a împlinit 16 ani, au luat-o în evidență la comandament și era obligată să se prezinte în fiecare lună la înregistrare. Atâta umilință și nedreptate pentru niște copii care nu purtau nicio vină! Îi venea foarte greu, era departe de mine, nu avea bani să-și cumpere „paiocul”, adică norma cea de 400 de grame de pâine. Ca să-și asigure existența, să-și cumpere ce-i mai necesar de îmbrăcat și de încălțat, a fost nevoită să se facă „donatoare” de sânge.

ÎN DRUM SPRE TOMSK

Când am aflat că e galbenă și slabă, i-am interzis lucrul acesta... Am pus într-un sac ce am putut de-ale mâncării și m-am pornit la Tomsk. Până la fluviul Obi erau 60 de km, pe care i-am parcurs când pe jos, când cu vreo mașină de ocazie care mă ajungea din urmă și am ajuns la malul râului Obi, în care se varsă râul Șegarka. Acolo era o baracă în care așteptau oamenii să vină vaporul de pe Novosibirsk spre Tomsk. Era înspre seară. Vitele veneau din pădure de la păscut, de pe celălalt mal al râului Șegarka. Trebuiau să treacă peste râu înot ca să ajungă la casele lor, în sat. Am văzut cum s-au oprit pe malul apei și, parcă nevrând, au intrat în apă, mai întâi vacile, iar după ele niște oi și au început să înoate. Șuvoiul de apă le ducea înspre fluviul Obi, mai ales pe oi, dar toate au ieșit din apa rece pe acest mal, s-au scuturat și s-au dus încetișor, sătule, în sat. Pentru prima dată am văzut cum vitele pot să se adapteze în asemenea împrejurări și m-am mirat mult.

Am așteptat pe mal până seara, când a venit vaporul „Pojarskii”, cu toate luminile aprinse, mugind ca un taur. O priveliște minunată! Era un vapor mare și frumos, cu două etaje. La clasa I și a II-a călătoreau oameni mai înstăriți, iar eu ședeam pe punte și eram bucuroasă să plec măcar așa. Până la Tomsk vaporul trebuia să parcurgă 260 de km. Vaporul circula pe fluviul Obi până la locul unde în el se revărsa afluentul lui, Tomi, pe care era situat orașul Tomsk, apoi mergea împotriva cursului apei.

Noaptea am mers la clasa a IV-a, unde se înghesuiau cei mai săraci pasageri. Dimineața am fost la Tomsk, mi-am văzut fetița, i-am lăsat puținii bani și tot ce am putut aduce de mâncare și am pornit iar cu vaporul spre Șegarka. Stăteam pe puntea vaporului și admiram natura sălbatică siberiană, care era atât de frumoasă, dar și străină pentru noi.

Apele fluviului scăzuseră mult și vaporul s-a împotmolit, stătea pe loc. Ca să ușureze vaporul și să-l poată scoate, căpitanul a poruncit ca toți pasagerii să fie îmbarcați și scoși la mal, dar nu a reușit să scoată vaporul din mâl și nisip; se împotmolise de-a binelea. Așteptau în ajutor alt vas.

Pasagerii stăteau și așteptau pe mal. Chiar aproape de mal am dat de niște pâlcuri de coacăză neagră și ne-am potolit foamea. Banii pe care i-am avut i-am lăsat fetiței, mie mi-am oprit numai pentru bilet la vapor. De niște copeici am cumpărat o pâine și niște pește afumat, pe care îl vindeau „baconșcicii”, niște paznici, care pe la stații aprindeau „baconile”, adică felinarele plutitoare, care indicau locul pe unde trebuia să meargă vaporul noaptea sau când era ceață. Baconșcicii aveau grijă ca baconile să ardă.

Cu toate eforturile căpitanului, vaporul nostru stătea pe loc. Ziua umblam prin pădure după pomușoare și contemplam această natură nordică atât de frumoasă, iar seara ne duceam pe vapor. Am stat așa pe loc două zile și două nopți. Pe vapor era un bucătar care nu părea să fie rus: frumos, prezentabil, îmbrăcat în halat alb foarte curat, gătea mâncăruri gustoase din carne, aroma lor răspândindu-se pe tot vaporul. Acei care aveau bani mâncau și beau. Un ofițer rus și-a băut cizmele și umbla pe punte în ciorapi, târând ațele de la pantalonii „golf”. Un tânăr cânta din armonică, iar băieții și fetele dansau pe punte.

Din puținul pe care-l aveam, am făcut parte și la doi băieți din Anastasievka, a Tonei Golovaciova, căci nu aveau nimic de mâncare.

În sfârșit, căpitanul a telefonat la Tomsk și a venit un „buxir” (remorcher) care a scos din nisip vaporul împotmolit și

am ajuns la Şegarka. De acolo, împreună cu băieţii Tonei Golovaciova, ne-am pornit pe jos 60 de km spre Anastasievka. Iarăşi ne mai agăţam de vreo maşină sau tractor şi am ajuns acasă. Uitasem să scriu că am plecat la Tomsk învoită, altfel o păţeam rău de tot.

CHINUTE ERAU FEMEILE!

Era toamnă târzie și începuse să ningă. Băiatul meu, Mișa, crescuse și nu avea cu ce să se îmbrace. M-am dus la ODI și, de la un invalid, i-am cumpărat un cojocel peticit (petic peste petic), dar eram mulțumită că nu va îngheța de frig. Cu încălțăminte era mai greu. Umbla încălțat în niște ghetuțe a surioarei mai mare, care îl strângeau. Când era ger mare, fugea până la o casă, se încălzea puțin, apoi fugea spre școala care era la celălalt capăt al satului. Mai scoteam lână din plapuma adusă de sora mea la Florești și împleteam ciorapi. Cumpăram cizme vechi de prin podurile rusoaicelor, numai să nu înghețe de frig. Necăutând la lipsurile și necazurile noastre, Mișa era la școală eminent.

Continuam să lucrez la orfelinat. Am scris că acolo era o mică gospodărie. Fân pentru animale trebuia să pregătim tot noi, femeile care lucram acolo. Când ne duceam la cosit, luam cu noi cartofi sau „suhă”, cartofi uscați și îi fierbeam – asta era mâncarea. Nu avea cine să bată și să ascute coasele, căci bărbații erau pe front și ne chinuiau noi singure. Adesea mă puneau pe mine să fac mâncarea. Odată, când ne-am așezat să mâncăm, o fată, pe nume Agașa Mazarciuc, tot dădacă la orfelinat, a început în glumă să mă bocească pe mine cu un glas subțirel, așa cum se bocește acolo:

– Dorogaia moia Marusenica a a a!!! (Draga mea Marusea a a a!!! Cum de ai ajuns tu să te chinuiești cu noi aicea a a a!!! of, of, of!!!)

Și când au început să bocească toate femeile, răsuna pădurea. Și femeile de acolo, multe văduve, erau foarte necăjite, poate de aceea mă jeleau și pe mine. Trebuia să lucreze și la colhoz aproape pe degeaba și să-și lucreze pământul de lângă casă, ca să aibă cu ce hrăni familia, să pregătească fân și pentru animalele colhozului și pentru ale lor, căci trebuia să țină o vacă; era singura salvare pentru copii. Cartofii și laptele erau principalele surse pentru existență, pâinea fiind tare puțină. Trebuia să dea la stat obligatoriu 200 de litri de lapte de la o vacă și carne și lână de la oi. Acolo oile nu se mulg, le țin oamenii pentru carne și, mai cu seamă, pentru lână, din care se fac pâslari pentru iarnă și mai împletesc ciorapi și mănuși. Mai prelucrează, de asemenea, blănurile pentru cojoace.

Femeile se sculau cu noaptea-n cap, ca până la ziuă să facă focul în cuptor și să pregătească mâncarea pentru toată ziua, care stătea la cald până seara, când veneau de la lucru. Făceau în para focului, pe o tavă, niște blinele din făină cu lapte, borș cu varză, era bine dacă aveau și carne, cartofi, lapte fiert, niște boțuri căroră le zicea pâine. Dar noi nici asta nu aveam întotdeauna.

Mi-am amintit că am cumpărat, împreună cu Anica și cu Mărioara Ghervas o oaie, care a fătat o cârlană și un berbecuț. Când a crescut berbecul, l-am tăiat în trei părți egale, iar cârlana, când a devenit mioară, am dat-o Mărioarei, căci așa ne-a fost înțelegerea, iar oaia ne-a rămas nouă și Anicăi. Aveam și noi o mică gospodărie!

MOARTEA VALENTINEI

Fiica cea mai mare a Anicăi, Valentina, reușise să intre la un colegiu de bibliotecari, fiind deșteaptă și sârguincioasă. Dar nu avea fetița haine și încălțăminte călduroase pentru gerul de acolo. Mama ei nu avea cu ce să o ajute, mai avea acasă doi copii. A răcit fata, dar umbla la lecții până boala a dovedit-o. Anica a adus-o acasă într-o stare gravă, cu pneumonie acută. Era drăguță și capabilă, mai ales la matematică. Pe tot parcursul bolii, noi am stat cu toții într-o cameră; nu știu cum de nu s-au îmbolnăvit și ceilalți copii. O vecină cam proastă venea la noi și o compătinea:

– Pomrioși, devca, pomrioși! (Dar tu n-ai să mori fetițo!).
Valea se îndârjea și-i spunea mamei sale:

– Mamă, când am să mor, pe tiotea Katea să n-o chemi la praznic.

Scriu aceste rânduri și plânsul mă înăbușă! Praznicul era un borș din varză murată și înghețată, fără nimic. Înaintea morții ei, copiii, sora Valei, Lida, fratele ei, Fenea și Mișa al meu tare au plâns și i-au cerut iertare. Valea era mai mare și, până și-a dat sufletul, îi ajuta să rezolve probleme. Cu o zi înainte de a muri, ea mi-a spus:

– Tanti Marusea, să vii azi mai devreme de la lucru, că eu am să mor azi.

– Am să vin, Valecica, dat tu n-ai să mori, i-am răspuns eu cu sufletul îndurerat și am văzut cum ea s-a bucurat și un pic de nădejde i-a licărit în ochi. A murit a doua zi. Am fost lângă ea până la ultima ei suflare. Mama ei, Anica, a vândut ultimul covor pe care i l-au trimis de acasă, dar nu a putut să o salveze.

CONDUCEAU PESTE TOT COMUNIȘTII ANALFABEȚI

Continuam să trăim și să muncim pentru existență. Lucram la orfelinat, dar mă scoteau și la lucru în colhoz. La conducerea colhozului se aflau niște oameni incompetenți, niște analfabeți, care abia se iscăleau. Pământul era bun și roditor, dar conducerea era proastă, căci pe cei mai buni gospodari ruși i-au deportat în alte localități și au rămas golanii, pe care nu-i ducea capul să se gospodărească, să conducă. Iar gospodarii și în taiga au prefăcut țelina în pământ roditor.

Venea ordin de la raion să cosească orzul în loc de grâu, care se pierdea, scuturându-se de vânt și căzând. Sau să se silească să treiere grâul noaptea. Umbla brigadierul și striga: „Molotiti! Molotiti! (ieșiți la treierat!). M-am învățat și eu să cosesc orzul și mazărea, am fost la treierat și noaptea. Batoza era veche și se ducea grâul în paie. Mă durea inima când ardeau paiele, ca să fie lumină, trosneau boabele de grâu, pe când oamenii nu aveau paie pentru așternut la vite, dar când nu ajungea fânul, puteau folosi paiele ca hrană, căci erau foarte slabe. Pe șefii proști din colhoz nu-i ducea capul la nimic. Ei numai îndeplineau ordinele prostesți de la raion. Treierând noaptea, dacă scoteau vreo trei chintale de la un hectar! După o noapte de muncă aiurea, mașinistul și tractoristul dormeau ziua, în loc să lucreze, sau umblau căutând piese de schimb, sau căutau de băut. Totul se făcea pe dos.

– Molotiti! Molotiti!, striga brigadierul. Și încearcă să mai spui ceva!

M-AM ÎMPOTMOLIT ÎN OMĂT

Când făceam serviciul noaptea, ziua căram fân și lemne pentru orfelinat. Printre tot lucrul mai aveam grijă și de animalele mele. Iarba, pe care o coseam la vreo 12 km de Anastasievka, aproape de căsuța de la prisaca unde locuia și lucra vara mea, Anastasia Onea, o lăsam acolo să se usuce, apoi fânul uscat îl căram acasă și îl puneam pe „izbușcă”, o poiată din bârne de lemn, unde ierna vaca. Am pus pe ea fân, iarna servind drept acoperiș și-i ținea cald. Am mai făcut și o sură de fân aparte, tot acasă, așa că am asigurat vaca cu hrană.

Dar venea acolo și vaca vecinei rusoaice, căci aria nu era îngrădită. Cumnata Anica s-a supărat și a lovit-o rău pe vacă la un picior, cu un ciomag. Vaca șchiopăta tare și vecina a chemat-o pe Anica la „selsovet” și a cerut să-i dăm vaca noastră tânără în locul celei bătrâne, care era a ei. N-am avut încotro și a trebuit să facem acest schimb. Vaca bătrână s-a vindecat, avea lapte gras și gustos, dar mai puțin, în schimb știa să tragă la jug la sanie, sau la căruță. Câteodată ninge tare și acoperea pârția, dar vaca niciodată nu dădea pe alături, căci s-ar fi afundat până la urechi.

Odată mă duceam după fân și m-am întâlnit cu învățătorul Anatolii Bobrov, care venea cu sania încărcată cu fân. Trebuia să mă dau eu cu golul din drum și când am dat pe alături, s-a împotmolit vaca, nu se vedea din zăpadă. S-a coborât învățătorul de pe sanie, s-a chinuit până a scos, cu greu, vaca și a ridicat-o pe drum. Nu m-a lăsat, totuși, la nevoie.

Altă dată mă duceam cu doi boi de la orfelinat să aduc fân tot de la prisacă. Tanti Nastea m-a ajutat să încarc săniile și am pornit spre casă. De acum se lăsase noaptea și eu mergeam singură. Era lună plină și ger de vreo minus 40 de grade, iar eu eram îmbrăcată într-un palton cam subțire și m-am afundat în fân, ca să nu îngheț. La un hârtop, sania din urmă s-a prăvălit și boul s-a oprit, iar cel din față se tot ducea... M-am apucat de drugul din urma saniei, am îndreptat-o puțin și astfel atârnată de drug, am ajuns acasă înghețată bocnă. Puteam să nu mai scap cu viață, dar Dumnezeu iarăși m-a salvat! A trebuit să duc boii la orfelinat, să-i desham și să-i dau la locul lor. Munceam din greu cu toatele, dar ne țineam împreună și asta ne dădea puteri să rezistăm. Seara ne mai aminteam de acasă, cântam mai mult de jale:

„– Vântuleț de primăvară,
Ce-ai venit să ne mai spui?
– Am venit să-ți spun, măi frate,
Să pui capăt dorului.

Am venit să-ți spun, măi frate,
Cum șoptesc izvoarele,
Cum în lunca înverzită
Se-ntrec cântătoarele”.

Plângeam și ne mângâiam împreună, sperând că ne vom întoarce cândva acasă...

TRAGEDIA FAMILIEI BEJENARU

Femeilor care s-au răzlețit de noi le-a fost mult mai greu. Doamna Teodora Bejenaru, fosta profesoară din Dumbrăveni, Soroca, n-a vrut să trăiască în înghesuiala în care am trăit noi și s-a mutat într-un sat, Fedoraevka, la vreo 16 km mai departe de Anastasievka. Auzise că în școala primară de acolo este loc vacant, dar nu i-au oferit acest loc pentru că era deportată, în schimb a fost primită ca femeie de serviciu. Directorul școlii, care nu avea nici studii medii, plecase în sesiune în acea vară, căci învăța la fără frecvență, la Școala pedagogică din Tomsk și a obligat-o pe doamna Bejenaru să vâruiască în școală și să pregătească totul pentru noul an școlar. Doamna Teodora avea două fete: Iulia, de 12 ani, și Victoria, de 6-7 ani, când au fost deportați.

Iulia a absolvit șapte clase în Anastasievka. În vara aceea, în Fedoraevka venise un detașament de studenți să ajute colhozul, la strânsul roadelor. În fiecare toamnă studenții erau trimiși pe o lună, două la strânsul recoltei. Între studenți se deosebea o fată prin cultura și erudiția sa. Ea s-a împrietenit cu Iulia care, la cei 16 ani, era tot deșteaptă și destul de erudită pentru vârsta ei.

Părinții domnișoarei se trăgeau din familii nobile. Bunicii ei, în anul 1937, au fost supuși represiunilor stalinist-kaghebiste. Mama domnișoarei era doctor-profesor în medicină, iar tatăl ei, de origine poloneză, era inginer, construia poduri, pontoane peste râul Tomi.

Aceste pontoane se făceau din bărci mari, unite și întărite cu scânduri și leături groase și tari, că pe ele treceau diferite mașini grele și tractoare și ele rezistau. Se făceau aceste poduri numai primăvara, când se începea navigația, dar înainte de iarnă ele se desfăceau.

Domnișoara a vorbit cu părinții săi, care au fost de acord să o primească pe Iulia în familia lor. Au ajutat-o să intre mai întâi într-un colegiu tehnologic unde singură, fără susținere și ca deportată, Iulia n-ar fi fost admisă. După ce l-a absolvit, a intrat la Universitatea Tehnică din Tomsk. Învăța seara și, paralel cu învățătura, lucra la uzina „Bogatâri”, unde se producea cauciuc. Îi era tare greu, fiindcă Iulia era slăbuță și micuță de statură și condițiile la uzină erau tare grele, dar acei oameni cu inimă mare au făcut totul ca ea să învețe, să obțină o profesie. Iulia trăia și mânca la ei gratis.

În Fedoraevka a rămas doamna Bejenaru cu mezina, Victorița. Făcea reparație, văruia în clase, cum putea.

Familia Bejenaru: d-na Teodora și d-nul Ștefan
cu fetele lor Iulia și Victorița.

După un cerc pedagogic în Dumbrăveni. În uniformă străjerească directorul, dl. Ștefan Bejenaru cu Victorița în brațe, alături în rochie neagră – doamna Teodora, în centru șezând profesoara din Parcani – d-na Olga Zemba. În spatele ei preotul Porfirie Șoimu. Șezând jos, cu bască albă, Elena Șoimu și în uniformă străjerească Iulia Bejenaru și alte persoane.

Elena Șoimu și Iulia Bejenaru,
Tomsk, 1954.

Iulia Bejenaru-Ponomarciuc cu fiul Victor.

Într-o zi a venit adjunctul președintelui și i-a spus doamnei să se ducă la plivit grâul. Ea i-a răspuns că are de făcut reparație în școală și nu poate pleca. S-a întâmplat că tot atunci venise de la ODI și comandantul Fedianin și adjunctul a pârât-o pe doamna Bejenaru că nu vrea să lucreze în colhoz. Fedianin a chemat-o pe doamna Bejenaru la sovietul sătesc, a început să strige tare la ea, a amenințat-o că o să o deporteze mai departe, spre Polul Nord, unde nu o să vadă nici soarele și i-a spus să se pregătească, că a doua zi va pleca.

Ea s-a speriat atât de tare, că a început să-și piardă memoria și să facă lucruri nesăbuite. Noaptea își lega sau măsura ba un șervețel la gât, ba un curmei... și toate acestea Victorița le vedea și le ascundea. Mama îi spunea să nu spună nimănui nimic și ea nu spunea. Mama i-a spus fetei că, dacă o vor duce undeva în nord, Victorița să vină la mine în Anastasievka, să o aranjez la o casă de copii.

A doua zi nu a venit nimeni după ea. În dimineața următoare, Teodora a luat fetița și s-au dus amândouă la plivit, dar nu plivea ca toată lumea: mergea înainte, făcea câte un cerc, se întorcea și mereu tăcea – ea, cea care întotdeauna era

veselă și vorbăreață. A fost o profesoară bună, cu o experiență bogată.

A doua zi, când se întorceau de la câmp, treceau pe lângă un iaz mare și adânc din mijlocul satului și mama i-a spus fetiței:

– Pe mine au să mă deporteze mai departe. Iulia, de bine, de rău, a nimerit la niște oameni buni, iar tu ai să rămâi de necaz și îți vor bate joc de tine. Hai mai bine să ne înecăm.

Fetița nu vroia, dar mama până la urmă a convins-o ca e mai bine să se înece, decât să rămână orfană. Îi spunea că nu-i greu să te îneci, trebuie doar să înghiți mai repede multă apă și Victorița a cedat... Ce știa un copil de vreo nouă ani?!

Mama și-a făcut cruce, a apucat-o strâns pe fată de mână și au intrat în apă...au mers așa, până s-au scufundat cu totul.

Pe malul iazului trăia o familie cu numele Tâșcic, care avea casă chiar pe mal și aveau și o luntre legată de stâlp. Fiica lui Tâșcic, Sașa, care era în grădină, a văzut cum mama cu fetița intrau în apă, crezând că ele vor să se scalde. Dar când a văzut că s-au scufundat cu totul, a început să strige: „Pomoghite! Tiotea Dora tonet! (Ajutor! Tanti Dora se îneacă!)”

Sașa a dezlegat repede luntrea de la stâlp și, împreună cu sora sa, au vâslit până la locul scufundării. Au stat puțin și au văzut cum fetița, zbatându-se, a scos o mână din apă. Micuța se despărțea cu greu de viața dată de Dumnezeu. Ușurică, din când în când se mai ridica la suprafață. De mânuța ei se ținea strâns, cu degete încheștate, mama, care era deja fără cunoștință. Le-au tras la mal. Cineva a adus repede un cojoc, căci înecații nu se pun pe pământul gol. Le-au făcut respirație artificială. Fetița încă era vie și și-a revenit repede. Cu mama ei era mai greu. Apoi și-a revenit și ea. Le-au dus la Tâșcic acasă, le-au încălzit pe cuptor, le-au dat lapte și ceai fierbinte. Țăranii simpli erau buni. Când și-au revenit, doamna Bejenaru i-a spus Sașei zâmbind:

– Sașa, tu ai să ai mare păcat că ne-ai salvat. Cred că nu ne-am înecat pentru că mi-am făcut cruce când am intrat în apă.

A venit și președintele, un om cumsecade, a consolat-o, i-a spus că nu o va deranja nimeni, că are copii și trebuie să trăiască pentru ei... Ea însă continua să umble la deal cu nervii zdruncinați. Într-o seară, după ce au venit de la plivit, a trimis-o pe Vica să cumpere pâine de la dugheană, acea rație de 400 + 200 de grame. Fetița, presimțind ceva grav, nu vroia să se ducă, se temea să nu facă ea ceva, dar mama i-a zis: „Nu te teme, prostuțo, eu am să fierb cartofi și vom mânca cu pâine”. Și a privit-o cu ochi înnebuniți.

Victorița a fugit într-un suflet la dugheana care era în celălalt capăt de sat, dar era coadă la pâine, a întârziat puțin, iar când, alergând, s-a întors cu pâinea acasă, ușa și ferestrele erau încuiate pe dinăuntru. A alergat în jurul școlii și a văzut-o pe mama sa într-o clasă, atârnată de cahla sobei. A început să răcnească, s-au adunat oameni, au stricat lacătul și au scos-o din ștreang. Încă i se zbăteau venele, dar nu era nimeni să-i facă respirație artificială, poate că își revenea. Au dat de știre comandantului Fedianin, călăul cu suflet de șarpe, care nici nu a venit. S-au silit să o îngroape dimineața, cât mai devreme, s-au temut și șefii din colhoz să nu aibă probleme din cauza ticăloșiilor lor. Au vrut să o îngroape fără sicriu, ca pe un câine, dar fetița a început să răcnească foarte tare și i-au făcut sicriu și au înmormântat-o tot acei țărani buni.

Moartea doamnei Bejenaru a rămas pe conștiința comandantului Fedianin și a adjunctului președintelui, dacă ei or mai fi avut-o!

Toate aceste știri dureroase le-am aflat de la o femeie de acolo, pe numele de familie Larin, la care doamna Teodora a stat în gazdă. Mă duceam și eu câteodată pe la ei și Larina mă cunoștea. A venit la mine, la Anastasievka, foarte abătută și mi-a spus că e rău cu tiotea Dora.

– E bolnavă? am întrebat-o.

– Nu, a murit, mi-a răspuns ea.

M-a îndurerat nespun această veste, căci eram prietene și ne știam de mult timp, de când ne întâlneam pe la cercurile școlare.

Larina m-a găsit la orfelinat. M-am învoit repede de la lucru, am trecut pe acasă și am luat doi metri de tifon care îl aveam, ca să o acopăr pe răposată. Am trecut râul cu barca și cei 16 km i-a parcurs repede, dar era târziu...

Când am ajuns, Victorița mi-a ieșit în cale plângând și am plâns și eu cu ea. Fetița a rămas la Larini până când a venit Iulia și a luat-o la Tomsk.

Când Larina a telefonat la Tomsk, Iulia imediat s-a învoit și a pornit spre Fedoraevka. A mers cu vaporul, apoi cu un alt transport de ocazie (i-au trebuit trei zile ca să ajungă), dar pe mama nu a văzut-o nici moartă. Au grăbit călăii înmormântarea, ca să nu aibă probleme. A fost mare tragedie pentru aceste fetițe!

Mai apoi, acei oameni buni din Tomsk care au adăpostit-o și au ocrotit-o pe Iulia, au luat-o și pe Victorița. La dânșii, fetița era îngrijită și sătulă. La ei a găsit căldură sufletească, părintească. O pregăteau pentru școală, dar curând a venit după ea fratele tatălui lor, a domnului Ștefan Bejenaru, din Ocolina, aproape de Soroca. Unchiul a dat-o la școală, apoi la Colegiul Tehnic din Soroca. Domnul Ștefan se chinuia în lagărul din Ivdel și despre moartea soției a aflat mult mai târziu.

În anul 1956 Iulia a fost reabilitată și a plecat la Soroca, apoi s-a aranjat cu greu la Chișinău, însă și aici, la noi acasă, se uitau chiorâș la copiii deportaților. Tare greu a trăit Iulia și în Moldova. A crescut și a educat un fiu bun, care e profesor, dl. Victor Ponomarciuc. S-a stins din viață în toamna anului 1997. A fost o femeie activă și devotată și cred că de acolo, din cer, vede ce se petrece la noi, câtă nedreptate și e tare mâhnită, căci dânsa spera la o viață mai fericită. Și Victoria are un fiu. Ea trăiește în Rusia. Sașa Tâșcic, care le-a salvat de înec pe Vica și pe mama ei, s-a căsătorit cu fostul deportat Mihail Călin și a plecat cu el în satul Iorjnița, Soroca. Merită atenție scrisoarea Iuliei din 5 mai 1997, cu cinci luni înainte de moarte:

„... Și totuși noi trăim – bine sau rău, dar trăim. La 1 mai, la Chișinău au loc funeraliile de stat ale unei femei cu o mentalitate de bărbat de stat, cu o inimă caldă ca o pâine, care

bătea pentru cei oropsiți; cu un talent desăvârșit de orator, un adevărat demnitar – scumpa și neuitata noastră LIDIA ISTRATI. Pe bulevardul Ștefan cel Mare a trecut cortegiul cu preoți, cu Mitropolitul Petru al Basarabiei, cu muzică militară. A avut numai 55 de ani. Mor oamenii noștri: Domeniuc, Doina și Ion Aldea–Teodorovici, Vatamanu, Costin... și acum Lidia Istrati. Știți, după înmormântarea aceasta, eu mă simt bolnavă, nu mă doare ceva, dar simt că parcă s-a rupt ceva în mine. Victor mă mai ia cu vorba, dar eu tot mă gândesc la evenimentul acesta tragic...”. Acest fragment din scrisoarea Iuliei ne dovedește cât de mult ținea ea la neamul nostru, care a pătimit atât de mult. Inima ei nu a rezistat și a murit de atac de cord.

Plângi, român basarabean,
Cu lacrimi de durere
Pentru frați, surori, părinți,
Rămași în ghețarul Siberiei.

Plângeți, oameni buni, cu jale
Să vă audă văile,
Viile și codrul verde;
Pe scumpii voștri nu-i mai vedeți!

Plângi și tu, copile drag,
Pentru străbunicii tăi,
Care fără nicio vină
În gulaguri zac!

(E. Șoimu – Postolachi)

Odată, iarna, a venit la Anastasievka comandantul Fedianin și ne-a chemat pe toți la „selsoviet”. Nu venise Mărioara Ghervas. Fedianin a trimis-o pe fata de serviciu după ea. A venit fata și i-a zis: „Tiotca Maria uehala v Tomsk” (Tușa Maria a plecat la Tomsk). Comandantul mă pusese răspunzătoare de toți deportații.

– De ce nu m-ați informat că Maria Ghervas a plecat din sat? m-a întrebat el. Apoi a spus supărat:

– Măine dimineață la ora opt să fiți la comenduire la ODI!

M-a pedepsit. Până la ODI trebuia să parcurg 16 km pe jos pe un drum troienit. A doua zi, pe la ora cinci dimineața, am pornit pe un ger cumplit de minus 40 de grade, dar cu comenduirea nu era de glumit. Luna plină lumina feeric... Pe la unele căsuțe licăreau niște luminițe slabe și eu mergeam fără frică. Era o noapte senină. Luna – regina nopții, își revărsa razele sale reci asupra codrilor și a zăpezii care strălucea ca argintul... O liniște mormântală... Nicio adiere de vânt... După ninsoarea de odinioară, fulgii pufoși s-au așternut ca o plapumă albă, sclipitoare, peste tot. Așa privesc în codrii siberieni te predispun la depănarea de amintiri dureroase, care dorm undeva, într-un ungher al creierului, al sufletului, al inimii. Au rămas în urmă semănăturile de toamnă, acoperite cu un strat gros de zăpadă, apoi o poiană cu câteva cete de mesteceni. Am intrat în taigaua nestrăbătută de ființe omenești, prin care șerpuiește un drum puțin bătătorit.

O ființă necăjită merge pe acest drum pustiu și, fermecată de acest tablou al naturii sălbatice, pășește din răspuțeri și gândește: cum am fost... ce am fost... unde am ajuns... ce sunt... unde sunt ființele scumpe... cât de departe sunt locurile natale dragi... și în ochi îmi izvorăsc lacrimi amare, fierbinți!

Mergeam și gândeam: ah, când s-ar face cineva să vadă cum merg singură noaptea prin pădurea fioroasă, cât mi-e de greu, mi-e frig și mi-e frică să nu mă sfâșie vreo fiară! Cum merg obosită într-o haină subțire ce aproape nu încălzește și încălțată cu niște păslari ruți și peticiți, numai să nu intre în ei omătul, pe așa ger mare...

Când m-am apropiat de podul de lemn de pe râul Undinka, am văzut o grămăjoară neagră, care se tot mișca, apoi s-a despărțit în trei puncte care se mișcau în depărtare, spre pădure. M-a cuprins o frică mare! Lupii?! Ce să fac? Am rupt un copăcel de mesteacăn de la marginea drumului, ca să mă apăr.

Copaci mari nu erau ca să mă cațăr, dar cum să te aperi de trei lupi?! Peste un timp, aceste trei puncte au devenit trei sănii care veneau dinspre Baccear, o regiune nordică unde au fost deportați „chiaburii” ruși, care și acolo, în condiții climaterice foarte grele, tot gospodari au rămas, că veneau din alte părți oamenii să cumpere de la ei cereale și altele. Au deștelenit pământul și l-au făcut roditor, aveau cai buni, au plantat livezi cu mere de soiuri mărunte siberiene, rezistente la ger, iar toamna pe acești copaci-pitici îi îngropau ca pe vița-de-vie, îi acopereau cu pământ, ca să nu înghețe.

Continui însă povestea cu drumul din pădure. Când am văzut că se apropie săniile care veneau dinspre Baccear, iar mi s-a făcut frică, deoarece nu știam ce oameni sunt. M-am suit pe dâmbul ce era de-a lungul șleahului. În fiecare sanie se vedea câte un om. Acel din prima sanie a crezut că m-am rătăcit și a strigat: „Vot doroga, tiotca! (Iată drumul, mătușo!)” Îmi era frică și continuam să merg pe acel dâmb. Ei au priceput că mi-e teamă de ei. „Vot ciudacica! (Ce femeie ciudată!)” a zis cel din a doua sanie.

Drumeții și-au văzut de drum, iar eu am ieșit pe șleah și am urmat calea spre ODI. Am ajuns la sediu fără întârziere. Comandantul nu m-a certat, dar a spus: „Altă dată să mă informați dacă cineva pleacă din sat”. Poate a înțeles că pedeapsa a fost prea dură și prea aspră. Să mergi singură noaptea prin pădurea fîroasă, pe jos, pe așa ger mare, pe drumul pustiu și așa de lung, era teribil! Nu știu cum de nu m-a mâncat nicio jivină! Era prea ieftină viața noastră!

Copia permisului de plecare.

Copia certificatului în loc de pașaport cu semnăturile și datele de înregistrare.

Merită o atenție deosebită vara mea, Anastasia Dubălaru-Onea, geniul cel bun al nostru. Ea era cu mult mai mare ca mine și îi spuneam tanti Nastea.

Ce m-a determinat să scriu despre această femeie simplă și bună, deșteaptă, harnică, curajoasă, cu un suflet mare și generos? Nu numai faptul că a fost verișoara mea, Nastea lui Mitrunea Dubălaru, iar mama ei, Maniuța, a fost sora tatălui meu, Eugen, și nășica mea.

Dumitru și Maria Dubălaru aveau patru băieți și o fată: Toma, Andrei, Iacob, Haralampie și fiica Anastasia. Erau țărani din satul Parcani, din ținutul Sorocii, iubeau pământul și-l gospodăreau cu sârg din zori și până-n noapte.

Dar la 28 iunie 1940 au năvălit la noi barbarii staliști. Odată cu cucerirea Basarabiei de către Rusia Sovietică, la 13 iunie 1941 au fost deportate în Siberia familiile fraților Anastasia Onea și Iacob Dubălaru, la fel ca și mii de basarabeni de atunci.

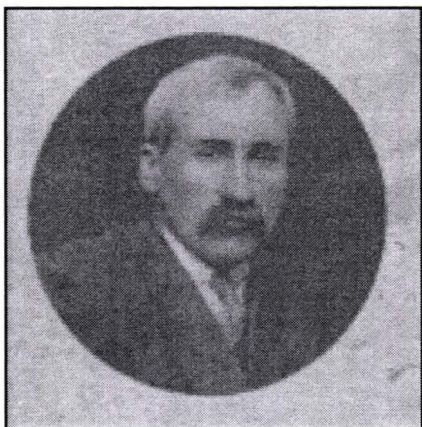
Anastasia, tanti Nastea cum îi ziceam noi, avea terminat un colegiu din satul Ocolina, Soroca. Era o femeie cultă și inteligentă, o gospodină harnică în casă, în curte și la câmp. Era căsătorită cu profesorul Dumitru Onea, fost ofițer în armata rusă imperială. Când a început primul război mondial, în 1914, el a fost mobilizat în orașul Groznâi, din Cecenia. Dumitru îi scria Nastei de acolo că pe ei o să-i trimită repede pe front și tare ar dori să-și vadă băiețelul, Valentin, de câteva luni, care se născuse după plecarea lui în război. Tânăra Nastea, cu

copilul în brațe, nu s-a gândit prea mult și a plecat în Caucaz cu un tren încărcat cu soldați, în oraș necunoscut, ca să se întâlnească cu soțul. Din nefericire, unicul lor copil s-a îmbolnăvit și a murit acolo. S-a întors tânăra femeie fără copil, cu mare durere în suflet.

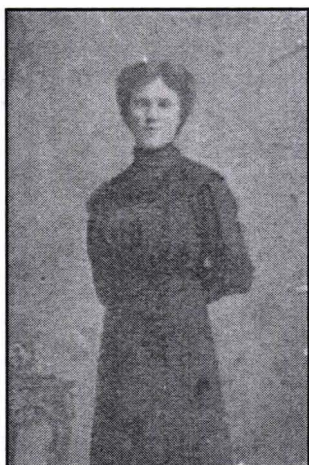
Iar pe soțul ei moartea l-a ocolit. Întorcându-se de la război în locul de baștină, a fost profesor și director de școală în diferite localități: Boroseni, Baraboi etc. Pretutindeni, tanti Anastasia era alături de soț și la bine și la greu. Povestea că de multe ori făcea singură reparația locuinței în care trăiau, chiar și a școlii: ungea cu lut, văruia, construia cuptoare și sobe, nu se jena că e soția directorului. Mai târziu s-au mutat și au trăit în satul natal Parcani. Neavând copii, pentru că Nastea a suferit un accident și nu mai putea avea copii, soții Onea îi ajutau pe acei copii nevoiași, însă capabili și doritori de carte, îi susțineau cu bani la facultăți.

Au cumpărat clopot pentru biserica din sat, au pornit construcția școlii de șapte ani, căci în timpul Rusiei țariste școala se afla în „storojca” bisericii și se numea „țercovno-prihodscăia”, adică școala dependentă de biserica rusă, în timpul ocupației țariste. Mult au ajutat soții Onea, ajunși la vârsta de pensionare, cu bani pentru procurarea materialelor de construcție, iar tanti Nastea, nemijlocit și cu brațele de muncă. Lucra la clăci în rând cu oamenii din sat, care înțelegeau că de școală depindea viitorul copiilor și nepoților lor. Datorită soților Onea, astăzi în Parcani este o școală medie, absolvită de multe generații de elevi, mulți dintre ei ajungând oameni de seamă.

De atunci au trecut ani și ani, clădirea s-a mai lărgit, a devenit școală medie, dar fațada ei a rămas aceeași. Azi poate nici nu le trece prin gând tinerilor cui îi datorează școala din Parcani, care ar putea să poarte numele Anastasia și Dumitru ONEA. Păcat!

Dumitru Filip Onea.

Anastasia Dubălaru-Onea.

În prim-plan Maria Șoimu, vărul Haralampie Dubălaru și sora lui, Anastasia Onea, pe care a luat-o după reabilitare, în 1955, din Siberia. În spatele lor Elena Șoimu, doamna Eufrosenia Donos și gazda, Tatiana Egorcenco.

Însă destinul le-a pregătit acestor oameni buni și generoși, în loc de odihnă binemeritată, un calvar groaznic! La 13 iunie 1941, împreună cu fratele Iacob Dubălaru și alți săteni, pensionarii Dumitru și Anastasia Onea au fost duși cu forța în Siberia.

Vreau să spun că toată familia lui Mitrunea Dubălaru cânta foarte bine, adevărați cântăreți. La fel și urmașii lor cântau de răsuna satul de vocile lor curate și pătrunzătoare. Iar tanti Nastea era ca o privighetoare, ca un clopoțel de argint. Cânta în corul bisericii, unde vocea ei se deosebea din toate. Multe femei veneau să o asculte pe ea cum cântă.

Îmi aduc aminte cât bine a făcut ea pentru noi toți. Odată, când s-a oprit trenul în pădure lângă râu, știau copiii că n-o să fugim, pentru că paza era mare, nenorociții de noi eram înconjurați de soldați. Eram flămânzi și chinuiți, mai ales copiii. Dar tanti Nastea s-a dezmeticit repede ce să facă. Avea cu ea o putinică de brânză de oi, adusă încă la Florești de fratele Haralampie și un tobâltoc de făină. S-a găsit și o farfurie emailată, pe care a folosit-o ca tavă. Vreascuri uscate și apă era de ajuns. Nu a trecut mult timp și tanti Nastea le-a potolit foamea tuturor copiilor din vagonul nostru, cu niște turte coapte pe jăratic, care păreau cele mai bune din lume. Și acolo, în Siberia, ea ne-a ajutat foarte mult.

Localnicii din Anastasievka o stimau și îi respectau propunerile. Trăia în Anastasievka un belorus pe nume Lipovca Maxim, îi spuneau Max. El i-a propus lui tanti Anastasia să lucreze paznic la prisacă, fiindcă aflase că e cinstită și muncitoare. Ea a acceptat, pentru că se pricepea să îngrijească de albine de acasă, unde avea câțiva stupi. Dar iubea și foarte mult natura.

Cât a stat acolo, din 60 de familii de albine, a făcut 200 de stupi. Conducerea colhozului era tare mulțumită de munca ei. Pe iarnă, ținea stupii într-o căsuță din bârne, numită „omșanic”, o încăpere special încălzită iarna pentru albine. Trăia și ea acolo. A făcut o lejancă în care făcea focul cu lemne și era cald și bine. Vara așternea pe jos iarbă cu floricele mirositoare, dar

și în jurul căsuței era frumos: copaci, iarbă verde și floricele sălbatice și o liniște, de se auzeau numai trilarurile păsărelelor, zumzăitul albinelor și, din când în când, zgomotul unui tractor, lucrând pe deal.

Venea câteodată pe la prisacă și comandantul Fedianin de la ODI să vadă dacă bătrâna e la post și o întreba:

– Cu cine vorbești mata? Nu te temi singură? Nu ți-i urât singură în pădure?

– Nu mi-i urât, că am de lucru. Vorbesc cu păsărelele și cu Dumnezeu. El îmi dă putere și mă păzește de rele, răspundea ea.

Când se îmbolnăvea, aprindea o lumânare și o pune în gura sobei, în așa fel încât să nu cadă și să se aprindă casa, dar și ea să moară fără lumânare.

Toamna, când se răcea timpul, femeile care lucrau aproape de prisacă veneau la ea și se încălzeau pe lejancă și le făcea ceai cu zmeură. În semn de mulțumire și recunoștință, femeile îi coseau vreo poiană din pădure, cu iarbă multă, ca să aibă fân pentru văcuță. Oamenii o stimau pentru munca ei cinstită și spiritul gospodăresc.

Într-un an, pe vremea strânsului recoltei, s-au pornit ploii ciobănești care încurcau tare – nu era chip de băgat combina și toate cerealele, grâul, orzul, ovăzul se secerau cu mâna. A venit brigadierul și a dat comandă să secere întâi ovăzul. Era și tanti Nastea acolo și-i zise: „Strângeți mai întâi grâul, că el e mai greu, se va pătuli și se va scutura. Altfel vom pierde grâul și vom rămâne fără pâine! Da ovăzul e mai ușor și va suporta ploaia.”

L-a convins pe brigadier, au ascultat și au procedat așa cum a spus ea. Tanti Anastasia și aici s-a manifestat ca un gospodar iscusit. Când a trecut pe acolo președintele colhozului și a întrebat cine i-a pus să strângă întâi grâul, oamenii au spus:

– Babușca scazala (Bătrâna a spus).

– Molodeț babușca! (Bravo bunica!), a spus președintele și i-a promis că are să-i scrie mai multe „trudozile”, adică zile de muncă, pentru că a salvat grâul.

– Nu trebuie, căci eu și așa am cele mai multe zile de muncă în colhoz, i-a răspuns tanti Anastasia.

Așa era ea: severă, bărbătoasă, gospodăroasă, onestă și modestă.

Copiii noștri, vara, se duceau departe cu căldările, prin poienile din păduri, la cules zmeură, coacăze, ceriomuhă și alte pomușoare. Toată ziua umblau prin pădure, prin poieni, iar pe înserate veneau la prisacă să înnopteze la tanti Nastea. Ea era bucuroasă când îi vedea, ca să mai schimbe o vorbă cu ei. Le fierbea cartofi, le făcea „zavaruhă”, un fel de geandă din făină neagră, căci pâinea nu ajungea. Le dădea să guste și câte un pic de miere. Îi culca pe toți copiii unul lângă altul pe o laiță lungă din scânduri, acoperită cu fân și le povestea despre viața sa până noaptea târziu. Vara, când colhoznicii veneau la prășit, în semn de recunoștință, îi tăiau lemne pentru iarnă.

Domnul Dumitru Onea a murit în gulagul din Ivdel, în locul unde s-au prăpădit majoritatea bărbaților basarabeni, iar soția lui, Anastasia, s-a chinuit în surghiun 14 ani, până în anul 1955. Când au reabilitat-o, a venit și a luat-o din Anastasievka fratele ei mai mic, Haralampie. Când au luat-o de acasă cu forța, era dreaptă, zveltă și sprintenă, iar la plecarea din surghiun era bătrână, bolnavă și gârbovită de munca silnică, dar era fericită că a rezistat, a învins moartea și s-a întors acasă.

Povestea vărul Haralampie că, după acea noapte de calvar din 13 iunie, lumea era în panică mare. A povestit cum s-au refugiat, de frică, rudele mele și alți oameni. În 1949, oamenii erau mai vigilenți, se mai ascundeau, dar, cu toate acestea, mulți nu au scăpat de deportare. Consăteanul nostru, Hariton Serebreanu, era ascuns, dar i-au deportat pe copiii lui, singuri și atunci părinții au fost nevoiți să plece la copiii lor în surghiun. Despre multe am aflat de la vărul Haralampie.

Rudele care au rămas acasă cântau adesea cântecul „La Nistru, la mărgioară”, devenit cântecul Anastasiei și al lui Iacob Dubălaru.

„La Nistru la mărgioară
S-au strâns frații grămăjoară
Și-ntre ei o surioară.

Sora plânge și oftează,
Că pe ea o deportează.
Și-un biet frate tot plângea,
Că și pe el îl deporta.

Pe atunci i-au ridicat
Cu căruțele din sat,
Într-o vinere-n deseară,
I-au dus la Florești, la gară.

În vagoane i-au suit
Și-n Siberia i-au oprit.
Și copiii au vorbit:
– Tata nostru-i prăpădit!

Când doamna Anastasia Onea s-a întors din Siberia, în casa ei era depozit. La rugămintea ei să i se întoarcă gospodăria, a fost refuzată. Adjunctul procurorului de la procuratura din Chișinău, N. Sajin, i-a răspuns că ea a fost deportată pe drept, legitim și nu există nicio bază pentru a i se înapoia casa. Președintele sovietului sătesc de atunci, Zaharia Baci, a spus că ea „nu are rol”.

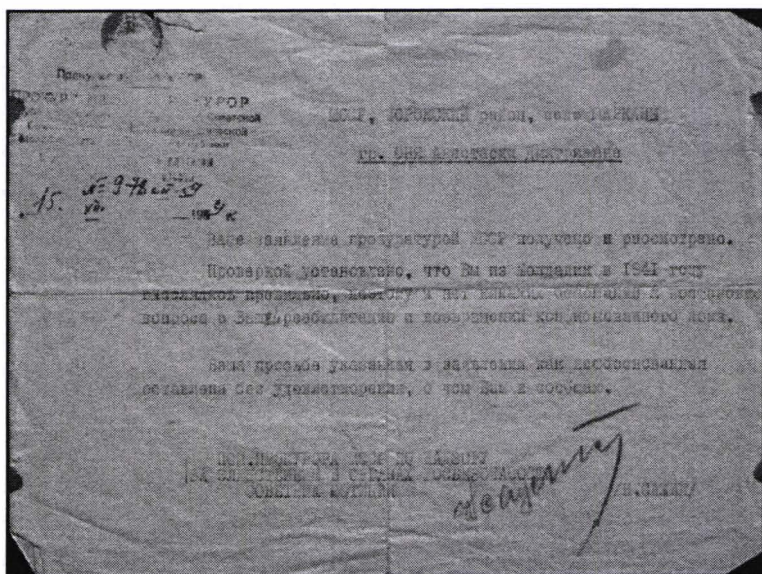
A trăit de la început la fratele Haralampie, bătrân și el de acum, apoi a luat-o fina Nina Munteanu, fiica fratelui Iacob, care avea și ea copii. Ultimii ani din viață doamna Anastasia Onea i-a trăit ca un om respins de societate, de conducerea statului și a satului, bătrână și bolnavă.

Doar ea a făcut atâta bine pentru satul natal, pentru generațiile viitoare! A înmormântat-o nepoata Nina, a petrecut-o multă lume din sat. Au trecut pe lângă biserica închisă de comuniști, s-au oprit cu sicriul în poarta bisericii, au făcut ritualul convenit, dar fără slujba preotului. Atunci vărul

Haralampie, numai el știa cum, a pătruns în clopotniță și a tras de câteva ori clopotul, cumpărat de ea și de soțul ei, Dumitru Onea. Așa a fost petrecută ea pe ultimul drum. Dumnezeu să o odihnească în pace!

Anastasia Onea la prisaca din Anastasievka, 1955.

Vreau să spun că, după ce ne-am întors din Siberia, în 1958, biserica nu funcționa. Se zvonea că au scos antimisu, fără de care nu se poate face slujba.

Am auzit și altă istorie. Erau anii '50. A sosit în Parcani o comunistă, împuternicită să ia cheile de la biserică și să scoată din ea totul: iconostasul, icoanele, crucile din argint, sfântul potir aurit, cu care preotul împărtășește credincioșii și multe altele. Iar în biserică, în cel mai bun caz, să fie depozit sau club pentru tineret, ca să le scoată „opiumul” din cap! Și când părcănenii au auzit, au alergat cu toții la biserică, s-au opus și n-au dat voie să ia cheile, care se păstrau la oameni de încredere din comitetul bisericesc. Grație lor, mai ales al femeilor din sat, care au oprit-o pe comunistă, sfântul locaș mai funcționează și azi în numele Domnului.

În scrisoarea de la 27 decembrie 1977, fratele meu Anatolie scria:

„Ieri, 26 decembrie, am scris scrisori la Parcani: una Ninei Munteanu, nepoatei Anastasiei, și lui Haralampie alta. Azi am primit de la tine că Haralampie nu mai este... Așa că pe cea a lui Haralampie am oprit-o... pentru că nu mai are adresă...”

Iată așa se sting rânduri-rânduri oamenii... S-au stins toți cei cinci copii ai lui Mitrunea lui Ion a Frăsinei și ai Maniutei lui Ion a lui Nestor... erau eroi, frumoși, puternici, buni, oameni, nu șagă! Dar nu mai sunt...”

Câțiva ani în urmă, fiica mea, Elena, a scris la ziarul „Literatura și arta” un articol intitulat „Anastasia”, publicat la 23 aprilie 1998. Iată cum a fost caracterizat chipul fiicei poporului basarabean de către ziaristul Sergiu Nucă în rubrica „Clopotnița memoriei” – „Drumul patimilor”:

„Am pus în fața acestei pagini tradiționale prezentul titlu generic nu întâmplător. Mărturisesc că, de fiecare dată când pregătesc pentru tipar pagina tematică „Clopotnița memoriei”, întâlnesc noi chipuri de oameni, fiecare cu destinul său, cu biografia sa zbuciumată, plină de suferințe. Este o lume a necazurilor și a nevoilor. Un neam de oameni obidiți din tată-n fiu. Un popor trecut prin sabie și foc, rupt de la vatră și

împrăștiat prin lume ca puzderia. Sunt drumurile pătimirilor a mii și mii de oameni nevinovați ai Basarabiei, crucificați de teroarea roșie stalinistă – mai sălbatică decât fascismul. E soarta bietului român basarabean, aflat de secole în calea tuturor urgiilor și a poftelor hrăpărețe ale seminiștilor mari. Citiți aceste destăinuiri triste de peste ani și ani și veți vedea în fiecare din ele soarta întregului nostru popor. Felul lui de a fi, de a trudi, de a-și duce peste ani crucea vieții sale.

Vedeți ce viață a avut Anastasia Onea, plină numai de chinuri și fapte bune, eroice. Curat prototipul Vitoriei din *Baltagul* marelui Sadoveanu. Viața ei e ca niște pagini din letopisețul neamului nostru blestemat de soartă. De ce? Și până când?”

Domnul Nucă accentuează că teroarea roșie stalinistă e și mai sălbatică decât fascismul. Într-adevăr, nici chiar fasciștii nu și-au nimicuit în așa măsură propriul popor, precum au făcut-o bolșevicii leniniști – staliniști. Nicio mamă adevărată nu-și trimite puii la pierzanie.

CIUMA, FIE EA BRUNĂ SAU ROȘIE, TOT CIUMĂ RĂMÂNE, oricum ai colora-o. Ea aduce numai chinuri și moarte! Numai că acei comuniști de azi nu vor să recunoască faptul că teroarea comunistă, leninistă, stalinistă, începând cu anii 1917 a nimicuit milioane de vieți omenești.

Zadarnic comuniștii de azi se străduiesc să dovedească faptul că noi am fost „eliberați”. De cine eliberați?! Basarabia a fost „eliberată”, ca în locul basarabenilor să-i aducă pe ruși, veneticii să ne stăpânească pământul și pe noi. Comuniștii nu vor ca noile generații să cunoască adevărul amar despre acele evenimente tragice.

AU FUGIT DIN „RAIUL COMUNIST”

După ce fiul meu, Mihai, a absolvit ca eminent șapte clase în Anastasievka, așa cum era el, mic și slăbuț, dar și din cauza sărăciei și din lipsa de bani, nu l-am putut da în altă localitate să învețe la școală medie, că nu aveam cu ce să-l întrețin. Apoi, în anul următor l-am dus în centrul raional Șegarka, la 60 de km, să învețe la școala medie de acolo. L-am aranjat la gazdă la Olea Maslakovskaia.

Familia Olgăi Maslacovski: fetele, Marusea și Tasea.
În centru – Olea cu ginerele și al doilea soț.

Olea era ucraineancă de peste Nistru, de pe malul opus al Șoldăneștilor. Se refugiasse din Ucraina sovietică atunci când au început deportările acolo. Au aflat de la cineva că sunt incluși pe listele negre pentru deportare. Soțul ei a înhămat caii la sanie și, împreună cu soția sa Olea și cu două fete, Marusea și mezina Tasea, au trecut Nistrul pe gheață. Grănicerii ruși au tras cu pușca și au rănit-o pe Olea. Rana era adâncă. Au vindecat-o medicii români aici, în Basarabia. Românii le-au dat locuință și loc de muncă.

Olea mi-a povestit că a avut o soră care a fost deportată în Rusia mai înainte, în anii colectivizării. Pe soțul ei l-au arestat NKVD-iștii și nu a mai știut nimic de el, l-au exterminat. Când a rămas singură, a hotărât să fugă cu copilașii, un băiețel și o fetiță. Fugeau noaptea, iar ziua se odihneau în pădure. Odată, fiind supra obosită, s-a așezat pe un trunchi de copac să se odihnească puțin și a ațipit... Copiii, flămânzi, au plecat după pomușoare ca să-și potolească foamea, dar s-au rătăcit și nu au mai nimerit la mama lor. Femeia, trezindu-se, i-a căutat mult prin pădure, dar nu i-a mai găsit... Distrusă, s-a întors în satul său natal fără copii, cu îmbrăcămintea numai zdrențe, înnebunită de durere. Autoritățile nu au mai deportat-o.

Olea și cu familia ei a fugit din „raiul comunist”, dar în anul 1940, când Basarabia a fost „eliberată”, NKVD-ul sovietic a dat de urma lor și, la 13 iunie 1941, au fost deportați odată cu noi. De ce le era frică, nu au scăpat!

La Olea băiatului meu nu i-a fost rău. Dormea pe o laiță după sobă și îi era cald. Olea nu-mi cerea bani pentru gazdă. Îi trimiteam lui Mișa ce puteam de „acasă”: pâine, cartofi, lapte și borș înghețat în strachină afară, la ger, totul puneam într-un sac și-i trimiteam. Laptele și borșul înghețat le ținea afară, la ger, ca la congelator și aducea în casă numai când îi trebuia să încălzească.

Fetița Olei, Tasea, învăța cu Mișa într-o clasă. Ambii învățau foarte bine. Cea mai mare fiică a Olei s-a căsătorit cu un rus. Soțul ei a fost dus în gulag, ca și ceilalți deportați și a murit acolo. Olea s-a recăsătorit. Era bună această familie.

X-XI-502.

182

равен выиграло дорожное средство!

Во-первых сообщая, что здоров, желаю вам успеха.
Вот мои сведения о том, как буду писать. Первое
что я у вас спрошу - это как вы себя чувствуете. Впервые
вероятно, сразу почувствуете последнюю зиму и весну.
Я бы хотел не так писать, как вы у меня. Или вы
чувствуете, а так и у вас будет нет и заметно негде.
Вот без труда, очень много. Вероятно сварится и да-
же не хватит до другого вечера, да мне и ба-
рельефы будут мало, а особенно в последние моменты
так что когда будете писать, то пожалуйста не
будьте скучны. У меня еще много творю и мало сам и
все. Картины, беру у меня. Или, тогда еще не в дол-
гую, прошу написать мне и денег. Мне только
по времени сколько надо: одна, или две, или три
или четыре, или не так, и в зависимости от
размера или количества. Если не можете то сразу
2. Но охота написать, что я их не могу писать
в эти моменты, поэтому мне спросили по теле-
визору и по литературе, получили по 4. Карандаш
и то сейчас не могу купить. Да и сейчас не могу
решить купить. Мне написать мне и в архиве.
3. Какое-то, уже писал вам, что у меня еще
будет это правда; так что мама еще и
и много катать книги. Все, может быть, и даже
мне потому я столько пишу, но я стараюсь.
Все у меня все старое. Все одно и то же не пишу,
это все новое года, а мне уже сейчас пишу.
Вы, мама, не забывайте, что я столько пишу.
7 и прошу, мне ж мне за это, Мама, я бы
всегда выиграла хочу написать к вам и никак
не могу дождаться. Вам спасибо, легки

Am primit scrisoarea lui Mișa, în care scria:

„Bună ziua, scumpă mamă!”

Îți pot comunica faptul că sunt sănătos, ceea ce îți doresc și mătaie. Iartă-mă, mamă, căci iar am să-ți cer multe. În primul rând – pâine. Deseară am să coc pe plită vreo două turte din ultima făină și gata. Eu nu aș cere dacă tanti Olea ar avea bani ca să împrumut de la ea. Fără pâine e tare greu. Seara fierb ceva și trebuie să-mi ajungă până a doua seară, da eu nici timp n-am să gătesc or să mă ocup cu turtele. De aceea mai bine trimite-mi pâine coaptă. Mai am un boțisor de brânză de vacă și gata. Cartofi îmi dă tanti Olea, până când fără bani...

Mamă, te rog să-mi trimiți și puțini bani. Numai pentru desenul liniar câte trebuie: hârtie, riglă, echer, lecal, nu mai vorbesc despre setul de instrumente (compas, resfeder etc). Asta mi-aduce Lealea. Dacă nu fac desenul, voi primi „2”, da eu „2” încă nu am primit. Azi am răspuns la geometrie și la literatură și am luat note bune. Nu am cu ce cumpăra un creion, dar mai am nevoie și de niște cărți. Mamă, trimite-mi și mânuși. Eu ți-am scris că mi se rup pâslarii. Iartă-mă că cer așa multe, dar vreau să mă îndreptățesc: la mine și hainele și încălțăminte sunt tare vechi. Haine eu nu mai cer, poate mai pe urmă, da pâslari îmi trebuie acum, că e ger. Mamă, iartă-mă, și nu te supăra pe mine...”. (Traducere de Elena Șoimu)

Multe a îndurat bietul meu băiat. Trebuia să plătesc taxa școlară pentru el. Coseam și brodam și mai câștigam câte ceva în plus. Încă din liceu, de la lecțiile de gospodărie, am însușit acest lucru.

Odată i-am trimis fiului meu pâine și un sac de cartofi cu frații Filipciuc, care plecau la Șegarka. Ei au legat sacul din urma căruței de un drug, căci căruța era încărcată. Sacul s-a bătut de căruță, până când s-a făcut o gaură la fund, într-un colț. Pe acolo au căzut câte unul toți cartofii. Eram la lucru în colhoz și o femeie îmi spune: „ Da știi că băieții lui Filipciuc nu i-au dat cartofii lui Mișa?”

Când am aflat, am plâns și mă gândeam cum învăța el flămând, numai cu porția de 200 de grame, dar nu avea bani să o cumpere și pe aceea. I-am trimis alți cartofi. Când a venit în vacanță, l-am întrebat cum a trăit. El mi-a spus că se ducea la cantină, ungea pâinea cu muștar, care era pe gratis și se ducea la școală. Tare greu o ducea!

La sfârșitul vacanței, iar îi puneam în sac pâine, lapte și borș înghețat și ce mai puteam și el se ducea cu săniuța, pe jos, 60 de km. Dacă avea noroc să se agațe de o mașină sau tractor, era bine.

VIAȚA NOASTRĂ COTIDIANĂ

Cumnata mea, Anica, l-a dat pe băiatul ei, Afanasie, la SMT în satul Markelovo, să învețe meseria de strungar și lăcătuș, apoi s-a mutat și ea acolo cu fiica ei, Lida. A învățat și Lida meseria de lăcătuș. De la SMT le-au dat o căsuță cu o singură odaie și aveau unde trăi. Încă din toamnă se ducea încolo să-și pregătească locuința, făcea reparații. Vitele încă nu le împărțisem și pășteau libere, aproape de casă, căci noi eram la marginea satului, aproape de pădure. Aveam grijă să nu se ducă pe moșia satului Tatianovka în secara verde, căci acolo le prindeau și le închideau. Trebuia să fie plătită o amendă. Am ieșit – vitele nu erau!

M-am dus în fugă după ele și le mânam repede, știind că Anica pusese focul și mă temeam ca cei doi miei rămași în casă să nu dea gurarul jos și să cadă cărbunii pe podea. Gurarul era rezemat cu un băț. Presimțeam ceva rău...

Când am intrat în casă, ardea nu podeaua, ci scândurile de sus de la tavan, care erau lipite de coșul sobei. Am stins focul sus, apoi m-am suit pe la colțul casei fără scară și am stins focul de lângă hodgeagul din pod. Mi s-a mai întâmplat și înainte să sting focul. De atunci și azi mă tem de foc.

LA GAZDĂ LA DEMBIŢKI

După ce se mutase Anica la Markelovo, am rămas numai cu pisica, deoarece, după împărţirea animalelor, partea mea, o vacă şi o viţică, le-am vândut. Mi-era greu să trăiesc singură. DembiŢki cu soţia mi-au propus să mă mut la ei şi am acceptat. Am iernat la ei, a venit şi pisica cu mine. A fost o iarnă foarte geroasă, cu până la minus 51 de grade. Alexei şi Luşca aveau o scroafă cu purcei şi o căţea cu pui şi, ca să nu îngheţe, le-au adus pe amândouă în casă: scroafa într-un ungher şi căţeaua în altul. Purceii se duceau şi sugea de la căţea, care îi primea, dar scroafa nu suferea ca puii de câine să sugă. Mie mi-au oferit un loc într-o cameră mai curată. DembiŢki erau oameni buni, ştiau nevoia. El lucra la fierărie la SMT. Odată, venind de la lucru, a auzit din urma sa un tropot. Când s-a întors, a văzut că vine înspre el, în fugă, un lup. Când s-a repezit lupul la el, DembiŢki i-a dat un pumn între ochi cu aşa putere, că au crăpat cele trei perechi de mănuşi pe care le avea pe mâini. Lupul s-a rostogolit pe zăpadă, s-a întors şi a pornit spre pădure. Alexei era înalt, zdravăn şi foarte voinic. Soţia lui, Luşca, se trezea în zori, făcea focul şi făcea mâncare din te miri ce ca să hrănească familia. În afară de fetele ei, mai aveau împreună doi băieţi. În soba de fier se făcea permanent focul, să fie cald în casă. Patul meu era în cameră curată, lângă fereastră. Cioburile de sticlă, abia lipite una de alta, aveau un strat gros de gheaţă, care ne ferea de frig şi de vânt. Pisica dormea cu mine şi mă încălzea. Le-am rămas recunoscătoare acestor oameni buni. Într-o zi, preşedintele nou numit m-a chemat la sovietul sătesc şi mi-a

spus că mă mobilizează la „lesozagotovcă”, adică la tăiat pădure în taiga. I-am spus că nu mă pot duce, pentru că n-am nici îmbrăcăminte, nici încălțăminte pentru asta. El, om mai înțelegător, n-a insistat prea mult și am scăpat ușor. Dar mi-am pus în gând să mă mut în centrul raional Șegarka, să fiu împreună cu băiatul, dat fiind faptul că fata era la Tomsk. În primăvara anului 1950 l-am rugat pe comandant să-mi permită să plec la Șegarka, unde învăța Mișa. Mi-a dat voie.

TRAIUL ÎN ȘEGARKA

M-a ajutat să mă mut un cumătru de-al meu, Alexandru Cnoli, neamț din Povoljia, deportat și el, care era căsătorit cu o basarabeancă din satul Molovata, de prin părțile Orheiului. Mi-a găsit o mașină de ocazie din SMT în Markelovo, unde el lucra ca inginer. Am pus puținul meu avut în mașină și am plecat la Șegarka.

Maria și Alexandru Cnoli și Maria Șoimu în satul Markelovo.

Cumpărasem un purcel și-l lăsasem la vara mea, Anastasia Onea, să mi-l crească acolo, la prisacă, unde avea ce mânca: râma rădăcini de plante.

La Șegarka m-am aranjat în gazdă la doamna Eufrosina Donos, învățătoare din Șoldănești, care venise acolo mai demult. Ea a cumpărat un bordei lângă o uscătorie de legume. Avea un băiat, Anatolie, cam de vârsta fiului meu. A avut și o fetiță, născută în drum spre Siberia, dar a murit de foame și distrofie. Regretata doamnă Donos a fost o femeie cumsecade și ne împăcam foarte bine.

În timpul verii mă angajasem la o cantină să spăl perdelele și fețele de mese. Apa era alături, în râulețul Mândravka, de unde toți oamenii luau apă de băut. Când s-a făcut toamnă și frig, m-am angajat la uscătoria de legume, curățam cartofi, morcovi... Din cojile de cartofi se extrăgea fecula (crohmalul). Cartofii uscați se numeau „suhat”. Norma de lucru era de curățat o sută de kg de cartofi într-un schimb (8 ore). Se lucra în trei schimburi.

Mi-am amintit că fiul meu avea în Șegarka un șofer cunoscut, care avea să plece la Markelovo să aducă ceva de acolo. Folosindu-mă de ocazie, am plecat și eu. Când ne întorceam, ajungând în satul Rastașovka, șoferul s-a oprit la mama lui să încarce niște fân. Cât timp au încărcat mașina, mama șoferului m-a chemat în casă și m-a servit cu ceai din „samovar”. Era iarnă. În cabină ședea un „nacialnic” și eu trebuia să mă urc pe fânul care era mai sus decât cabina mașinii și nu aveam de ce să mă țin. Tot de fân mă țineam. La un hârtop mare, mașina s-a lăsat pe o parte, iar pe mine m-a aruncat cu fân cu tot pe dâmbul de zăpadă, alături de drum. Nu m-am lovit deloc, căci am aterizat pe căpița moale de fân. Dacă aș fi căzut chiar lângă mașină, puteam să nimeresc sub roți. Șoferul a mers vreo cinci km și s-a gândit să se uite ce fac eu pe mașină. Când a văzut că nu sunt, s-a întors. Eu, bucuroasă că am scăpat ieftin, am pornit pe jos. M-am urcat din nou în mașină, de acum nu mai puteam să cad, căpița de fân a rămas în drum. Curând am ajuns acasă.

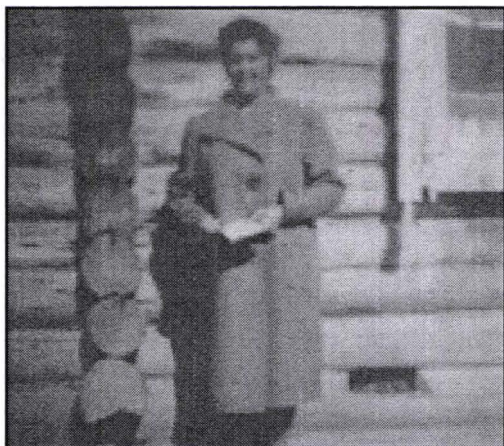
Însă până la îngheț l-am trimis pe băiatul meu, Mișa, împreună cu Tolea Donos să aducă godacul mare de la vara mea, la prisaca din Anastasievka. Băieții au plecat acolo cu învoire. Au adus godacul la Markelovo, la cumetrii mei și așteptau o mașină de ocazie să aducă godacul la Șegarka. Tolea Donos a plecat mai înainte și a luat permisele cu el. Peste trei zile s-a pornit și Mișa cu godacul într-un camion, dar fără permis. În cabina șoferului era un „nacialnic” care i-a spus șoferului să-l ducă pe fiul meu la comandament, fiindcă nu avea permis. Acolo a fost reținut să completeze un chestionar și să dea o declarație.. A legat acolo porcul de un stâlp de telegraf și a alergat acasă să-i dau bani să-l plătească pe șofer. Așa se răfuiau cu deportații și copiii lor. După ce a dat declarația, Mișa a venit cu porcul acasă.

L-am priponit în curte unde păștea troscot și nalbă. Îl hrăneam cu cartofi mărunți și cu resturi de mâncare. Doamna Donos avea un cățeluș de rasă mică, numit Țuțic, frumușel și foarte deștept. Cățelușul lua porcul de curmei, îl scotea în drum, îl scârpina du dinții pe burtă, până porcul se culca lângă gard, iar el stătea pe spatele porcului, unde îi era cald și de acolo lătra la oamenii care treceau pe drum. Oamenii nu mai puteau de râs când îl vedeau pe Țuțic lătrând de pe porc.

Se apropia iarna. Am tăiat porcul și l-am împărțit cu doamna Donos, care nu mi-a luat nimic pentru gazdă. Am iernat tot la ea, iar în primăvară m-am mutat într-o casă alăturată. Stăpânii casei plecaseră pentru un timp și mi-au lăsat-o să mă folosesc de ea și de pământul de lângă casă. Casa avea două camere și o tindă. Lotul de pământ se întindea până la râulețul Mândravka. Lângă casă rămăsese mult bălegar de la vite și am făcut straturi. Am pus de toate: cartofi, ceapă, morcovi, castraveți, roșii, chiar și zemoși. Roșiile și zemoșii i-am crescut la fereastră, în păhărele de hârtie, apoi le-am sădit.

Cățelușul Țuțic stătea mai mult la noi, dar se ducea și la doamna Donos. Dacă vedea vreo vacă în grădină, se apuca cu dinții de coada vacii și ea îl târa pe pământ și fugea speriată. Se mai ducea peste râu la stogul de fân de acolo și alunga toate

vacile care mâncau din stog. Fugea pe un brad lung culcat peste râu. Pe brad treceam și noi, dar Țuțic, câteodată, aluneca și cădea în apă, apoi înota la mal.

Vecina Ana Abramovna Goldenberg, evreică deportată.

Între timp s-a ivit un loc vacant la „gosstrah”, Casa de asigurări sociale și, fiindcă la uscătoria de legume lucrul era pe sezon, numai toamna și iarna, n-am stat mult pe gânduri și m-am dus la un salariu de nimic. Însă mi-au dat o cămăruță în centrul orașului, cu un cuptor de copt pâine într-un ungher. Era cald, curat și bine, căci lemne erau de ajuns. Avea încredere în mine. Toate camerele, chiar și acolo unde erau seiful și documentele, erau pe seama mea. Trebuia să am grijă și de cai să nu-i fure nimeni. Lângă casă erau 15 ari de pământ pe care îi lucram și aveam cu ce trăi. După repartizare a venit și fiica mea la Șegarka și trăiam amândouă. Venise și Țuțic cu noi. Iarna dormea cu noi în casă. Dimineața, când trecea cineva pe drum, lătra foarte tare să-i dăm drumul afară. Mișa lucra în satul Babarakino ca profesor de educație fizică.

MIȘA CÂT NU A MURIT

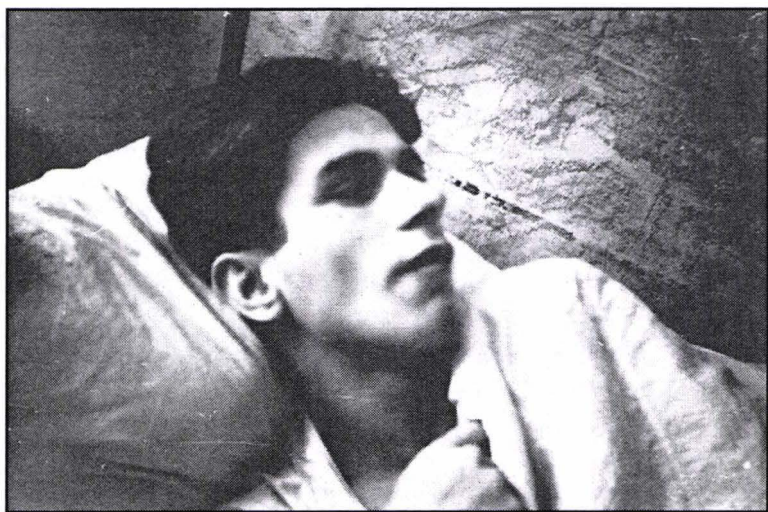
Mă întorc puțin în anul 1951. Trecuseră zece ani de la deportarea noastră. Copiii au crescut. Lena era în ultimul an la Colegiul tehnic, iar Mișa termina zece clase. Trebuia să-i fac haine pentru serata de absolvire. Pantalonii erau vechi, iar cămașa, din satin negru, era peticită în coate.

L-am rugat pe șeful meu, Moskaliov, să-mi dea avans 150 de ruble (după reformă 15), leafa pe vară, ca să-i pot cumpăra material pentru costum. Am găsit la magazin un șeviot bleumarin închis. Dar nu-mi ajungeau banii. Am rugat-o pe vânzătoarea Gertruda, nemțoaică din Povoljia, să-mi pună doi metri și jumătate de material deoparte, până când voi aduce restul de bani. Am mai împrumutat și am cumpărat materialul. Într-o săptămână am cusut costumul, dar cămașa am împrumutat-o de la ginerele Olgăi Maslakovskaia și s-a dus băiatul meu frumos la serata de absolvire.

A absolvit școala cu note foarte bune, dar la facultate nu a fost primit, pentru că era fiu de „dușmani ai poporului”. Nu i-au primit nici documentele pentru admitere la examene. Despre asta voi scrie mai amănunțit în alt capitol.

Vara, fiul meu a fost chemat de un coleg să-i ajute să adune niște fân și să-l așeze în căpițe. I-au dus cu mașina în taiga, la o depărtare de 30 de km. Au luat produse alimentare, ca să facă acolo mâncare, dar au dat peste un pâlț de căpșune și au mâncat pe săturate. Au mai mâncat și niște pește din baltă, poate nu a fost bun – cine știe ce a fost, dar Mișa s-a îmbolnăvit așa de tare, că cinci zile n-a mâncat nimic, numai

bea apă din băltoacă. Avea diaree întruna. Când s-au dus la ei peste cinci zile, băiatul meu nu se putea ține pe picioare. L-au adus acasă cu mașina. Era așa de slab, că burta părea lipită de spate. Am înhămat un cal de la „gosstrah”, el abia s-a suit în căruță și l-am dus la spital, dar acolo nu erau locuri și l-am adus înapoi acasă. Mă temeam să nu moară și am pornit să-i cos o cămașă de moarte. Coseam și plângeam. M-am dus la șefa ospătăriei și am rugat-o să-mi vândă niște orez. Mi-a dat fără bani un pahar cu orez. A dorit „iujnâi sous” – un sos picant de roșii. Am fier orezul și zeama o bea și gusta câte puțin din sosul picant și așa, cu mijloace casnice, s-a vindecat.

M. Șoimu a scăpat ca prin minune de moarte, 1951.

Maria Șoimu, abia trecută de 40 de ani arăta bătrână.
Împreună cu fiul Mihail.

Teiule cu frunza lată,
Bine am trăit odată
Lângă mamă, lângă tată
O viață îmbelșugată.

Dar într-o noapte de coșmar
Pe tata l-au arestat
Și-n gulag l-au dus
Și l-au împușcat.

Sărmana mamă cu noi mici
Am fost duși de aici
În Siberia îndepărtată
Ca să nu mai avem parte
Nici de pâine, nici de carte,
Numai de neagra străinătate!

PARTEA a II-a

de Elena Șoimu-Postolachi

Copilăria mea și a fratelui meu a fost scurtă, dar niciodată n-am să uit acele clipe fericite.

Am trăit lângă părinți și bunici foarte buni. Îmi amintesc cum tata se juca cu noi în serile lungi de iarnă de-a mija. Tata îl lua pe Mișa în brațe și îl arunca în sus, bucurându-se că îi crește băiatul, voinic și deștept.

Povestea mama că Mișa, până la un an de viață, s-a îmbolnăvit de pneumonie acută cu complicații grave. Tare slăbise, dar, când s-au copt harbuji și poama, a început să se însănătoșească repede.

Eu îmi petreceam timpul mai mult la bunici. La ei mă simțeam ca în rai. Ce nu era în grădina lor!

Mama mea, Maria Șoimu, a descris acea frumusețe. La bunica Sașa îmi era foarte bine. Îmi plăcea iarna să mă joc pe cuptorul mare și larg, unde încăpeam în picioare. Acolo era curat. Pe cuptor erau așternute țesături făcute de bunica, pe pereți erau păretare frumoase, perdeluță la fereastră și o iconiță în ungher, la care ne rugam lui Dumnezeu. Îmi amintesc și de acea căsoaie despre care a scris și mama. Îmi plăcea să mă învârt pe lângă bunica Sașa, când țesea la stative sau la covor. Ea mereu lucra și, când se așeza să se odihnească, lua furca în brâu și torcea. Vara, când se cocea poama, mă ducea în vie să mănânc poamă. Bobițele erau parcă de chihlimbar, nu știam pe care să o aleg. Sau mă duceam la cireșii roțați cu crengile aplecate până la pământ, cu niște cireșe roșii, dulci și mustoase, care parcă vroiau să-mi spună: „Ia-mă pe mine, căci sunt foarte dulce!”

O iubeam foarte tare pe bunica. Odată, mama și cu tata ne-au adus de la Soroca niște mere. În livada bunicilor creșteau diferite fructe și bunica usca multe din ele pentru iarnă, însă pe atunci încă nu știau să le păstreze până-n primăvară. De aceea un măr în primăvară era o bucurie pentru un copil. Bunica rămăsese cu noi acasă și i-am dat și ei un măr... Ea mi-a dat din mână că pe urmă...dar eu așteptam să vină să-l mănânce, însă ea nu a mai venit. Eu m-am tot uitat la acel măr și nu am mai putut răbda.

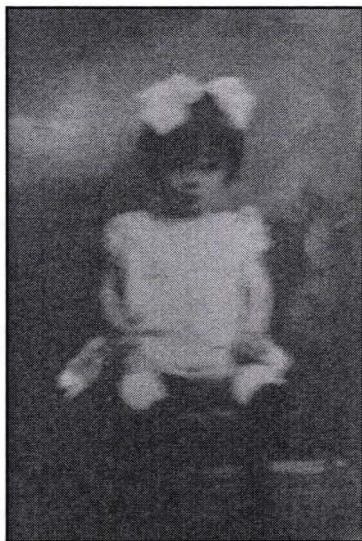
Mai apoi bunica și-a adus aminte de măr și m-a întrebat... Mi-a fost tare rușine că nu am păstrat și pentru ea. Nu-mi pot ierta această greșeală nici azi.

Mama mea, Maria, a fost o femeie bună la suflet, generoasă, omenoasă, modestă și frumoasă. A fost deșteaptă și erudită. Țin minte cum, în timpul liber, citea mult din biblioteca tatălui meu. Seara ne citea și nouă povești, ne cultiva dragostea față de carte. Chiar și până la adânci bătrâneți, cu două perechi de ochelari și cu lupa citea toate ziarele la care mă abonam, descifra integrale. Îi plăcea foarte mult să citească, să fie la curent cu toate evenimentele.

Mi-am amintit de un caz. Când eram mică, mama se îmbolnăvise de „friguri”, și a avut 40 de grade febră. Au venit la noi bunicii, sora și fratele mamei, era într-o stare critică. Eu m-am băgat într-o tufă de liliac de după magazie și plângeam de frică să nu moară mama. Tata a adus de la Dumbrăveni un medic evreu care a salvat-o de la moarte. Criza a trecut. Dumnezeu ne-a lăsat-o pe mama, care a fost ÎNGERUL nostru păzitor pe parcursul întregii vieți.

Cunosc multe istorii zguduitoare din viața deportaților. Ca să le evoc pe toate, nu mi-ar ajunge o viață întreagă. Mult rău au făcut „antihriștii și cozile de topor”. E un adevăr amar pe care tinerele generații ar trebui să-l cunoască neapărat. Gândurile negre, chinuitoare mă frământă neconținut. Când scriu, dar scriu mai mult noaptea ca să mă pot concentra în liniște, îmi apare în ochi toată viața noastră nenorocită. Parcă-i văd pe toți chinuiții în surghiun, parcă mă văd și pe mine în

acea robie: asuprită, nedreptățită, suferind de frig și de foame, muncind din greu... Și mă cuprinde o jale așa de mare, încât nu mă pot opri din plâns! Însă viața continuă, trebuie să trăim și să luptăm cu greutățile, să ne facem cât e cu putință datoria pe pământ. Iar datoria mea o văd în a aduce la cunoștință tinerei generații acel adevăr, continuând povestea tristă a copilăriei noastre în Siberia.

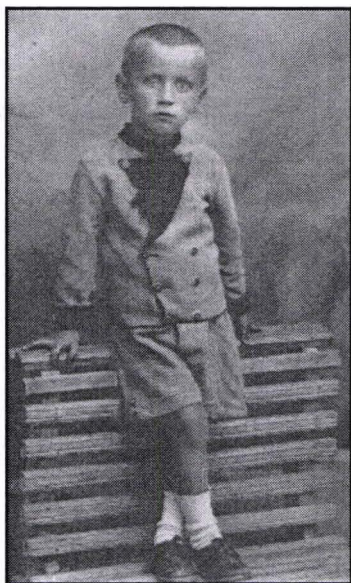
Lelea de 2 ani.

Mișa de 8 luni.

Mișa Șoimu de doi anișori.

Mișa de cinci ani.

Lealea, Elena Șoimu de cinci ani.

Elena de opt ani.

Lealea cu bunica Alexandra Nestor.

Elena de opt ani și Mihail de șase ani.

Elena cu mama Maria Șoimu, 1940.

COPII FĂRĂ COPILĂRIE

*...În vagoanele de vite
De călăi încercuite
Au ticsit bărbați, femei,
Bătrâni, copii mititei,
Condamnați fără temeii.*

Despre drumurile pătimirilor basarabenilor deportați s-au publicat în presă, s-au scris cărți, dar cam puține. În vremea noastră tulbure, a sărăciei, oamenii nu prea citesc nici gazete, nici cărți, căci totul e cu bani. La televizor poți vedea numai demnitari comuniști, sătui și burtoși care laudă puterea comunistă. Ei ascund adevărul de oameni, mai ales de tineret. Introduc în școli o altă istorie integrată, îi induc pe oameni în eroare. Copiii de azi nu știu deloc cum s-au desfășurat deportările din Basarabia, cum au fost smulse din cuiburile lor sute de mii de familii întregi cu copii nevinovați în anii 1941, 1949, 1951.

De aceea eu și mama mea, Maria Șoimu, ne-am decis să mai scriem o filă nouă în istoria neamului nostru. Am trecut prin toate: foamete, frig, muncă silnică neomenească, înjosiri, bătaie de joc de către călăii staliniști bolșevici. Am fost lipsiți de cele mai elementare drepturi: la apărarea sănătății, la învățatură, la limbă; dreptul de a trăi în Patria, unde ne-am născut, la libertate, chiar și la viață.

Condamnați fără temeii au fost tații noștri și duși în gulagul din Ural, iar sărmanele noastre mame nu știau cum să ne salveze de moarte, cum să ne potolească foamea... Îmi amintesc, cum în prima iarnă, în camera în care eram 16 suflete, mama a copt pe plita de fier niște turte amare din făină neagră la un loc cu niște colb măturat de la moară. Nici nu le puteam înghiți. Ele se mai pârlau pe plită și noi ne înădușeam de fum și miros greu și înecăcios. Am scris că în case locuiam multe familii și n-o să repet, căci am scris cu mama împreună. Am văzut cum tanti Mărioara Gervas își tăia părul lung și frumos cu cuțitul, căci nici foarfece nu aveam. Ne umplusem cu toții de păduchi. Era mare mizerie!

Eram mereu flămânzi, cu gândul mereu la o bucățică de pâine... Mai repet, porția de pâine pe zi pentru adulți era de 400 grame, iar pentru copii de 200 de grame.

Când s-a dezghețat pământul în primăvară, noi, copiii, ieșeam în câmp, în cartofăria din anul trecut, răscolind pământul și căutând cartofii înghețați și putrezi, rămași din anul trecut. Îi aduceam acasă, îi spălam îi curățeam de ceea ce era mai putred, apoi îi pisam și făceam din ei așa numite „turte”, fără făină și fără sare.

Când apăreau buruienile, ne duceam la strâns urzică, ștevie, chiar și lobodă, de care oamenii se umflau. Scormoneam din pământ rădăcini – de toate am mâncat. Creșteau acolo un fel de lili sălbatică, apoi noi le scoteam cepile și le fierbeam. Erau foarte rele la gust, dar trebuia să ne salvăm viața, să ne ținem sufletul. Și ca să fie mai comestibil, mama aducea de la punctul de primire și a prelucrării laptelui zer pe gratis. În cepele de lili turnam zerul și atunci fiertura o puteam înghiți. Urzica o fierbeam, o scurgeam și o pisam. Era bine, dacă se găsea și ceva făină, și făceam niște boțuri, pe care le numeam „turte”. Le coceam pe plita de fier de la cuptorașul de afară. Tanti Anica Dubălaru le zicea „băligane”, căci erau de aceeași culoare... Au murit de foame mulți basarabeni în primii ani de surghiun, când încă nu ne adaptasem la condițiile de atunci, îndeosebi copii și bătrânii.

Îmi amintesc că veneau la noi, la Anastasievka, moldovence din alte sate vecine ca să schimbe ceva din lucruri, care le mai aveau, pe mâncare și înoptau la noi. Ne înghesuiam, mâncam ce aveam, din sărăcia care era, ne împărțeam cu ceea ce ne-a dat Dumnezeu. Odată a venit la noi de la ODI d-na Frima Ivcer, evreică, originară din Bălți, care avea două fete, Faia și Nina. Am primit-o ca pe o soră de-a noastră de suferință cu ce am putut, a dormit cu noi pe un pat. Mai târziu, când am ajuns în Tomsk, am cunoscut-o mai bine pe Faia, întrase și ea la Facultatea de filologie, iar peste câțiva ani, după reabilitare, am întâlnit-o la Bălți, unde îmi continuam studiile fără frecvență la Institutul Pedagogic. Faia m-a invitat la ea, chiar a insistat să mă întâlnesc cu mama ei. Era a doua zi după Florii și Paștele evreilor. Dânsel trăiau la un unchi, casa nu le-au înapoiat-o. M-au primit cu bucurie, m-au servit cu vin și prăjituri delicioase, ne-am amintit de anii petrecuți în Siberia în condiții neomenești, extrem de grele. Tatăl lor, ca și al nostru, a rămas pe veci să zacă în gulagul din Ivdel.

Tot la Bălți am întâlnit-o pe Mila (Emilia) Mintuș, pe care am cunoscut-o la Colegiul Agricol în Tomsk, unde învățam amândouă. Părinții ei, originari din Bălți, oameni înstăriți, au trăit acolo, unde în prezent e sala de teatru-cinema în centrul orașului. În Siberia ea trăia cu mama și cu fratele ei într-un raion nordic, tare departe de Tomsk, Pudino, și iarna nu putea pleca la ei „acasă” decât numai primăvara-vara cu vaporul. De la așa depărtare mama ei nu-i putea trimite de mâncare, trăia fata mai mult cu mizerabila bursă de câteva ruble. Din cauza foamei cronice și a avitaminozei, când însera și se făcea întuneric, ea nu vedea deloc. În popor se spune „chioara găinii”. După 17 ani de suferințe s-au întors la Bălți și au închiriat o cămăruță. D-na Mintuș era foarte bolnavă de inimă și nu putea să lucreze, o întreținea Emilia...

Uneori, când eram la Bălți, le vizitam și ne mai aminteam de trecutul nostru atât de tragic. Nici dl. Mintuș nu s-a întors din lagăr. Acesta a fost destinul deportaților.

Revin însă la primii ani de surghiun.

Mamele noastre lucrau aproape pentru nimic în colhoz. Cu mare greu ne câștigam mâncarea și noi, copiii. La zece-doisprezece ani trăgeam sapa din răspuțeri pe la localnici pentru o căldare de cartofi și pentru mâncare, o zi lungă de vară, până la ameteți, până la leșin.

Mama mea lucra dădacă la orfelinat. Noaptea făcea serviciul, iar ziua – iarna și vara – lucra tot pentru orfelinat: cosea și aducea fân, tăia și aducea lemne etc. Înjuca vaca, deoarece caii erau pe front, și singură aducea lemne de la pădure. Muncea peste puteri, de atunci a devenit invalidă.

Iernile acolo erau geroase cu nopțile lungi și zilele scurte. Îmi amintesc că mama a cumpărat o pereche de păslari mari, vechi și ruți la călcâi, i-a mai cusut, ca să nu între în ele zăpada. Noi îi încălțam pe rând, înfășurându-ne picioarele cu niște cârpe să nu ne înghețe picioarele, când ne duceam la pădure după lemne sau vreascuri. De la început nu aveam săniuțe, de aceea căram vreascurile în spate. Mergeam unul după altul cu sarcinile în spate pe pârție ca să nu ne prăbușim în omăt. Mai târziu băieții noștri s-au învățat să facă singuri săniuțe și ne înhămam și noi, trăgând din răspuțeri. Curat ca în tabloul pictorului rus Perov, „Troica”.

SEARA, LA GURA SOBEI,

făcută de mama și de tanti Anica Dubălaru, ședeam în genunchi pe podea și pe rând ne făceam lecțiile la lumina „lucinei”, adică o așchie uscată din lemn, aprinsă la gura sobei, ca să nu iasă fumul în casă, căci eram mulți și nu ne ajungea aerul curat. Unul din noi ținea „lucina”, iar ceilalți pe rând citeau sau scriau pe podea, fiindcă nu aveam nici lampă, nici gaz pentru lampă, nici ulei, măcar pentru un opaiț. Dar învățam, așa cum puteam. Scriam cu cioturi de creioane sau cu pene de găscă găsite în drum, cu cerneală din funingine pe foi din cărți vechi, sau pe gazete printre rânduri. Flămânzi, eram parcă străvezii, cu gâturile lungi, cu mâinile și picioarele subțiri ca fusele de tors. Mulți au murit de foame și de frig, parcă îi văd și azi... S-a scris mai sus că Maria Ghervas a născut o fetiță, Lida, în vagon, când trenul ne ducea spre Altai. Trecuseră de atunci vreo doi ani. Ne împrăștiam pe la alte case.

Ne mai împrăștiam pe la alte case. Odată, trecând pe lângă pământeni noștri, am intrat la ei. Tanti Mărioara căpătase niște cartofi, i-a fiert cu coajă și i-a întins unul micuței Lida. La doi anișori ea nu vorbea, nici nu se târa, nu vorbea, ședea numai nemișcată pe laviță. Copil distrofic, țintuit la pat. Văzând cartoful, ochisorii micuței pe o clipă s-au înviorat. Nu văzuse această copilă un pahar cu lapte. Și nu se săturase de o bucăică de pâine. La față arăta ca o băbuță zbârcită, cu față păroasă. S-a stins micuța, dar Mariei îi mai rămâneau încă patru guri flămânde.

În aceeași casă cu familia Gervas mai trăia o femeie sfioasă, tăcută și timidă, din Iorjnița sau Rublenița, din județul nostru Soroca. Matrona Manea, cu șase copii. Primul îi murise chiar de la început. Sărmana femeie de la țară nu știa să vorbească rusește, să comunice cu rusoaicele. Nu avea cu ce hrăni copiii, care erau nevoiți să cerșească prin sat. Lucra femeia în colhoz, dar nu primea nimic. Odată a adus de la uscătoria de cereale un buzunar de grâu, ca să-l fiarbă la copii. Cineva a pârât-o. Conducerea colhozului a speriat-o și a amenințat-o atât de tare, că ea a căzut la pat și curând a murit, lăsând cinci copii orfani. Cel mai mare, Pavel, a plecat cu cerșitul și nu s-a mai întors. Poate o fi murit de foame sau poate a înghețat în drum undeva?! Nimănui nu-i păsa de copiii deportați. A rămas cartea lui cu versurile lui Mihai Eminescu, pe care noi o citeam acolo, departe de plaiul nostru moldav și cântam cântecele și romanele pe versurile marelui poet. Surorile lui Pavlușa, Vera și Jenea, mi-au dăruit cartea și eu am adus-o acasă, când am fost reabilitați. Ca să nu moară de foame, ele dădăceau pe la rusoaice copiii mici. Pe cei micuți, Valec și Arcașa, i-au dus la un orfelinat mai departe.

În aceeași casă trăia și familia doamnei Ana Bărbieru din Soroca, cu patru copii. A murit mai întâi cel micuț până la un an. La scurt timp de peritonită a murit Tanea, elevă la liceul din Soroca. Am mai scris despre aceasta familie, avea un băiat mai mare, Vitalie, elev în clasa a zecea, foarte înalt și slab, că se poticnea mergând, abia se ținea pe picioare și nimeni nu-l lua la lucru. S-a pornit și el cu cerșitul și nu s-a întors. Unde s-o fi prăpădit?! Mai târziu a murit și Mila. Tatăl lor a murit în Ivdel, iar mama s-a întors distrusă după șaptesprezece ani acasă și a murit și ea. Nu a rămas niciunul din această familie.

În familia Călin întâi a murit Valentina, de optsprezece ani. Parcă o văd: frumoasă ca o zână cu un păr auriu, ondulat. Spre iarnă a murit de tuberculoză fratele ei, Ionică, de paisprezece ani. A murit noaptea pe cuptor. M-am trezit de bocetul înăbușit al mamei lui și de plânsul mamelor noastre.

În satul Tâzâracevo, la vreo șapte kilometri de noi, trăia familia doamnei Eudochia Benzari din satul Alcedari, Rezina, cu patru copii: Galina, Victor, Elena și Valeriu. Victor avea vreo șaisprezece ani, când s-a îmbolnăvit de apendicită. Trebuia urgent să-i facă operație, dar fără permis la spitalul raional nu putea pleca, iar până când l-au căpătat, s-a dus flăcăul cu zile în pământ. De muncă grea a devenit invalidă Galina Benzari.

Îmi amintesc, de anul 1940, când au venit nepoștiți „eliberatorii”; pe toți elevii ne-au dat cu o clasă înapoi, ca să trecem la programul lor de învățământ și la grafia chirilică. Am pierdut un an. În 1941 în Siberia trebuia iar să repetăm clasa, căci aveam de învățat numai în limba rusă. Eu am avut noroc, că în clasa a IV-a în Siberia m-a învățat doamna Ana Andreevna Marmor, deportată din Soroca, rusoaică de naționalitate, căsătorită cu român, cu studii pedagogice.

Ana Andreevna Marmor, rusoaică,
profesoară deportată din Soroca.

Elena Șoimu, clasa a IV-a, eleva
doamnei Marmor.

DUMNEZEU DE MOARTE

M-A FERIT

Mama mea înțelegea că, necătând la greutatea pe care eram nevoiți să le înfruntăm eu și fratele meu Mihail, trebuie să învățăm. Ea visa că poate cândva va sosi timpul când se va întoarce tata și el s-ar bucura că noi, în ciuda tuturor obstacolelor, am dobândit cunoștințe, am învățat o profesie. El își dorea ca eu să fiu învățătoare, iar Mișa – doctor. Dar nu a ajuns tatăl nostru să se bucure de noi.

După absolvirea școlii de șapte clase din Anastasievka mama m-a dus să urmez școala medie din satul Monastârka, la o depărtare de 25 km. M-a aranjat la gazdă. Frecventam școala și mă adaptam cu greu condițiilor noi. Învățam în clasa a VIII-a. Eram o fetiță timidă, mai ales că pentru mine totul era nou: și școala, și profesorii, și colegii de clasă. M-au impresionat profesorul de fizică și matematică și profesoara de limba germană. Mai pe urmă am aflat că ei sunt bulgari, deportați din orașelul Reni, din sudul Basarabiei. Domnul profesor (regret că i-am uitat numele) se adresa la elevi ca la oameni maturi: „Treceți la tablă”, „Răspundeți la întrebare”.

Domnișoara profesoară Iancov omenoasă, drăguță, preda bine. Dar s-a îmbolnăvit sărmana de tuberculoză și de tânără a murit.

Dar să vă povestesc despre copilăria mea zbuciumată și nenorocită.

Se apropia 7 noiembrie, ziua Revoluției din octombrie și sfârșitul trimestrului I. Eu m-am îmbolnăvit rău, aveam febră mare. Gazda mea avea o fetiță de șase ani, care zăcuse de „pojar”, m-am molipsit de la ea. Eu aveam și o tuse „măgărească”, nu aveam poftă de mâncare, dar nici nu-mi amintesc ce mâncam. Era vacanță și mie îmi era așa de dor de mama și de frate, că am hotărât, așa bolnavă, să pornesc la Anastasievka pe jos, împreună cu niște colegi de prin părțile noastre. Colegii erau sănătoși, voinici și rezistenți, iar eu, slăbită, abia mergeam. Era ger și „buran” spulbera atât de tare, încât la câțiva metri nu se vedea nimic. Rămânând în urmă de colegi, i-am strigat Polinei Crîjanovski, că eu nu pot merge repede ca ei și am rugat-o să treacă pe la orfelinat, unde lucra mama mea, că era în drum, și să-i spună că eu am rămas bolnavă în satul Murionka, de care deja mă apropiam.

...Ajungând la prima casă, am bătut la ușă și am rugat să mi se dea voie să înnoptez, căci îmi era tare rău, dar am fost refuzată. Nu m-au primit nici la alte case. Foarte disperată și înfricoșată, mă gândeam ce o să fac, dacă nimeni n-o să mă primească pe așa vreme rea de iarnă. Mergeam pe unica uliță din sat și plângeam. Între timp mă apropiam și de alt capăt a satului. Însă... Mi-am amintit, că în Monastârka la vecinii gazdei mele trăia tot la gazdă o fetiță, Șura, care învăța în clasa a VI-a, fiindcă în Murionka era numai școală primară. Numele de familie al Șurei nu-l cunoșteam. Câte odată ieșeam amândouă la gard și vorbeam. Îmi părea o fetiță bună și cuminte. Și atât. Ambele nu eram prea vorbărețe, așa că nu știam prea multe despre ea.

Trecând prin Murionka, am început să întreb, pe cine întâlneam, unde trăiește o fetiță Șura, care învață în Monastârka. Unii îmi răspundeau, că nu o cunosc și că în sat sunt câteva șure. M-am apropiat de capătul satului. Am trecut pe lângă o casă, în care era sovietul sătesc și de acolo se vedea capătul satului și pădurea după el. Mă gândeam, dacă în următoarele două-trei case nu mă vor primi la adăpost, mă voi întoarce înapoi la „selsovet” și-l voi ruga pe paznic să mă lase

să stau acolo până dimineața. Dar dacă nu m-ar primi, voi îngheța în drum. În sfârșit cineva și-a amintit că în mahalaua lor trăiește o fetiță, Șura Brekarenko. Bunul Dumnezeu m-a ajutat.

M-am apropiat de poartă, a lătrat câinele și la fereastră a apărut o mutră necunoscută, care m-a văzut pe mine și a chemat-o pe Șura. Ea a alergat spre poartă și m-a luat în casă. I-am povestit ce s-a întâmplat cu mine. Șura și sora ei mai mare, Ana, m-au condus în „gorniță”, camera mai bună, până la pat și... mai departe nu țin minte nimic. A venit mama lor de la ferma de vite, unde lucra mulgătoare, și văzând starea mea gravă, a avut grijă să nu mă deranjeze nimeni. Odată m-am trezit de sunetele „garmoșcăi”. Era șapte noiembrie, la fete au venit niște băieți cu armonica să se vesească. Șura și Ana le-au spus să nu cânte, că în camera de alături zace o fată bolnavă. Ei au intrat să se încredințeze dacă e adevărat și când m-au văzut, au ieșit și au plecat. Mi-am revenit a treia zi. Fața și corpul îmi erau roșii și aspre ca răzătoarea. Mi-am dat seama, ca m-am molipsit de „pojar” de la fetița gazdei din Monastârka, pentru că de mică nu am suferit de așa boală. Febra a trecut, dar când m-am uitat în oglinda de pe perete am văzut că fața era acoperită cu bubulițe. Gazda mi-a adus mâncare, nici nu-mi mai amintesc dacă am mâncat. Era o femeie bună, cu suflet mare și pentru mine. Trebuia să mai stau în pat să-mi treacă boala bine, dar eram încă un copil și nu-mi dădeam seama de asta, mă grăbeam acasă, că mă aștepta mama..

Deși afară continua să viscolească, gerul a mai slăbit și eu am hotărât să pornesc spre casă. Le-am mulțumit pentru ospitalitate. Mama Șurei m-a lămurit, cum să ajung la Tatianovka, iar de acolo – la Anastasievka. Am mers prin Tatianovka, am trecut prin ultima pădure și mă apropiam de Anastasievka, când am observat în depărtare, că vine cineva în întâmpinarea mea. Era mama foarte speriată și îngrijorată...

Am stat acasă toată iarna bolnavă, având complicații, ne având tratament medical. M-a ferit Dumnezeu de moarte. E

adevărat, în Murionka se zvonea că am murit. Despre asta mi-a spus însăși Șura Brekarenko, cu care m-am întâlnit în Șegarka peste câțiva ani. Se făcuse o domnișoară simpatică și drăguță. A absolvit Colegiul pedagogic și lucra învățătoare la ea în sat. Nu mai era acea fetiță mică și sfioasă. Și eu de acum lucram la Secția hidrotehnică și ameliorație, subordonată executivului din Șegarka. A fost o întâlnire emoționantă. Am primit-o pe Șura, ca pe cel mai scump oaspete. Mai târziu a fost la noi și mama ei, când a venit la Șegarka. În curând noi cu mama am plecat la Tomsk.

Lida Dubălaru, Elena Șoimu și Marusica Ghervas,
Anastasievka, 1947.

Boris Culinski, bulgar din Reni,
deportat în 1941, Monastârka, 1956.

În satul Monastârka trăia o familie de bulgari, Culinski, din Reni: părinții, doi băieți, Eugen și Boris, și două fete, Olga și Nina. Cel mai mare, Jenea, absolvise o facultate înainte de 1940 în România, era tare deștept. El a reușit să se mute în centrul raional Șegarka și s-a căsătorit acolo cu o rusoaică. Și tata și feciorii Culinski erau mari profesioniști în tehnică. În timpul liber Jenea construia ceva din piese vechi de la mașini sau tractoare, pe care le găsea aruncate la gunoi.

A construit un așa numit tractor, cu care transporta lemne sau alte greutăți. Oamenii văzând „mașina” râdeau, dar el își făcea treaba. Dar când au aflat autoritățile, i l-au confiscat. Mai târziu, prin anii '52 m-am întâlnit cu Olea și Nina la Tomsk, vroiau să între la facultate, dar nu le primeau nici documentele.

Acesta a fost destinul generației mele. Ni s-a furat copilăria, cei mai frumoși ani din viață. Aceasta a fost copilăria nenorocită a copiilor nevinovați din Basarabia, cotropită de barbarii staliniști, duși fără nici o vină în Siberia să-și petreacă mulți ani în surghiun, lipsiți de toate drepturile cetățenești.

TINEREȚE SURGHIUNITĂ

DRUMUL SPRE VIITORUL NOSTRU TRIST

*A fost viața numai chin,
Numai lacrimi și venin!*

Vreau să povestesc despre viața surghiunită a generației mele și, personal, a mea și a fratelui meu. Urme dureroase mi-au rămas în suflet. Foarte mulți tineri au murit de foame și de frig și au rămas pe veci să zacă în pământurile înghețate ale Siberiei.

Frunză verde pom rotat,
De când ne-au luat din sat
Și-n Siberia ne-au dus,
Toată viața ne-au distrus!

În Siberia de gheață,
Unde viața n-a fost viață!
A fost viața numai chin,
Numai lacrimi și venin!

Am scăpat de moarte ca prin minune. Am crescut și am început să ne gândim, că trebuie să ne continuăm studiile, să căpătăm o profesie. Împreună cu verișoara mea, Valentina Dubălaru, am plecat la centrul raional Șegarka să ne ridicăm pașapoartele. Am mers pe jos pe drumuri necunoscute, prin

păduri, 70 de km. cu vreo doi cartofi în tolbă, poposind la niște basarabeni de-ai noștri, care locuiau la o margine de orășel, unde își construiseră un bordei. Bordeiul era săpat în pământ până la ferestruici. În el era curățel, cald și destul de spațios. Oamenii noștri și în condiții vitrege au știut să se descurce de minune. Ne-au primit cu ce au avut și ne-au culcat la cald.

Sfaturile lor, bunătatea ne-au încălzit inimile noastre amărâte. Am primit în sfârșit mult așteptatul pașaport, dar, spre disperarea noastră, el conținea blestemata inscripție „SP” (spețpereselenet) – indicatorul „deportat”. Noi nu aveam dreptul fără permisul comandamentului să circulăm în afara zonei. Și totuși eram bucuroase că am obținut și aveam la mână măcar acest pașaport.

Ca să ajungem la Tomsk, trebuia să înfruntăm diferite obstacole. Toți acei deportați, care aveau nevoie să plece la Tomsk, la doctor, la învățătură, făceau cererea, apoi după ce se aduna un număr necesar de persoane deportate, însoțite de convoi, puteau pleca. De parcă am fi fost niște criminali!

Așa și noi, ca mari „dușmani ai țării”, însoțite de convoi, am pornit în căutarea viitorului nostru trist și dureros, marcat de frică, înjosiri, foame...!

Pentru copiii deportaților, calificați și ei drept deportați, ușile universităților și colegiilor prestigioase erau închise. Era anul 1948. Am trecut aproape pe la toate instituțiile de învățământ din Tomsk, dar nicăieri nu ne primeau. Discriminările de clasă erau la putere! Auzisem că în Colegiul agricol, la specialitatea „hidrotehnica și ameliorarea solurilor” rămăseseră locuri vacante. Am dus documentele și am fost acceptată. Am susținut examenele de admitere. Valea a fost admisă la Școala de bibliotecari. Trebuia să ne întoarcem la Anastasievka, unde ne așteptau mamele noastre.

Înapoi spre „casă” am plecat fără escortă. Ne-am cumpărat câte o pâine neagră și am plecat la „pristani”, portul fluvial de pe râul Tomi. Am așteptat vaporul toată noaptea – zădarnic! Dimineața am aflat că vaporul va întârzia mult și noi, îndemnate de o basarabeană, Liuba Cojocar, am plecat spre

Șegarka cu șlepul. Dar nu ne-a mers. Gaterul, care trăgea șlepul, întâlnindu-se cu un vapor mare, a fost nevoit să se dea mai la mal și s-a împotmolit în nisip. A stat așa vreo două zile, până când a trecut alt gater, care l-a ajutat să-și reia cursa mai departe.

Ziua era cald și bine, iar noaptea era foarte frig, pentru că noi ședeam afară pe puntea de promenadă, ne temeam să intrăm în cabină...Terminasem pâinea, am strâns toate fărâmiturile și le-am mâncat, dar până acasă era încă foarte mult. Dar cel mai rău – erau roiurile de țânțari veninoși, care noaptea ne terminau, nu alta. Ziua, ca să ne potolim foamea, mai ieșeam pe o punte îngustă, la mal. Nu intram în pădure, că ne temeam, dar găseam coacăză neagră și alte pomușoare chiar pe mal, lângă apă.

În sfârșit, bucuroase, am ajuns acasă. S-au bucurat și mamele noastre că am reușit. Pentru mine a început o viață nouă, foarte grea. Mă străduiam să învăț bine ca să am bursă, care îmi ajungea abia de pâine și de o ciorbă chioară, câteodată la cantină. Și totuși era un mic spor.

După sesiunea de iarnă am plecat pe jos acasă, de-a dreptul trebuia să parcurg 120 de km. Zăpada pe alături de drum era cât omul, gerul ziua ajungea până la 30-40 de grade, viforniță... Trei zile am mers din sat în sat, care erau situate câte un rând de case pe ambele părți ale traseului, iar satele erau departe unul de la altul. Mergeam din noapte până în noapte, până am ajuns la mama. Dormeam pe la hanuri mai mult jos, pe podea, cu bagajul sub cap în loc de pernă, îmbrăcată. Îmbrăcămintea mea de iarnă era subțire și aveam să îngheț în ea. M-a ajutat colega mea, Zoia Martemianova, care era dintr-un raion tare îndepărtat, Parabeliskii, la vreo 400 de km mai spre nord de Tomsk și ea pleca acasă numai în vacanța de vară. Ea mi-a împrumutat „pufoaica” sa și pantalonii groși și nu am înghețat.

Zoia a fost buna mea prietenă. Cine știe, poate și părinții ei au fost deportați, dar atunci nimeni despre asta nu pomenea nimic. A spus numai că în Parabeli, până la revoluție, a fost

exilat Stalin și că el acolo a avut un fiu nelegitim, pe care totuși îl ajuta.

Acasă am stat vreo trei zile – și iar la drum, acum spre Tomsk. Îngheța pâinea în sacoșă, o mâncam la han cu uncrop fierbinte și mă încălzeam puțin.

Elena Șoimu, 18 ani, Tomsk, anii de studenție.
(Fotografiată într-o bluză împrumutată.)

În următorii ani iarna nu mai plecam acasă pe jos, fiindcă sufeream de o bronșită cronică. M-am împrietenit cu fetele din cameră, care mă stimau, pentru că eram liniștită și corectă în toate. Eram zece fete în cameră. Era strâmt, aveam o masă în mijlocul camerei și nici nu aveam unde face lecțiile. Noaptea ne trezeam una pe alta și ne pregăteam pentru lecții. O parte din fete din raioanele mai nordice nu plecau acasă, până nu se începea navigația pe Tomi-Obi, unicul transport era vaporul. Așteptam vara.

Corespondam cu ai mei. Odată mi-a venit de acasă o veste groaznică: a murit verișoara și prietena mea de suferințe, Valea

Dubălaru. Noi trăiam în diferite cartiere ale Tomskului. Când s-a îmbolnăvit, ea nu mi-a dat de știre, iar când pneumonia a trecut în ultima fază, tuberculoză acută, i-au transmis mamei ei, tanti Anica, venită cu sania, 250 km, și a luat-o acasă pe așa ger mare, unde o aștepta mizeria, foametea, frigul...și moartea. A fost o fată bună, blândă, frumoasă și foarte deșteaptă, mai ales la matematică.

Până aproape de moarte îi ajuta pe copiii din casă la rezolvarea problemelor. În ziua morții a vorbit cu frații, verișorii și cu toți din casă, fiind în plină conștiință, și i-a spus mamei mele să vină mai devreme de la lucru, că ea azi are să moară. Despre toate astea mama mi-a scris în scrisoare. Această veste zguduitoare m-a amărât atât de tare, că nu mă puteam opri din plâns. Mult mai târziu mi-a povestit sora ei, Lida, cum în ajunul morții Valea a cerut rochița sa albastră de mătase, pe care o îmbrăca la colegiu, la zile mari, și niște pantofi de porosână, a rugat să-i pună lângă ea, ca să o îmbrace când a muri. Mare jale a fost! S-a stins la vârsta de optsprezece ani!

Dar noi, cei care am rămas în viață, trebuia să viețuim și să luptam cu necazurile. De la început, când pâinea se dădea pe cartele: 400 de grame, eu 200 de grame le vindeam, ca să am pe ce cumpăra rația de a doua zi, iar cu 200 de grame trăiam o zi întreagă. Mama era departe, ca să-mi aducă niște cartofi și lapte, sau niște ciorbă înghețată, iar bani nu avea de unde să-mi trimită. Se zbătea și ea, sărmana, cum putea.

Eu măcar trăiam la cald și în curat. Noi, fetele, singure făceam focul, aduceam apă de la robinetul de afara, care deseori era înghețat și trebuia tot noi să-l dezghețăm cumva, WC-ul era afară, în curtea căminului studentesc, unde niciodată nu ne duceam câte una... Dar, totuși, era rai în comparație cu aceea ce era în Anastasievka.

AM FOST NEVOITĂ SĂ DEVIN DONATOR DE SÂNGE

Multe îi trebuiesc unei fete, dar eu nu aveam nici îmbrăcăminte, nici încălțăminte – nimic. Învățam aproape flămândă. Neavând ajutor material de nicăieri, în anul doi, împreună cu două fete rusoaice, Iulia Mihaliova și Zoia Martemianova, am devenit donatoare de sânge în punctul de donație, la o clinică „Bactin” și la un spital, în care, în timpul războiului, îi operau și lecuiau pe militarii răniți. De aceea se numea „voennâi gospitali”, iar pe vremea mea se numea „gospitalinaia bolinița”. Făceam un control medical foarte strict. Era mare sărăcie, de aceea mulți ruși și rusoaice tineri și mai în etate donau sânge. Rândul era mare. În fiecare lună eu donam 300 – 350 de grame de sânge, dar câteodată și mai mult, ca să-mi asigur existența, cu bursa de paisprezece ruble nu era posibil de trăit. În anii de studenție am donat vreo cincisprezece kg de sânge.

De două ori am donat câte 500 de grame și am primit câte 25 de ruble. Odată am leșinat, căci eram tare slăbită din cauza alimentației proaste. Trebuia să donăm nu mai des decât o dată într-o lună și jumătate, să nu fie în dauna sănătății, dar noi donam în fiecare lună. Eram trei fete din grupă donatoare: Iulia Mihaliova (organizator comsomolist), Zoia Martemianova (organizator sindical) și eu, Elena Șoimu (șefă de grupă). Toate trei eram serioase, activiste și toate învățam bine. Băieții din grupă au observat, că noi toate trei în fiecare lună, în

aceeași zi dispăream de la lecții. Oare ce bănuiau ei?! Ne urmăreau, dar nu puteau afla nimic. Însă odată, întâmplător, au aflat despre noi de la un student din altă grupă mai mare, donator și el, care ne-a văzut în clinică. Așa s-a descoperit secretul nostru. Nu făceam ceva rușinos, eram tare nevoiașe și nevoite să donăm sânge ca să supraviețuim.

Băieții i-au spus dirigintelui nostru, Nesterenko Alexandr Antonovici, care ne-a chemat și ne-a întrebat, dacă e adevărat ce au spus băieții și noi am recunoscut. Atunci dirigintele nu ne-a certat, ci ne-a atenționat: „Devociki, devociki, ne dorojite vâ svoim zdoroviem! (Fetelor, nu vă păziți sănătatea!)”.

Știa dânsul bine ce ne-a impus să fim donatoare de sânge. Era ucrainean, dar chipul dumnealui semăna a moldovean. Era brunet, înalt, pilot în aviație. Cred că știa, ca diriginte, despre mine tot, căci se comporta deosebit de părintește și eu îl respectam mult. Soția sa mă invita câteodată, că trăiau în aceeași curte, i-am brodat niște perdele la ușă, ca mulțumire, mă învățasem de la mama.

Trebuie să spun că Iulia, Zoia și eu ne bucuram de stima colegilor și a profesorilor.

Valea Prohorova, Lena Șoimu, Zoia Martemianova.
Pe scaun: Iulia Mihaliova și Zina Zaițeva.

AVEAM PROBLEME CU CONDUCEREA

Institutul nostru se afla la o margine de oraș. În jurul lui erau case de stat, dar mai multe particulare, din bârne de lemn. Toamna veneau localnicii din apropiere și ne angajau cu ziua la scos cartofi. Mă duceam duminica la câștig și mă asiguram pentru iarnă, cât de cât măcar cu cartofi. Așa mă descurcam încetișor. Mă străduiam să învăț bine și primeam o bursă mărită cu vreo șase ruble, în total bursa era doar de douăzeci de ruble.

Dar au apărut alte probleme serioase. După sfârșitul anului III de învățământ trebuia să plec împreună cu colegii mei în practica de producție în regiunea Novosibirsk, stepa Barabinsk, în expediția geologică. Înainte de aceasta am plecat la mama, la Șegarka. Acolo m-au reținut la comandament și atunci n-aș fi putut să plec la practică. Era cu restricție pașaportul meu, dar totuși pașaport era și aveam nevoie de el așa cum era. Probabil cei de la comandament îmi pierduseră urma și acum vroiau să mă pedepsească și să mă ia în evidență, ca să mă prezint la ei în fiecare lună. Mi-au interzis să plec la Novosibirsk la practică. Pentru mine asta era o catastrofă.

Am început să-l conving pe comandant, că n-o să fug, că și mama și fratele trăiesc în Șegarka și eu nu pot să-i părăsesc. Le-am spus că dacă vor dori, mă vor găsi îndată, le-am dat și datele din pașaport despre înscrierea mea în Tomsk, unde mă voi întoarce după practica din Novosibirsk. Și foarte greu, dar i-am convins să-mi dea voie să plec la practică.

La Novosibirsk am plecat cu vaporul „Obi”, un vapor mare cu două etaje. Am cumpărat un bilet mai ieftin pentru clasa a IV-a, fără loc, unde ședea numai sărăcimea. Toată noaptea am șezut pe podea, lângă o familie de sărmani. Tatăl familiei părea destul de bătrân, iar soția tânără. Aveau doi copilași mici. Veneau dinspre Nord, unde el și-a ispășit pedeapsa și acolo și-a găsit nevasta. Acum plecau la Novosibirsk la niște rude și vroiau să se aranjeze acolo.

De la Șegarka până la Novosibirsk am mers o noapte, ne-am cunoscut puțin ca niște drumeți, am mai vorbit... Dimineața am ajuns la Novosibirsk, unde nu fusesem niciodată. Un oraș mare, frumos, clădiri mai mult de piatră, cu mai multe etaje, cu parcuri. În comparație cu Tomskul, unde erau mai mult case cu două etaje, de lemn, Novosibirskul era un oraș nou, la construcția căruia s-au folosit mii de brațe de muncă gratuite ale pușcăriașilor.

Însoțitorii mei m-au luat și pe mine cu ei, căci nu cunoșteam orașul și nu aveam unde trage. Rudele lor ne-au primit pe toți cu bunăvoință, ne-au servit cu cartofi și pâine, ne-au așternut la toți pe podea, dar era călduț și curat. Când am găsit Direcția Hidrotehnică și ameliorație, i-am mulțumit gazdei, care nu mi-a luat niciun ban pentru că am stat la ei două zile și am plecat de la noii mei prieteni pentru totdeauna... M-am întâlnit cu colegele mele și am plecat în expediția din Barabinsk.

La practica de producție,
în expediție.

Cea din stânga, la practică lângă teodolit, e Elena Șoimu.

În expediție am lucrat două luni. M-am întors de acolo cu o caracterizare foarte bună. Dar toată vara, cât am stat acolo, am fost foarte îngrijorată, plângeam pe ascuns, chiar și prin somn, fiindcă știam ce mă așteaptă în Tomsk. Odată, colega mea Zina Zaițeva, îmi spune: „De ce plângeai în somn?” Nu i-am spus de ce. Nimenea nu știa povestea mea amară. Mă temeam să nu vorbesc prin somn în graiul nostru... Practica noastră se apropia de sfârșit și eu știam că în Tomsk mă așteaptă comandamentul, ca să mă treacă la ei în evidență, să mă lipsească și de cele mai mici drepturi, pe care le obținusem deja.

Într-adevăr, în timp ce eu eram la practică, de la Șegarka au telefonat la Tomsk. Se începuse ultimul an de învățământ. Era prin luna noiembrie. Și iată că într-o seară cineva bate în ușă. Am tresărit de frică... parcă am presimțit, după mine au venit...

– Aici locuiește Elena Șoimu? – întrebă cineva.

Colega mea, Lida Danilova, o fată curioasă, a exclamat: „Lena, te întrebă un cavaler!” Mi s-au înmuiat picioarele... Numai eu știam, ce “cavaler” mă așteaptă. Curiozitatea fetelor era mare, pentru că mă cunoșteau ca pe o fată serioasă și retrasă.

După lecții eu stăteam mai tot timpul în cămin, pregăteam temele. Nici dansurile nu mă interesau, că nu aveam o rochiță mai potrivită și nici pantofi pentru a ieși în lume.

Îmi amintesc cum în anul doi, pe banii primiți pentru sângele donat am cumpărat un material de „crep-jorjet”, care era cel mai ieftin, dar drăguț, de culoarea pudrei cu niște flori, l-am dat la atelierul de croitorie...și m-am ales cu o rochie frumoasă, pe care o admiram și nu mă înduram s-o îmbrac. Era prima mea rochie cusută de o croitoreasă profesionistă.

Dar într-o sâmbătă Zina Zaițeva, o colegă cochetă și îndrăzneată, m-a rugat să-i împrumut rochia pentru dansuri. Ce obrăznicie! Ei nu i-a fost jenă să o ceară, dar eu nu am putut s-o refuz, ca să nu creadă că sunt zgârcită.

Apoi alte fete au cerut... Așa și n-am îmbrăcat rochia cât a fost nouă. Au murdărit-o și am fost nevoită s-o spăl. Când am muiat-o în apa caldă, ea s-a scurtat pe jumătate. Am început să plâng de mare supărare. Fetele din cameră mă compătimeau, iar Zina și Jenea nu prea mult s-au simțit vinovate. Am călcat-o cu un fier din cămin așa udă cum era, după ce rochia s-a deformat cu totul. Eram distrusă! După ce s-a uscat, am încercat din nou s-o calc și rochia a devenit aproape la normal, însă nu mai era nouă. Bucuria mea s-a spulberat.

Poate acest caz nu merita să fie descris așa de amănunțit, dacă această rochie nu ar fi fost dobândită cu prețul sângelui în sensul adevărat al cuvântului. În sărăcia nemaipomenită, acea rochie pentru mine avea mare valoare.

Tomsk era un centru de știință și cultură al Siberiei. În oraș erau săli de cinema, teatru dramatic și de operă și balet, muzeu etc. Când rula vreun film nou sau veneau de la Moscova și din alte orașe artiști cu spectacole sau concerte, se organizau vizionări în colectiv. Studenților li se vindeau cele mai ieftine bilete, erau pentru locurile de la balcon.

Teatrul era din piatră, frumos și în exterior, dar și din interior. Un teatru de pe vremuri. Scaunele și fotoliile erau îmbrăcate în catifea de culoare bordo. La parter și la lojă stătea elita orașului, iar studenții săraci, sus, în „galiorcă”. La așa evenimente culturale nu lipseam nici eu, chiar dacă renunțam la bucașica de pâine. În teatru domnea o atmosferă de neuitat: o limbă perfectă a artiștilor, o muzică mișcătoare, iluminare

puternică, la parter – spectatori îmbrăcați frumos, totul era foarte impresionant!

A venit la Tomsk prin anul 1952 din Moldova, ansamblul „Fluieraș”, condus de regretatul Serghei Lunchevici, iar peste un timp - ansamblul „Joc”, condus de maestrul Vladimir Curbet. Am făcut tot posibilul și imposibilul ca să văd acele spectacole neuitate, la care spectatorii strigau „Bravo” și eu eram tare mândră de ai noștri atât de talentați.

Când la clubul studentesc al Colegiului avea loc vreo festivitate, frecvența era obligatorie, atunci eram și eu prezentă împreună cu grupa mea. Rămâneam și la dansuri, că mă temeam să vin singură acasă. Se dansau atunci foxtrotul, tangoul, cracoveacul și, desigur, valsul – cel mai frumos dans. Atunci nu era aparatură asurzitoare ca acum, cânta la acordeon destul de bine un student mai în etate ca toți noi, care a fost rănit la picior pe front și nu mai putea dansa. Nu știu dacă era plătit de cineva. Dar mai venea la club un băiat (se zvonea că trăia în apropiere), Iura Okorokov, care era „svoi pareni” – inima tineretului. El era un acordeonist profesionist, adevărat virtuos. Când îl schimba acordeonistul clubului, el dansa. Am observat că el a început tot mai des să mă invite pe mine. Deși era simpatic, eram distanțată de el, m-a impresionat mai mult muzica lui. Fetele mă invidiau. Au fi fost ele bucuroase să le dea atenție un așa cavalier. Nu întâmplător, am auzit cum vorbeau fetele că tatăl lui Iura lucra la NKVD. Poate era pus să urmărească persoane de-alde mine!? Mai mult, la dansuri nu m-am mai dus. Nu-mi era a cavaleri, îi ocoleam, cu un prieten mai apropiat trebuie să fii sincer, îmi închipuiam eu, dar eu nu doream să mă destăinuiesc nimănui, că sunt „dușman al poporului” și să explic, cum am ajuns din Moldova în Siberia. Aceasta era peste puterile mele!

M-am abătut de la descrierea vieții mele în Tomsk, după ce m-am întors de la Novosibirsk.

Revin la luna noiembrie. Și iată acum această vizită pe înserate, bătaia în ușă m-a speriat nespus... Parcă am muștit, mi s-a luat graiul... După ușă stătea un om încă destul de tânăr,

simpatic, de statură înaltă, în haine civile, care, desigur, trezise interesul fetelor. Probabil el a citit în ochii mei frica cea mare ce m-a cuprins, mi-a prezentat mandatul său și cu glas liniștit a spus:

– Nu vă speriați, îmbrăcați-vă și mergeți cu mine.

Cum să nu te sperii, dacă știi când pleci, dar nu știi dacă te vei mai întoarce înapoi vreodată...

De frică, nu l-am întrebat unde mă duce, nu puteam vorbi. Mă pricepeam că nu e bine. Cu mare greu m-am abținut să nu răcnesc...

Fetelor din cameră le-am spus cu zâmbet nefiresc, că plec la plimbare... Ieșind din cameră m-am gândit, că poate pentru ultima dată pășesc acest prag... Și, totuși, i-am rămas recunoscătoare acestui om, că măcar nu m-a înjosit în fața fetelor. Nu știu ce au înțeles ele, dar după ce m-am întors, nu m-au întrebat niciodată despre acest caz și se comportau cu mine ca întotdeauna. Era cu noi în cameră o fată din Baccear, Polina Anikina, fiică de deportați ruși. S-au fi priceput fetele, la ce fel de „plimbare” am fost.

Mult mai târziu, când am fost reabilitați și trebuia să plecăm din Tomsk și îmi trebuiau niște formalități, am aflat că acel om se numea Graciov. A vorbit cu mine frumos și m-a sfătuit să ne mutăm în altă localitate, nu în Parcani.

...Atunci însă Graciov m-a condus la comandamentul regional de pe Bulevardul „Comunisticeskii”, unde era NKVD – ul și m-a predat unui șef superior. În biroul mare era semiîntuneric. În fundul biroului, la o masă, ședea un om în vârstă. Acesta m-a interogat, apoi mi-a întins o hârtie s-o semnez. Cu mâinile tremurânde am semnat acea hârtie fără să o citesc, căci din cauza lacrimilor nu vedeam nimic. NKVD-istul mi-a spus, că de azi înainte în fiecare lună o să mă prezint la sediul din strada Vanzetti pentru înregistrare. N-am să uit niciodată acele emoții, acele frământări sufletești!!!

Lucra pe atunci comandantul Rahmanov, un om incult, foarte răutăcios și brutal. Îi făcea plăcere să strige la om, să-l înjosească, să bage frica în acei nedreptățiți, să le pricinuiască

durere. Vroiau copoii kaghebiști să ne prefacă în robi, în zombi. Odată m-a întrebat:

– Ce ai să lucrezi după absolvirea Colegiului?

– Mă voi ocupa cu irigarea mlaștinilor, i-am răspuns eu.

– Vot i horoșo, u nas bolot mnogo! (Bine, noi avem mlaștini multe!), a spus nemernicul.

Acum știu toți că nici adulții n-au fost vinovați. Dar cu ce am păcătuț noi, copiii?! De ce am avut atât de suferit?! Doar eram mici, când ne-au smuls din cuiburile noastre! Scriu și tremur de emoții mari, de retrăiri, când îmi amintesc cum se comportau cu noi. Comuniștii staliniști au dus la pieire pe schimbul de mâine al neamului nostru.

În anul IV practica de diplomă trebuia s-o facem în Iakuția, o regiune nordică, dar comandamentul nu mi-a dat voie să plec. Eram o studentă disciplinată, stăruitoare și direcția colegiului m-a susținut și m-a ajutat să fac practica în Tomsk, într-un birou de la proiectare. A fost poate și mai bine, decât în Iakuția, dar eu totuși mă simțeam nedreptățită, sufeream, că nu mă folosesc de aceleași drepturi ca și colegii mei ruși. La vârsta de optsprezece ani am încărunțit. Însă și mai mari probleme și suferințe mă așteptau înainte...

DRUMUL DESTINULUI

Absolveam Colegiul, iar fratele meu Mihail – zece clase în Șegarka. Aș vrea să aduc la cunoștință scrisoarea lui Mișa din 8.03.1950, când el era încă în clasa a VIII-a, în traducerea din limba rusă:

„Scumpă mamă și toți ceilalți! (Ceilalți erau familia Dubălaru, împreună cu care trăia mama). Mai întâi îți comunic, că sunt sănătos, ceea ce vă doresc și vouă. Numai cu mâncarea o duc rău. Laptele cel înghețat l-am terminat o săptămâna în urmă. De câteva zile mănânc cartofi înghețați și fără gust, chiar grețoși, iar azi am terminat și pâinea. Mi-a rămas vreo căldare de cartofi așa înghețați și două kg. de făină. S-ar mai putea să rabd, dar cartofii înghețați și grețoși fără lapte și fără făină, nu-i pot mânca. Pâslarii se rup. Dacă aș avea ață tare de tort, i-aș coase. Mamă, trimite-mi, te rog, dacă poți, cu cineva de mâncare, ca să am până la vacanță. Dacă vei putea, să-mi trimiți niște bani ca să plătesc pentru gazdă, pentru învățătură 150 ruble voi plăti în trimestru IV. Învăț bine, note rele nu primesc. Azi o să ne fotografiem toată clasa, dar eu n-am bani să plătesc.”

Atunci fratele meu trăia la tanti Olea Masiakovski, despre care am scris mai sus. Vreau numai să amintesc că ea s-a refugiat în Basarabia, ca să scape de deportare, dar în 1941 NKVD – iștii au găsit-o și au deportat-o odată cu noi.

...Mai târziu, cu mare greu mama a reușit să se mute la Șegarka și a trăit la doamna Eufrosinia Donos, deportată din Soldănești, despre care a povestit mai amănunțit. Trăiau foarte

greu, în mare sărăcie. Eu atunci învățam în Tomsk. Iată ce mi-a povestit fratele meu:

Odată, când în casă nu era nicio fărâmbă de pâine, nimic de mâncare, Mișa a plecat la școală flămând. În drum a găsit douăzeci de copeici, a intrat într-o cantină, a cumpărat o sută de grame de pâine, a muiat-o în muștar, care era pe gratis, și așa a mai trăit o zi. Iar în ziua ultimului examen de astronomie, care pentru el era cel mai ușor, în clasa a X-a a leșinat de foame. Era la toate obiectele eminent și la acest obiect mai ușor ar fi luat cea mai mare notă, dar i-au pus nota „bine” fără să fie examinat. Avea de gând băiatul să între la Universitatea Tehnică, dar conducerea nu-i permitea să plece singur la Tomsk să depună personal documentele. Scriam, că trebuiau să se adune mai mulți deportați și să-i ducă în convoi, ca pe pușcăriași. Mi-a trimis documentele prin poștă, ca să le prezint la universitate. Visa băiatul să devină inginer.

Când am încercat să depun actele fratelui la Universitatea Tehnică din Tomsk, cineva din comisia de primire mi-a spus direct:

– Deși fratele dumneavoastră are un atestat foarte bun cu note mari, el nu va fi admis la examenele de înmatriculare. Încercați la altă facultate.

Foarte amărâtă, umblam de la un institut la altul, mai apoi și de la un colegiu la altul, dar peste tot refuzau să primească documentele fratelui meu.

Eu am plecat la Șegarka cu trimitere la lucru, iar Mihai, în sfârșit, cu convoi a plecat la Tomsk să-și aranjeze soarta. A umblat și el personal pe la multe institute și colegii, dar fără rezultat.

A încercat și la Colegiul industrial. Avea note bune și l-au primit ca simplu asistent benevol, în caz că cineva din studenți va fi exmatriculat, să-i ocupe locul. A învățat două săptămâni apoi l-a chemat directorul și i-a spus să plece de unde a venit, că n-are voie să învețe. A fost ordin să nu fie admiși la învățătură copiii deportați. KGB-iștii strângeau informații despre fiecare deportat.

Atunci Mihail s-a întors la mama, la Șegarka, și a încercat să se angajeze la lucru. Nu ajungeau cadre în învățământ și l-au primit ca profesor de educație fizică într-un sătuc îndepărtat Babarâchino. Dar după șase luni a fost concediat, fiindcă a fost o dispoziție „de sus” să fie concediați toți deportații, care ocupau funcții cât de mici.

Aceasta s-a întâmplat în iarna anului 1953 în legătură cu moartea tiranului Stalin. Se zvoneau fel de fel de versiuni despre medicii de la Moscova. În fiecare om căutau „dușman al poporului”.

Apoi pe fratele meu, un băiat de optsprezece ani, comandamentul l-a trimis forțat la tăiat păduri în taiga. Avea încălțăminte și îmbrăcăminte proastă, era mai mult flămând și istovit. Cu el a lucrat și un evreu tot deportat, Iașa Liberman. Mișa făcea ceva de mâncare și

mâncau amândoi. Nemaipomenit de greu era în acea robie! Era iarnă, până la brâu în omăt, tăiau cu fierăstrăul și cu toporul. TARE IEFTINĂ ERA VIAȚA DEPORTAȚILOR!

A lucrat așa până în primăvară. În următorul an a încercat din nou să între la învățătură-zădarnic! Împreună cu prietenul său rus, Vasea Sartin, au dus documentele într-un recent înființat Colegiu electro-mecanic. I le-au primit, dar la învățătură nu l-au admis, și nici documentele nu-i înapoiau, ca să nu se poată aranja în alt loc. Amintesc că pe baza

M. Șoimu la tăiat copaci în pădure, 18 ani, Siberia, 1953.

documentului de zece clase în Colegiu primeau fără examene. Vasea, cu note mult mai mici, a fost admis și a rămas să învețe, iar pe fratele meu conducerea, care se afla alături de Colegiu, îl alunga acasă la Șegarka.

Trăia la gazdă la o bătrână împreună cu Vasea Sartin și cu Tolea Donos, fiul doamnei Donos.

Mihail Șoimu, Vasea Sartin și Anatolie Donos, 1952.

Îndura foame, lipsuri și înjosiri. Ca să-și câștige o bucată de pâine și să se răsplătească pentru gazdă, lucra cu ora, cu ziua la „pristani” (portul fluvial) ca hamal, căra greutăți: saci și lăzi cu încărcătură.

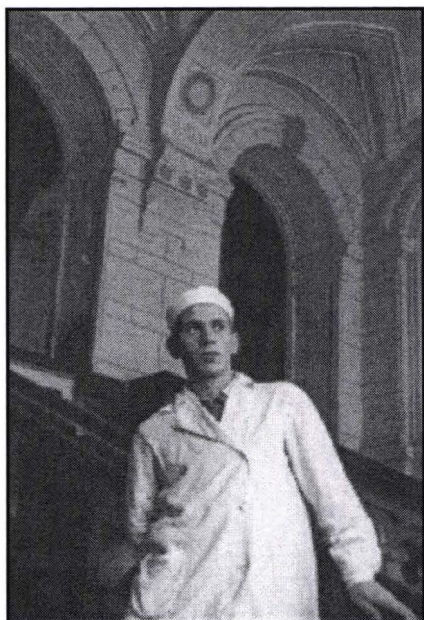
Ne-a scris mamei și mie că se gândește să se ducă la niște cursuri de tractoriști în orașelul nordic Kargasok, la vreo 500 de km de Tomsk. I-am scris și l-am rugat să nu plece nici într-un caz că se va prăpădi acolo pe veci, că eu îl voi ajuta din puținul meu. Lucram de acum în Șegarka și m-am obligat să-i trimit în fiecare lună o jumătate din mizerabila mea leafă, până când se va lămuri situația, numai să nu plece la Kargasok. El

era un băiat foarte capabil și-mi dădeam seama că nu se poate să se piardă așa tânăr în fundătura Siberiei. Fără rețineri primeam salariu de 60 de ruble și jumătate îi trimiteam frățiorului meu.

A auzit el întâmplător la difuzorul de radio, că în Tomsk s-a înființat un colegiu nou, de felceri militari. Era de acum luna octombrie. Mișa nu trăgea nădejde, dar a hotărât să-și încerce norocul. Toate grupele din celelalte colegii erau completate, abiturienții s-au aranjat cine și cum a putut, iar în colegiul nou nu ajungeau studenți. „Mi-am luat inima-n dinți și am dus documentele”, povestea Mișa. Au primit și tineri deportați.

DUMNEZEU NE-A AUZIT RUGA: Mișa a fost primit. A fost admis nu numai el, dar și lituanieni, estoni, evrei, nemți de pe Volga și alții. Dumnezeu a voit, ca după atâția ani de chinuri și înjosiri, să fie primit și fratele meu. Rușii se aranjaseră, așa că au fost nevoiți să primească mai mulți „dușmani ai poporului”, din care au format o grupă, cea mai puternică din acel colegiu. Toți erau eminenți. După absolvire au ales cinci procente din cei mai valoroși studenți și i-au trimis fără examene de admitere, inclusiv și Mihail, să învețe la Facultatea de medicină.

Nu demult, o doamnă din Florești mi-a spus: „Dacă n-ar fi fost rușii, oare ar fi ajuns d-l Șoimu doctor?!“ M-a indignat foarte tare replica ei, la care i-am răspuns că neapărat ar fi ajuns, și nu e meritul puterii sovietice. Povesteam că în școală dorea să devină inginer, dar soarta a dictat altfel. Însă ce ar fi fost – inginer, pedagog sau medic, el nu putea fi un specialist prost, pentru că îi plăcea să muncească, a fost capabil, silitor, bun la suflet, generos și cu o voință de a învinge greutățile. Toate astea au fost meritul lui. Și dacă nu eram deportați, ar fi realizat și mai mult. A fost un om deosebit. De ce azi, când condițiile sunt mai bune, nu fiecare reușește să devină specialist adevărat? Mulți intră la facultăți pe banii părinților, însă nu toți ajung buni profesioniști. Banul nu întotdeauna hotărăște totul.

Mihail Șoimu, student la
Universitatea de medicină.

Doctorul Șoimu la Congresul
Republican al Traumatologilor.

După absolvirea facultății a fost repartizat ca chirurg – traumatolog în Republica Autonomă Tuvină, cu capitala Kâzâl. După trei ani de muncă acolo s-a repatriat în Moldova și toată viața a muncit pe tărâmul ocrotirii sănătății în orașul Florești, Republica Moldova. Are categorie superioară, e om stimat.

Greu se scrie o carte, dar mai greu e de publicat, mai ales când nu ai bani. Lucrul asupra ei s-a târănat, unii din noi, cu mare regret, au trecut în lumea celor dreți. S-a stins din viață și scumpul meu frate care nu și-a cruțat puterile pentru binele oamenilor. Toată bunătatea sufletească, tot talentul de medic - le-a dăruit lor. La 19 septembrie 2007 a fost petrecut pe ultimul său drum, de către colegi, prieteni și foști pacienți.

PIERDERE MULT REGRETATĂ

Sunt oameni care nu preferă „să se bată cu pumnul în piept” și să se preamărească în fața lumii, spunând că a făcut ceea cealaltă. Își fac pur și simplu datoria profesională și menirea lor pe Pământ, adică aplică harul dat de Dumnezeu. Un asemenea om a fost și doctorul Șoimu, traumatolog de mare anvergură, un bun specialist în domeniu, dar și Om de omenie, cu literă mare. Nu o singură dată am avut ocazia să stau de vorbă cu dânsul. Avea ce povesti, pentru că a avut o viață interesantă cu un destin complicat, cu greutăți, dar și cu fericite împliniri. Maria și Porfirie Șoimu au știut să-și educe copiii întru dragoste și stimă pentru omul muncii, cu credință în Dumnezeu. Și astăzi locuitorii satului Parcani din raionul Soroca își amintesc cu dragoste de preotul Profir și de soția acestuia. Mihail, feciorul lor a absolvit (cu diploma „roșie”) mai întâi Colegiul de medicină, apoi Facultatea în orașul Tomsk. A lucrat trei ani în Republica Tuvină (aproape de Mongolia).

Revenind în Moldova natală a fost angajat în fostul raion Cotuijeni, apoi la Florești. Mai întâi la Salvare, apoi în Secția traumatologică. În cei 47 de ani de medicină a respectat jurământul lui Hipocrate, multora le-a alinat durerea, ajutându-i ca profesionist, dar și ca Om. Oriunde s-ar fi aflat (pe timpuri

medicii din policlinică se deplasau mai des prin satele raionului, în virtutea cerințelor) își făcea cinstit datoria de medic, fapt ce i-a adus onoarea și stima pacienților. Mulți i-a avut pe parcursul acestui aproape jumătate de secol, n-am auzit pe nimeni reproșându-i că nu și-a îndeplinit cumsecade misiunea de medic. Mulți dintre colegii de profil au apelat la bogata lui experiență de traumatolog.

Ce ține de Spitalul raional putem spune următoarele: serviciul ortopedo-traumatologic a fost organizat de medicul M.P.Șoimu, specialist de categorie superioară, distins cu Diploma de onoare a Prezidiului Suprem al RSSM, opt diplome ale Ministerului Ocrotirii Sănătății.

La 10 martie 1979, în blocul chirurgical, a fost deschisă Secția de ortopedie și traumatologie cu 60 de paturi, unde dânsul a muncit nemijlocit la instalarea aparatelor medicale și amenajarea saloanelor de operație. A lucrat aici ca medic-traumatolog și ca șef de secție.

La începutul anului curent Mihail Șoimu a devenit membru de onoare al Asociației Republicane Traumatologie și Ortopedie din Republica Moldova...

Mihail Șoimu s-a stins din viață la vârsta de 74 ani. Pe ultimul său drum l-au petrecut colegii de breaslă, rudele, cunoscuții și, desigur, mulți dintre foștii săi pacienți, care au aflat despre decesul acestui Om de omenie ce va rămâne pentru mult timp în memoria tuturor celor care l-au cunoscut.

Ion Căinăreanu,
corespondent al ziarului raional „Drapelul”

ATORM

MEMBRU DE ONOARE

Certificat nr. 22

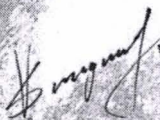
În considerația aportului personal științific, practic și organizatoric în serviciul ortoped-traumatologic al Moldovei D-lui **Șoimu Mihai** se conferă titlul de Membru de onoare a Asociației științifice a traumatologilor-ortopezi din Republica Moldova.

22. decembrie 2006.

Președintele ATORM
conf. universitar

 O. Pulbere

Secretarul ATORM
dr.

 V. Ungurean.

Chișinău .

Mihail Șoimu cu soția Tamara, fiica Natalia,
ginele Alexandru și nepoțica Natașa.

Însă revin la anii '50. Eu lucram în Secția agricolă din Șegarka ca inginer-ameliorator. Nu ajungeau inginerii cu facultate și eu îndeplineam acea funcție. Am fost repartizată la Șegarka de către Direcția regională și eram obligată să lucrez acolo trei ani. Îmi îndeplineam cinstit funcția, cu colegii de lucru mă împăcam bine, dar șefii de la executiv, comitetul de partid nu se putea împăca cu ideea că alături de ei lucrează o deportată. Nu le convenea și de aceea voiau să se debaraseze de mine.

MOARTEA TIRANULUI

Anul 1953. La cinci martie a murit cel mai groaznic conducător-călău din URSS, poate și din întreaga lume, Iosif Djugașvili-Stalin, care a contribuit la distrugerea, nimicirea milioaneilor de oameni nevinovați, numai pentru aceea, că ei aveau idei diferite de ale lui; la deportările în Siberia și în alte regiuni ale URSS, ale sutelor de mii de familii din cei mai buni intelectuali, preoți, gospodari harnici, împreună cu copii, femei, bătrâni bolnavi și neputincioși. A vrut tiranul să bage frica în oameni, să-i prefacă în zombi.

În „raiispolcom” (executiv) în „ungherașul roșu” ne-au adunat pe toți funcționarii și specialiștii la mitingul de doliu. Comuniștii i-au cinstit memoria ca unui erou. Mi-a rămas această amintire tristă în minte și în suflet ca o filă neagră. Trăiam al doisprezecelea an de surghiun în Siberia. Lucrau cu mine în secție ruși, oameni de treabă, despre care mult mai târziu am aflat, că unii din ei tot au fost deportați din alte regiuni ale nemărginitei URSS. Ei trecuseră deja prin această sită a deportărilor, prin anii '30, de aceea poate mă compătineau. Conducerea însă mă persecuta la tot pasul. Și foarte tare!

Revin însă la cinci martie 1953. La mitingul de doliu a ținut cuvântare primul secretar al comitetului raional de partid despre „marea pierdere”, despre „tatăl al tuturor popoarelor”, despre genialul generalissim, „iubitul nostru tovarăș, Stalin”. Unii plâneau, alții tăceau...

Plângeam și eu, dar nu pentru pierderea lui, ci pentru că din porunca lui mi s-a furat copilăria și tinerețea, pentru că din porunca lui ne-au deportat în Siberia, pentru că l-au trecut pe tata prin „fabrica morții”, apoi l-au împușcat în gulagul din Ivdel din Ural, unde și-au găsit moartea mii de oameni nevinovați.

Acolo în gulagul siberian

Prea mulți au decedat.

Acolo – a fost și tatăl meu

Împușcat nevinovat

Și pradă pentru fiare aruncat.

Nu a avut el nici măcar mormânt,

Nici cruce n-a avut la căpătâi...

Așa mureau pe-atunci nevinovați

Sute de mii...

Azi, sunt sigură, după moartea tiranului multă lume a răsuflat ușor. Plângeam, pentru că din vina lui am fost lipsiți de toate drepturile, dar plângeam și de bucurie și credeam, că necazurilor noastre le va veni sfârșitul cândva.

Din vina călăului roșu au suferit milioane de oameni, popoare întregi: români basarabeni, ucraineni, tătari, calmaci, estoni, letoni... chiar și ruși. Rușii de viță nobilă au primit prima lovitură prin anii '30 – '40. I-au smuls cu forța pe oamenii nevinovați din cuiburile lor.

...La opt martie am avut ocazie să plec la Tomsk. Erau zile de doliu. Singură nu aș fi avut voie să plec, dar inginerul-șef din secția noastră, Krivolapov Dmitrii Mihailovici, cu soția, aveau de dus copilul bolnav la Tomsk, la medic. Erau niște oameni tare cumsecade. Am plecat și eu cu permisiunea conducerii. Am plecat cu sania trasă de un cal. La vale ședeam în sanie, iar la deal mergeam pe jos ca să-i fie calului mai ușor. Era a treia zi de doliu. Prin pădure răsuna sirena, undeva nu prea departe. Era o zi geroasă, dar cu soare. Sania luneca ușor pe pârție și mie îmi era ușor pe suflet... Toți trei tăceam... Cred că și ei gândeau la fel ca mine... I-am iertat pe călăi, dar nimic, nicio clipă din acel calvar n-am uitat!

CONDUCEREA RAIONULUI ÎNCERCA SĂ SE DEBARASEZE DE MINE

În legătură cu moartea lui Stalin s-au apucat rău hainii de capul nostru, al deportaților. Se zvonea despre medicii, care, chipurile, erau vinovați de moartea „vojdiului”. Au început să-i concedieze pe deportați din posturi cât de mici.

Mă întorc odată din deplasare și iată că mă cheamă șeful secției, Mihail Efremovici Cosaci, și-mi spune:

– Este ordin ca dumneata să pleci înapoi la Tomsk, la dispoziția Direcției regionale, căci în locul dumitale vine un inginer cu studii superioare.

Eu îndeplineam funcția de inginer, dar n-aș fi fost împotriva să vină un specialist cu studii superioare, dar știam că așa cadre nu ajungeau nici în Tomsk. Dar și unde era să plec în timp de iarnă cu mama, unde nu aveam nici casă, nici masă, când știam că acolo nimenea nu mă așteaptă. Simțeam că ei mă mint.

Și pe mama s-o las singură în Șegarka tot nu puteam. O situație teribilă! Eram foarte disperată. Acei de la conducere tot vroiau să se debaraseze de mine, dar nu puteau, fiindcă în Șegarka am fost repartizată. Ei au plănuțit să se debaraseze de mine. Știam eu bine, că nu e lucru curat, dar nu puteam face nimic.

Tot atunci a fost dat afară și fratele meu care preda Educația fizică, și trimis la tăiat lemne în pădure, iar mama era

paznic și femeie de serviciu la secția raională de asigurare „Gosstrah”. Îi eliminau pe toți “dușmanii poporului”. Și acum îmi venise și mie rândul... Așa se răfuiau tovarășii staliniști cu noi, ne pedepseau cum vroiau ei.

Șeful secției a găsit de cuviință să mă trimită în deplasare la niște colhozuri pe o săptămână. Mă gândeam mereu la plecarea mea forțată în Tomsk. Eram și indignată, și necăjită, și disperată.

RĂBDAREA A CRĂPAT

Întorcându-mă din deplasare, mi-a venit ideea să-i telefonez șefului de la regiune, Nikolai Vladimirovici Vinokurov, care m-a și trimis la lucru în Șegarka. I-am spus că pe mine mă trimit la Tomsk la dispoziția dumnealui, fiindcă în locul meu vine un inginer cu studii superioare. De la începutul convorbirii dânsul era nedumerit, nu înțelegea despre ce e vorba. A spus că nu a trimis pe nimeni în locul meu. I-am explicat amănunțit. Om cu dreptate, Nikolai Vladimirovici m-a liniștit și a spus:

– Lucrați, cum ați mai lucrat, iar șefului dumneavoastră transmiteți-i, că dacă vă vine inginer cu studii superioare, să-l trimită la noi, la Tomsk, că noi avem nevoie de așa specialiști. Am înțeles că am fost mințită cu nerușinare, umilită, că nu mai vine niciun inginer în locul meu. Că în „raicom” și „raiispolcom” vor să se debaraseze de mine cu orice preț, folosind cele mai mârșave și necinstite metode, ca să rămân umilită și rănită în suflet.

Și cum eram în cabina de telefon, cu mari emoții, plângând, mai n-am scăpat jos receptorul. Tot dialogul la telefon cu inginerul-șef de la Tomsk, Vinokurov, eu i l-am transmis șefului meu direct din Șegarka, Mihail Cosaci. Cum acesta a vorbit cu cei din „raicom” și „raiispolcom” nu știu, dar de atunci m-au lăsat în pace. În schimb, comandamentul s-a luat rău de tot de capul meu. Lucru meu era de așa natură că eu trebuia să mă aflu permanent în deplasări. Și de fiecare dată, când trebuia să plec, nu aveam dreptul să plec fără învoirea și

aprobarea comandamentului, chiar dacă nu plecam din propriul meu interes. De fiecare dată trebuia să scriu cerere motivată comandantului să-mi dea permis, să mă umilesc în fața lor. Se întâmpla, că trebuia urgent să plec și nu mai aveam timp să trec pe la sediu. De fiecare dată, când mă întorceam din deplasare, eram obligată să mă prezint la ei.

Odată, ca specialistă, trebuia să plec la Tomsk la un seminar important, unde aveau să fie și colegii de-ai mei. Nu mi-au dat voie să plec, fiindcă nu eram adunați mai mulți deportați, dar pentru mine una nu mi-au dat escortă. Desigur, seminarul nu avea să mă aștepte până când comandamentul va aduna câțiva deportați. Și nu am plecat. Îmi doream foarte mult această deplasare: să mă întâlnesc cu colegii, să facem schimb de experiență, de impresii, idei... Răbdării mele i-a venit sfârșitul. Niciodată nu am scris plângeri. Prefer să spun ce gândesc în față, când consider că face să spun.

Atunci însă am avut curajul (singură mă mir) să scriu o plângere chiar împotriva comandamentului care-și bătea joc de oamenii nevinovați și asupriți. Vroiau să ne îngenuncheze, pentru că puterea era în mâinile lor. Plângerea am scris-o la Moscova, lui Klement Vorosilov, Președintele Sovietului Suprem. Nu așteptam mare susținere, dar ce aveam de pierdut?! Afară de surghiun?!

Și iată că peste un timp mă cheamă comandantul Salnikov și, mânios, cu un ton ridicat mă întreabă: „Ați scris plângere la Moscova?!” I-am răspuns că am fost nevoită să scriu, fiindcă sistematic am fost terorizată, tratată ca un criminal, înjosită. Am scris, pentru că nu puteam face un pas fără voia lor, îmi puneau piedici în lucru, mai ales când trebuia să plec la Tomsk în interes de serviciu.

– Trebuia să vă adresați căpitanului Kudreașov, a spus Salnikov, dându-mi de înțeles, că el îndeplinește ordinul de mai sus.

I-am răspuns că am fost pe la toate instanțele, dar nimeni nu m-a susținut. Din vorbă cu el am înțeles că au primit o muștrare sau observație, fiindcă în plângere am motivat, că din

cauza lor deseori suferă producția. Mi-au promis, că mai mult n-au să mă chinuie cu prezentările la comandament. Să lucrez liniștită, dar când voi pleca sau mă voi întoarce din deplasare, să le telefonez. Am simțit în suflet o bucurie, o mică victorie. La serviciu treburile mergeau bine, cu colegii de lucru mă împăcam, mă stimau. Dar mai mult, m-am împrietenit cu familia Berezovski, Mihail și Fenea. Pe Mihail îl cunoșteam puțin, încă din colegiu, absolvise cu doi ani înaintea mea la specialitatea „cadastru”. Atunci încă nu știam că și familia lor a fost deportată din Altai în anii colectivizării fiind chiaburi într-o pădure pe o insulă. Au suferit și ei foarte mult. Despre viața ei și a soțului, care tot a fost dus în gulag și nu s-a mai întors, ne-a povestit însăși mama lui Mihail, Parascovia Iliinicina. Atunci noi cu mama trăiam în satul Batkat, raionul Șegarka, unde lucram în SMT. După desființarea secției agricole raionale, toate cadrele au fost repartizate pe la stațiile de mașini și tractoare. Eu și prietenii mei Berezovcki am fost transferați la SMT din Batkat.

Batkat era un sat vechi cu case bune din bârne groase, cu biserică frumoasă, dar închisă de comuniști. În vara ceea în biserică era tabără pionerească, iar acolo lucra ca servitoare o evreică.

În mijlocul satului era un iaz mare, lunguiet, care împărțea satul în două părți. În sat erau fântâni cu apă bună, de care se foloseau toți locuitorii, însă iarna apa îngheța până la fundul fântânei și oamenii se foloseau de apa din iaz. Noi nu o puteam bea, că toate scurgerile se duceau în iaz și în apă erau niște gândaci, care nu înghețau. Iarna noi topeam zăpada pentru băut și de fiert mâncarea.

Mie mi-au dat locuință într-o jumătate de casă, o odaie și o tindă mare unde țineam lemne pentru foc. În cealaltă jumătate trăia o familie de basarabeni, pe nume Stati, și o doamnă profesoară, pe nume Supostat.

Familia Berezovski trăia pe aceeași uliță, mai departe de noi. Mă duceam adesea la ei. La noi venea mama lui Mihail și mai stătea de vorbă cu mama mea. De la ea am aflat despre calvarul lor.

ARESTAREA

...Mi-am amintit de anul 1951. Eram în anul III de studii. În vacanța de iarnă veneam a doua zi pe jos de la Tomsk. Am ajuns la râul Obi, care era înghețat. Iarna peste râu treceau mașini și tractoare pentru că gheața era groasă. Am trecut peste Obi și mă apropiam de sătucul Staraia Șegarka, situat pe malul stâng al fluviului. Aici m-a oprit un milițian și mi-a cerut pașaportul. Văzând în el restricția, m-a arestat și m-a dus la Sovietul sătesc, m-a lăsat în hol să aștept, iar el a intrat în sediu. Din tindă l-am zărit pe Mihail Berezovski, pe care îl cunoșteam puțin. Odată el făcea de serviciu prin cămin și a intrat și în camera noastră. Eu făceam un desen tehnic pe „tumbocică” (un dulăpior micuț), lucram cu tuș. Să mi se ierte lipsa de modestie, dar eu desenam foarte bine. Profesorul arăta desenele mele studenților din alte grupe. Mihail s-a uitat la desenul meu și a spus că e foarte bun... Eram sigură acum că mă cunoaște, și-mi era jenă.

Pe mine milițianul nu m-a chemat în birou. Îmi venea să intru în pământ de rușine! Ce putea să creadă Berezovski despre mine?! Milițianul îl cunoștea bine pe Mihail, ambii lucrau în centrul raional... Nu știi cât am stat în hol, tremurând de frig și de frică. Amurgea de-a binelea. Mă gândeam, ce o fi cu mine, unde voi înnopta... Era ger, în sat nu cunoșteam pe nimeni. Iar până la centrul raional erau opt km. și se lăsa noaptea. Și încă cine știe, dacă îmi va da drumul acasă! Era teribil!

În sfârșit milițianul și Mihail au ieșit afară, parcă nici nu mă observau. Nu știu ce au discutat ei, dar mie nu mi-au dat nicio atenție. Am ieșit și eu din urma lor și tăceam. S-au așezat în sanie să plece în centrul raional Șegarka. Și deodată aud:

– Ține-te de speteaza din urmă, plecăm.

Parascovia Berezovski cu nepoțelul
Ghenă și Tutik.

M-am agățat și eu din urmă. Abia mă țineam, căci îmi înghețaseră mâinile, dar eram bucuroasă că plec cu ei. Am înțeles că m-a salvat Berezovski. O fi vorbit el cu milițianul. I-am rămas recunoscătoare pentru toată viața. Era om tare de treabă. Mai târziu ne-am împrietenit, lucrând în Șegarka, apoi în Batkat. Cu ei nu ne simțeam atât de străini.

Când ne-am mutat de la Șegarka la Batkat, l-am adus și pe cățelușul Țuțik, care era tare atașat de noi.

Era mare ger și l-am adus într-o sacoșă, ca să nu înghețe. Am stat acolo un an, apoi am scris cerere la Tomsk și am fost transferată la „Vodstroï”, adică gospodăria apelor. Când trebuia să ne mutăm, Țuțik ședea afară pe o grămadă de lemne, și-a pus capul pe labe și-i curgeau lacrimile din ochi. Presimțea bietul cățel, că plecăm pentru totdeauna. Se uita la noi, cum scoteam bagajele din casă și plângea. Când ne-am pornit cu mașina, a fugit muuult din urma mașinei, până a pierdut-o din ochi...

Plângeam și noi în mașină... Băiețelul lui Berezovski, Ghena, a fost mângâierea lui Țuțik. Mult timp venea și dormea sub fereastră, unde am locuit noi. Cu greu s-a obișnuit cu noii lui stăpâni, Berezovski, care l-au adăpostit. Băiețelul Ghena a murit de pojar și Țuțik se ducea la el la mormânt și urla. A fost împușcat în stradă, când se împușcau câinii vagabonzi.

Fedosia (Fenea) și Mihail Berezovski și
mama lor la moartea lui Ghena.

Despre toate acestea ne-a povestit însuși Berezovski când ne-a vizitat în Tomsk. Mi-am amintit cum Țuțik mă aștepta seara, când mă întorceam de la lucru. Iarna veneam de-a dreptul peste iazul înghețat. Țuțik mă aștepta. Și când mă zărea de acasă că mă apropii de iaz, începea să latre bucuros. Un animal inteligent și devotat bucură omul.

...Mi-am mai amintit de familia lui Capiton Postolachi care trăia în satul Pobeda, lângă fluviul Obi. Când plecam vara la Tomsk, așteptam pe malul râului câte două – trei zile vaporul, care venea dinspre Novosibirsk. El se oprea lângă malul drept, unde era un mic debarcader, pe unde pasagerii se urcau pe vapor. În satul Pobeda era o întreprindere, unde se

prelucra lemnul, „Lespromhoz”. Acolo trăia și muncea familia părcăneanului nostru Capiton Postolachi, care a murit în gulagul din Ivdel, iar soția, Panaghița, cu copiii luptau cu greutatea în Pobeda. Andrian a murit, apoi și Lenuța. Ion și Catiușa lucrau la „Lespromhoz”, mezinul Metodie îi ajuta mamei acasă. Când așteptam vaporul mult timp, veneau Catiușa cu Lenuța și mă luau la ei și mă primeau cu ce aveau. Uneori tanti Panaghița îmi trimetea ceva de mâncare, deși și lor le era greu. Aceasta nu se uită.

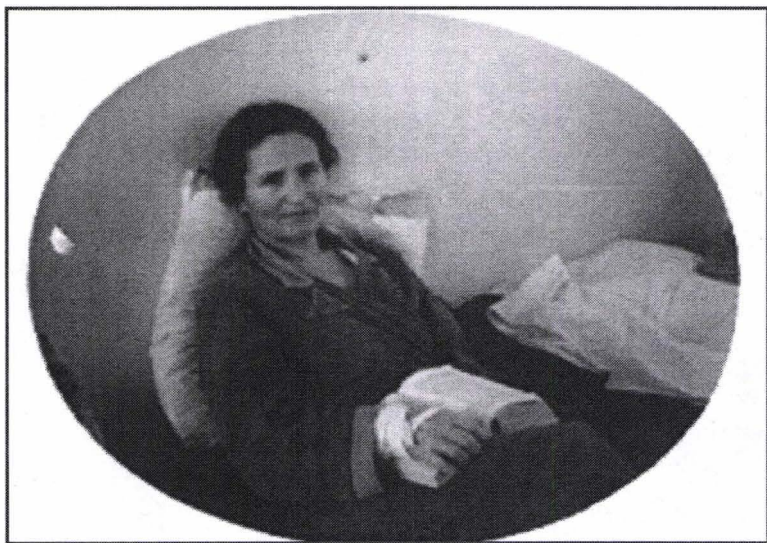

În centru: Panaghița Postolachi cu nepoțelul în brațe, fiul Ion și nora.
În spatele lor Lenuța, Catiușa și Metodie Postolachi.

DIN NOU ÎN TOMSK

Anul 1954. Când ne-am mutat la Tomsk, ne-am oprit la o bătrână, la Tatiana Semionovna Egorcenko, la care a stat și fratele meu Mihail cu Tolea Donos și Vasea Sartin. Mama s-a înțeles cu bătrâna ca în loc de bani să-i plătească muncind. Stăpâna mai construisese două cămăruțe, adăugându-le la casă, și mama le-a uns cu lut și le-a vărui. Gazda ținea chiriași și lua bani bunișori. În curând mama s-a angajat la Biblioteca centrală de pe strada Pușkin să lucreze la garderobă. Trăiam tot la Tatiana Semionovna. Îmi povestea mama că în minutele libere citea foarte mult. Pe rafturile bibliotecii erau cărți românești de Eminescu, Barbu Delavrancea, George Coșbuc și alți scriitori români. „Îi citeam cu plăcere și-mi mai trecea dorul de casă”, spunea mama.

Studia cărți de croitorie și broderie căci aflase că se va introduce în școli „gospodăria” și mama spera să se angajeze în școală. Încă lucrând la bibliotecă, mama se îmbolnăvisese de poliartrită, au ajuns-o chinurile din Anastasievka. La început a stat trei luni într-un spital bun, fost spital militar (voennâi gospitali), apoi într-un spital de la o uzină, care curând s-a închis pentru renovare și mama a fost nevoită să plece acasă și nu a terminat tratamentul. Încă o dureau mâinile, picioarele și șira spinării.

Maria Șoimu în spital.

Tomsk, 1955, la plecarea d-nei Anastasia Onea din Siberia
cu fratele ei, Haralampie Dubălaru.

LA ȘCOALA-INTERNAT

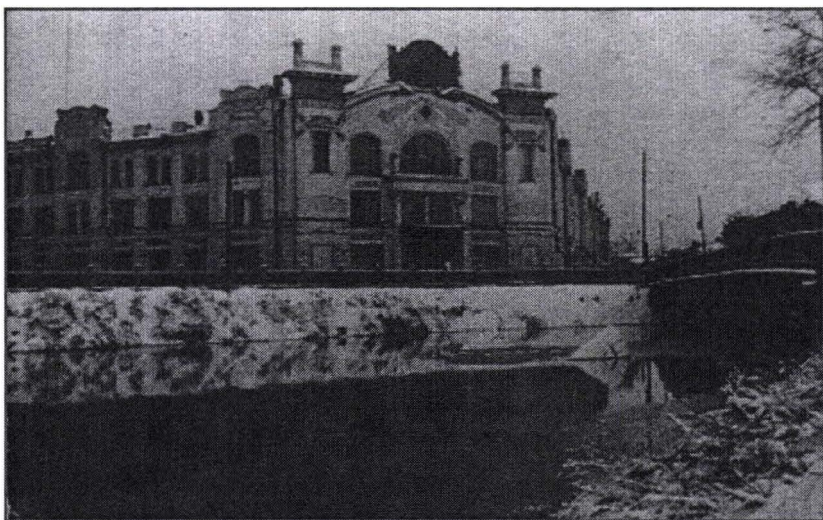
Mama a fost primită ca învățătoare de lucru manual la școala-internat din Tomsk, unde director era Mihail Vasilievici Kostiukevici, iar șefă de studii o ucraineană, Klaudia Fiodorovna Davisihiba. Au primit-o pe mama cu bucurie, căci concurenți nu avea. Deocamdată în școală erau numai cinci clase. Seara mama îi aducea pe elevi, fete și băieți, în atelierul de croitorie și-i învăța, cum se țes ciorapii rupti, că nu le ajungeau cele patru perechi de ciorapi, ce li se dădeau pe un an. A montat toate mașinile de cusut singură, că au fost aduse cu piesele desfăcute. A organizat cerc de croitorie și broderie. Mama a făcut expoziții frumoase de se mirau profesorii, cum au putut copiii, încă mici, să facă așa broderii. Pentru sărbătorile de Anul Nou a făcut împreună cu elevii costume frumoase pentru dansuri și spectacole, pentru care primea mulțumiri din partea direcției școlii. Mama muncea foarte conștiincios.

– Îmi propuneau din alte școli să mă duc la ei că-mi vor da o leafă mai bună, dar eu n-am vrut să mă duc din Școala-internat nicăieri. La acea școală am muncit trei ani, până la reabilitare, a încheiat mama povestea despre școala-internat, pe care am consemnat-o eu, Elena Șoimu-Postolachi.

TOMSK – ORAȘ VECHI

Orașul Tomsk este un centru industrial, de cultură și de știință. El a fost înființat cu mai mult de o jumătate de mileniu în urmă. În oraș sunt multe uzine și fabrici, diferite întreprinderi, sunt multe universități, zeci de colegii, multe școli, sunt multe săli de cinema, Teatrul mare dramatic, sunt muzee și planetariu, grădină botanică, centru sportiv, grădină publică, conservator și multe altele. A fost un circ mare, dar a ars până la venirea noastră. Orașul e situat pe malul fluviului Tomi. Prin centrul orașului curge un râu îngust (de 15-20 m.), numit Ușaika în cinstea hanului tătar Ușai, pe care vara navighează numai bărci cu motor. În Tomsk, încă de pe vremuri, au rămas mulți tătari. Este un cartier întreg unde majoritatea sunt tătari.

Cândva au fost multe biserici, dar comuniștii le-au demolat. Au rămas numai două în care se slujea. Am fost și eu și m-am rugat acolo lui Dumnezeu să ne scape de surghiun. Tomsk e un oraș frumos, dar era străin pentru noi, acei care din tot sufletul doream să ne întoarcem acasă, căci „fie pâinea cât de rea, tot mai bine-n țara mea.”

O vedere din Tomsk: la colț e magazinul universal, în rândul din dreapta de el e Biblioteca centrală, podul peste râul Ușaika.

O biserică din Tomsk.

Debarcaderul de pe fluviul Tomi, 1956. Elena Șoimu în deplasare.

În Tomsk m-am angajat ca tehnician la întreprinderea apelor „Vodstroï”, trebuia să mă recalific. Lucrul meu era legat de deplasări în diferite raioane: Asinovskii, Zâreanskii, Pâskino-Troițkii. Când am venit să mă prezint, șeful întreprinderii, Paramon Alexeevici Golițan, nu era. M-a primit inginerul-șef Gașkov, care absolvise Colegiul nostru cu vreo trei ani în urmă. El nu mă cunoștea. A învățat mai puțin, că a intrat pe baza celor zece clase. Eu îl cunoșteam vag, că era mai mare și scutit de armată. Văzându-mă o fată tânără, probabil a crezut că nu voi face față muncii și în loc să mă încurajeze, a zis:

– Vă dați seama, că o turelă costă până la o sută de mii de ruble și dacă se va întâmpla ceva, veți înfunda pușcăria?!

M-a speriat foarte tare, dar ce era să fac, dacă altă ieșire nu aveam? Trebuia să risc. A venit Paramon Alexeevici și a vorbit cu mine părintește, m-a încurajat, mi-a dat unele sfaturi și am început serviciul. Vedeți ce înseamnă un cuvânt de bine sau de rău pentru un tânăr specialist la început de cale!

Patru ani până la reabilitare am muncit în întreprinderea „Vodstroi”, iar Gașkov a fost dat afară din serviciu chiar de atunci. Mult timp îmi făceam griji, de nu m-ar da turelele de sminteală, dar totul a fost bine..

ERA SĂ ÎNGHEȚ ÎN DRUM

Am avut noroc de oameni buni, îndrumători cumsecade. Îmi făceam cinstit datoria. Șeful meu, Golițan, avea încredere în mine, îmi încredința cele mai mari sarcini de răspundere. Întreprinderea era la gestiune. Muncitorii, deși lucrul era foarte greu, aveau interes să câștige cât mai mult, dar și așteptau să li se plătească salariile la timp, mai ales că se apropia Anul Nou.

Era o iarnă foarte geroasă. Trebuia să plec în colhozurile și sovhozurile din raioanele îndepărtate, care erau datori „Vodstroii” cu sume mari de bani pentru construcția și montarea turelelor de apă. Mă aflam în colhozul din satul Sergheevka, raionul Pâșkino-Troițkii, la vreo 40 de km. de la centrul raional. Cu mare greu am reușit să-l conving pe președintele colhozului să semneze documentele pentru transferul banilor, căci colhozul era sărac și avea multe nevoi. Trebuia să plec urgent la filiala băncii, să transfer câteva mii de ruble. Era sfârșitul lui decembrie a anului 1957, iarna în toi și un ger puternic. Mașina colhozului era stricată, dar cu sania eu nu am vrut să plec ca să nu îngheț. Credeam că mergând pe jos am să mă încălzesc. Însă mai târziu am regretat că am refuzat sania. Eram tânără și credeam că o să ajung repede pe jos. M-am pornit pe la ora douăsprezece și am parcurs 12 km. până la satul Voznesenka. M-am odihnit puțin la o casă, apoi iar la drum. Înainte urma satul Eji. Ziua era scurtă, amurgesea de-a binelea. Când am intrat în sat la un han, unde gândeam să înnopez, acolo era multă lume, că nici jos pe podea nu aveai unde să te așezi.

M-am încălzit puțin, am mâncat o bucată de pâine neagră înghețată cu uncrop fierbinte și am hotărât să plec mai departe. Era noapte, dar pe la case nu se vedea nicio lumină. Era sărăcie, nu aveau oamenii gaz pentru lămpi. Satul era dintr-o singură uliță, iar casele departe una de la alta. Zadarnic speram să văd vreo luminiță, să bat la ușa cuiva, ca să cer voie să înnopez. Așa am mers până la capătul satului și m-am pomenit în fața unui perete fioros și întunecos de pini și brazi. M-a cuprins o frică mare! Ce să fac?! Să mă întorc la han și să stau o noapte în picioare, sau să intru în pădure singură și să merg mai departe? Vara am trecut nu o dată pe acest drum, îmi era cunoscut, dar acum era noapte și-mi era tare frică să nu iasă vreo fiară... Era luna plină și luminos ca ziua, că puteai să citești. Gerul devenea mai puternic și mai necruțător. Mi-am luat inima-n dinți și am intrat în pădure.

Scârția sub picioare zăpada. Mergeam și mă uitam prin părți: ba ici, ba colea trosneau de ger niște crenguțe uscate... Era foarte fioros!

Deodată, de după o cotitură, am zărit că se apropie cineva. Fiare?! Veneau trei băieți pe biciclete, care, ca fulgerul, au trecut pe lângă mine, nu mi-au dat nicio atenție. Am ajuns în sfârșit și la poienița cunoscută, pe lângă care am trecut de multe ori.

Am prins curaj, fiindcă mă apropiam de sătucul Maiskii. Undeva se auzea un cocoș cântând. Pădurea devenea mai rară, iar copacii mai mici. Tot mai des întâlneam buturugi de la copacii tăiați. Așa și mă trăgea să mă așez pe una din ele să mă odihnesc puțin. Eram tare obosită, au început să-mi înghețe mâinile și picioarele. Șalul, cu care îmi acopeream fața ca să nu-mi înghețe, era plin de promoroacă, se făcuse bățos ca scoarța și nu încălzea deloc. Am observat, că am început să casc. Mi-am dat seama că în așa stare omul îngheață ușor: adoarme și nu se mai trezește. M-am sculat de pe buturugă și cu ultimele forțe am pornit mai departe spre centrul raional. Era așa de luminos, că se vedea toată panorama naturii din jur. O priveliște nemaipomenit de frumoasă! De pe piscul, unde mă

aflam, se vedea de departe râul Kuriea șerpuiind; malul stâng era abrupt, iar pe malul opus se vedeau pădurici, fânașuri, stoguri de fân... Prima dată admiram acea frumusețe sălbatică în așa anotimp noaptea, însă gerul puternic mă mâna spre punctul de destinație... Natura pretutindeni e minunată, dar era străină pentru mine.

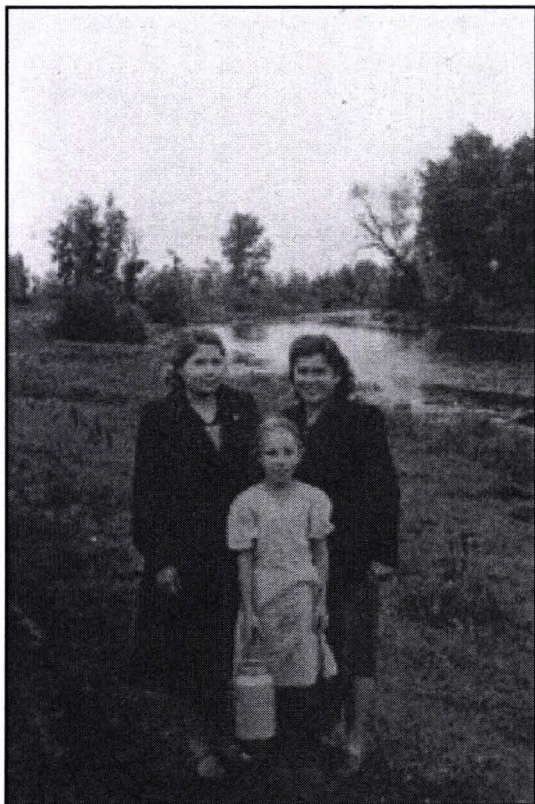

Elena Șoimu în deplasare în satul Sergheevka.
Foto de Mihail Șoimu, aflat acolo la lucru cu detașamentul studențesc.
Toamna anului 1956.

Au apărut luminile orășelului Pâșkino și parcă îmi trecuse și oboseala. Mergeam singură pe stradă noaptea, nici câinii nu se auzeau lătrând pe așa ger. Mă apropiam de fosta mea gazdă și parcă nici nu-mi era așa de frig. De unde s-au luat forțe noi... Niște tineri, care au ieșit de la școala serală, vorbeau între ei, că gerul e de 52 de grade.

Gazda mea temporară, tanti Liza Mitrohina, soțul căreia a murit pe front, trăia într-o căsuță cu o odaie și o tindă, cu două

fetițe ale ei, Liuba și Nadea. Era o femeie simplă, săracă, spăla lenjeria de pat la hotel, ca să-și întrețină familia. Era bună la suflet, omenoasă și primitoare. Când m-a văzut la acea oră târzie, plină de promoroacă, necăjită, s-a speriat. În odaie era cald, dar eu tremuram, parcă ieșea vânt din corp. M-a culcat între ea și micuța ei Nadea, m-au încălzit cu trupul și sufletul. Văduvă săracă, tanti Liza a găsit și pentru mine un locușor și o ceașcă de ceai fierbinte și o vorbă bună. Cum să nu-i fiu recunoscătoare!

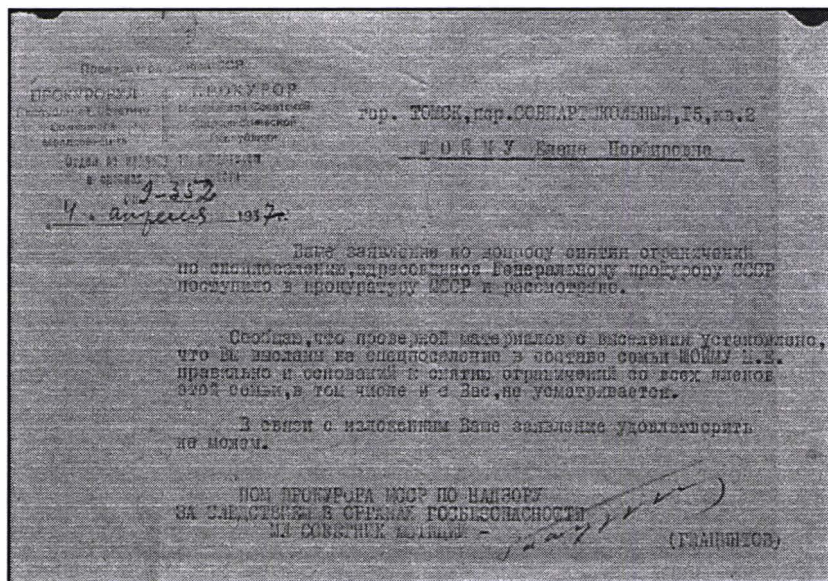

Elena Șoimu cu fetele lui tanti Liza Mitrohina,
Liuba și Nadea, 1957.

Până dimineață mi-am revenit și m-am prezentat la timp la filiala băncii de stat. Bani pentru lucrătorii „Vodstroiuului” au fost transferați la timp în ajunul Anului Nou, pe care eu nu am reușit să-l întâmpin acasă, fiindcă eram departe în drum.

Au fost și persoane care m-au jignit. Îmi amintesc, cum un tâmpit cu patru clase, instructor în „raicom”, pentru că nu am vrut să mă mărit cu el, mi-a spus că sunt o deportată și o să-mi pară rău. Aceștia erau la putere, dar l-am respins cu demnitate. Nu pot să scriu despre toate suferințele și înjosirile pe care le-am suportat, fără lacrimi..

La începutul anului 1957 am scris la Moscova o plângere, în care am motivat și am rugat să fiu eliberată, pentru că eram copil, fără nicio vină, când ne-au deportat, dar răspunsul l-am primit din Moldova. La 4 aprilie 1957 mi-a răspuns adjunctul procurorului din organele de securitate din Chișinău, un rus, Ghiățintov, că am fost deportată pe drept, legitim și nu pot să fiu eliberată.

Transcriu acest răspuns Dar ne-a rămas mai puțin de așteptat, că după venirea lui Hrușciiov la putere, s-a simțit un puțin dezgheț în politică.

Trecuseră șaisprezece ani de surghiun, aproape o treime din viața mea. Am fost dusă în Siberia la zece ani și acum aveam douăzeci și șase.

În luna mai 1957 mi s-a permis să plec în concediu, în Moldova, pentru o lună de zile. Încă din iarnă plecase familia Dubălaru, reabilitată mai înainte și ne scriau și nouă, că e bine și frumos în Basarabia și mă chemau, dar noi încă nu eram reabilitați. Încă nu toți deportații erau eliberați. Deși de la Moscova era ordin de reabilitare, el se ținea în secret, ca să ne mai rețină acolo.

La ferme, la pământ, în păduri și la „espromhozuri” – la lucrul cel mai greu lucrau moldoveni, letoni, calmaci, tătari,

ucraineni din Ucraina de vest și mulți alți deportați și, dacă ne eliberau pe toți odată, n-ar fi avut cine lucra, că rușii s-au săturat de robie în „raiul comunist” și fugeau la oraș. Aveam emoții mari că voi pleca acasă, dar și durere, că rudele cele mai apropiate erau refugiate în România și nu știam cum voi fi primită. La gara Tomsk m-au petrecut mama și fratele Mihail.

Elena Șoimu, 1957, Tomsk.

TRAGEDIA FAMILIEI BODIU

Peste câteva zile și nopți, schimbând trenul la Moscova și la Slobodka, Ucraina, în sfârșit am ajuns la Florești. La gară m-a întâlnit prietena mea de suferințe, Tamara Bodi. Tamara cu mama ei, doamna Maria Bodi, au fost reabilitate înaintea noastră, în 1956. M-a luat la ea. Trăiau cu chirie într-o căsoaie. În odaie zăcea paralizat tatăl ei, domnul Vladimir Bodi. Nu se mișca, nu vorbea, numai privea cu ochii îndurerați... Îmi era foarte greu să-l privesc, era un cadavru viu. I l-au adus cu un pic de suflet.

Acolo, în gulag, l-au distrus. Și ele cât au suferit de mult, dar chinurile lor s-au dublat. Am plâns, că și tatăl meu tot în acel lagăr a fost condamnat de „troika” NKVD-istă, de regimul comunist la moarte și împușcat în 1942. Despre tragedia lor mi-a povestit însăși doamna Bodi, care a împlinit o sută și unu ani, născută în 1905, la 5 mai. Dânsa avea o memorie bună, însă vedea și auzea rău.

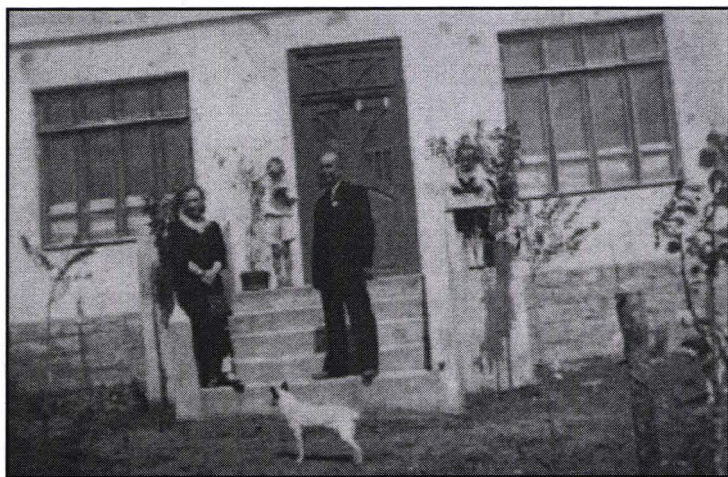
Până în 1941 soții Bodi au lucrat ca pedagogi, aveau doi copii: Tamara și Anatolie. Din Basarabia au fost deportați odată cu noi. Domnul Vladimir a fost dus în gulagul din Ivdel, iar doamna Maria cu copiii în Mogocino, regiunea Tomsk, mai la nord, decât noi. Ea e originară din Chișinău, numele de la părinți a fost Drelinski. Avea frați și surori, care deja au decedat. După ce Basarabia a fost ocupată de imperiul sovietic, în 1944, un frate al doamnei a fost mobilizat de ruși și trimis cu o misiune în Rusia, prin regiunea Sverdlovsk. Acolo a găsit-o pe sora Maria și a ajutat-o să plece cu copiii din Mogocino. I-a

obținut pașaport și a adus-o în Ekaterinburg. Mi-a povestit că acolo îi era bine, că s-a angajat profesoară de lucru manual într-o școală-internat, mai cosea sau croșeta pentru bani și se descurca. Avea cu ce hrăni copiii. Curând a fost reabilitat soțul ei Vladimir, care era paralizat și i l-au adus cu targa. Și cum numai autoritățile de acolo au aflat că soțul doamnei a venit de la închisoare, imediat i-au cerut directorului școlii s-o concedieze. Rămânând fără lucru, doamna Bodiș a luat copiii și soțul paralizat și au plecat la Căprești, raionul Florești, Basarabia, locul natal al soțului, de unde în 1949 i-au deportat a doua oară în Tomsk. S-au găsit „cozi de topor” care i-au pârât. Au fost pedagogi, oameni de treabă. Boala domnului Bodiș se agrava tot mai tare. Abia în anul 1956 a fost reabilitată toată familia, dar în Căprești nu s-au mai întors. Au venit la Florești, acolo trăia fratele dânsului, preotul Ioan Bodiș, care îi mai întindea o mână de ajutor. După vizita mea în 1957 dl. Vladimir a decedat. Doamna Bodiș mi-a arătat certificatul de reabilitare al soțului său, în care era scris: „Реабилитирован за отсутствием состава преступления” „Reabilitat din motivul de lipsă al crimei). Nu a comis omul nicio crimă. Criminali au fost ei, comuniștii ucigași! Oare trebuiau cincisprezece ani de închisoare în condiții grozave, ca până la urmă să dea decizia despre nevinovăția omului?! Dar cât costa pentru călăi o viață de om?! Mii de vieți omenești au trecut prin „fabrica morții”!

Doamne, câtă lume nevinovată a distrus criminalul Stalin și călăii lui comuniști!

Directorul școlii din Șoldănești Vladimir Bodiu și soția, Maria Bodiu.

Familia Bodiu, Șoldănești, 1940.

Doamna Maria Bodi la 100 ani.

În anii nouăzeci doamna Bodi s-a adresat să i se dea compensație pentru soț, dar oficialitățile i-au răspuns că nu i se cuvine, pentru că el a murit nu în închisoare, ci acasă, chiar dacă din închisoare l-au adus un cadavru viu... Iată dreptatea pe care ne-au făcut-o comuniștii.

Doamna Bodi a trăit o viață de un secol, plină de chinuri și durere. Destinul a fost nemilos cu ea. Câțiva ani în urmă a murit fiul ei, Anatolie. Avea o sută de ani, când boala grea, tot cancer, i-a răpit fiica, Tamara, unicul sprijin al ei la adânci bătrânețe. A murit la o sută unu ani.

DE PAȘTI, LA „MAMA CEA BĂTRÂNĂ”

Revin la anul 1957. Tamara Bodi, sora mea de suferințe, a doua zi m-a condus la gara Florești, de unde trebuia să plec la Stoicani, la străbunica mea, Haritina Coșciug, care atunci avea împliniți o sută patru ani. Spuneam că mi s-a permis să vin pentru o lună de zile în Moldova. Era a treia zi de Paști. De la Florești trebuia să plec până la Stoicani cu autobuzul Bălți – Soroca, dar autobuzul întârzia, iar eu nu aveam răbdare să-l aștept și am plecat cu un camion de ocazie. Din cabină admiram natura plaiului nostru, încă aproape necunoscut pentru mine, căci plecasem când aveam zece ani. Îmi părea o priveliște minunată: viile și livezile în verdeață și drumul șerpuit, și satele cu casele în alb...

Nici n-am observat, când am ajuns la stația Stoicani, la fântâna în formă de cană la marginea șoselei. Cătreierând prin multe raioane din Siberia, m-am învățat să mă orientez ușor în drum. Cineva m-a lămurit cum să ajung în Stoicani. Mergeam și iar admiram plopii, nucii de lângă drum, viile și livezile, ce se întindeau pe moșia Stoicaniului. Aveam niște sentimente deosebit de plăcute! Am ajuns lângă școală și mi-am amintit, cum încă până la deportare am fost cu mama și tata la Stoicani la o sărbătoare la unchiul Ion Șoimu, fratele tatei, care era director și trăia în curtea școlii. A fost un om deștept, vesel, glumeț, iubea copiii. Soția lui, tanti Liolia, era o mare gospodină. Îmi amintesc că masa la ei era plină de bucate alese.

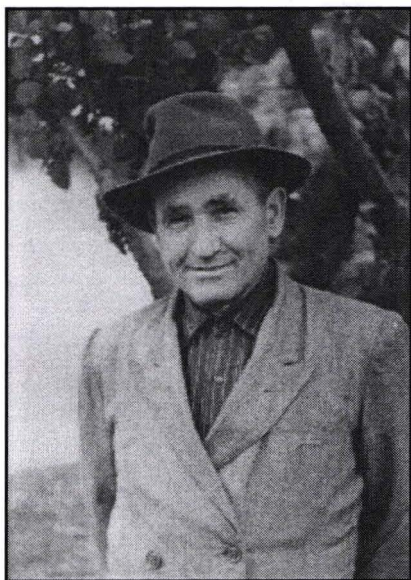
Aveau două fete, domnișoare frumoase, Clava și Zica. S-au refugiat în 1944 în România și mai mult nu am știut de ele nimic...

...Trecea pe lângă școală o femeie și eu am întrebat-o cum să ajung la „Mama cea bătrână”, așa îi ziceau străbunicii Haritina, care era cea mai bătrână în satul Stoicani și o cunoșteau toți. Femeia m-a condus pe o căraruie pe lângă biserică, apoi am trecut peste o râpă, ne-am urcat în deal și îndată am ajuns la străbunica. Ea era încă în putere și frumoasă. A fost o întâlnire extraordinară! Era tare bucuroasă, că măcar eu din toată familia m-am întors, deși nu pentru mult timp. Erau emoții, lacrimi de bucurie și durere... Apoi „Mama cea bătrână” a adus pe masă pască, ouă roșii, cozonac, răcitură, jambon și alte bunătăți, pe care în Siberia nu le-am avut niciodată. Până când ea a așezat masa, femeia care m-a condus pe mine, s-a dus repede la unchiul Vasile Coșciug, fiul cel mai mic al străbunicii, iar de la ei au aflat toate rudele că „Mama cea bătrână” are oaspete din Siberia. Imediat au venit unchiul Vasile cu tanti Zina și fiica lor Dunea, cu soțul Grigore Secară, vărul meu din partea tatei, Daniel Verbovici, cu soția Tanea. Apoi au venit încetișor și sora mai mare a tatălui meu, tanti Valentina, cu soțul Pantelimon Dabija. Toți erau tare bucuroși că am ajuns anume de Paști. Mă întrebau de mama, de fratele Mișa, despre viața noastră în surghiun., despre multe-multe... M-a primit străbunica tare bine, cum se cuvine de Paști.

Pe urmă unchiul Vasile ne-a invitat pe toți la el. Aveam emoții de bucurie, dar și de tristețe: cele mai apropiate rude nu erau.

Am stat tot timpul la unchiul Vasile, iar „Mama cea bătrână” venea dis-de-diminează să mă vadă, că locuia aproape. Diferența între timpul de aici și cel din Tomsk e de patru ore și eu m-am adaptat la vremea de aici. Odată m-am trezit din somn de șoaptele străbunicii, care mă descânta de speriat, zicea, că tare multe am îndurat și vroia să mă liniștească, să mă ferească de tot răul, de frica pe care am suportat-o în anii de deportare. Despre viața deloc ușoară, despre văduvia străbunicii Haritina

Goian-Coșciug a povestit mama mea, Maria Șoimu, dar ea nu a avut noroc să o vadă pe bunica bine, că în noiembrie același an 1957, străbunica a trecut în lumea celor drepți. Multe a văzut Mama cea bătrână, mult a suferit, prin multe a trecut, a fost contemporană a două războaie mondiale, a revoluției din 1917, a trăit o viață de un secol și mai bine, dar a trăit cu demnitate. Am avut noroc să o cunosc și să aflu multe lucruri interesante despre strămoșii mei, despre rădăcinile mele, cu care mă mândresc.

Urmașul căpitanilor lui Ștefan cel Mare, răzeșul Vasile Coșciug din Stoicani.

Vasile Coșciug cu soția, Zinaida.

Întâlnirea cu
 rudele în casă la
 Vasile Coșciug.
 Între rudele de la
 Stoicani.
 În centru –
 E.Șoimu. În stânga
 e vărul meu,
 Daniel Verbovici,
 fiul Alex, tanti
 Clava Trofăilă,
 soția lui Daniel,
 Tanea, tanti Dunea
 Secară cu fiica
 Musea și alții.

Elena Șoimu
 lângă străbunica
 Haritina. În spate
 – Daniil și Tanea
 Verbovici, tanti
 Maria Levițchi,
 tanti Clava
 Trofăilă, unchiul
 Vasile Coșciug și
 fiica lui, Dunea.

ÎN SATUL DE BAȘTINĂ PARCANI

Deși rudele mai apropiate în Parcani nu mai erau, am vrut să-mi vizitez rudele venite cu un an în urmă din Siberia, care, de asemenea, îmi erau scumpe. Mergând încetișor pe drumul de țarină Stoicani – Parcani, mă uitam la lanurile verzi de grâu și la alte semănături, la viile și livezile înflorite, care m-au copleșit cu frumusețea lor. Am ajuns și la niște ulmi singuratici, pe o coastă de pământ, cu tulpinile netede și coroanele stufoase și mi-am amintit că pe aici trebuia să fie și nadelul de pământ al părinților mei cu tot cu păduricea de ulmi, care de-acum nu mai era. Lemnul lor era tare și tata îl folosea la sănii și la roți pentru căruțe. Pe acest drum de multe ori plecam cu mama și cu tata la Stoicani la rude, mai ales la sărbătorile de Paști, de Hramul satului...Plecam și cu bunica mea Alexandra la mama ei, Haritina. Bunica mea mă lua de mână și mă ducea la joc, căci îi era drag să privească cum dansează tineretul. Era frumos! Niște amintiri plăcute. Lumea cu dispoziție de sărbătoare, frumos îmbrăcată în straie de sărbătoare, nu se auzeau cuvinte urâte, nu se îmbătau. Mi-au rămas în memorie cele mai plăcute impresii...

...Era o zi caldă și senină de primăvară. Copleșită de frumusețea naturii și de amintirile despre cei scumpi și dragi, nici n-am observat, când am ajuns aproape de Parcani. Lucrările de primăvară erau în toi... După sărbătorile de Paști, odihniți, oamenii au ieșit în câmp. Mergând am văzut niște grupuri de femei, care puneau ceva în pământ. M-am apropiat

și am văzut că răsădeau tutun. Erau aproape toate femeile care lucrau în colhoz. Le-am salutat. Mi-au răspuns la binețe și m-au întrebat cine sunt și de unde vin. Le-am spus că vin tare de departe. Mă uitam la ele, vrând să cunosc pe cineva, dar au trecut atâtea ani!.. O femeie mai în etate s-a apropiat de mine, m-a recunoscut, m-a îmbrățișat și mi-a spus pe nume. „Ești Lealea, fiica părintelui”. Și a început să plângă. Era Agafia lui Ion a lui Moisei Dubălaru, cu fiica sa, Marina, cu care mă jucam eu în copilărie, dar pe care n-am recunoscut-o. Trăiau în mahalaua noastră. M-au înconjurat și alte femei, bucuroase, că m-am întors din Siberia.

Atunci îmi venea să îmbrățișez pe toată lumea. Pentru prima dată după șaisprezece ani de surghiun călcam pe pământul natal și eram tare fericită!

Azi însă îmi dau seama că nu chiar toată lumea era bucuroasă atunci de vizita mea. Unii au luat cine știe ce și cât au putut din averea părinților mei și se simțeau cu “pufușor pe botișor”...Dar n-am cerut de la nimeni nimic. Numai sărmana Agafia nu s-a folosit de nimic din averea noastră și sincer ne dorea să ne întoarcem acasă.

În Parcani m-am oprit la tanti Anica Dubălaru, care locuia și ea la fiul său mai mare, Sava. El și sora lui, Nina, au scăpat de deportare, pentru că erau căsătoriți și aveau familiile lor. În 1940 gospodarii cu mai mult pământ, îi căsătoreau pe copiii lor foarte tineri, ca să împartă pământul. Tanti Anastasia Onea trăia la fratele său Haralampie Dubălaru. Casele și gospodăriile nu le-au întors. În Parcani, întâmplător, m-am întâlnit cu doamna Tatiana Scalețki, cu care am locuit împreună în Anastasievka. Era după Paști și ea a venit de la Soroca la tanti Anica, și auzind că am venit, a vrut să mă vadă. Ne-am amintit de trecutul nostru dureros. Soțul ei, avocatul din Soroca, a murit în gulag. Pe fiul ei, Tolea, l-a luat cumnatul ei în orașul Saratov pe Volga, ca să învețe. Ne-am întâlnit pentru ultima dată.

În Parcani am stat puțin. Am fost și la Chișinău, la sora doamnei Eufrosinia Donos, care m-a rugat s-o vizitez Am

cunoscut puțin și capitala Moldovei Însă concediul meu se apropia de sfârșit, urma despărțirea tristă... La gara Florești m-au petrecut unchiul Vasile Coșciug, vărul meu Daniel Verbovici și verișoara mamei, tanti Maria Levițki. În poartă stătea și mă petrecea cu privirea pentru ultima dată „Mama cea bătrână” – străbunica mea Haritina.

Elena Șoimu la plecare din gara Florești.

Din Moldova m-am întors cu o dispoziție mai bună și cu noi speranțe. Cu noi, deportații, au început să se comporte mai binevoitor. Deși era ordin despre reabilitare, despre care nu ne informau, pe noi încă ne țineau acolo, că aveau nevoie. Deportații munceau bine și cinstit.

Îmi aduc aminte de o adunare la nivel regional la Tomsk a specialiștilor în agricultură și a președinților de colhozuri, la care am participat și eu, delegată din partea „Vodstroiuului”. A luat cuvânt un președinte de colhoz din cel mai nordic raion Pudino, care se jeluia, că au plecat lituanienii și de-acum pleacă și moldovenii și nu are cine să lucreze în colhoz. Mai auzisem de la cineva, că tot un președinte de colhoz îi ruga pe niște letoni, care erau gata de plecare în patria lor, să mai lucreze la fermă, că stau vacile nemulse.

– Lasă să le mulgă soția dumitale, ajunge, cât am robit – i-au răspuns lituanienii.

De acum eram buni. Trebuiam! Ne îndemneau să intrăm în partid, ca să nu mai putem scăpa de acolo. Mi-au propus și mie, dar eu am răspuns, că încă nu sunt “pregătită” pentru a intra în partid. Nu vroiam să fiu legată de Siberia cu nimic în lume. Am putut să-mi fac o carieră, dar nu am vrut să rămân acolo pe veci. „Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-n țara mea și fie piatra cât de grea, tot mai bine-n țara mea”.

Am adunat o sumă mică de bani pentru drum și în vara anului 1958 împreună cu mama am plecat în Moldova. Fratele meu, Mihail Șoimu, după absolvirea Facultății de medicină

împreună cu soția Tamara și fetița Natașa urmau să plece în Republica Autonomă Tuvină, unde a fost repartizat chirurg – traumatolog și era obligat, după cum era atunci legea, să muncească acolo trei ani.

Luare de rămas bun înainte de plecare din Tomsk.

Din stânga: soția lui Mihail Șoimu - Tamara cu fetița Natașa, Maria și Elena cu gazda și prietenii. Foto de Mihail Șoimu.

ÎNTOARCEREA

După întoarcerea din Siberia, ne-am oprit la unchiul Vasile Coșciug în Stoicani, căci în Parcani casa ne-o luase statul, rude apropiate nu aveam și nu aveam la cine trage. Mulți oameni din Parcani s-au bucurat că Dumnezeu ne-a ajutat să ne întoarcem, dar erau și de acei, care se uitau chiorâș, acei care și-au „încălzit mâinile” cu bunurile părinților și ale rudelor mele...

Maria, Elena, Mihail, Tamara și Natașa Șoimu la sora lui Porfirie Șoimu, Valentina și soțul ei, Pantelimon Dabija.

Dar mama nu a cerut de la nimenea nimic. Eram la tanti Anica Dubălaru, când o femeie, Panaghița, a adus un covoraș al mamei, pe care îl așternuse la prag și era tare murdar, în bătaie de joc. Am plâns și i-am spus mamei să nu-l ia. Dumnezeu să-i răsplătească, iar nouă să ne ajute să începem viața de la început. Nu aveam nici casă, nici masă. După șaptesprezece ani de surghiun, cu sănătatea șubredă și fără ajutor, era tare greu s-o iei de la capăt.

Vreau să spun că a fost în Parcani o femeie cu sovestea curată și cu frica de Dumnezeu, o chema Fedorica (nu-i țin minte numele de familie) și era vecina bunicii mele Sașa (Alexandra). A venit și i-a adus mamei un covor, un lighean mare smălțuit bun și-i spune mamei:

– Cunoști acest covor?

– Cum să nu-l cunosc, e al mamei și e țesut de ea – i-a răspuns mama mea Maria Șoimu.

– Păi și mata ești a mamei – și i-a dat mamei mele covorul. Acest gest ne-a mișcat până la lacrimi.

Am început să-mi caut de lucru. În Florești atunci, cu irigarea, încă nu se ocupau. Am fost la Bălți, la Chișinău, dar m-au refuzat, pentru că am venit din Siberia... Când am plecat din Tomsk, nu m-au concediat, căci nu știam, cum mă voi aranja aici și poate va trebui să plec înapoi. Ultimul timp lucram acolo în Direcția Generală a gospodăriei agricole. Carnetul de muncă mi l-au trimis prin poștă; mi-au scris în el și aprecieri pentru munca onestă, nici nu mă așteptam.

Încă în Tomsk mă gândeam că n-o să fiu toată viața în deplasări, pe drumuri și va trebui să-mi schimb serviciul. Am intrat la Facultatea de filologie, cursuri fără frecvență. Când m-am întors, am continuat studiile la Universitatea Pedagogică din Bălți și m-am angajat învățătoare (profesoară) de limba și literatura rusă în satul Kotovsk, care până la 1940 se numea Regina Maria, din județul Soroca, apoi în alte localități și am muncit pe tărâmul pedagogic 33 de ani.

Peste un an, în 1959, mama mea Maria Șoimu a încercat să se angajeze în școală ca profesoară de lucru manual în Florești,

că era nevoie de specialiști buni. Directorul școlii nu era împotriva s-o primească, dar trebuia să urmeze cursurile de perfecționare la Chișinău. A plecat la Ministerul Învățământului, dar acolo, aflând că ea s-a întors din Siberia, au refuzat. Dar se găsesc și oameni buni. Un inspector a sfătuit-o pe mama să se adreseze Agripinei Nichiticiu Crăciun, secretar al Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM pe învățământ. Când mama a intrat în cabinet, dânsa a măsurat-o cu o privire pătrunzătoare, căci mama era îmbrăcată modest, însă cu gust, cu o rochie cusută de ea însăși. A invitat-o să ia loc, a ascultat-o atent, i-a citit caracterizarea de la școala-internat din Tomsk foarte pozitivă, apoi a trimis-o la inspectorul Odobescu, care a trimis-o la cursurile de perfecționare pe o lună și jumătate. A luat toate examenele cu foarte bine și a fost repartizată în școala Nr.1 din Florești, unde a lucrat până la pensionare.

De la început a fost numită pe o jumătate de normă, era bucuroasă și de atât. Apoi de la Secția raională de învățământ i-au mai dat o jumătate în școala rusă. Muncind foarte mult bine și cinstit, mama și-a câștigat stima elevilor, cât și a colegilor. A confecționat cu fetele lucruri frumoase: broderii, mileuri, haine ușoare, lenjerie de corp și de pat și altele, care au fost expuse la Casa de cultură, la o conferință a pedagogilor din august 1970 și a fost decorată cu medalia „Za doblestnâi trud” (pentru munca civică).

Când ne-am întors din Siberia, pe la casa noastră nici nu am trecut, căci ne era dureros. Bine măcar că era spital în ea și nu altceva. Trecusem pe lângă casa bunicilor, în care atunci era magazin, iar peste un timp i-au dat-o lui Luca Postolachi, care nu a îngrijit-o și s-a distrus. A rămas fără verandă. Pământul din jurul casei nu-l lucra, măcar pentru necesitățile familiei. Niște leneși. Toți pomii roditori i-au tăiat pentru foc și au început alunecările de teren. S-a furat piatra din zidul de la deal de drum, că făceau din ea temelii de case și pământul s-a năruit cu totul... Zidul era înalt, din piatră albă cioplită, adusă de la Cremenea – pământul de zestre al bunicii Alexandra. Toate

blocurile au fost furate. Dar ce colțisor de rai a fost acolo cândva, când trăiau și munceau bunicii mei! Dar ce flori minunate creșteau în răzoare după casă! Acum nu mai era nimic. Mama plângea... Parcă nici nu s-a mai atins mână de om. Dar câtă muncă au depus bunicii mei ca să prefacă acea coastă de pământ într-un colțisor de rai! Mama plângea.

– Prin mijlocul satului curgea un pârâiaș cu apă limpede, cristalină de la izvorul de după grădinile bunicii. Din acel izvor luam apă bună și noi, când eram copii. Nu mai era nici izvorul, căci a fost acoperit cu gunoaie. Totul s-a transformat într-o gunoiște, își amintea mama cu lacrimi..

Ea deseori își amintea cu nostalgie despre anii copilăriei:

„Îmi făcea plăcere să merg pe cărăruia de lângă alt pârâiaș, căci pe lângă el creșteau lăstari de mure, iar hameiul atârna ca niște ghirlande de pe pomii pe malul râpei până jos lângă apa pârâiașului. Era foarte frumos! Fermecător!

Iată și aici mi s-a umplut sufletul de jale, că și aici e gunoiște... Ce s-a făcut din Basarabia noastră?! – plângea mama.

Mama foarte tare iubea natura, se bucura de tot, ce o înconjura: de o floriceică, de un fluturaș, de un pușor sau o pisică... Și pe ea o iubeau toți...

Triste amintiri, dureroase...Nu mai sunt multe și mulți în viață. De multe ori mă gândesc, cum de am putut supraviețui, ce ne-a dat putere să trecem prin acel calvar groaznic, însă să rămânem în viață, să ne întoarcem acasă și încă să mai fim de folos. Un om din Parcani mi-a spus:

– Atât de mult ați suferit, cum de ați rezistat, cum de vă mai țineți?

– Așa a voit Dumnezeu, ca să mai ajungă cineva din noi să povestească despre acel calvar, ca să știe și tânăra generație adevărul amar al neamului nostru nedreptățit.

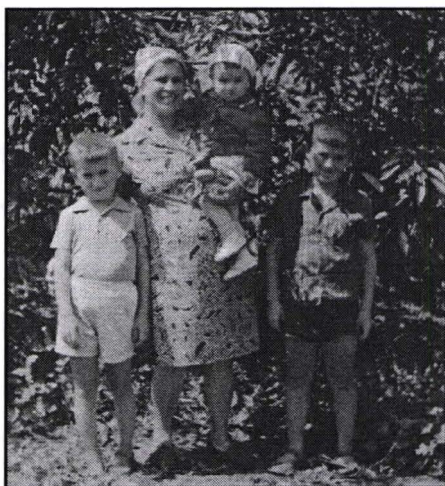
Casa bunicului Eugen Nestor. În așa hal a găsit-o fiul lui, Anatolie, cu fiica, Janeta, în 1958.

Eu continuam să lucrez într-o școală mică, dar frumoasă din sătucul Kotovsk (fost Regina Maria), Soroca. Un sat uitat. În școală lucrau șase pedagogi la șaizeci de elevi. Într-o aripă de casă trăia directorul școlii, domnul Mihail Vizitiu cu soția, doamna Aurora, oameni tare cumsecade. La început vreo două săptămâni, am locuit la ei, apoi am găsit o gazdă, la care am trăit trei ani. Chiar din primul an am obținut rezultate bune în lucru, am fost apreciată la inspecția de la secția raională de învățământ. După căsătorie am fost transferată în satul Rădulenii Vechi din raionul Florești, unde am lucrat șaptesprezece ani. Între timp îmi creșteau copiii și mă gândeam să-i dau la școala medie din Florești, unde condițiile erau mai bune, în plus și mama trăia acolo și putea să-mi fie de ajutor. În anul 1978 m-am mutat și eu încolo. Cerințele erau mari, munceam mult și simțeam, că de la mine se cerea mai mult decât de la alții și eram controlată mai des.

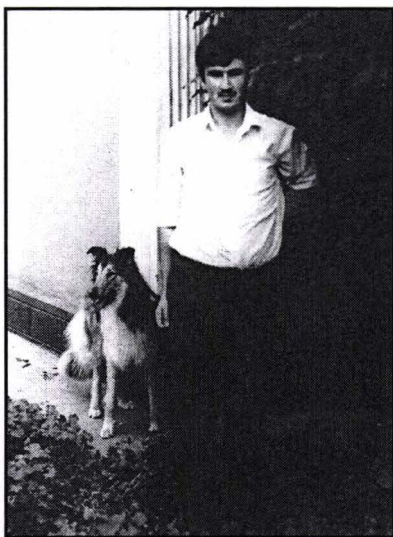
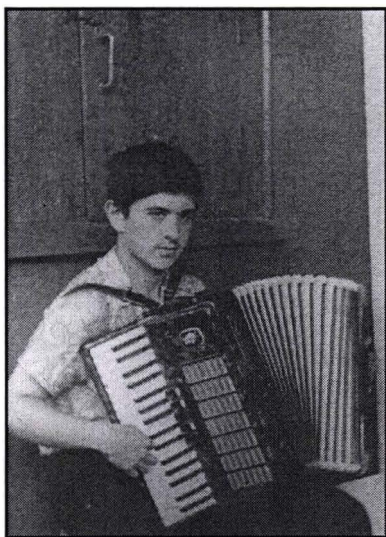
Dar trebuia să-mi „știu locul”. Au fost momente, care m-au durut tare. Odată, o colegă profesoară, soția unui șef comunist

în raion, m-a întrebat: „Tatăl mamei a fost popă?” I-am răspuns calm, că tatăl meu a fost un om cumsecade, cu studii și a fost condamnat la moarte nevinovat, dar după ce dânsa a plecat din cancelarie am plâns, că ea știa tare bine, cine au fost părinții mei. A vrut să mă rănească. Fiul dumneai azi e un demnitar mare în conducerea comunistă. Deși am fost reabilitați, pecetea de deportat a rămas.

Așa cu munca de toate zilele, apoi cu grijile pentru cei trei copii ai mei, nu am observat cum mi-a trecut viața și m-am pomenit în pragul bătrâneții

Elena Șoimu-Postolachi cu copiii: Vladimir, Larisa și Alexandru.

Feciorii Vladimir și Alexandru Postolachi.

A fost o bucurie mare când ne-au reabilitat, credeam că ni se va restitui măcar ceva din averea părinților, dar totul a rămas numai pe hârtie. În anul 1989, adunând toate documentele cu greu obținute, m-am adresat la Comisia de reabilitare din Soroca. Acolo au spus să mă adresez la arhivă. La arhivă o rusoaică mi-a spus că în 1941 nu au fost deportări în masă, de aceea la ei nu există date despre deportați. I-am răspuns că aveam zece ani și țin foarte bine minte, că numai din Florești a pornit un eșalon încărcat cu oameni în vagoane de vite...

Vedeți, cum s-au șters urmele?! De la arhivă m-au trimis la secția raională de securitate, KGB. Acolo un domn, nici nu m-am așteptat, a vorbit românește, foarte binevoitor, m-a întrebat, dacă urmăresc la televizor filmul leton despre deportările lor „Dolgaia doroga v diună”. I-am spus că îl privesc și plâng, pentru că așa a fost și soarta mea. Dânsul m-a sfătuit să refac cererea mamei, fiindcă ea la vârsta de 80 de ani n-o să poată umbla pe la toate instanțele și am scris-o pe numele meu.

Am ajuns la secția financiară a executivului din Soroca, la tovarășul Mircea Martâniuc. El mi-a pus niște întrebări, i-am răspuns că tatăl meu a fost om de treabă, nu potlogar sau bandit. El a fost preot. „Iată, vedeți, tatăl dumneavoastră a fost preot...” Adică... merita pedeapsa. Și au început drumurile fără sfârșit: ba un act nu-i în regulă, ba altul nu-i complet și tot așa... Le sunt recunoscătoare oamenilor bătrâni și bolnavi din Parcani, care mi-au fost martori și cu mare greu au mers la primărie și au semnat actele despre averea părinților mei.

În sfârșit i le-am pus pe masă. A spus când să vin data următoare, iar când m-am prezentat din nou, s-a prefăcut că nu le găsește în sertarul mesei. I-am dat al doilea exemplar, căci făcusem trei. La următoarea dată iar l-a „pierdut” și „nu-l găsea” și pe al doilea exemplar. Își bătea joc de mine, prefăcându-se că le-a pierdut. I-am dat originalul și i-am spus să nu le piardă, că e ultimul.

Așa m-a purtat pe drumuri, până când banii s-au devalorizat și îmi dădeau 90 de lei în cupoane, din care se putea cumpăra o jumătate de tonă de cărbuni. Acesta a fost prețul averii părinților mei. De asemenea, prețul vieții tatălui meu, Porfirie Șoimu, om sănătos și tânăr de 38 de ani, vrednic, deștept, cu studii superioare, cu aptitudini de inginer-agronom a fost prețuită cu 540 lei după reabilitare. Cât folos ar fi adus el, dacă ar fi trăit? De ce i-au luat viața omului nevinovat? Oare în ce țară ar avea loc asemenea crime care n-au avut seamăn în lume?

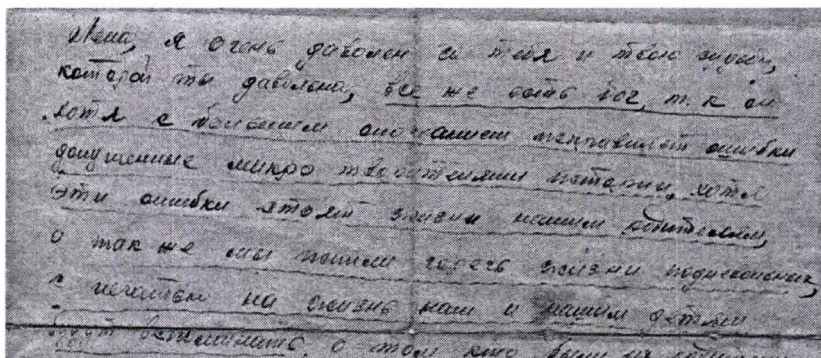
Criminalii comuniști atunci au lipsit de tați (capi de familie) mii de copii rămași orfani, sortiți și ei la chinuri și la moarte.

Desigur, s-au prăbușit speranțele noastre de a primi despăgubiri. Am mai fost odată la tov. Martâniuc, vroiam să i-au documentele înapoi, ca să-l dau în judecată, el, însă, foarte enervat, în prezența unei funcționare de a lor a zis: „Lasă baba să umble, dacă n-are ce face, că mai mult de nouăzeci de lei nu i se cuvine”. Am refuzat să-i iau. Avocatul, la care m-am adresat, mi-a spus, că aș putea câștiga procesul, dar trebuia să plătesc 360 de lei, eu însă atunci nu-i aveam. Iată cum și azi se

răfuiesc comuniștii, mascați în democrați, cu foștii deportați și deținuți politici. „Eliberatorilor” li se dau toate onorurile, compensații, alocații mari, apartamente gratuite, iar pe represați i-au lipsit și de cele mici compensații, acordate de primul Parlament. La noi, veneticii, care în timpul războiului au muncit în Rusia, în spatele frontului pentru patria lor, nu pentru a noastră, se bucură aici de aceleași compensații ca „veteranâ tâla” în Rusia, dar oare mamele noastre și copiii mai mari acolo, în surghiun, n-au muncit tot în Rusia, în spatele frontului? De ce nu suntem și noi considerați „Veteran tâla”? Doar am muncit mai mult ca veneticii? Suntem discriminați la noi acasă. Nu da, Doamne, nimănui soarta deportatului!

Mi-am amintit de cuvintele dintr-o scrisoare a mult stimatului meu prieten de suferințe, de naționalitate rus, care a fost deportat și el din Altai în anii '30, având aceeași soartă, Mihail Berezovski:

„Este totuși Dumnezeu, fiindcă, deși cu întârziere, El corectează greșelile comise de „microcreatorii” istoriei, deși aceste greșeli costă viața părinților noștri, la fel și noi am băut amarul vieții înrobite cu pecetea pe o viață de „dușman al poporului: nouă și copiilor noștri, care își vor aminti cu durere, cine au fost părinții lor.”

Ne-am născut în Țară Românească cu mult înainte de anul 1940 din strămoși români. Deci români suntem! Și copiii noștri

și nepoții tot români sunt! Gândim, citim și scriem românește, cântăm aceleași cântece ca și frații noștri de peste Prut! Când avem o durere, plângem sau bocim românește, ne rugăm lui Dumnezeu românește. Avem o limbă, o cultură, o religie, o istorie toți românii de pretutindeni și nu trebuie să mergem împotriva conștiinței și adevărului.

Pe unde numai soarta nu ne-a aruncat
Și câte suferințe-am îndurat,
De Patrie nicicând nu am uitat!
Și nici de graiul dulce românesc,
Ce din străbuni ne-a fost lăsat!

Mă mândresc, ca sunt român
Și de-a pururea rămân
Îndatorat și recunoscător –
Al tău, Patrie, în veci fidel fecior.

Xerocopia carnetului Mariei Șoimu.

Maria Șoimu la 80 de ani.

*Ce suflet trist mi-au dăruit
Părinții din părinți,
De-au încăput numai în el
Atâtea suferinți.*

(M. Eminescu)

Maria Șoimu – 80 ani.
Elena Șoimu-Postolachi – 60
ani.
Mihail Șoimu – 57 ani,
Florești.

Maria Șoimu pe patul de moarte cu nepoatele Elena și Dina Postolachi.

Simțea sărmana mea mamă că nu i-a rămas mult de trăit. La 2 decembrie 2005, i-am sărbătorit Ziua de naștere.

Cu greu fratele meu Mihail și fiul meu Vladimir au așezat-o la masă. Ochii îi erau păienjeniți. Nu mai avea putere să vorbească, să se bucure de viață, ca altădată. Peste câteva minute au dus-o înapoi în patul în care zăcea. A doua zi a venit preotul și a împărtășit-o și și-a mai revenit puțin, i s-a mai întors memoria, a început să mănânce... Dar periodic avea halucinații. Și atunci îi pomenea pe cei răposați, care i-au fost dragi și scumpi: mama, sora, fratele etc. Cred că anii de liceu au fost cei mai frumoși pentru ea, căci cerea mereu o fotografie cu colegile ei și le numea pe toate. Cu mâna tremurândă i-a scris nepoatei Natașa, pe care o iubea, o scrisoare...

Am găsit între hârtiile scrise de ea o scrisoare fără adresant, parcă fără început și încerc s-o transcriu.

„Din când în când mai pun mâna pe condei. Nemărginită bucurie! Oare câte zile mai am în registrul vieții? La bună vedere!..

Nădejde a celor fără nădejde! Chip de cadavru ambulant, dar nu în sicriu... De-a dreptul la al nouălea cer de bucurie!..

Cântam de clocoteau văile (mama adesea, când era singură, cânta de răsuna casa).

Amintirile dau într-o raită în trecut... Mi-au prelungit contractul cu viața. Tușesc măgărește. Nu m-am lăsat pe tânjală și ți-am scris imediat... Trecut prin cele mai grele valuri ale epocii, un pribeag, lipsit de cea mai elementară mângâiere sufletească... Ceasul jalnic al bunului rămas... M-aș face luntre și punte... proaspătă vizită... îmi stăpânește durerea sufletească. Nu mă pot dezmetici... A bucura pustiul vieții... N-am fost punctuală cu un răspuns bine meritat. Dau câte o raită în trecutul îndepărtat... Făclia, care mi-a călăuzit pașii pe tot drumul vieții... Era deștept, cum se profila în copilărie.”

Aceste fragmente de fraze răzlețite sânt pătrunse de o mare durere și de o dorință a mamei să fie înconjurată de dragostea celor mai scumpe pentru ea ființe. De multe ori, rămânând singură în casă, ea cânta frumos și atât de tare, că se auzea de

afară. Eu glumeam câteodată, că are chef să cânte și ea îmi răspundea: „Mi-au înțepenit picioarele, mă tem să nu-mi amorțească și fălcile”. Își amintea și cânta cântece populare multe și frumoase, române minunate, pe care nu le auzisem de la nimeni niciodată. Pe unele le-am consemnat de la ea. Mai des în ultimul timp cânta acest cântec:

„Ieri era frumos pe-afară,
Ca-ntr-o caldă zi de vară.
Azi e toamnă pe pământ,
Frunzele cad la pământ.

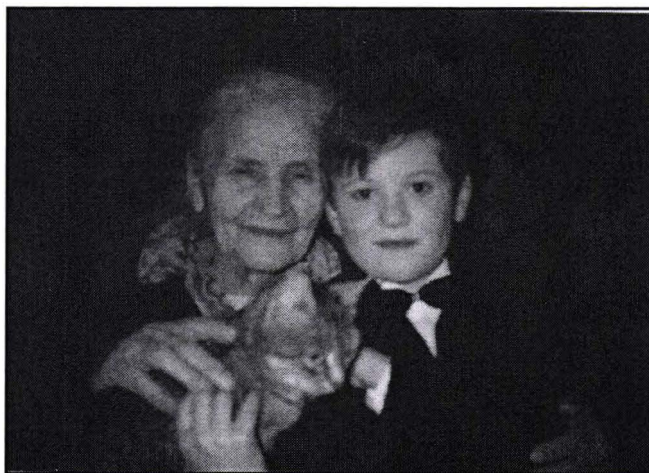
Ieri era frumos pe-afară
Ca-ntr-o caldă zi de vară
Azi e frig și bate vânt,
Vine iarna pe pământ.

Ieri era frumos pe-afară,
Azi e iarnă pe pământ
Și prin negură se pierde
Soarele întunecând.

Ieri natura-n tinerețe
Era dulce la privit,
Azi urâta bătrânețe
Peste frunte-mi s-a lățit.”

Maria Șoimu cu nepoata Larisa și strănepotul Victor.

Maria Șoimu cu copiii Elena și Mihail.

Maria Șoimu între nepoți și strănepoți.

Maria Şoimu iubea animalele.

Mama mea a fost cea mai bună dintre femeii: deșteaptă și talentată, onestă și modestă, cumpătată și cu multă răbdare, bună la suflet, generoasă și frumoasă, cu o purtare exemplară, dar fără noroc. Însă ea știa să se bucure de tot ce o înconjoară: de cerul albastru, de soarele blând, de lumina zilei, de frumusețea naturii... Se bucura când îi reușea un lucru, se bucura de copii și de nepoți, se bucura de câinele credincios, de pisica, ce dormea lângă ea și o încălzea... Și toate acestea o făceau fericită. Mama mea a trăit o viață lungă, plină de suferințe, dar și de fericire. Soarta nemiloasă, viața grea și zbuțumată, nu i-a asprit sufletul.

Oamenii, care au cunoscut-o și în Siberia, și la noi în Moldova, au stimat-o și au respectat-o până la adânci bătrânețe.

Despre aceasta ne vorbește domnul profesor Mihail Oțel într-un articol apărut în gazeta raională „La odihna bine meritată”.

„Zilele acestea la școala medie Nr.1 din Florești a avut loc un eveniment însemnat. Toți membrii corpului didactic s-au adunat pentru a o sărbători pe profesoara Maria Eugeniivna Șoimu cu prilejul pensionării. Pe această profesoară o cunosc mulți locuitori a orașului. În toți anii de lucru Maria Eugeniivna a muncit cu multă ardoare, acordând copiilor cea mai mare atenție. Multe absolvente, care azi muncesc în diferite colțuri ale republicii, își aduc aminte cu recunoștință de profesoara lor mult-stimată. Și pe bună dreptate dânsa merită recunoștință de la cei care o știu. Cu emoții au rostit cuvinte de laudă, mulțumiri și felicitări la adresa M.E.Șoimu directorul școlii, F.T.Ciobanu, șefa de studii, E.P.Zamăneagră, președintele comitetului sindical din școală, I.M. Dobrotoc, profesori și foști elevi ai Mariei Eugeniivna. Dumneai a fost petrecută la pensie, dar a rămas pentru totdeauna ca Membru de Onoare în colectivul pedagogic al școlii medii Nr.1 din Florești. (M. Oțel, profesor, 1974, Florești)

Următoarele rânduri dintr-un cântec popular mama mea i le adresa mamei sale Alexandra, iar acum eu le adresez măicuței

mele, Maria Şoimu, care m-a părăsit și a plecat în lumea celor
drepti la 24 ianuarie 2006.

Foaie verde și-o lalea,
Maică, măicuța mea,
Când eram la tine fată,
Nu mai eram supărată.

Dar de când m-am depărtat,
Sufletul mi s-a uscat,
Ca și frunza teiului
În mijlocul codrului.

Maică, noaptea când coboară,
Gândul meu la tine zboară
Și-ți văd ochii tăi cei dragi
Și căsuța dintre brazi

Maică, gândul meu mă poartă,
Mă visez la tine-n poartă
Și când dau să mă trezesc,
Ochii-n lacrimi îmi găsesc,
Măicuța Mea!

ÎN LOC DE EPILOG

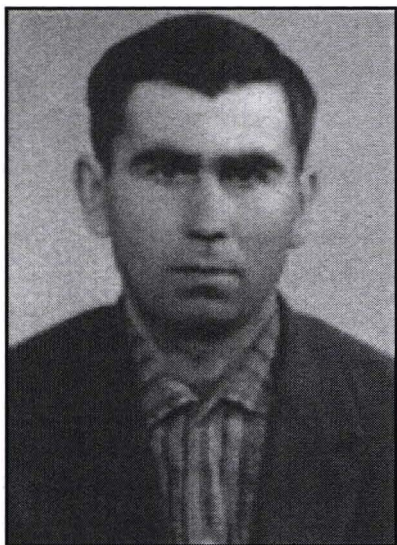
După doi ani de la întoarcerea din Siberia m-am căsătorit cu un tânăr din satul nostru Parcani, Iurie Postolachi, fiu de țărani-gospodari, inginer-agronom de profesie, care lucra în satul Rădulenii Vechi din raionul Florești. Acolo noi am trăit șaptesprezece ani, apoi ne-am mutat în Florești, fiindcă mama era singură și copiii trebuiau să învețe la școala medie.

De multe ori soțul îmi povestea că colhoznicii nu sunt plătiți fiecare după merite, nu erau cointeresați să lucreze mai bine, pentru că domina „uravnilovca” (egalizare), adică trândavii primeau tot atât, cât și cei harnici, pentru că lucrau cu hurta, de aceea scădea interesul față de muncă. De pildă, unii prășeau numai marginile terenului, iar mijlocul îl lăsau neprășit. Se lucra de mântuială, de aici și recolta era mică. De multe ori salvarea era școala cu brațele de muncă gratuite ale elevilor. Ne scoteau în mod obligatoriu la lucru câte o lună-două la strâns recolta, lucram și de sărbători, ne scoteau și în ziua de Paști la prășit. Mulți părinți se revoltau și nu-i lăsau pe copiii lor să lucreze de sărbători mari. Învățătorii erau obligați să facă agitație între colhoznici în timpul „liber” de lecții. Când ne duceam la ferma de vite sau la deal în brigadă, oamenii erau nemulțumiți, că îi întrerupeam de la lucru și nici nu ascultau lecția agitatorului, care pierdea mult timp pentru pregătirea ei. Totul se făcea formal, trebuia cineva să pună o „galocică” (un semn), că planul s-a îndeplinit. Conducătorii nu vroiau să înțeleagă că cel mai bun stimul ar fi fost banul câștigat. Mai rea era situația, când strângeau porumbul și fructele. Dacă nu se

reușea cu recoltarea porumbului, îl dădeau sub brazda arăturii, iar pe urmă oamenii umblau pe deal și strângeau tone de știuleți, rămași deasupra. Dar câți putrezeau sub brazdă! Nu era mai bine să fie cointeresat țăranul să muncească mai bine și fără pierderi? Da câte mii de tone de fructe, culese de către elevii, care pierdeau lecțiile, putrezeau în grămezile din livezi! Pe seama cuiva se „spisuiu” (se treceau pe alt cont) multe. A încercat soțul meu la oamenii, care lucrau bine, să le pună zile-muncă după merite, iar acelor care trândăveau, mai puține, și a primit mustrare, motivându-i, că normele de plată nu prevăd așa ceva.

Mi-a mai povestit soțul, cum în colhozul „Ceapaev” pe un tractorist l-au făcut „erou al muncii socialiste”. Conducerea colhozului trebuia să înainteze o candidatură la titlu de “erou” Dacă gospodăria avea „eroi”, și președintele era mai bine văzut, la fel și raionul, dacă avea mai mulți „eroi”, primul secretar al „raicomului” (comitetului raional de partid) era decorat... Au găsit în sat un om mai stăruitor, mai cumpătat, Anatolie M. și au propus candidatura lui.

A venit din raion un reporter să ia interviu acestui „erou”, dar omul cu puțină carte nici nu știa ce și cum să vorbească. L-au învățat ce să-i spună reporterului, dar omul a uitat sau nu a vrut să spună minciuni, a spus adevărul așa cum a fost în realitate, că „Zvenoul” (echipa) lui a strâns roadele de pe mai multe hectare, însă în „svodcă” (informație) au dat o suprafață mai mică, deci ieșea o cantitate mai mare de cereale. Așa se nășteau „eroii”. Și nu omul muncitor era de vină, ci acei de la conducere, pentru că la comuniști întotdeauna minciuna era în capul mesei. Oamenii îi ziceau „ocicovtiratelistvo”, „pocazuha” (praf în ochi). Soțul îmi povestea, râzând, însă era tare indignat că dreptatea se calcă în picioare.

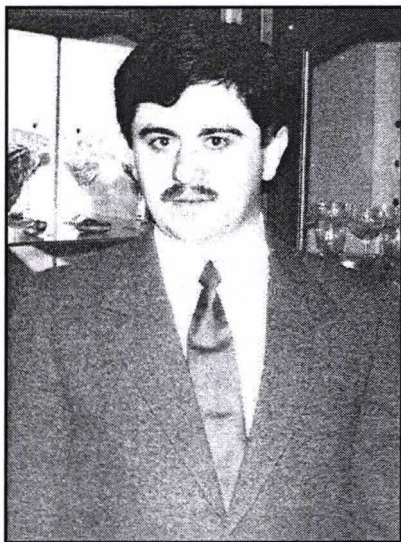

Iurie Postolachi, inginer-agronom.

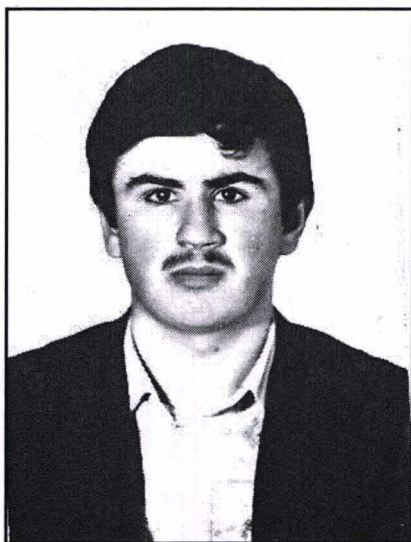

Elena Șoimu-Postolachi, profesoară
de limba și literatura rusă, 1959,
satul Regina Maria, jud. Soroca.

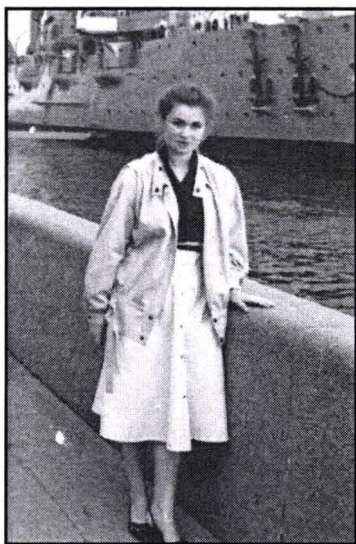
Frații Postolachi:

Vladimir – pedagog.

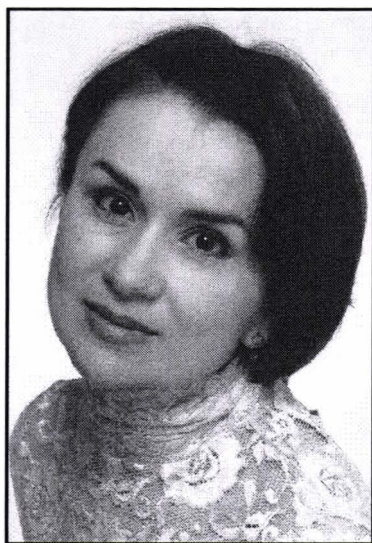
Alexandru – inginer electronist.

Larisa – doctor oftalmolog.

Larisa Postolachi, după balul de
absolvire a Școlii nr. 1 din Florești,
cu medalia de aur.

Larisa, în 2008.

Larisa și Vladimir Postolachi la prima Mare Adunare Națională în Chișinău, 1989; foto Alexandru Postolachi.

Și în școală, de asemeni, domnea formalismul. Dacă școala nu avea repetenți, directorul ei era la înălțime, lăudat, decorat, ridicat în slăvi etc. Iar dacă un învățător (sau profesor) punea mai mulți de „doi”, chiar dacă erau după meritele elevilor, era discutat, criticat-vai și amar de capul lui! Trebuia să „reușească” toți elevii. Mai puțin contau cunoștințele copiilor. Se nășteau peste noapte „eminenți” cu duiumul, dar și codași deveneau mai mulți, copiii pierdeau interesul față de carte. Am muncit tare mult, dar trebuia să-mi „știu locul”, pentru că am fost fiică de preot, pentru că am fost deportată, ceea ce nu o dată mi s-a dat de înțeles. Chiar am fost nu o dată pe nedrept jignită, pentru ce sufeream mult. Posed bine obiectul (limba și literatura rusă) pe care l-am predat 33 de ani. La cursurile de perfecționare niciodată nu m-am făcut de rușine, precum o profesoară, rusoaică, din Ghindești (soția directorului școlii de acolo, cu grad de „Învățător Superior”) a scris o dictare de control de nota „doi”. Întotdeauna m-am străduit ca elevii mei

să înțeleagă și să însușească tema dată în clasă, ca să nu roșesc pentru ei.

Îmi amintesc cum m-au vizitat odată fostele mele eleve din Rădulenii Vechi, Teodora Groza și Iulia Florea, care învățau la Școala pedagogică din Călărași. Învățau bine, inclusiv și la limba rusă, profesoara le-a lăudat și s-a interesat ce școală au absolvit. Fetele au răspuns că au terminat școala medie din satul Rădulenii Vechi. M-am bucurat enorm că elevele mele, fete de la țară, au demonstrat cunoștințe temeinice și la limba rusă, devenind mai târziu învățătoare bune.

Limba rusă e frumoasă și bogată și merită s-o cunoaștem și s-o vorbim corect. Afară de lecții, care mi le-a apreciat inspectoarea Ministerului Învățământului (a fost publicat și un articol mare în revista „Învățământul public”) în 1983, în care am fost lăudată, însă în școală despre asta direcția școlii nu a vorbit niciun cuvânt. Am avut activități extrașcolare: concerte, „luminițe”, TVC, spectacole, concursuri, la care clasa mea a ocupat locuri de frunte. Am avut la practică studenți de la Institutul (azi universitate) Pedagogic „A.Russo” din Bălți. Am avut elevi care au ocupat locuri de frunte la olimpiadele raionale și au participat și la cele zonale (Bălți, Bender) cu mențiune și la cele republicane. Am avut stagii din învățători (profesori) începători, care își făceau practica pedagogică. În timpurile acelea despre activitatea angajatului se scria în cartea de muncă; direcția aducea și mulțumiri (după merite) sau muștrări, dacă era nevoie. Despre toată activitatea mea la ultimul loc de muncă în carte nu mi s-a notat nimic important. Nu-mi trebuie slavă, dar și înjosită să fiu – n-am meritat.

În anii '90, după destrămarea URSS, când s-a început lupta pentru ca limba noastră cea română să fie limbă de stat, să se introducă în școli grafia latină și istoria românilor, comuniștii s-au împotrivit, pentru că vroiau în continuare să stăpânească „țărișoara” noastră, să domine peste tot limba rusă, impusă cu forța poporului nostru încă din 1812, când Basarabia a fost ocupată de Rusia imperială, apoi din 1940 – de URSS. Ei

vroiau ca la conducere să fie rușii și rusofonii. Se vorbea că dacă vrei să fii ministru, trebuie să fii de peste Nistru. Inițiatorii acestei lupte, scriitorii, au fost susținuți de majoritatea populației, dar mai ales de pedagogi.

Am predat limba rusă, însă româncă sunt și limba mamei îmi e mai scumpă și mai dulce decât limbile altor popoare, pe care le respect și limbile lor de asemeni sunt importante pentru ei. Desigur, am pledat pentru limba română pe baza grafiei latine în școală... O colegă de breaslă, soție a unui șef-comunist în Executiv, mi-a reproșat că predau limba rusă numai pentru bani, nu din dragoste pentru ea. Ce puteam să discut cu o doamnă care are cunoștințe superficiale, dar care știe să arunce praf în ochi. M-a durut!

N-am vrut să scriu despre asta, însă o fostă colegă de lucru și prietenă mi-a zis să scriu tot adevărul, pe care și l-am redat aici.

Obiectul pe care l-am predat în școală mi-a plăcut, pentru că limba rusă, fără îndoială, este o limbă bogată și frumoasă și literatura la fel. Apreciez mult operele clasicilor ruși, inclusiv a lui Alexandr Sergheevici Pușkin. Însă nu pot să mă împac cu ideea că o națiune trebuie să stea mai presus decât altele și sunt profund indignată de poziția lui ofensatoare, șovină, batjocoritoare și xenofobă față de poporul nostru. În poezia sa, indicată mai jos, ne-a prezentat pe noi nu ca pe români basarabeni (moldoveni), ci ne-a făcut pe toți „țigani”. Drept mulțumire pentru bunătatea și ospitalitatea moldovenilor, care l-au primit cu pâine, cu sare și cu vin, ne-a numit pe toți maimuțe, măgari proști, tâmpiți. Iată cum ne-a „descoperit” Pușkin, fiind în „surghiun” în Basarabia, pentru toată lumea:

Среди неистовых цыганок
Я как Орфей среди вакханок
В кругу кокеток молдаванок
Пожалуй бог среди болванок

Зато меж грустных молдаван
Не лань в овраге львином.
Вернее лев меж обезьян
Я- конь арабский Альмадан
В смерном табуне ослином.

Încerc să redau aproximativ sensul acestor versuri:

Între obraznicele țigănci
Sînt ca un Orfeu între zeițele vinului și ale chefului,
Sînt ca un zeu între moldovencele cochete și proaste,
Dar între triștii moldoveni
Nu sînt ca cerbul între lei,
Ci ca un leu între maimuțe,
Sînt cal arab Alimadan
Într-o turmă de măgari.

Însă obraznicului oaspete nepoftit cu o replică corespunzătoare i-a răspuns Vasile Alecsandri:

Fiind mai negru ca țiganii
Ce au cerșit la noi cu anii,
Tu, cel primit cu dar de sus,
Nici bogdaproste nu ne-ai spus.

Cu dar de pâine și de sare,
Cu vin din beciul nostru mare
Te-am ospătat, iar tu în zori
Râzând te-ai scârnăvit în flori.

Apoi prin codrii de milenii
Ai tot umblat de dragul lelii.
Ei, vezi atunci? Pun mâna-foc,
Tu n-ai fost cal arab, ci porc!”

Desigur, poezia jignitoare a lui Pușkin nu a fost inclusă în manualele școlare, pentru că ar fi trezit o reacție inversă, o nemulțumire în mijlocul băștinașilor.

În cinstea „eliberatorilor” au fost înălțate monumente în orașele și satele Republicii Moldova. Numele eroilor, savanților, scriitorilor sovietici etc. au purtat și mai poartă fabrici și colhozuri, teatre și școli, bulevarde și străzi, cele mai frumoase din centrele capitalei și ale orașelor noastre. În Chișinău, de pildă, strada Pușkin se află în inima capitalei, pe când numele scriitorilor Cantemir, Sadoveanu, Neculce și alții se află pe la periferie. Respect valorile altor popoare, dar în primul rând trebuie să ne respectăm propriile noastre valori.

Am auzit personal la televizor, cum președintele Rusiei Putin a declarat, că niciodată nu va recunoaște că Basarabia a fost ocupată de Rusia, că ar trebui să plătească compensații enorme pentru pagubele materiale și morale. Însă în Rusia totuși se comemorează ziua victimelor represiunilor comuniste pentru cetățenii lor în fiecare an la 30 octombrie, recunoscute de conducerea țării lor... E cel mai dureros fapt, conducerea comunistă a Moldovei îi consideră pe ocupanți „eliberatori” și trece cu vederea toate crimele comise de conducătorii comuniști ruși. Dacă în adevăr ne-ar fi eliberat, se cărau la ei acasă, dar ei s-au situat cu traiul aici pe veci și se simt stăpâni. Nu vor limba, istoria noastră. Buni „eliberatori”! Recent la emisiunea „Jdi menea” (care, printre altele, o consider bună, unde prezentatoarea Maria Sucșina încearcă să studieze limba noastră română (fapt lăudabil), pe când demnitarii comuniști de la Chișinău nu vor categoric s-o învețe). În emisiune se vorbea cum peste ani s-au regăsit tata, care se afla în Australia cu fiica; aceasta îi povestea tatălui că recent s-a mutat din Sankt-Petersburg în Moldova. „Papa, u menea vseo horoșo. Mâ cupili zdesi ghectar zemli, dom., zdesi rai na zemle! Priezjai c nam v Moldaviu” (Tată, la mine totul e bine. Noi am cumpărat aici un hectar de pământ și casă, aici e raiul pe pământ! Te așteptăm „la noi în Moldova”), îi spunea ea tatălui său la telefon. Priveam la televizor și mă gândeam: tineretul nostru

pleacă peste hotare pentru a-și asigura un trai mai bun. Pe noi ne-au deportat și în locul nostru au adus venetici, dintre care tare puțini au fost profesioniști, ci mai mulți muncitori (majoritatea din ei necalificați, chiar și măturători de stradă), de parcă la noi nu s-ar fi găsit muncitori. Și cum să nu vină, dacă la noi le e bine și oamenii noștri sunt primitivi, se înghesuiesc cum pot, dar pe ei îi întâlnesc și-i primesc cu pâine și sare, lor li se oferă și casă și masă, iar ei sunt gata să li se suie pe masă, să-i dea afară din casă, din țară. Oare merităm noi așa ceva? Oare cât va dura această nedreptate?

70 de ani au dus comuniștii lumea în eroare și acum ascund adevărul despre deportările din Basarabia, de generațiile în creștere. Ca să îi comemorăm pe acei condamnați fără vină la chinuri și la moarte de către regimul totalitar comunist bolșevic, ca oamenii să știe ce s-a întâmplat în Basarabia, după 1940, despre deportările din 1941, 1949, 1951 am propus Președintelui Asociației represaților de atunci, Gheorghe Ghimpu, să înălțăm un monument în memoria celor ce au murit în gulagul sovietic. Propunerea a fost acceptată, însă Primăria târăgăna cu stabilirea locului viitorului monument, pentru că o parte din consilierii Primăriei, comuniștii, au fost împotriva înălțării monumentului deportaților în Florești. După moartea tragică și enigmatică a domnului Ghimpu, de acest lucru s-a ocupat noul președinte, domnul Ion Buga, doctor abilitat în istorie, care ne-a susținut și ne-a ajutat în organizarea lucrărilor. Trecuseră trei ani. În sfârșit, împreună cu arhitecții și doamna prefect de atunci din județul Soroca, Ana Bejan, a fost stabilit locul monumentului: în spatele gării Florești, pe unde în 1941 au trecut căruțele cu deportați, însoțite de escorte, mai apoi aduși mai la vale de gară lângă râul Răut și ținuți sub soare, până când a venit trenul cu vagoanele de vite, ca să ne înghesuiescă în ele, să ne zăvorască și să ne ducă în neagra străinătate...

Lucrările au început, dar nu ajungeau banii. Am aflat că în Florești va avea loc o adunare, la care va participa domnul Mircea Snegur. Am venit și eu acolo, am cerut cuvântul și am

povestit despre durerea noastră. Domnul Snegur a promis ajutor și s-a ținut de cuvânt. Tot atunci s-au găsit și sponsori și într-un scurt timp monumentul a fost înălțat, finisat și la 6 iulie 2002 a fost sfințit de un sobor de preoți din Chișinău și din Florești. La mitingul de doliu au participat primul Președinte a Țării, domnul Snegur, doamna Ana Bejan, prefect, părintele Ioan Ciuntu de la Mitropolia Basarabiei, președintele nostru, a deportaților, domnul Ion Buga, primarul orașului, domnul Iurie Țap și mulți alții. Acest monument al durerii naționale va trezi în oamenii noștri un viu interes față de perioada neagră în viața poporului basarabian, dar și sentimentele de durere față de oamenii nevinovați, duși de către „eliberatori” cu forța la chinuri și la moarte.

Am lucrat cot la cot cu doamna Eugenia Moldovanu, președinte al filialei Asociației de represați din Florești, cu domnii Ion Buga și Anatol Babin, inginerii frații Ion și Alexandru Negru, profesorul Anatol Cărbune și alții. Scopul nostru s-a realizat. Dar cu părere de rău, noi am îmbătrânit, mulți dintre deportați pleacă dintre noi...iar în jurul monumentului e nevoie de îngrijire, de flori, curățenie, de păstrarea gărdulețului etc. E îmbucurător faptul că de monument are grijă șeful gării feroviare, domnul Volcioc Teodor, care se trage din familie de deportați. Ca și altele, acest monument ar trebui să fie luat sub ocrotirea Primăriei.

Din partea tuturor deportaților aducem mulțumiri cu plecăciune tuturor oamenilor, care au contribuit la realizarea acestui monument și care au fost cu sufletul alături de noi. Vor trece ani, dar suferințele poporului nostru răbdător și cuminte în timpurile groaznice a deportărilor vor rămâne în memoria oamenilor pentru totdeauna.

...Nu, nu la mormânt în cimitir

Eu duc această floare.

O duc la monumentul foștilor martiri

Sortiți la deportare, la moarte-n închisoare.

Acolo în gulag siberian
Prea mulți au decedat,
Acolo a fost și tatăl meu
Împușcat nevinovat.

Ca pradă pentru fiare aruncat,
Nu a avut el nici măcar mormânt,
Nici cruce n-a avut la căpătâi...
Așa mureau atunci nevinovați,
Atunci sute de mii!

...Stau lângă monument cu capul aplecat
Și sufletul îmi este-atât de-ndurerat!
Eu țin, plângând, un colăcel și-o lumânare
Și lacrimile-mi curg fără-ncetare...

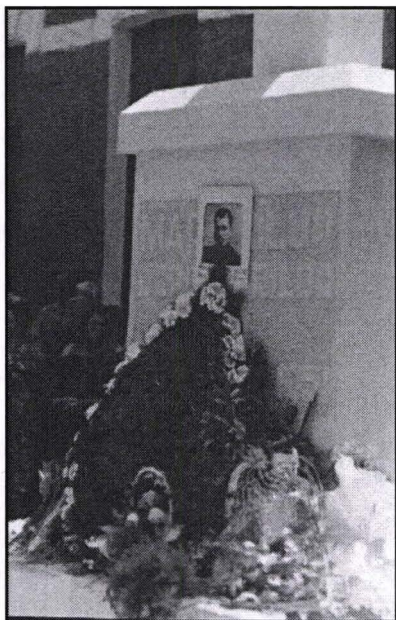
La sfințirea monumentului consacrat victimelor deportărilor
anilor 1941, 1949, 1951.

Părintele paroh Lisnic, deportat din Căinari Vechi, Florești.

Monumentul închinat victimelor
deportărilor anilor 1941, 1949, 1951,
gara Florești.

*Acolo în gulag siberian
Prea mulți au decedat,
Acolo a fost și tatăl meu
Împușcat nevinovat.*

(Preotul Șoimu)

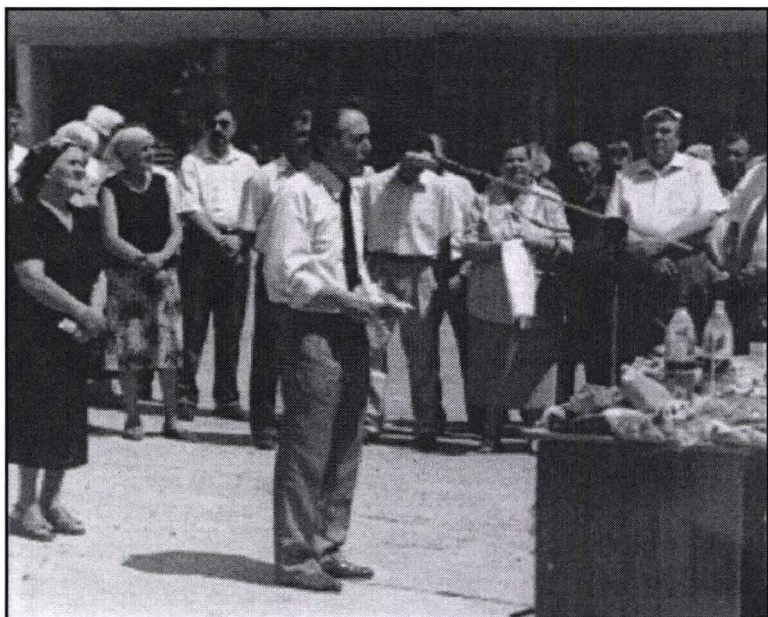

Maria Șoimu în cabina mașinii,
lângă ea fiul Mihail și nepotul
Alexandru Postolachi, la
sfințirea monumentului
deportărilor din 1941, 1949,
1951.

Maria Șoimu la 91 ani.

Mitingul de doliu și sfințirea monumentului închinat victimelor deportărilor,
anul 2002.

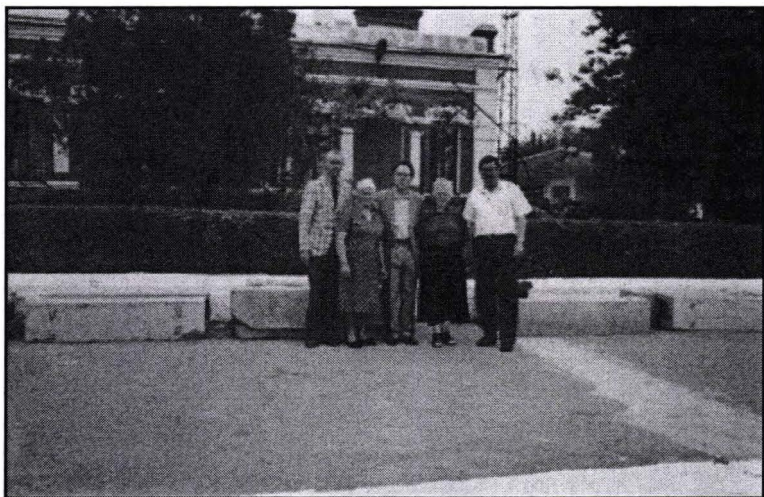
Cuvântarea domnului Ion Buga, președinte al Asociației deportaților la mitingul de doliu. La miting asistă primul președinte, dl. Mircea Snegur, și exprefectul județului Soroca, dna Ana Bejan.

La microfon fosta deportată în 1941 Elena Șoimu-Postolachi, anul 2002, Florești.

De pe această platformă a gării Florești la 13 iunie 1941 au fost îmbarcați deportații în vagoane de vite, zăvorâți și duși în neagra străinătate a Siberiei. Elena Șoimu-Postolachi

Alegerea locului pentru monument lângă gara Florești.

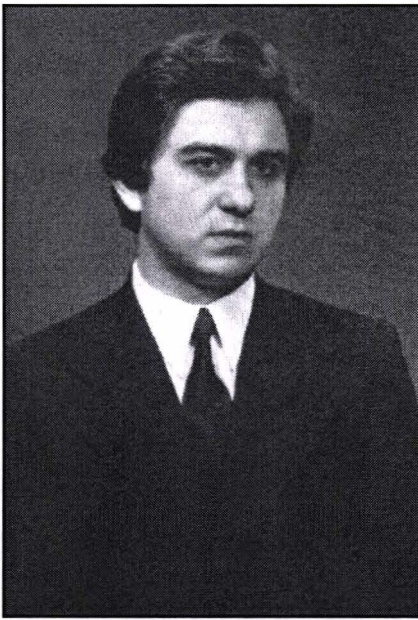
În fotografie: colaboratorul Muzeului Etnografic, domnul Vasile Moldovanu, doamna Elena Șoimu-Postolachi, Președintele Asociației deportaților – domnul Ion Buga, doamna Eugenia Moldovanu-președinte al Asociației deportaților din Florești și domnul Anatol Babin – fost deportat.

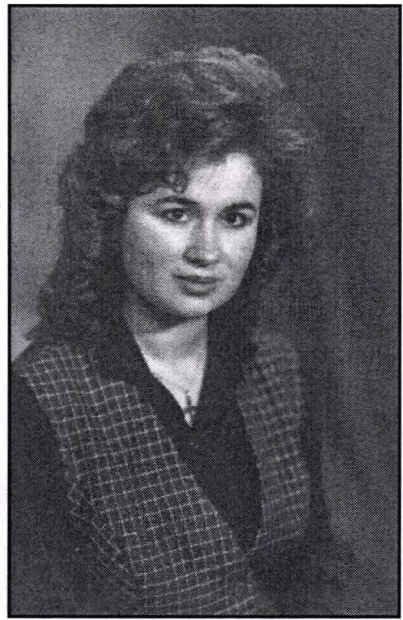
Sfințirea Monumentului Deportaților, 2007.

Elena Șoimu Postolachi, Lidia Toliraș și Eugenia Moldovanu; fostele deportate. 58 de ani de la deportarea din 6 iulie 1949.

Necătând la sărăcie și necazurile de azi, între copii și nepoți buni, frumoși și capabili, mă simt ca între niște flori minunate, admirabile, mă simt împlinită, bogată și fericită. Au învățat bine, au intrat la facultăți fără protecție și fără bani, au devenit oameni de treabă. Ei sunt bogăția mea.

Vladimir...

...Larisa...

și Alexandru...

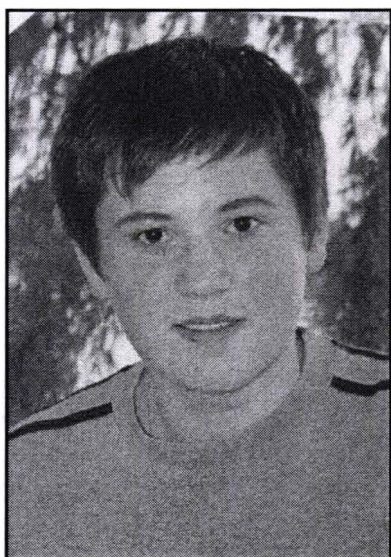
Bunica Elena Șoimu-Postolachi cu nepoțelele Lena și Dina.

Fiica Elenei, Larisa, cu băiatul, Victor.

Dina și Lena Postolachi.

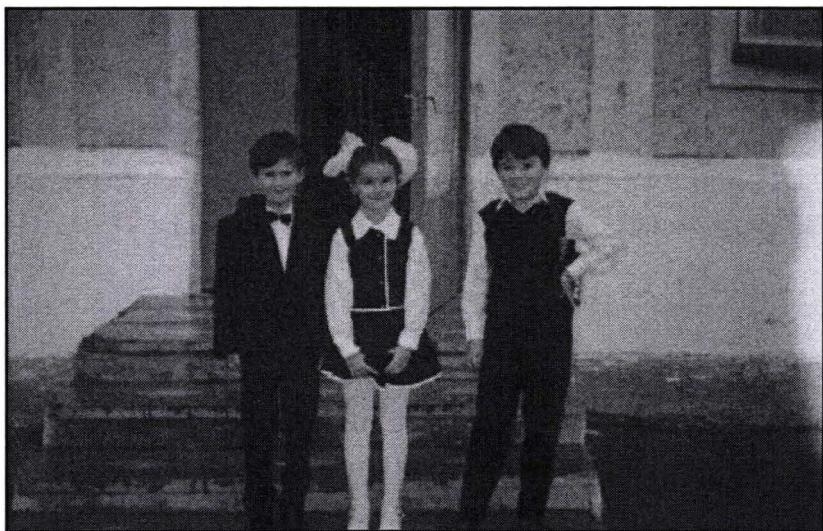
Victor – fiul Larisei.

Fiul meu, Alexandru Postolachi, nora Nina și fiica ei, Dina, fiica lui Mihail Șoimu, Natașa cu soțul ei, Alexandr Popov, în spatele lor, soția lui, Sașa, Zina.

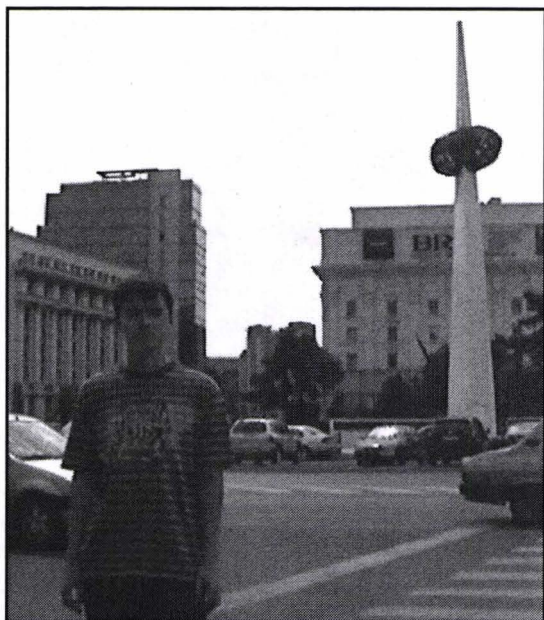
Vladimir Postolachi, Natalia și Alexandr Popov, Elena Șoimu-Postolachi, Nina, soția lui Vladimir și fiica lor Elena. Anul 2007, Florești.

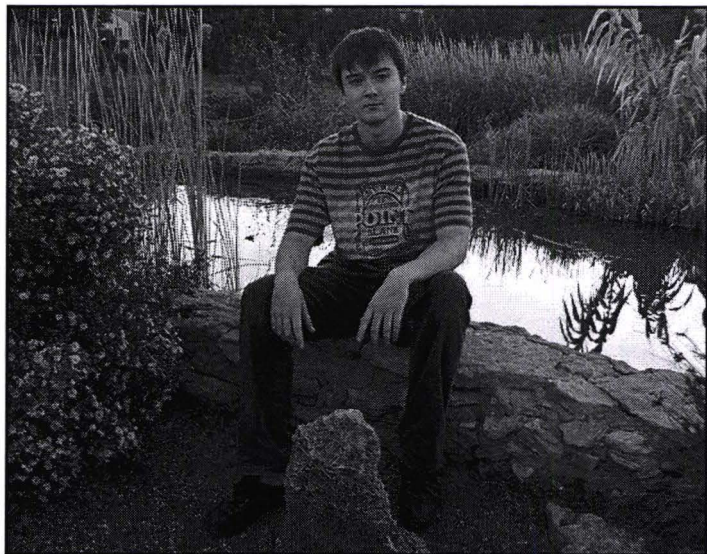
Nepoții Elenei Șoimu-Postolachi: Victor, Alina și Dan.

Dan, bunica Elena și Alina Postolachi la 1 septembrie 2004.

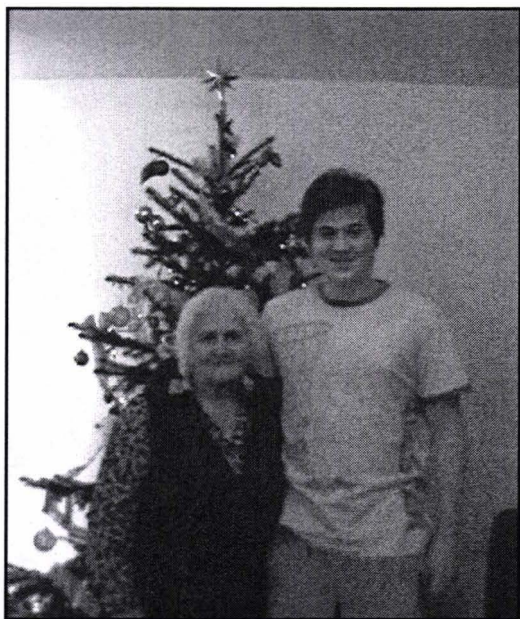
Dan Postolachi, București, 2009.

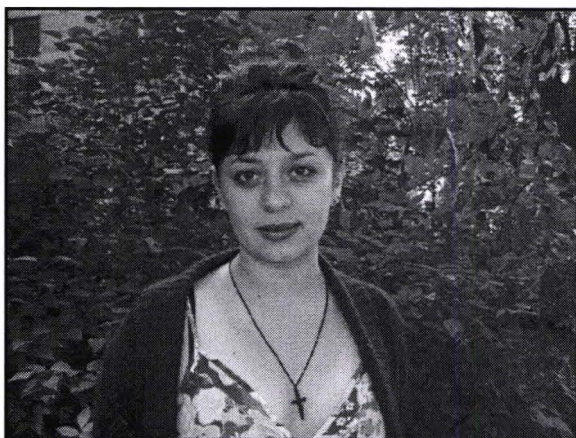
Dan Postolachi, Chișinău, 2009.

Elena Șoimu-Postolachi cu fiica Larisa și nepotul Victor, Crăciun,
2009 – București.

Bunica și nepotul Victor.

Elena Postolachi, Chişinău, 2009.

Dina Postolachi.

De la deportarea din 13 iunie 1941 au trecut 65 de ani (la momentul când a fost scrisă cartea), dar acel calvar groaznic nu-l vom uita niciodată.

Anii de surghiun au fost anii de groază și suferințe ale neamului nostru.

Aceste amintiri izvorâte din durerea sufletului nostru vor fi duse peste ani tinerilor generații, ca nepoții și strănepoții să nu uite că strămoșii lor au fost victimele regimului comunist de ocupație și au trecut prin cel mai mare calvar al deportărilor, care n-au avut seamăn în lume.

O viață grea și zbuciumată am trăit
Și multe-n viață-am petrecut.
De foame și de frig noi n-am murit,
Însă și clipe fericite am avut.

Toate-n viață-s trecătoare,
Numai amintirile rămân,
Dacă reușim să le păstrăm
Pentru generații care vin.

Când voi pleca de lângă voi, nu știu,
Dar voi pleca și eu - știu bine!
Și aș dori: o urmă bună
Să rămână după mine.

Mulțumesc Celui de Sus că mi-a dat forțe să termin de scris această carte.

Cartea e scrisă într-un limbaj ușor, accesibil tuturor.

Mulțumesc mamei mele, Maria Șoimu, care, fiind bolnavă și semiparalizată, a scris pe foițe și în caiete școlarești amintirile sale despre viața sa, pe parcursul căreia a avut o copilărie și o adolescență fericită, însă și o viață nemaipomenit de grea, după deportarea în Siberia; a scris și despre părinții săi, rudele, sătenii și strămoșii noștri, fără de care n-ar fi fost această carte.

Mulțumesc lui Dumnezeu pentru că mi-a dat putere să duc cartea la bun sfârșit, mulțumesc din suflet doamnei Elena Monu, domnului Sergiu Coloșenco, doamnei Elena Popoiu, care au contribuit la editarea cărții, mulțumesc neobositului tehnoredactor Bogdan Artene, care cu răbdare a muncit asupra ei. Mulțumesc nepoților mei ce m-au învățat să scriu la calculator și a celor persoane care m-au îndemnat s-o scriu și celor ce m-au susținut.

Voi fi recunoscătoare și cititorului care nu va trece indiferent pe lângă ea, va citi și va afla un adevăr despre destinul tragic al poporului nostru, care a trecut prin acel groaznic calvar al suferințelor pe meleagurile Siberiei de gheață între străini.

(Elena Șoimu, deportată la 13 iunie 1941, în Siberia, din satul Parcani, județul Soroca.

Majoritatea fotografiilor din perioada surghiunului și până în ultimii ani au fost făcute de Mihail Șoimu.

Florești, iunie 2006)

REFLECȚII ASUPRA UNEI CĂRȚI

TRAGEDII CARE NU SE UITĂ

Am parcurs cu durere în suflet paginile cărții „Surghiunul”, din colecția „Clopotnița memoriei”, scrise de către cuplul Maria Nestor-Șoimu și Elena Șoimu-Postolachi (fiica). Am trăit clipe cumplite, de parcă eu aș fi fost în locul acelei familii care și-a irosit cei mai frumoși ani ai lor în Siberia de gheață. Parc-o văd pe mama d-nei Elena Șoimu (și nu numai pe ea!), care era nevoită să facă cele mai grele munci: dădăcitul copiilor la orfelinat, treieratul, cositul, construcția caselor, căsoaielor, agricultura, îngrijirea vitelor, pârzolirea cu otravă (pârzol roșcat) a cerealelor pentru semănat etc. Mâncarea lor consta din 400g de pâine pe zi (pentru maturi) și de 200g-pentru copii! și coji de cartofi au mâncat, și cartofi înghețați, pâine din lobodă, susai, „ceremșa” etc.

Dar ce soartă aveau copiii! Cu toate că preferințele față de carte erau mari, totuși, peste tot li se amintea că sunt deportați. În fiecare lună ei trebuiau să se prezinte la comandament. Cu greu au fost înmatriculați la studii copiii d-nei Maria, Elena și Mihail. Erau lihniți de foame, slabi, parcurgeau zeci de kilometri, uneori sute pentru a ajunge în cutare sau cutare localitate pe ger, pe apă, noaptea, pe întuneric cu frica-n spate, dar cu credința în Dumnezeu în suflet. Plecau la școală cu haine peticite, subțiri (pe timp de iarnă), cu sandale sau ghetuțe ca vai de ele.

Am plâns și eu pentru moartea Valentinei Dubălaru, o domnișoară ce-și făcea studiile la Colegiul de biblioteconomie. A decedat lent cu cuvintele pe buze, încet, precum se stinge o candelă, continuând să dea indicații la matematică celorlalți copii din cameră. O tânără floare care ar fi ajuns Om de seamă în zilele noastre.

De asemenea, m-a zguduit tragedia d-nei Bejenaru, care a preferat să-și pună capăt zilelor, decât să fie mutată cu surghiunul mai spre Polul Nord. Doamne, Doamne! Cum au suportat bieții oameni atâta bătaie de joc, atâta foame, mizerie și lipsuri materiale?! În clipele grele, ei lecturau din opera lui Eminescu, Goga, Sadoveanu, recitau poezii, intonau în surdină cântece românești, de jale și de chin..

Dacă aș fi avut și eu în tinerețe mai multă minte și interes, aș fi putut culege informații mai ample despre cele îndurate de către mătușa mea de pe mamă – Aculina Cravciuc – Sochircă (n.1910), deportată în regiunea Kurgan. Care a fost cauza, cum a suportat ea, sărmana ființă, acolo gerurile aspre?! Mi-amintesc cum primeau părinții mei scrisori și poze de la ea. Era prin anii 1955 sau 1957, într-o zi de duminică, la nunta familia Popescu (mireasa – sora profesorului universitar Timofei Melnic), când a sosit acasă, la noi, mătușa mea. Consecințele surghiunului s-au simțit mult: tușea, răsufla greu, și la 1 decembrie 1967, imediat după moartea bunicului meu, a decedat și sora mamei. N-a avut urmași, am plâns-o și am petrecut-o noi în ultimul său drum. Dar cui i-a păsat de asta? Regret că n-am păstrat vreo poză de-a ei.

L-am cunoscut foarte bine pe un alt deportat din Bulboci, pe moș Ștefan Borziac (n.1889), care a fost condamnat în 1946 la cinci ani privațiune de libertate, om gospodar din sat, tată a opt copii, dintre care: 4 medici și 2 pedagogi. Cu mult mai bine îl cunoaște soțul meu, primit în gazdă de această familie. L-au primit și s-au comportat față de soț exact ca față de copiii săi. Am trecut, poate, pe lângă acești oameni indiferentă, neștiind, nedându-mi seama, că trebuia să le sărut mâinile, tălpile că, pe drept cuvânt, o meritau. Dar atunci, pe vremurile acelea tulburi,

nu ne păsa de asta. Astăzi, ajunsă și eu la o vârstă responsabilă, mă-nchin în fața acelor femei-mame, care au dus pe umerii lor tot greul vieții (doar bărbații lor erau pe front sau în gulag). În memorie îmi apar versurile unui poet:

„Tu ai rămas la toate gospodină:
La plug, la leagăn și la strung,
Un ceas dormeai pe săptămână
Și tot spuneai că zile nu-ți ajung...”

Aș vrea s-o cunosc pe d-na Elena Șoimu-Postolachi, să-i mângâi părul alb ca neaua, să-i sărut mâinile aspre și muncite. Mă adresez generației tinere cu un îndemn: fiți demni, dragii mei, de rezistența bunicilor voștri, închinați-vă cu pietate în fața monumentului lor.

„Memoria e cea mai de seamă avere pe care le-o putem lăsa moștenire fiilor și nepoților noștri.” (Nicolae Dabija)

Maria Cujbă,
orașul Soroca

P.S. Dacă cineva a cunoscut-o pe mătușa mea, Aculina (Chilina, așa-i ziceam noi), rog să mă anunțe. Mulțumesc anticipat. M.C.

OPINII DESPRE O CARTE BUNĂ

La sfârșitul lui decembrie 2007 m-a sunat la telefon d-na Elena P. Șoimu-Postolachi, cunoscuta activistă din Florești a Asociației. Îi cunoșteam biografia din numeroasele ei publicații. Iar pe mine mă aflase tot din publicații.

Peste câteva zile ne-am întâlnit și dumneaei mi-a propus să citesc o carte de amintiri, alcătuită de doi autori – d-na Maria E. Nestor-Șoimu și fiica ei – Elena. O carte extrem de interesantă, dar și utilă – pentru istorici și generația tânără. Cartea are titlul „Surghiunul” și subtitlul „Drumul pătimirilor prin Siberia de gheață” (Mărturisiri ale victimelor). Manuscrisul are peste 150 pagini și este bogat ilustrat (cu 155 fotografii și peste 20 facsimile – diverse documente).

Partea întâi este compusă de mamă. Acolo este prezentat un conglomerat de familii înrudite – săteni-gospodari, preoți, învățători, funcționari, liceeni etc. Este o mărturie a apariției și a dezvoltării păturii intelectuale din mediul rural în primele decenii ale secolului XX (cu multiple exemple din județul Soroca). Un adevărat document istoric.

Autoarea descrie cu multă mândrie succesele și peripețiile multor neamuri – Coșciug, Nestor, Șoimu, Goian, Secară, Dubălaru, Zemba, Apostol, Ghervas etc. (din satele Parcani, Stoicani, Dubna).

Fragmentul „Amintiri din copilărie” este o adevărată nuvelă despre viața harnică și cuminte de la țară. Urmează „Liceul de fete Domnița Ruxandra” și descrierea vieții tineretului studios din Soroca (unde erau 3 licee, o școală de arte și meserii, Colegiul tehnic din dealul Sorociei, Școala Normală, care pregătea învățători).

Apoi vine faimosul „an patruzeci” și „Crivățul” din 13 iunie 1941, când patru familii înrudite s-au pomenit în eșalonul Nr.17 cu ruta Florești-Tomsk. Preotul Porfirie Șoimu a fost

exterminat la Ivdel (fabrica morții basarabenilor), iar soția, Maria, și cei doi copii, Elena și Mihail, au nimerit în pădurile sălbatice, mai la nord de Tomsk.

Această temă nu va fi epuizată niciodată. Prin GULAG au trecut până la 100 de mii de basarabeni și fiecare a îndurat nenorocirea în felul său.

Partea a doua este compusă de fiica Elena și se referă la viața din Siberia, apoi la reabilitarea și întoarcerea acasă, precum și cele ce au urmat până în zilele noastre.

Editarea acestei cărți (după o redactare atentă) ar fi o faptă bună. Suntem foarte săraci la capitolul memorialistic. Această lucrare ar umple un gol și ar stimula apariția altor memorii, atât de necesare restabilirii trecutului nostru.

Aurel E. Marinciuc,
doctor în științe fizico-matematice
Universitatea Tehnică a Moldovei

12 februarie 2008
Chișinău

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
----------------------	---

PARTEA I

AMINTIRI DIN COPILĂRIE	10
RUDELE DIN PARTEA MAMEI.....	23
VĂDUVIA HARITINEI GOIAN-COȘCIUG	31
RUDELE DIN PARTEA TATĂLUI MEU, EUGEN NESTOR	39
ÎMPĂCIUITORUL	41
SE APROPIA CIUMA ROȘIE. REFUGIUL	45
LA CASA DE OBȘTE	47
ÎN LICEUL DE FETE „DOMNIȚA RUXANDRA”	48
OLGUȚA	59
CRIVĂȚUL DIN IUNIE 1941.....	67
NE-AU RIDICAT NOAPTEA ÎN ZORI.....	70
ADIO!.....	79
PREOTUL PORFIRIE ȘOIMU – VICTIMA STALINISMULUI.....	81
CUM NKVD-IȘTII NE DISTRUGEAU NEAMUL	89
LA COMUNIȘTI MINCIUNA STĂ ÎN CAPUL MESEI	91
„IADUL DE LA IVDELLAG”	118
DRUMUL PĂTIMIRILOR NOASTRE	126
ÎN ALTAI.....	128
ADIO, ALTAI!.....	131

ÎN ȘLEPURI SPRE NORD	132
ÎN ANASTASIEVKA	134
NATURA PRETUTINDENI E FRUMOASĂ	139
GREU NE ADAPTĂM LA VIAȚA DE SURGHIUN.....	141
PREA IEFTINĂ ERA VIAȚA NOASTRĂ!.....	150
FUSTA BUNICII HARITINA NE-A SALVAT DE FOAME.....	153
ÎN DRUM SPRE ȘEGARKA.....	154
DUȘI ÎN SIBERIA SĂ MOARĂ	157
ERA SĂ MĂ ÎNEC	159
NECAZURILE SE ȚINEAU SCAI DE NOI	160
DE JUDECATĂ AM SCĂPAT !	166
LUPUL !	168
NE EXPLOATAU CA PE ROBI	169
COPII DISCRIMINAȚI	171
ÎN DRUM SPRE TOMSK.....	174
CHINUITE ERAU FEMEILE!	177
MOARTEA VALENTINEI.....	179
CONDUCEAU PESTE TOT COMUNIȘTII ANALFABEȚI.....	180
M-AM ÎMPOTMOLIT ÎN OMĂT	181
TRAGEDIA FAMILIEI BEJENARU	183
PEDEAPSA	191
ANASTASIA.....	194
AU FUGIT DIN „RAIUL COMUNIST”	204
RĂVAȘUL AMAR	206
VIAȚA NOASTRĂ COTIDIANĂ.....	209
LA GAZDĂ LA DEMBIȚKI	210
TRAIUL ÎN ȘEGARKA.....	212
MIȘA CÂT NU A MURIT.....	216

PARTEA a II-a

COPII FĂRĂ COPILĂRIE.....	225
SEARA, LA GURA SOBEI.....	229
DUMNEZEU DE MOARTE M-A FERIT	232
TINEREȚE SURGHIUNITĂ	237
AM FOST NEVOITĂ SĂ DEVIN DONATOR DE SÂNGE	242
AVEAM PROBLEME CU CONDUCEREA	244
SPAIMA	247
DRUMUL DESTINULUI.....	252
IN MEMORIAM.....	259
MOARTEA TIRANULUI	263
CONDUCEREA RAIONULUI ÎNCERCA SĂ SE DEBARASEZE DE MINE.....	265
RĂBDAREA A CRĂPAT	267
ARESTAREA	270
DIN NOU ÎN TOMSK.....	274
LA ȘCOALA-INTERNAT.....	276
TOMSK – ORAȘ VECHI.....	277
ERA SĂ ÎNGHEȚ ÎN DRUM.....	281
TRAGEDIA FAMILIEI BODIU	287
DE PAȘTI, LA „MAMA CEA BĂTRÂNĂ”	291
ÎN SATUL DE BAȘTINĂ PARCANI.....	295
DEZGHEȚUL	298
ÎNTOARCEREA.....	300
ÎN LOC DE EPILOG	319
REFLECȚII ASUPRA UNEI CĂRȚI.....	346

Elena Șoimu-Postolachi

S-a născut la 18 ianuarie 1931 în satul Heciul Vechi, Sângerei din Ținutul Basarabiei a Țării Românești, în familia preotului Porfirie și a Mariei Șoimu. Din 1932 și până în 1941 familia a trăit în satul Parcani, Soroca, de unde au fost deportați la 13 iunie 1941. Preotul Șoimu a fost exterminat la 8 august 1942 în GULAGUL Ivdel, regiunea Sverdlovsk, iar soția Maria și copiii, Elena (10 ani) și Mihail (7 ani) – deportați în satul Anastasievka, raionul Șegarka, regiunea Tomsk a Siberiei nemărginite, unde au pătimit 17 ani de suferințe. În Anastasievka a absolvit școala de 7 clase (cum era atunci), apoi Colegiul Agricol din Tomsk, specialitatea higrotehnie și ameliorație. După dezghețul hrușciovist în URSS a intrat la Universitatea Pedagogică din Tomsk. După reabilitare, în 1958, se întoarce cu mama, Maria, în Basarabia și își continuă studiile la Facultatea de filologie (limba și literatura rusă) a Universității Pedagogice din Bălți. A lucrat în învățământ 33 de ani. A fost căsătorită cu inginerul-agronom Iurie Postolachi, originar din Parcani, decedat în 1993. Are doi feciori și o fiică și 5 nepoți. Actualmente locuiește în orașul Florești, Republica Moldova, dar este și cetățeană a României.